

ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**"ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΗΣ ΑΠΑΤΗΣ ΕΙΣ ΒΑΡΟΣ
ΕΤΑΙΡΙΩΝ ΠΟΥ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΑΝ ΝΑ ΠΡΟΛΗΦΘΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟΝ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ ΜΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ
Ή ΕΝΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ"**

Σπουδάστριες

Μπέικο Φιόλα   Α.Μ.2005084

Τσούκα Ειρήνη   Α.Μ. 2005265

Εισηγητής - Καθηγητής

κ. Αλέξανδρος Λυγγίτσος

Καλαμάτα, Οκτώβριος 2013

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΜΕΡΟΣ Ι ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ - ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ -ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΠΑΤΗ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ.....	8
1.1 Εισαγωγή στην ελεγκτική.....	8
1.2 Ιστορική εξέλιξη της ελεγκτικής.....	9
1.3 Έννοια και διαδικασία ελέγχου.....	12
1.4 Μέθοδοι διενέργειας ελέγχου	13
1.5 Σκοπός του ελέγχου	14
1.5 Αντικείμενο του ελέγχου	15
1.6 Υποκείμενο του ελέγχου.....	15
1.7 Διακρίσεις του ελέγχου.....	15
1.8 Κατηγορίες ελέγχων	17
1.9 Στάδια ελέγχου.....	18
1.9.1 Στάδιο σχεδιασμού του ελέγχου	18
1.9.2 Στάδιο διενέργειας του ελέγχου.....	19
1.9.3 Στάδιο Σύνταξης Εκθέσεων Αποτελεσμάτων ελέγχου.....	20
1.10 Νομοθετικό πλαίσιο ελέγχου	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ - ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	23
2.1 Έννοια του εσωτερικού ελέγχου.....	23
2.2 Σύστημα εσωτερικού ελέγχου	23
2.3 Σκοπός του εσωτερικού ελέγχου	23
2.4 Αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου	24
2.5 Είδη εσωτερικού ελέγχου	25
2.6 Εσωτερικός έλεγχος και Ορκωτός ελεγκτής.....	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ - ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	28
3.1 Έννοια του εξωτερικού ελέγχου	28
3.2 Σκοπός του εξωτερικού ελέγχου.....	28
3.3 Άσκηση εξωτερικού ελέγχου.....	29
3.4 Χρησιμότητα εξωτερικού ελέγχου.....	30
3.5 Μέθοδοι εξωτερικού ελέγχου	31

3.6 Ρόλος του εξωτερικού ελέγχου.....	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 - ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ....	37
4.1 Έννοια της λογιστικής απάτης.....	37
4.2 Χαρακτηριστικά της λογιστικής απάτης.....	38
4.3 Κατηγοριοποίηση της λογιστικής απάτης	38
4.4 Είδη λογιστικής απάτης	40
4.5 Συνήθειες περιπτώσεις απάτης	41
4.6 Παράγοντες δημιουργίας παραποιημένων λογιστικών καταστάσεων.....	44
4.7 Συνθήκες διάπραξης λογιστικής απάτης.....	45
4.8 Το τρίγωνο της απάτης	46
4.9 Κίνητρα και παράγοντες που ενθαρρύνουν την απάτη.....	49
4.10 Ανίχνευση της απάτης των οικονομικών καταστάσεων.....	50
4.10.1 Ανίχνευση απάτης.....	52
4.10.2 Διερεύνηση απάτης.....	52
ΜΕΡΟΣ ΙΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΜΕΓΑΛΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΚΑΝΔΑΛΩΝ.....	55
Ενότητα 1.1 Η περίπτωση της Enron	55
1.1.1 Ιστορικό πλαίσιο	55
1.1.2 Το χρονικό της πτώσης	57
1.1.3 Φορολογητέο εισόδημα της Enron	58
1.1.4 Η ανησυχία των επενδυτών	60
1.1.5 Η αποκάλυψη του χρηματοοικονομικού σκανδάλου.....	61
1.1.6 Ανησυχητικές ενδείξεις.....	63
1.1.7 Κίνδυνος πιστοληπτικής αξιολόγησης.....	64
1.1.8 Η Enron αναζητά ενισχύσεις	65
1.1.9 Νέες ανακοινώσεις της Enron.....	67
1.1.10 Κατάρρευση της Συμφωνίας.....	68
1.1.11 Λογιστικά σφάλματα της Enron	69
1.1.12 Αντίκτυπο της πτώχευσης της Enron.....	71
Ενότητα 1.2 Η περίπτωση της Siemens	72
1.2.1 Ιστορικό πλαίσιο	72
1.2.2 Η αφετηρία της διαπλοκής.....	73
1.2.3 Η περίοδος πριν το 1998.....	73

1.2.4 Η περίοδος μετά το 1998	74
1.2.5 Η περίοδος Kutschenreuter - Siekaczek	75
1.2.6 Το ταμείο Amini	77
1.2.7 Το ταμείο Floriani	77
1.2.8 Η οργάνωση των μαύρων ταμείων της Siemens στην Ελλάδα	79
1.2.9 Μέθοδοι μεταβίβασης των χρηματικών ποσών από τον κ. Μαυρίδη προς τους τελικούς αποδέκτες	82
1.2.10 Τελικοί αποδέκτες	85
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΕΤΑΙΡΙΚΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	90
2.1.1 Απάτη με τις επιδοτήσεις του ΕΣΠΑ.....	90
2.1.2 Απάτη άγαμων μητέρων για τα επιδόματα	91
2.1.3 Απάτη με πλαστά δικαιολογητικά δυσλεξίας	91
2.1.4 Απάτη με αταυτοποιήτες συντάξεις.....	93
2.1.5 Απάτη με εικονικά τιμολόγια.....	94
2.1.6 Απάτη με παράνομες επανεξαγωγές φαρμάκων	96
2.1.7 Απάτη με επιστροφές ΦΠΑ σε αγρότες.....	97
2.1.8 Απάτη με εικονικές συνταγογραφήσεις φαρμάκων.....	98
2.1.9 Απάτη ασφάλισης της μεταλλυκειακής εκπαίδευσης (ΙΕΚ)	99
2.1.10 Απάτη επιδοτήσεων με καπνοπαραγωγούς	102
2.1.11 Απάτη κυκλώματος Ρομά	104
2.1.12 Απάτη με επιδοτήσεις βιολογικών προϊόντων.....	106
2.1.13 Απάτη με "ψεύτικους" τυφλούς.....	108
2.1.14 Απάτη εταιρίας εις βάρος του Δημοσίου για προμήθειες στην ΕΥΠ..	108
2.1.15 Απάτη υπαλλήλων ΔΕΚΟ.....	110
2.1.16 Απάτη στο ΙΚΑ με εικονικούς εργαζόμενους.....	110
2.1.17 Απάτη πλαστών τιμολογίων από Μονές.....	111
2.1.18 Απάτη εταιριών έκδοσης πλαστών τιμολογίων	112
2.1.19 Απάτη στο ΙΚΑ Καλλιθέας.....	114
2.1.20 Απάτη ΑΣΠΙΣ ΠΡΟΝΟΙΑ	115
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	128
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	138

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Προπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του Τμήματος Χρηματοοικονομικής και Ελεγκτικής του Ανώτατου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Καλαμάτας. Σκοπός της εργασίας είναι η όσο το δυνατόν πληρέστερη ανάλυση του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, ως εργαλείο αποκάλυψης λογιστικών και άλλων σκανδάλων, που λαμβάνουν χώρα στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Σήμερα, παρατηρείται συχνά το φαινόμενο της ύπαρξης απάτης στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις εταιριών και φορέων. Τέτοιου είδους απάτη ενέχει το στοιχείο του δόλου, το οποίο με την σειρά του χαρακτηρίζεται από την από σκοπού παραπλάνηση του επενδυτικού κοινού. Ο ελεγκτής, είτε εσωτερικός είτε εξωτερικός οφείλει να διενεργεί όλες τις ελεγκτικές διαδικασίες με αντικειμενικότητα, εμπιστευτικότητα, επαγγελματισμό, ειλικρίνεια και διαφάνεια, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η ποιότητα της εργασίας του.

Με βάση τα παραπάνω, η παρούσα εργασία διαχωρίζεται σε δύο μέρη, όπου το πρώτο αναφέρεται θεωρητικά στην έννοια της ελεγκτικής, τον εξωτερικό και εξωτερικό έλεγχο και την λογιστική απάτη, ενώ το δεύτερο αναφέρεται σε περιπτώσεις εταιρικών και άλλων λογιστικών σκανδάλων, στην Ελλάδα και σε διεθνές επίπεδο.

Συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο του πρώτου μέρους, διενεργείται μια γενικού περιεχομένου αναφορά σχετικά με τον κλάδο της ελεγκτικής, και ειδικότερα αναφέρονται η έννοια και η διαδικασία του ελέγχου, ο σκοπός του, το αντικείμενο και το υποκείμενό του, τα στάδια του ελέγχου, κ.λπ.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται διεξοδικά η έννοια και τα χαρακτηριστικά του εσωτερικού ελέγχου, η αναγκαιότητα διενέργειάς του, τα είδη του εσωτερικού ελέγχου και οι ευθύνες ενός εσωτερικού ελεγκτή.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται λόγος αποκλειστικά για τον εξωτερικό έλεγχο, και συγκεκριμένα αναφέρεται ο σκοπός του, η χρησιμότητά του, οι μέθοδοι εξωτερικού ελέγχου, και ο ρόλος που διαδραματίζει στο οικονομικό περιβάλλον.

Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο του πρώτου μέρους παρατίθενται όλα εκείνα τα στοιχεία που προσδιορίζουν την έννοια της λογιστικής απάτης. Έτσι, γίνεται λόγος για την έννοια της λογιστικής απάτης, τα χαρακτηριστικά της γνωρίσματα, τα είδη

και τις συνηθέστερες περιπτώσεις που έχουν παρατηρηθεί τα τελευταία χρόνια. Επιπλέον, αναφέρονται οι παράγοντες δημιουργίας παραποιημένων λογιστικών καταστάσεων, οι συνθήκες με τις οποίες διαπράττεται η λογιστική απάτη, τα κίνητρα και οι παράγοντες που ενθαρρύνουν την διάπραξη της, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο ανιχνεύεται η λογιστική απάτη από τον εσωτερικό και τον εξωτερικό έλεγχο.

Προκειμένου για το πρώτο κεφάλαιο του δεύτερου μέρους της εργασίας, παρατίθενται οι περιπτώσεις δύο μεγάλων σκανδάλων που επηρέασαν την διεθνή οικονομία. Συγκεκριμένα, αναλύεται το εταιρικό σκάνδαλο της "Enron" που επέφερε σημαντικές αλλαγές στις οικονομικές συνθήκες των ΗΠΑ, καθώς και το εταιρικό σκάνδαλο της "Siemens", το οποίο επηρέασε αρνητικά τόσο την Ελληνική οικονομία όσο και τη διεθνή.

Τέλος, το δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζει είκοσι περιπτώσεις λογιστικής και άλλης απάτης, οι οποίες διεξήχθησαν στην Ελληνική αγορά τα τελευταία χρόνια, με απώτερο σκοπό την αύξηση κερδών σε προσωπικό επίπεδο, με αποτέλεσμα την παρατεταμένη απόκρυψη κερδών εις βάρος του ελληνικού Δημοσίου.

Οι απάτες σε επιδοτήσεις ΕΣΠΑ, οι αταυτοποίητες συντάξεις, οι παράνομες επιστροφές του ΦΠΑ σε αγρότες, οι παράνομες επανεξαγωγές φαρμάκων, η παροχή συντάξεων σε δήθεν τυφλούς, αλλά κατά κύριο λόγο, απάτες με σωρεία εικονικών τιμολογίων, ενίσχυσαν την αύξηση της φοροδιαφυγής και το λεγόμενο "ξέπλυμα βρώμικου χρήματος", παράγοντες οι οποίοι βοήθησαν κατασταλτικά στην οικονομική ύφεση που επικρατεί στην Ελλάδα από τα τέλη του 2008.

ΜΕΡΟΣ Ι
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΠΑΤΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

1.1 Εισαγωγή στην ελεγκτική

Τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται πληθώρα διαφορετικών ειδών ελέγχων, καθώς και μία αντίστοιχη αύξηση του αριθμού των ελεγκτών που τους διενεργούν ως ειδικοί ελεγκτές. Εκτός από τον έλεγχο χρηματοοικονομικών καταστάσεων και γενικότερα τον έλεγχο χρηματοοικονομικών πληροφοριών, υπάρχει και ο φορολογικός έλεγχος, ο έλεγχος δημόσιας υγείας, ο περιβαλλοντικός έλεγχος, ο έλεγχος απόδοσης, ο έλεγχος ανταπόδοσης μιας δαπάνης ή εκροής, ο έλεγχος ποιότητας, ο έλεγχος ασφάλειας, ο έλεγχος δημοσίων δαπανών, και άλλοι. Το φαινόμενο της πληθώρας των ελέγχων οφείλεται σε μεγάλο βαθμό σε διευρυνόμενα αιτήματα από διάφορες κοινωνικές ομάδες, με σκοπό την λογοδοσία και τον απολογισμό των πολυποίκλων δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων, κοινοφελών ή άλλων οργανισμών, κρατικών φορέων και οργάνων (Καραμάνης, 2008, σελ.47).

Ωστόσο, στην σημερινή παγκοσμιοποιημένη οικονομία όπου οι επιχειρήσεις καλούνται να επιτύχουν όλο και μεγαλύτερα κέρδη μέσα από όσο το δυνατόν ορθολογικότερη χρήση των πόρων τους, ο εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος κατέχουν μία από τις βασικές λειτουργίες της Διοικητικής Οργάνωσης κατέχοντας την δική του εξέχουσα θέση (European Tax, 2013).

Συγκεκριμένα, ο έλεγχος θεωρείται ότι προσδίδει αξιοπιστία στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων, οι οποίες χρησιμοποιούνται από τους χρήστες για την λήψη οικονομικών αποφάσεων. Τις καταστάσεις αυτές τις συντάσσουν οι διοικήσεις των επιχειρήσεων και τις χρησιμοποιούν για την λήψη οικονομικών αποφάσεων μία σειρά από χρήστες, όπως επενδυτές, μέτοχοι, αναλυτές, πιστωτικά ιδρύματα, κ.λπ. Καθώς η σημασία των επιχειρήσεων ως μοχλού οικονομικής ανάπτυξης μιας κοινωνίας αυξάνεται με την απελευθέρωση των αγορών και τον περιορισμό της οικονομικής δραστηριότητας του κράτους, αυτό συνεπάγεται την ταυτόχρονη αύξηση του ρόλου της Ελεγκτικής και των ελεγκτών, ως ιδιαίτερα σημαντικού θεσμικού παράγοντα στη λειτουργία της ελεύθερης οικονομίας.

1.2 Ιστορική εξέλιξη της ελεγκτικής

Ο έλεγχος έκανε την εμφάνισή του από τους προϊστορικούς χρόνους, όπου υπερίσχυε η ανταλλαγή αγαθών μεταξύ των ανθρώπων. Εκείνη την εποχή, η ανάγκη της απεικόνισης των απαιτήσεων και υποχρεώσεων που δημιουργούσε η ανταλλαγή των αγαθών, καθώς και η αξιοπιστία των στοιχείων στις συναλλαγές αυτές, κατέστησε αναγκαία την εμφάνιση της πρώτης λογιστικής εγγραφής, ενώ ταυτόχρονα επεσήμανε και την ανάγκη του ελέγχου μεταξύ των συναλλασσομένων πρωτόγονων κοινωνιών.

Έχει αποδειχθεί ότι, προϊστορικά, οι άνθρωποι έκαναν λογιστικές εγγραφές χωρίς αριθμούς και χωρίς γράμματα, χρησιμοποιώντας διάφορα σύμβολα, όπως γραμμές και σημεία σε δέντρα, πλάκες, πίνακες και ξύλα, με σκοπό να εκφράσουν λογιστικές πράξεις. Συγκεκριμένα, σε κομμάτια ξύλου χάραζαν εγκοπές, όπου κάθε μία από αυτές παρίστανε και μία συναλλαγή. Το ξύλο το έκοβαν στη μέση, ενώ στην συνέχεια έβαζαν τα δύο τεμάχια παράλληλα και χάραζαν μια εγκοπή στην ίδια ευθεία και τα δύο τεμάχια. Το ένα κομμάτι το έπαιρνε ο πιστωτής και το άλλο ο χρεώστης. Όταν έπρεπε να εξοφληθεί το χρέος, πρώτα γινόταν ο έλεγχος της γνησιότητας των δύο ξύλων, ενώνοντας το ένα με το άλλο, για να διαπιστωθεί ότι τα δύο κομμάτια ήταν του ίδιου ξύλου, κι έπειτα τα τοποθετούσαν παράλληλα για να δουν αν συμπίπτουν οι εγκοπές. Έτσι, μέσω αυτής της διαδικασίας επιβεβαίωναν τις συναλλαγές τους με "διπλογραφικό σύστημα", που επιδίωκε τον έλεγχο απεικόνισης των συναλλαγών με τα δεδομένα της εποχής εκείνης (ΤΕΙ Κρήτης, 2006, σελ.14).

Ωστόσο, με την πάροδο των ετών, οι άνθρωποι είχαν δημιουργήσει περισσότερες ανάγκες, όπου για να τις ικανοποιήσουν στράφηκαν σε νέες πηγές άντλησης αυτών. Μία ιδιαίτερα σημαντική πηγή ήταν το εμπόριο. Για τις συναλλαγές αυτού του είδους, απαιτήθηκαν πλέον γραπτά σημεία και διάφορα στοιχεία γραφής. Τα πρώτα στοιχεία γραφής ήταν σχέδια, τα οποία παρίσταναν είδη εμπορίου και λογαριασμούς των συναλλαγών. Επειδή το εμπόριο διεξαγόταν μεταξύ φυλών με διαφορετικές γλώσσες, θεωρήθηκε απαραίτητο να υπάρχει ένα σύστημα επικοινωνίας κατανοητό από όλους. Τα πρώτα γραπτά σύμβολα/σχέδια των διαφόρων φυλών ήταν τα σημεία εκείνα που παρίσταναν αριθμούς και αφορούσαν εμπορικές πράξεις.

Έπειτα, στον Μεσογειακό κόσμο, και μετά το τέλος της νεολιθικής εποχής, υπήρξε κάτι ανάλογο, με την εμφάνιση των λογαριασμών σε σχέδια. Περίπου στο 3200πΧ, το Ελάμ, η Σουμερία και Αίγυπτος είχαν επεξεργαστεί σύστημα ιδεογραφικών σημείων που ονομάστηκε *ιερογλυφικό*, επειδή το χρησιμοποιούσαν

κυρίως οι ιερείς. Αργότερα, στις ίδιες χώρες παρουσιάστηκε το αλφάβητο. Οι Έλληνες, τότε, μεταμόρφωσαν ριζικά το αλφάβητο και το μετέτρεψαν από συλλαβικό σε φωνητικό, προσαρμόζοντάς το στις φωνητικές απαιτήσεις της Ελληνικής γλώσσας. Έτσι, το φωνητικό αλφάβητο θεωρείται η μεγαλύτερη προσφορά των Ελλήνων στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό

Με βάση τα προαναφερθέντα για τους αρχαίους λαούς, συμπεραίνεται ότι, για να οργανωθούν οι λαοί αυτοί σε πολιτείες και να εμφανίσουν τεράστια μνημεία και θαυμάσια έργα πολιτισμού, χρησιμοποίησαν όχι μόνο τη λογιστική, αλλά και τον λογιστικό έλεγχο, ως απαραίτητο εργαλείο για την ορθότητα των λογιστικών απαιτήσεων και υποχρεώσεων.

Ωστόσο, στη Μ. Βρετανία, που θεωρείται η πατρίδα της Ελεγκτικής, ο τομέας αυτός αναγνωρίζεται με τον εταιρικό νόμο 1862, καθώς υπήρχε η ανάγκη για ακριβή και αξιόπιστη χρηματοοικονομική πληροφόρηση της κοινωνίας μέσα από ένα οργανωμένο και τυποποιημένο λογιστικό σύστημα, καθώς και η ανάγκη για ανεξάρτητο έλεγχο λογαριασμών μεγάλων και μικρών επιχειρήσεων. Εν συνεχεία, η Λογιστική και η Ελεγκτική ακολούθησαν τη μεγάλη ανάπτυξη του καπιταλισμού στη Δυτική Ευρώπη και την Αμερική, όπου το 1912 οι κύριοι στόχοι του ελέγχου ήταν οι ακόλουθοι (Κάντζος, Χονδράκη, 2006, σελ.24-25):

- α) ανακάλυψη και πρόληψη απάτης
- β) ανακάλυψη και πρόληψη λαθών
- γ) εκτίμηση της πραγματικής χρηματοοικονομικής κατάστασης και των αποτελεσμάτων μιας επιχείρησης με μικρότερη έμφαση στην ανακάλυψη απάτης και λαθών διαχείρισης

Η προσπάθεια της μετατόπισης της έμφασης του εξωτερικού ελέγχου από την ανακάλυψη απάτης και λαθών διαχείρισης στην εκτίμηση της πραγματικής χρηματοοικονομικής κατάστασης και των αποτελεσμάτων μιας επιχείρησης συνεχίστηκε, με διαφωνίες, μέχρι και μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο στις Αγγλοσαξονικές χώρες, οπότε και υπερίσχυσε η άποψη ότι ο σκοπός του ελέγχου είναι η διαμόρφωση της γνώμης περί της ορθής παρουσίασης της χρηματοοικονομικής θέσεως και των αποτελεσμάτων της ελεγχόμενης επιχείρησης.

Προκειμένου για την Ελεγκτική στην Ελλάδα, η πρώτη εμφάνιση οργανωμένου πλέον ελεγκτικού επαγγέλματος έγινε το 1956, με τη σύσταση του

Σώματος Ορκωτών Λογιστών (Σ.Ο.Λ.) και τον Ν.Δ.3329/55¹, με την βοήθεια Άγγλων ορκωτών λογιστών και υπό των έμμεσο έλεγχο του κράτους. Με το ΠΔ 226/92, δόθηκε η ευχέρεια της ίδρυσης πολλών ελεγκτικών εταιριών, σύμφωνα με τα αγγλικά και αμερικάνικα πρότυπα και κατ' επιταγή της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω της 8ης Οδηγίας της.

Σήμερα, η Ελεγκτική έχει επεκταθεί σε όλο το φάσμα της διοικητικής δραστηριότητας και λειτουργίας μιας κοινωνίας, στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα. Το κυριότερο ενδιαφέρον αλλά και ευθύνη της Ελεγκτικής έχει μετατοπιστεί από την ανακάλυψη της ενδεχόμενης διαχειριστικής απάτης στη διαπίστωση της ορθότητας, με την οποία οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα δράσεως των ελεγχόμενων μονάδων, καθώς και την αποτελεσματικότητα της επιχείρησης. Για να καλυφθούν, όμως, οι αυξημένες ανάγκες σοβαρού ελέγχου (λόγω της ανάπτυξης μεγάλων οικονομικών φορέων και επιχειρήσεων) συστήθηκαν και οργανώθηκαν μεγάλες ελεγκτικές εταιρίες, με σκοπό τον εξωτερικό έλεγχο, ενώ εξειδικευμένοι πλέον εσωτερικοί ελεγκτές στελεχώνουν μεγάλες οικονομικές μονάδες.

Τέλος, στην Ελλάδα, τις ΗΠΑ και την Ευρωπαϊκή Ένωση, ο έλεγχος έχει ως αντικείμενο τον οικονομικό λογισμό, όπου αντικείμενο αυτού του ελέγχου είναι, η οικονομική ευρωστία της επιχείρησης, η έρευνα για τον εντοπισμό των αρνητικών γεγονότων και ατελειών στην επιχείρηση και η λήψη έγκαιρων μέτρων για τη θεραπεία τους, η μείωση του κόστους χωρίς επιβάρυνση ποιότητας, η οργάνωση του οικονομικού λογισμού, η καλύτερη εκμετάλλευση των πάγιων και κυκλοφοριακών μέσων της εκμετάλλευσης της επιχείρησης, καθώς και η αποτελεσματικότερη εκμετάλλευση της επιχείρησης (ΤΕΙ Κρήτης, 2006, σελ.19).

---

¹ Με το Ν.Δ. 3329/55 ιδρύθηκε το προβλεπόμενο από το άρθρο 36 § 1 του Κ.Ν. 2190/20 Σώμα Ορκωτών Λογιστών (Σ.Ο.Λ.) για την άσκηση του διαχειριστικού ελέγχου ορισμένων κατηγοριών (μεγάλων) ανωνύμων εταιριών και Ε.Π.Ε. Το ΣΟΛ λειτούργησε μέχρι το 1992. Από το έτος 1993, άλλαξε το καθεστώς ελέγχου των Α.Ε. και Ε.Π.Ε. στις περιπτώσεις που ο νόμος απαιτεί αυξημένα προσόντα ελεγκτών. Έτσι, με το άρθρο 75 Ν.1969/91 και το Π.Δ.226/1992 συστήθηκε το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών (Σ.Ο.Ε.) σε αντικατάσταση του Σώματος Ορκωτών Λογιστών (Σ.Ο.Λ.), το οποίο διαλύθηκε (Λεοντάρης, 2013).

1.3 Έννοια και διαδικασία ελέγχου

Ως "έλεγχος" ορίζεται το σύνολο των ενεργειών ή των δραστηριοτήτων που εξασφαλίζουν την παρακολούθηση και αξιολόγηση των λειτουργιών και συμπεριφορών όλων των συντελεστών της επιχείρησης ή του οργανισμού, ώστε να επιτυγχάνεται η αποτελεσματικότητά τους. Συνεπώς, ο έλεγχος ασκείται αφενός μεν πάνω στις λειτουργίες και τις συμπεριφορές που παρατηρούνται στο πλαίσιο της επιχείρησης ή του οργανισμού, και αφετέρου πάνω στα αποτελέσματά τους, τα οποία προσδιορίζονται κατά την λειτουργία του προγραμματισμού. Τα βασικά στάδια του ελέγχου είναι τα εξής (Μπουραντάς, Βάθης, κ.ά., 1999, σελ.157-158):

1. *Καθορισμός προτύπων.* Τα πρότυπα εκφράζουν συγκεκριμένα επιθυμητά αποτελέσματα, επιδόσεις ή στόχους, χαρακτηριστικά συμπεριφορών, τρόπους ενεργειών και ιδιότητες καταστάσεων. Για παράδειγμα, τα πρότυπα μπορεί να περιγράφουν τις ποσότητες και την ποιότητα των πρώτων υλών που προμηθεύεται η επιχείρηση ή ο οργανισμός στο χρόνο, το επιθυμητό ποσοστό ελαττωματικών προϊόντων, το κόστος παραγωγής, τη συμπεριφορά προς τους πελάτες, τα επιθυμητά κέρδη, κ.λπ. Τις περισσότερες φορές, ο καθορισμός προτύπων βασίζεται στους στόχους της επιχείρησης ή του οργανισμού, που εμπεριέχονται στα προγράμματά της. Αυτή η σχέση δείχνει και τη στενή σύνδεση μεταξύ της λειτουργίας του προγραμματισμού και του ελέγχου.
2. *Παρακολούθηση - Αξιολόγηση - Μέτρηση.* Οι λειτουργίες, οι συμπεριφορές, οι καταστάσεις και τα αποτελέσματα παρακολουθούνται, αξιολογούνται και μετρούνται, προκειμένου τα στελέχη της επιχείρησης ή του οργανισμού να γνωρίζουν αυτό που ακριβώς συμβαίνει στα πλαίσια της.
3. *Σύγκριση συμπεριφορών και αποτελεσμάτων με πρότυπα.* Μετά τον καθορισμό των προτύπων (δηλαδή των επιθυμητών καταστάσεων, συμπεριφορών, λειτουργιών και αποτελεσμάτων) και την αξιολόγηση ή μέτρηση αυτών που πραγματικά συμβαίνουν ή έχουν συμβεί, τότε το επόμενο βήμα είναι η σύγκριση μεταξύ τους, με σκοπό να διαπιστωθεί ο βαθμός στον οποίο έχουν επιτευχθεί το επιθυμητό ή οι στόχοι. Η σύγκριση αυτή, δηλαδή, αποσκοπεί στον εντοπισμό των πιθανών αποκλίσεων των στόχων και των αποτελεσμάτων.
4. *Ανάλυση αποκλίσεων και εντοπισμός αιτιών.* Οι αποκλίσεις που εντοπίζονται από το στάδιο της σύγκρισης συμπεριφορών και αποτελεσμάτων με πρότυπα,

αναλύονται με σκοπό να εξηγηθούν και να εντοπιστούν οι αιτίες που τις έχουν προκαλέσει ή τις προκαλούν.

5. *Διόρθωση αποκλίσεων.* Για την διόρθωση των αποκλίσεων, αποφασίζονται και εφαρμόζονται μέτρα ή ενέργειες, οι οποίες στοχεύουν στην εξάλειψη των αιτιών που προκαλούν τις αποκλίσεις. Σε αυτό το σημείο ακριβώς επανασυνδέεται η λειτουργία του ελέγχου με αυτήν του προγραμματισμού.

Συνεπώς, η λειτουργία του ελέγχου είναι απαραίτητη και αναγκαία για κάθε επιχείρηση ή οργανισμό. Χωρίς αυτή δε θα ήταν δυνατό να εκτιμηθεί ο βαθμός υλοποίησης των επιθυμητών αποτελεσμάτων και συμπεριφορών ή να εντοπιστούν τα προβλήματα και οι ευκαιρίες για βελτιώσεις, ενώ ταυτόχρονα δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί ο συντονισμός, η συνοχή, η προσαρμογή στο περιβάλλον και η αποτελεσματικότητά τους.

1.4 Μέθοδοι διενέργειας ελέγχου

Οι μέθοδοι που ακολουθούνται στη διενέργεια ενός ελέγχου έχουν ως βάση τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα. Το ελεγκτικό κλιμάκιο που διενεργεί τον έλεγχο θα πρέπει να ακολουθεί τα πρότυπα αυτά, προσαρμοσμένα στις ανάγκες του συγκεκριμένου ελέγχου τον οποίο διεξάγει και να λαμβάνει υπόψη του τα ακόλουθα (Ρακιντζής, 2008, σελ.12-13).

α) *Τον εσωτερικό κανονισμό του ελεγκτικού Σώματος, με εντολή του οποίου διενεργείται ο έλεγχος.* Οι εσωτερικοί κανονισμοί των ελεγκτικών σωμάτων έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα, καθώς καθορίζουν τον τρόπο διενέργειας του ελέγχου και τον τρόπο σύνταξης των εκθέσεων αποτελεσμάτων.

β) *Την τήρηση των διαδικασιών διενέργειας ελέγχου.* Αν και υπάρχουν γενικές κατευθύνσεις, συχνά λόγω έλλειψης τυποποιημένης διαδικασίας διενέργειας ελέγχων, το κάθε ελεγκτικό σώμα διενεργεί τους ελέγχους ακολουθώντας τις διαδικασίες που αυτό έχει επιλέξει.

γ) *Τις ανάγκες και ιδιαιτερότητες του συγκεκριμένου ελέγχου.* Πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη σημασία στον κάθε έλεγχο ξεχωριστά, καθώς σε ορισμένες περιπτώσεις (π.χ. ο οικονομικός - διαχειριστικός έλεγχος) οι πληροφορίες που συγκεντρώνονται κατά την διάρκεια του ελέγχου μπορεί να είναι παραπλανητικές ή να έχουν παραποιηθεί.

Σε κάθε περίπτωση, ο έλεγχος θα πρέπει να διενεργείται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να προστατεύεται και να ενισχύεται η ανεξαρτησία, η ακεραιότητα, η αντικειμενικότητα και το επαγγελματικό κύρος του ελεγκτικού Σώματος, από το οποίο προέρχεται το ελεγκτικό κλιμάκιο που διενεργεί τον έλεγχο και να εξασφαλίζεται η προστασία του απορρήτου των πληροφοριών που έρχονται σε γνώση των μελών του ελεγκτικού κλιμακίου.

1.5 Σκοπός του ελέγχου

Κύριος σκοπός του ελέγχου μιας επιχείρησης είναι η διαπίστωση της ορθής ή μη παρουσίας της οικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων δράσεως μιας οικονομικής μονάδας στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, σύμφωνα με τις Γενικώς Παραδεκτές Λογιστικές Αρχές (εξωτερικός έλεγχος) ή της λειτουργίας της μονάδας σύμφωνα με την προκαθορισμένη διοικητική πολιτική (εσωτερικός έλεγχος).

Οι βασικοί σκοποί του ελέγχου απαριθμούνται ως εξής (ΤΕΙ Κρήτης, 2006, σελ.22-23).

- i) Εντοπισμός και πρόληψη ηθελημένων ή και αθέλητων λογιστικών λαθών, απάτης, κ.λπ.
- ii) Διερεύνηση αποκάλυψη και καταστολή ακούσιων ή εκούσιων σφαλμάτων και γεγονότων απάτης.
- iii) Έγκριση, ανάλυση και σχολιασμός μετά από συστηματικό έλεγχο της ακρίβειας και της αλήθειας των διαφόρων οικονομικών καταστάσεων, όπως του Ισολογισμού και του Λογαριασμού Αποτελεσμάτων Χρήσεως.
- iv) Αξιολόγηση της σύνταξης και της παράθεσης διαφόρων επιμέρους σημείων των οικονομικών καταστάσεων, που συνήθως αποτελούν ενδιαφέροντα και κατατοπιστικά στοιχεία για την πορεία και τις τάσεις που επικρατούν μέσα στην επιχείρηση (κύκλος εργασιών, κοστολόγια, πιστοληπτική ικανότητα, εσωτερική αξία μετοχών, κ.λπ.).
- v) Πιστοποίηση της επάρκειας ή ανεπάρκειας της διαχρονικής κατάρτισης των κάθε είδους αριθμοδεικτών για την εξαγωγή των ανάλογων χρήσιμων συμπερασμάτων.
- vi) Υπογράμμιση των ατελειών και καθορισμός των αδυναμιών σε ολόκληρο το κύκλωμα της επιχειρησιακής και διαχειριστικής απεικόνισης.
- vii) Στάθμιση των πιθανοτήτων ικανοποίησης των κάθε λογής απαιτήσεων της επιχείρησης, προκειμένου να γίνει δυνατός ο σχηματισμός των σωστών προβλέψεων.

1.5 Αντικείμενο του ελέγχου

Ως αντικείμενο του ελέγχου ορίζεται η οικονομική διαχείριση ξένης περιουσίας, όπως η περιουσία οποιουδήποτε φυσικού ή νομικού προσώπου την οποία διαχειρίζονται τρίτα πρόσωπα. Η ενασχόληση του ελέγχου με την κάθε μορφή ξένης περιουσίας αποτελεί την σημαντικότερη λειτουργία του ίδιου του ελέγχου. Οι σχέσεις κυριότητας των διαφόρων στοιχείων μιας οικονομικής μονάδας δεν είναι μονομερείς, όπως και η περιουσία μιας ατομικής επιχείρησης είναι σε πρώτο στάδιο κτήμα του ιδιοκτήτη, αλλά συγχρόνως αποτελεί και στοιχείο ενδιαφέροντος για αυτούς που έχουν απαιτήσεις από την επιχείρηση. Εκείνοι που ενδιαφέρονται για την διενέργεια ουσιαστικού ελέγχου είναι κυρίως, οι διοικούντες και διευθύνοντες της οικονομικής μονάδας, οι μέτοχοι και γενικά οι επενδυτές κεφαλαίων στην οικονομική μονάδα, οι πιστωτές και οι συναλλασσόμενοι, οι μελλοντικοί επενδυτές και το κράτος (ΤΕΙ Κρήτης, 2006, σελ.23-24).

1.6 Υποκείμενο του ελέγχου

Ως υποκείμενο του ελέγχου ορίζεται ο ελεγκτής, δηλαδή το πρόσωπο εκείνο που διενεργεί τον έλεγχο. Ο ελεγκτής είναι το απαραίτητο όργανο για να εξασφαλιστεί η ορθολογική οργάνωση, η λειτουργία και η ομαλή διαχείριση στη δημόσια και ιδιωτική οικονομικά.

Ωστόσο, ένας ελεγκτής διακρίνεται σε εσωτερικό και εξωτερικό ελεγκτή, ανάλογα με το είδος της εξάρτησης (οικονομική ή άλλη) που έχει από την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα και τον ειδικότερο σκοπό που αποβλέπει το έργο του.

1.7 Διακρίσεις του ελέγχου

Σύμφωνα με τους Κάντζο και Χονδράκη (2006, σελ.31-33), το αντικείμενο του ελέγχου είναι, κατά κύριο λόγο, ο τρόπος και η αξιοπιστία της μέτρησης και παρουσίασης των χρηματοοικονομικών μεγεθών που συνιστούν την εικόνα και το αποτέλεσμα μιας οικονομικής μονάδας. Στα πλαίσια αυτού του ελέγχου, αλλά και εκτός ενός ολοκληρωμένου τέτοιου ελέγχου, μπορούν και πρέπει να ελέγχονται σε ενδεδειγμένες περιπτώσεις, οι επιμέρους λειτουργίες και τα συστήματα, καθώς και η γενικότερη οργάνωση και διοικητική διάρθρωση της μονάδας η επάρκεια ολόκληρου του διοικητικού πληροφοριακού συστήματος. Συνεπώς, η Ελεγκτική ως λειτουργία στην ευρύτερη διοίκηση -ιδιωτική και κρατική- μιας κοινωνίας διακρίνεται σε α)

εξωτερική, ανεξάρτητη Ελεγκτική, β) σε εσωτερική Ελεγκτική και γ) σε κρατική Ελεγκτική.

Εξωτερική, ανεξάρτητη ελεγκτική. Ο εξωτερικός ανεξάρτητος έλεγχος είναι εκείνους που διενεργείται από επαγγελματίες και ειδικά εκπαιδευμένους γι' αυτό λογιστές/ελεγκτές, τους λεγόμενους "ορκωτούς ελεγκτές". Ο εξωτερικός έλεγχος διενεργείται επί του λογιστικού, κυρίως, συστήματος μιας μονάδας, αλλά και επί των άλλων επιμέρους οργανωτικών συστημάτων, τα οποία μπορούν έμμεσα να επηρεάσουν την αποτελεσματικότητα του λογιστικού συστήματος, με την χρήση των ελεγκτικών προτύπων, αλλά και άλλων μεθόδων, τις οποίες κρίνει κατά περίπτωση αναγκαίες ο ελεγκτής.

Εσωτερική ελεγκτική. Ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να οριστεί ως μια ξεχωριστή και ανεξάρτητη λειτουργία, η οποία είναι επιφορτισμένη με το συνεχή έλεγχο και την αξιολόγηση όλων των συστημάτων οργάνωσης και λειτουργίας της μονάδας (συμπεριλαμβανομένου και του λογιστικού συστήματος). Οι βασικοί στόχοι της εσωτερικής ελεγκτικής είναι οι ακόλουθοι:

- i) Η λειτουργία των επιμέρους τμημάτων της μονάδας, σύμφωνα με την καθορισμένη πολιτική από την διοίκηση, όπως αυτή περιγράφεται στα εγκεκριμένα εγχειρίδια λειτουργίας και διαδικασιών του ελέγχου.
- ii) Η διαπίστωση της αποτελεσματικότητας της εσωτερικής οργάνωσης.
- iii) Η διαπίστωση απάτης, ατασθαλιών, λαθών και αδυναμιών στην οργάνωση και λειτουργία φυσικών και ανθρώπινων δικαιωμάτων, τα οποία έχουν σαν αποτέλεσμα την κακή διαχείριση και μεταχείριση των περιουσιακών στοιχείων της μονάδας ή και τη φθορά και απώλεια αυτών.
- iv) Η εκτίμηση της αποτελεσματικότητας και της επάρκειας των συστημάτων οργάνωσης και διοίκησης της οικονομικής μονάδας.
- v) Η αναφορά των διαπιστώσεων του ελέγχου στη διοίκηση της μονάδας και η εισήγηση μέτρων διόρθωσης ή βελτίωσης, όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο.

Κρατική ελεγκτική. Στην κρατική ελεγκτική συμπεριλαμβάνονται όλοι οι έλεγχοι που εξασκούν και διενεργούν διάφοροι κρατικοί και ημικρατικοί φορείς. Οι σημαντικότεροι έλεγχοι αυτού του είδους είναι ο φορολογικός έλεγχος που διενεργείται από την εφορία και αφορά στην αναζήτηση ή επαλήθευση του

φορολογητέου εισοδήματος των υποκείμενων σε φορολογία φυσικών και νομικών προσώπων, ο έλεγχος από την Τράπεζα της Ελλάδος που αφορά σε νομισματικά και πιστωτικά θέματα, και ο έλεγχος από το Ελεγκτικό Συνέδριο του κράτους που αφορά στους λογαριασμούς στο δημόσιο τομέα, στον ειδικό έλεγχο εγγυήσεων γεωργικών προϊόντων με ενίσχυση από πόρους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, καθώς και τους δήμους και κοινότητες.

Η κρατική ελεγκτική είναι, συνήθως, αρκετά πιο συνοπτική από την εξωτερική και διαφέρει από αυτή στο ότι δεν ακολουθεί Γενικός Παραδεκτά Λογιστικά και Ελεγκτικά Πρότυπα. Και οι δύο μορφές ελέγχου όμως, αναζητούν τεκμήρια και προβαίνουν σε επαληθεύσεις μεγεθών ή διαδικασιών.

1.8 Κατηγορίες ελέγχων

Κάθε έλεγχος, ανάλογα με το χρόνο, το αντικείμενο, τον τόπο διενέργειας, την έκταση και τα όργανα που τον διενεργούν, διακρίνεται στις ακόλουθες κατηγορίες (Ρακιντζής, 2008, σελ.14-15):

Τακτικός και έκτακτος έλεγχος

α) *Τακτικός* είναι ο έλεγχος που εκτελείται με βάση το πρόγραμμα που έχει εκπονηθεί από το ελεγκτικό Σώμα και στοχεύει στην διακρίβωση της συμμόρφωσης των Υπηρεσιών με το νομικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία τους, σχετικά με την νομιμότητα των ακολουθούμενων διαδικασιών και την ύπαρξη φαινομένων κακοδιοίκησης και διαφθοράς.

β) *Έκτακτος* είναι ο έλεγχος που διενεργείται οποτεδήποτε αυτό κρίνεται επιβεβλημένο και έχει ως στόχο την επιβεβαίωση της ύπαρξης ιδιαίτερα σημαντικών αποκλίσεων των ακολουθούμενων διαδικασιών από τη νομιμότητα ή την διακρίβωση φαινομένων κακοδιοίκησης και διαφθοράς που περιήλθαν σε γνώση του ελεγκτικού σώματος από α) καταγγελίες πολιτών, β) πληροφορίες από το εξωτερικό περιβάλλον (άλλες Δημόσιες Αρχές, δημοσιεύματα Τύπου) και γ) από επεξεργασία τηρούμενων στοιχείων.

Ειδικός και Γενικός έλεγχος

α) *Ειδικός* (μερική επιθεώρηση) είναι ο έλεγχος, όταν διενεργείται σε τμήμα της δραστηριότητας της ελεγχόμενης υπηρεσίας ή συγκριμένου τομέα ή σε μία ή περισσότερες από μία ομοειδής (με το ίδιο αντικείμενο) υπηρεσίες ταυτόχρονα.

β) *Γενικός* (συνολική επιθεώρηση) είναι ο έλεγχος, όταν διενεργείται στο σύνολο των δραστηριοτήτων, των ενεργειών και των λειτουργιών μίας ή περισσοτέρων ομοειδών (με το ίδιο αντικείμενο) υπηρεσιών ταυτόχρονα.

Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος

α) *Εσωτερικός* είναι ο έλεγχος, όταν διενεργείται από τα ίδια όργανα της ελεγχόμενης υπηρεσίας (σύστημα εσωτερικού ελέγχου).

β) *Εξωτερικός* είναι ο έλεγχος, όταν διενεργείται από τα Σώματα ελέγχου ή τις Υπηρεσίες επιθεώρησης.

Συγκεντρωτικός/διερευνητικός και επιτόπιος έλεγχος

α) *Συγκεντρωτικός/διερευνητικός* είναι ο έλεγχος, όταν διεξάγεται στην έδρα του ελεγκτικού οργάνου και περιλαμβάνει εργασίες ελέγχου, χωρίς τη διενέργεια αυτοψίας.

β) *Επιτόπιος* είναι ο έλεγχος, όταν περιλαμβάνει επιτόπου επίσκεψη - αυτοψία στην έδρα του ελεγχόμενου φορέα ή οργανισμού ή υπηρεσίας.

Καθολικός και δειγματοληπτικός έλεγχος

α) *Καθολικός* είναι ο έλεγχος, όταν ελέγχεται διεξοδικά κάθε ενέργεια ή στοιχείο της ελεγχόμενης υπηρεσίας.

β) *Δειγματοληπτικός* είναι ο έλεγχος, όταν διενεργείται στη βάση του δείγματος.

Τέλος, ο έλεγχος διακρίνεται και σε περαιτέρω κατηγορίες, όπως είναι ο έλεγχος νομιμότητας (τυπικός), ο έλεγχος σκοπιμότητας (ουσιαστικός) ή ο έλεγχος χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης.

1.9 Στάδια ελέγχου

Ανεξάρτητα από τους στόχους ή το αντικείμενο ελέγχου, κάθε είδους έλεγχος περιλαμβάνει συνήθως τα ακόλουθα στάδια (Ρακιντζής, 2008, σελ.15-16):

1.9.1 Στάδιο σχεδιασμού του ελέγχου

Μέσα από το στάδιο σχεδιασμού διενεργούνται οι παρακάτω διαδικασίες:

- μελετάται η δραστηριότητα και το νομικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία της υπηρεσίας που θα ελεγχθεί
- ορίζεται ο εύρος και οι στόχοι του ελέγχου
- καθορίζονται οι οργανωτικές μονάδες της ελεγχόμενης υπηρεσίας που εμπλέκονται στον έλεγχο
  - συγκροτείται το ελεγκτικό κλιμάκιο που θα διενεργήσει τον έλεγχο
  - καθορίζονται οι στόχοι του ελέγχου
  - αναλύονται οι παράγοντες που, ενδεχομένως, επηρεάζουν τον έλεγχο
  - περιγράφεται η μέθοδος που θα ακολουθηθεί
  - καθορίζονται οι μέθοδοι συλλογής αποδεικτικών στοιχείων/συντάσσονται, εφόσον δεν υπάρχουν, τα ερωτηματολόγια ελέγχου
  - καταρτίζεται το χρονοδιάγραμμα και η ημερομηνία ελέγχου

Ο σχεδιασμός του ελέγχου αποτελεί βασική ενέργεια, ενώ πραγματοποιείται κατά το αρχικό στάδιο και αποτυπώνεται λεπτομερώς στο πλάνο εργασίας. Κατά το σχεδιασμό του ελέγχου εφαρμόζονται αναλυτικές διαδικασίες και εξετάζονται όλα τα διαθέσιμα στοιχεία, προκειμένου να εντοπιστούν οι τομείς που χρειάζονται επιπλέον εξέταση. Στόχος είναι να πραγματοποιηθεί ο έλεγχος κατά τον δυνατό αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο.

1.9.2 Στάδιο διενέργειας του ελέγχου

Το στάδιο διενέργειας του ελέγχου περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

- επιτόπου επίσκεψη/αυτοψία του ελεγκτικού κλιμακίου στην έδρα του ελεγχόμενου Φορέα ή Υπηρεσίας
- συγκέντρωση των αποδεικτικών στοιχείων του ελέγχου, τα οποία προβλέφθηκαν κατά τον προγραμματισμό
- συμπλήρωση των ερωτηματολογίων ελέγχου, κατά περίπτωση
- συμπλήρωση των φύλλων ελέγχου, κατά περίπτωση
- εξαγωγή αρχικών αποτελεσμάτων, σε σχέση με τις διαδικασίες που ελέγχθηκαν και τους αρχικούς στόχους του ελέγχου
- κατάρτιση έκθεσης Αρχικών Διαπιστώσεων ελέγχου
- υποβολή της έκθεσης Αρχικών Διαπιστώσεων ελέγχου στην ελεγχόμενη υπηρεσία, με σκοπό σχολιασμό και διατύπωση απόψεων

1.9.3 Στάδιο Σύνταξης Εκθέσεων Αποτελεσμάτων ελέγχου

Το στάδιο της Σύνταξης Εκθέσεων Αποτελεσμάτων ελέγχου συνίσταται σε:

- σύνταξη τυποποιημένης Έκθεσης Αποτελεσμάτων ελέγχου από την ελεγκτική ομάδα, με διατύπωση συμπερασμάτων και προτάσεων προς τον ελεγχόμενο φορέα και προθεσμία υλοποίησής της
- υποβολή της έκθεσης Αποτελεσμάτων ελέγχου στον Προϊστάμενο του ελεγκτικού σώματος
- διαβίβαση της έκθεσης Αποτελεσμάτων στην ελεγχόμενη υπηρεσία, στις εμπλεκόμενες στον έλεγχο υπηρεσίες και στους εποπτεύοντες φορείς, καθώς και παροχή προθεσμίας για συμμόρφωση με τις παρεχόμενες στην έκθεση προτάσεις

Ωστόσο, σε περίπτωση διαπίστωσης παραβίασης της νομιμότητας, συνίσταται επιπλέον:

- διαβίβαση της Έκθεσης Αποτελεσμάτων και των αποδεικτικών στοιχείων στις Εισαγγελικές Αρχές και στα αρμόδια πειθαρχικά όργανα, και
- επιβολή κυρώσεων, εφόσον προβλέπονται από την ισχύουσα για κάθε ελεγκτικό σώμα νομοθεσία.

1.10 Νομοθετικό πλαίσιο ελέγχου

Το βασικό νομικό πλαίσιο της Ελεγκτικής οικονομικών μονάδων περιγράφεται με τον Ν.2190/1920, άρθρα 36 και 37, όπως αυτός τροποποιήθηκε για να συμπεριλάβει και τις προβλέψεις της 8ης Οδηγίας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, σχετικά με τον έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων χωρών-μελών, καθώς και άλλες προβλέψεις που αφορούν στις εν λόγω καταστάσεις, σε συνδυασμό με το άρθρο 3 του Π.Δ.226/92, ενώ η οργάνωση ως θεσμός και επάγγελμα καθορίζεται στο Π.Δ.226/92 και στο Π.Δ.233/92 (Κάντζος, Χονδράκη, 2006, σελ.36).

Συγκεκριμένα, και σύμφωνα με τον Ν.2190/1920, άρθρο 36, παρ.6, *"Προκειμένου να ληφθεί έγκυρη απόφαση από τη Γενική Συνέλευση σχετικά με τους ετήσιους λογαριασμούς (ετήσιες οικονομικές καταστάσεις), αυτές θα πρέπει να έχουν ελεγχθεί προηγουμένως από δύο τουλάχιστον ελεγκτές"*.

Επίσης, σύμφωνα με το Π.Δ.226/92 περί συστάσεως, οργανώσεως και λειτουργίας του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών στην Ελλάδα, το ελεγκτικό έργο συνίσταται στην εξέταση από ορκωτό ελεγκτή των τηρούμενων βιβλίων και νόμιμων

δικαιολογητικών και παραστατικών, και αποβλέπει στην διακρίβωση του κατά πόσο οι ελεγχθείσες οικονομικές καταστάσεις εμφανίζουν "ακριβοδίκαια" την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα των εργασιών κατά την ελεγχόμενη περίοδο.

Αν και στην 8η Οδηγία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας αναφέρεται ότι οι ελεγκτές ή οι εταιρίες ελέγχου διενεργούν τον νόμιμο έλεγχο των ετήσιων λογαριασμών διαχείρισεως, καθώς και την επαλήθευση της συμφωνίας των εκθέσεων διαχείρισεως με τους ετήσιους λογαριασμούς (χωρίς να προσδιορίζεται σαφώς ο σκοπός του ελέγχου), και παρ' όλο που η ευθύνη της Ελεγκτικής σήμερα έχει μετατοπιστεί από την ανακάλυψη της απάτης στην διαπίστωση της ορθότητας με την οποία οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα δράσεως των ελεγχόμενων μονάδων, η ύπαρξη απάτης αλλά και αμέλειας κατά την διαχείριση των επιστεφθέντων στη διοίκηση της ελεγχόμενης μονάδας οικονομικών πόρων, δεν μπορεί να μην έχει ενδιαφέρον για τον ορκωτό ελεγκτή. Το πρώτο, άλλωστε, συνδέεται έμμεσα με την επαλήθευση των στοιχείων που εμφανίζονται στις λογιστικές καταστάσεις, αλλά και στους τρόπους παραγωγής του μετρηθέντος και εμφανιζόμενου θετικού ή αρνητικού αποτελέσματος.

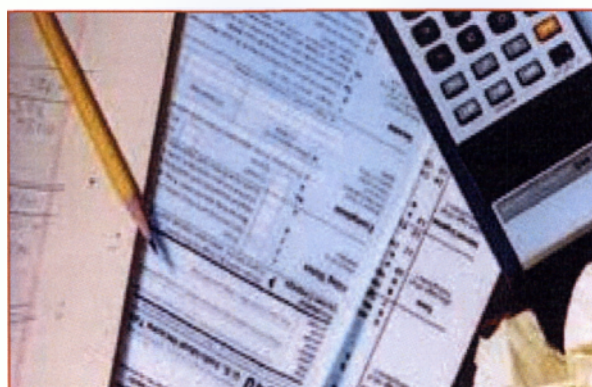
Τέλος, το Π.Δ.226/92, στο άρθρο 3 αναφέρει ότι (Taxheaven, 2013):

1. Οι ορκωτοί ελεγκτές είναι αποκλειστικά αρμόδιοι για την άσκηση του τακτικού ελέγχου της οικονομικής διαχείρισης και των οικονομικών καταστάσεων:
  - των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, εκτός των δήμων και κοινοτήτων
  - των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου, που εξυπηρετούν δημόσιο ή κοινωφελή σκοπό και επιχορηγούνται από το κράτος ή απολαμβάνουν ιδιαίτερα προνόμια, βάσει ειδικής διάταξης νόμου ή κατ' εξουσιοδότηση αυτού
  - των τραπεζών, των ασφαλιστικών εταιριών, των εταιριών επενδύσεων-χαρτοφυλακίου, των εταιριών διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, των εταιριών χρηματοδοτικών μισθώσεων και των ενώσεων συνεταιριστικών οργανώσεων
  - των ανωνύμων εταιριών, εταιριών περιορισμένης ευθύνης, των ετερόρρυθμων κατά μετοχές εταιριών και των κοινοπραξιών αυτών.
  - των ανωνύμων εταιριών, των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο, καθώς και των ανωνύμων εταιριών, των οποίων το μετοχικό κεφάλαιο, ολόκληρο ή εν μέρει, έχει αναληφθεί με δημόσια εγγραφή.

- των εταιριών ή οργανισμών ή και δραστηριοτήτων γενικά που, με βάση τις διατάξεις του νόμου, υπάγονται στον υποχρεωτικό έλεγχο ορκωτών ελεγκτών.
- των ενοποιημένων λογαριασμών (οικονομικών καταστάσεων) των συνδεδεμένων επιχειρήσεων, ενώ ο ευρύτερος δημόσιος τομέας ελέγχεται από το Ελεγκτικό Συνέδριο του Κράτους.

2. Οι ορκωτοί ελεγκτές είναι, επίσης, αποκλειστικά αρμόδιοι για την διενέργεια πραγματογνωμοσύνης πάνω σε θέματα οικονομικής διαχείρισης ή κατάστασης οποιουδήποτε νομικού ή φυσικού προσώπου, δημόσιου ή ιδιωτικού δικαίου, κοινοπραξίας, ειδικού λογαριασμού ή ομάδας περιουσίας, που απαιτεί λογιστικές γνώσεις.

3. Όπου, κατά τις διατάξεις της εκάστοτε νομοθεσίας, τα εμπορικά βιβλία συνιστούν μέσα αποδείξεως, το δικαστήριο, αντί της εμφάνισης των βιβλίων, μπορεί να διατάξει, είτε με αίτηση διαδίκων, είτε αυτεπάγγελτα, έλεγχο και θεώρηση των βιβλίων από ορκωτό ελεγκτή. Η νομότυπη συντασσόμενη έκθεση του ορκωτού ελεγκτή συνιστά πλήρη απόδειξη για το αντικείμενο για το οποίο διεξήχθη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

2.1 Έννοια του εσωτερικού ελέγχου

Ο εσωτερικός έλεγχος είναι μία ανεξάρτητη, αντικειμενική, ασφαλής και συμβουλευτική δραστηριότητα, σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες του εκάστοτε οργανισμού, στο οποίο εφαρμόζεται. Ο εσωτερικός έλεγχος βοηθάει έναν οργανισμό να επιτύχει τους αντικειμενικούς σκοπούς του, προσφέροντας μία συστηματική επιστημονική προσέγγιση για την αποτίμηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης κινδύνων, των εσωτερικών ελέγχων και των διαδικασιών διοίκησης (Κάντζος, Χονδράκη, 2006, σελ.127).

2.2 Σύστημα εσωτερικού ελέγχου

Το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου αναφέρεται σε ένα οργανωμένο πλέγμα λειτουργιών και διαδικασιών και σε ένα ολοκληρωμένο σύστημα ελέγχων που καθιερώνει η επιχείρηση, το οποίο αποσκοπεί στην αποτελεσματική λειτουργία αυτής. Το σύστημα του εσωτερικού ελέγχου είναι το πλάνο της επιχείρησης και όλες οι μέθοδοι και οι διαδικασίες που ακολουθεί η διοίκηση, προκειμένου να διασφαλίσει την, όσο το δυνατόν, πιο αποδοτική συνεργασία με τη διεύθυνση της επιχείρησης, τη διασφάλιση του κεφαλαίου, την πρόληψη και τον εντοπισμό της απάτης και του λάθους, την ακρίβεια και την ολοκλήρωση των λογιστικών αρχείων, καθώς και την έγκαιρη προετοιμασία όλων των χρήσιμων οικονομικών πληροφοριών (Δρογαλάς, Φωτιάδης, Σουμπενιώτης, 2006, σελ.53)

2.3 Σκοπός του εσωτερικού ελέγχου

Ο εσωτερικός έλεγχος αποσκοπεί στην σκόπιμη, προγραμματισμένη και εστιασμένη επίδραση στην παρούσα κατάσταση της επιχείρησης, προκειμένου αυτή η κατάσταση, μελλοντικά, να αναμορφωθεί και να μετασχηματιστεί, προσεγγίζοντας το βέλτιστο. Ο έλεγχος της απόκλισης μεταξύ του πραγματοποιηθέντος, γίνεται εφικτός και μέσω του ελέγχου της παραμέτρου της σωστής διαχείρισης του κινδύνου.

Συνεπώς, ο αντικειμενικός σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι αφενός μεν η παροχή εξειδικευμένου και υψηλού επιπέδου υπηρεσιών προς τη διοίκηση, και αφετέρου -μέσω αξιολόγησης του συστήματος εσωτερικού ελέγχου- η παροχή βοήθειας στα μέλη του οργανισμού, ώστε να ασκούν αποτελεσματικά τα καθήκοντά τους, παρέχοντας τις σχετικές συμβουλές με το ελάχιστο δυνατό κόστος. Επιπλέον, τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου εφαρμόζονται σε οργανισμούς και επιχειρήσεις ως εργαλεία που προσθέτουν αξία στην επιχείρηση. Με αυτόν τον τρόπο, επιτυγχάνεται η συστηματική προσέγγιση της αποτελεσματικής λειτουργίας του οργανισμού, ως σύνολο (Δρογαλάς, Φωτιάδης, Σουμπενιώτης, 2006, σελ.53-54).

2.4 Αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου

Στα πλαίσια της λειτουργίας της Νέας Χρηματιστηριακής Αγοράς θεσπίστηκε από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς η υποχρέωση για τις εισηγμένες εταιρίες να έχουν οικονομικά και λειτουργικά αυτόνομο όργανο εσωτερικού ελέγχου, στο οποίο θα συμμετέχουν και μη εκτελεστικά μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου και το οποίο θα αναφέρεται στο Διοικητικό Συμβούλιο.

Όπως αναφέρει ο Κοσμάς Λιάρος (2000), η αναγκαιότητα ύπαρξης οργάνων εσωτερικού ελέγχου πηγάζει, αρχικά, από το γεγονός ότι, ιδίως στις τρέχουσες συνθήκες, οι επιχειρήσεις εκτίθενται σε μια πληθώρα "επιχειρηματικών κινδύνων". Οι σημερινές συνθήκες απαιτούν τη συνεχή προσήλωση του επιχειρηματία ή του μάνατζμεντ στη βελτίωση της εταιρίας, ενώ ταυτόχρονα οι επιχειρηματικοί κίνδυνοι επιταχύνονται με αυξανόμενο ρυθμό εξέλιξης. Συνεπώς, είναι πλέον ανάγκη για τις εταιρίες, η αντιμετώπιση των κινδύνων να ανατίθεται σε εξειδικευμένα στελέχη που έχουν την απαραίτητη γνώση.

Σύμφωνα με το Απόστολο Ραφελέτο (2013), καθώς οι εσωτερικοί ελεγκτές γνωρίζουν καλά τις λειτουργίες και τις διαδικασίες της επιχείρησης στην οποία εργάζονται, έχουν την δυνατότητα με τις κατάλληλες προτάσεις που θα κάνουν προς την διοίκηση, όπως για παράδειγμα με τον επανασχεδιασμό μιας διαδικασίας, να μειώσουν το λειτουργικό κόστος ενός τμήματος. Στον περιορισμό του λειτουργικού κόστους θα φανεί και η προνοητικότητα που είχε η διοίκηση μιας επιχείρησης να θεσπίσει από νωρίς, αποτελεσματικές μεθόδους εταιρικής διακυβέρνησης, έχοντας αναπτύξει και την κατάλληλη εταιρική κουλτούρα.

Έτσι, ο ρόλος του εσωτερικού ελεγκτή είναι να εντοπίζει εγκαίρως τις ενδείξεις απάτης (fraud indicators) και να ενημερώνει σχετικά τη διοίκηση, προκειμένου να ληφθούν περαιτέρω μέτρα.

2.5 Είδη εσωτερικού ελέγχου

Μια προοδευτική μεθοδολογία ελέγχου βασίζεται στον συνδυασμό προληπτικών και κατασταλτικών ελέγχων, στη βελτίωση των διαδικασιών και στη συνεχή αποτίμηση των κινδύνων, ενώ οφείλει να λαμβάνει υπόψη τις διαδικασίες που φανερώνουν τον τρόπο με τον οποίο ασκείται η διοίκηση του οργανισμού. Ο εσωτερικός έλεγχος, σήμερα, θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μία αναγκαία λειτουργία του σύγχρονου management, η οποία θα παρέχει συμβουλές σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα της διοίκησης.

Ωστόσο, οι έλεγχοι που πραγματοποιούνται από το Τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου δεν πρέπει να περιορίζονται στον παραδοσιακό οικονομικό έλεγχο, δηλαδή στον έλεγχο επί των οικονομικών καταστάσεων και μόνο. Αντιθέτως, πρέπει να κινούνται σε ευρύτερο πεδίο εφαρμογής, όπως είναι οι έλεγχοι παραγωγής, οι διοικητικοί έλεγχοι, οι λειτουργικοί έλεγχοι, κ.λπ., καλύπτοντας έτσι όλες τις λειτουργίες του οργανισμού (Emetris Consulting, 2010).

Απώτερος σκοπός της αξιολόγησης των διαδικασιών είναι η αναγνώριση της πιθανής ανεπαρκούς λειτουργίας των σημείων ελέγχου ή των δυνατοτήτων βελτίωσής τους, καθώς και η παροχή εισήγησης προς τη διοίκηση του οργανισμού για βελτίωση αυτών των διαδικασιών. Με αυτό το τρόπο, η εργασία του εσωτερικού ελεγκτή προσθέτει αξία, και θωρακίζει έτσι την αποτελεσματικότητα του οργανισμού στην επίτευξη των στόχων του.

Με βάση τα παραπάνω, ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να διακριθεί στις ακόλουθες κατηγορίες (ΤΕΙ Κρήτης, 2006, σελ.56-57):

i) *Οικονομικός/λογιστικός έλεγχος (financial audit)*. Είναι ο έλεγχος, ο οποίος περιλαμβάνει τις ελεγκτικές διαδικασίες που αφορούν την ασφάλεια του ενεργητικού και της περιουσίας της επιχείρησης, ενώ στοχεύουν στην επαλήθευση της ακρίβειας, της ειλικρίνειας και της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων των στοιχείων και την εξακρίβωση της νομιμότητας.

ii) *Λειτουργικός έλεγχος (operational audit)*. Ο έλεγχος αυτός περιλαμβάνει το πλαίσιο και τις διαδικασίες ελέγχου συμμόρφωσης προς τις πολιτικές και τις διαδικασίες λειτουργίας της επιχείρησης. Αντικειμενικός σκοπός των λειτουργικών

ελέγχων είναι η αξιολόγηση και η εκτίμηση της δομής του υπάρχοντος συστήματος, και η πρόταση ανάπτυξης νέων και βελτίωσης υπάρχόντων, σε περιοχές που έχουν απαξιωθεί.

iii) *Διοικητικός έλεγχος (management audit)*. Ο διοικητικός έλεγχος περιλαμβάνει το οργανωτικό πλαίσιο και τις διαδικασίες που σχετίζονται με τη λήψη διοικητικών αποφάσεων, τη συμμόρφωση προς αυτές και την αξιολόγησή τους. Σε αντίθεση από τους οικονομικούς και λειτουργικούς ελέγχους, έχουν ευρύτερους αντικειμενικούς σκοπούς, οι οποίοι συνίστανται στην εξέταση και αξιολόγηση, βάσει αντικειμενικών και επιστημονικών μεθόδων, καθώς και τη συνολική διοικητική αποτελεσματικότητα της επιχείρησης.

iv) *Έλεγχος παραγωγής (production audit)*. Ο έλεγχος παραγωγής ελέγχει την παραγωγική διαδικασία από το αρχικό της στάδιο μέχρι το τελικό. Συγκεκριμένα, εξετάζει τις παραγόμενες ποσότητες, το μηχανολογικό εξοπλισμό, το σωστό εφοδιασμό των πρώτων υλών στη διαδικασία παραγωγής, την τήρηση των προδιαγραφών του ποιοτικού ελέγχου, τη συσκευασία των προϊόντων, τις διαδικασίες παράδοσης και παραλαβής, καθώς και οποιαδήποτε άλλη λειτουργία σχετίζεται με την παραγωγική διαδικασία.

2.6 Εσωτερικός έλεγχος και Ορκωτός ελεγκτής

Η αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου μιας επιχείρησης από τον ορκωτό ελεγκτή πριν την έναρξη του ελέγχου αναφέρεται στη διεθνή ελεγκτική βιβλιογραφία, καθώς και στα ελεγκτικά πρότυπα που έχουν νομοθετηθεί από το 1979 για χρήση από τους ορκωτούς λογιστές στην Ελλάδα. Αν και η ευθύνη της εσωτερικής οργάνωσης και του ελέγχου της επιχείρησης μέσω αυτής είναι ευθύνη της διοίκησης της μονάδας, η ύπαρξη αλλά και το επίπεδο της αποτελεσματικότητας λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου ενδιαφέρει σημαντικά τον εξωτερικό ελεγκτή.

Επιπλέον, η αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου από τον ορκωτό ελεγκτή έχει πρωταρχικό σκοπεύει στην διαμόρφωση ορθής γνώμης από τον ορκωτό ελεγκτή, σχετικά με το κατά πόσο μπορεί να στηριχτεί στη ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου και της οργάνωσης της μονάδας για τη χρησιμοποίηση επιμέρους λειτουργιών και συστημάτων στη διεξαγωγή του ελέγχου. Τα συστήματα, τα οποία θα μπορέσει ο ορκωτός ελεγκτής -αναλόγως της ποιότητας και της αξιοπιστίας των προϊόντων τους- να χρησιμοποιήσει είναι βασικά το λογιστικό και το μηχανογραφικό σύστημα, καθώς και το σύστημα των εσωτερικών ελεγκτών.

Ο βαθμός της αξιοπιστίας την οποία μπορεί να έχει για τον ορκωτό ελεγκτή το σύστημα του εσωτερικού ελέγχου της ελεγχόμενης μονάδας θα επηρεάσει το εύρος και την τελική μορφή του ελέγχου. Ο ορκωτός ελεγκτής ενδιαφέρεται, αρχικά, για το λογιστικό εσωτερικό έλεγχο, ο οποίος επηρεάζει άμεσα τις παραγόμενες από το λογιστικό σύστημα χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Όμως, μέσω του λογιστικού εσωτερικού ελέγχου μπορεί ο ορκωτός ελεγκτής να αξιολογήσει και τα άλλα συστήματα οργάνωσης και λειτουργίας της μονάδας, όπως αυτά των ποιοτικών ελέγχων, προμηθειών, κ.λπ., τα οποία ενδεχομένως να έχουν άμεση επίπτωση στην αξιοπιστία του λογιστικού συστήματος. Τέτοια παραδείγματα από την άσκηση ελέγχων είναι τα παρακάτω (Κάντζος, Χονδράκη, 2006, σελ.139-140):

α) *Ανακάλυψη απάτης.* Εκτός από τη χρησιμοποίηση της αξιολόγησης του εσωτερικού ελέγχου στη διαμόρφωση του ελέγχου (βάθος, εύρος, ειδικές διαδικασίες, τεστ), αναμένεται από τον ορκωτό ελεγκτή να εκμεταλλευτεί την μελέτη του εσωτερικού ελέγχου και για την ανακάλυψη ατασθαλιών και απάτης σημαντικού βαθμού, χωρίς βέβαια, αυτή η αναζήτηση και ανακάλυψη απάτης να αποτελεί αυτοσκοπό του χρηματοοικονομικού ελέγχου.

β) *Διαμόρφωση του ελέγχου βάσει της αξιολόγησης της εσωτερικής οργάνωσης και ελέγχου.* Είναι αυτονόητο ότι η επιθυμία του ορκωτού ελεγκτή είναι να ελέγξει το λογιστικό σύστημα μιας οικονομικής μονάδας, του οποίου τις λογιστικές καταστάσεις να μπορεί να επαληθεύσει, αφού η λειτουργία της μονάδας θα είναι αποτελεσματική και αξιόπιστη. Σε αυτή την περίπτωση, ο ορκωτός ελεγκτής θα επωφεληθεί από την ποιότητα του εσωτερικού λογιστικού ελέγχου και θα διεκπεραιώσει τον εξωτερικό έλεγχο συντομότερα και οικονομικότερα. Ωστόσο, συμβαίνει συχνά, η διοίκηση μιας επιχείρησης να επικαλείται την υψηλή ποιότητα της λογιστικής και εσωτερικής ελεγκτικής λειτουργίας της μονάδας της στη διαπραγμάτευση της αμοιβής του ορκωτού ελεγκτή. Αντίθετα, στις περιπτώσεις κακής λειτουργίας των εν λόγω συστημάτων, θα χρειαστεί περισσότερος χρόνος και εφαρμογή εκτενέστερων και ειδικότερων ελεγκτικών και λογιστικών διαδικασιών, τις οποίες ο ορκωτός ελεγκτής θα συμπεριλάβει στην αμοιβή του ως επιπλέον κόστος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

3.1 Έννοια του εξωτερικού ελέγχου

Εξωτερικός έλεγχος είναι ο λογιστικό-διαχειριστικός έλεγχος που διενεργείται από τους Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές², οι οποίοι σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, είναι ανεξάρτητοι έναντι της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας, καθώς και έναντι οποιασδήποτε Δημόσιας Αρχής.

Λόγω της ανεξαρτησίας αυτής, του ανεπίληπτου ήθους και ακέραιου χαρακτήρα, της άρτιας επιστημονικής κατάρτισης και εξειδικευμένης πείρας που, κατά τεκμήριο, διαθέτουν οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές, η έκφραση της επαγγελματικής τους γνώμης επί των Οικονομικών καταστάσεων βοηθάει στην εδραίωση της αξιοπιστίας των καταστάσεων αυτών έναντι παντός τρίτου.

3.2 Σκοπός του εξωτερικού ελέγχου

Ο εξωτερικός έλεγχος διενεργείται επί των Οικονομικών Καταστάσεων των επιχειρήσεων, με σκοπό:

- α) Την πληροφόρηση κάθε ενδιαφερομένου ότι, οι συνταχθείσες Οικονομικές Καταστάσεις της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας έχουν καταρτιστεί, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία (ΔΠ.Χ.Α. ή κωδ. Ν.2190/1920), καθώς και με τις γενικά αναγνωρισμένες λογιστικές αρχές και, απεικονίζουν ακριβοδίκαια ή εύλογα από κάθε ουσιώδη άποψη την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα των εργασιών της, καθώς και τις μεταβολές των ιδίων κεφαλαίων και τις ταμειακές ροές της.
- β) Την πληροφόρηση κάθε ενδιαφερομένου ότι η οικονομική διαχείριση της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας έγινε, σύμφωνα με τις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας και του Καταστατικού της, καθώς και με τους κανόνες της χρηστής διοίκησης.
- γ) Την αποκάλυψη και καταστολή ακούσιων ή εκούσιων λαθών και καταχρήσεων, που τυχόν έχουν διαπραχθεί (κατασταλτικός έλεγχος). Επισημαίνεται

² Εξωτερικοί ελεγκτές για την Ελλάδα είναι οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές, μέλη του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών

ότι, οι εξωτερικοί ελεγκτές, εφόσον έχουν κατοχυρωμένη την επαγγελματική τους ανεξαρτησία, διαδραματίζουν πρωτεύοντα και αποφασιστικό ρόλο στην εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας των οικονομικών μονάδων που αποτελούν τα κύτταρα της κοινωνικής οικονομίας.

3.3 Άσκηση εξωτερικού ελέγχου

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 3 του Π.Δ. 226/1992, οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές είναι αποκλειστικώς αρμόδιοι για την άσκηση τακτικού ελέγχου της οικονομικής διαχείρισης και των Οικονομικών Καταστάσεων (Taxheaven, 2013, Π.Δ.226/1992 Άρθρο 3§1,2):

- Των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (Δήμοι, Ασφαλιστικά Ταμεία, κ.λπ.).
- Των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου που εξυπηρετούν δημόσιο ή κοινωφελή σκοπό και επιχορηγούνται από το κράτος.
- Των τραπεζών, των ασφαλιστικών εταιριών, των εταιριών επενδύσεων-χαρτοφυλακίου, των εταιριών διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, των εταιριών χρηματοδοτικών μισθώσεων και των ενώσεων συνεταιριστικών οργανώσεων.
- Των ανωνύμων εταιριών, των εταιριών περιορισμένης ευθύνης, των ετερορρυθμών κατά μετοχές εταιριών και των κοινοπραξιών αυτών, εφόσον υπερβαίνουν τα εκάστοτε αριθμητικά όρια, από τις σχετικές διατάξεις του Ν.2190/1920.
- Των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων³ των συνδεδεμένων επιχειρήσεων.
- Των ανωνύμων εταιριών, των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο, καθώς και των ανωνύμων εταιριών των οποίων το μετοχικό κεφάλαιο, ολόκληρο ή μέρος αυτού, έχει αναληφθεί με δημόσια εγγραφή.
- Των εταιριών ή οργανισμών ή και δραστηριοτήτων γενικά, που με βάση τις σχετικές διατάξεις, υπάγονται στον υποχρεωτικό έλεγχο ορκωτών ελεγκτών (π.χ. των εταιριών που εισάγονται στο Χρηματιστήριο Αξιών, κ.λπ.).

³ Σύμφωνα με το άρθρο 100 παρ.1 του Κ.Ν.2190/1920, οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις περιλαμβάνουν τον ενοποιημένο Ισολογισμό, τα ενοποιημένα Αποτελέσματα Χρήσεως, τον ενοποιημένο Πίνακα Κίνησης Ιδίων Κεφαλαίων, την ενοποιημένη Κατάσταση Ταμειακών Ροών, καθώς και το ενοποιημένο Προσάρτημα (E-forologia, 2013, Άρθρο 100§1).

- Των εταιριών που εφαρμόζουν υποχρεωτικά ή προαιρετικά τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (ΔΠ.Χ.Α.).

Τέλος, οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές είναι αποκλειστικά αρμόδιοι για τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης, πάνω σε θέματα οικονομικής διαχείρισης ή κατάστασης οποιουδήποτε φυσικού ή νομικού προσώπου, δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, κοινοπραξίας, ειδικού λογαριασμού ή ομάδας περιουσίας, που απαιτεί λογιστικές γνώσεις.

3.4 Χρησιμότητα εξωτερικού ελέγχου

Ξεκινώντας, ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής δεν έχει καμία υπαλληλική σχέση ή εξάρτηση με την ελεγχόμενη μονάδα και, συνεπώς, ο έλεγχός του αποκτά το απαραίτητο κύρος και το πόρισμά του θεωρείται κατά τεκμήριο αντικειμενικό.

Ο έλεγχος των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, που καλύπτει τον έλεγχο των Οικονομικών Καταστάσεων μεγάλων, κυρίως, οικονομικών μονάδων, αποκτά μεγάλη χρησιμότητα προς τους τρίτους επειδή (Λουμιώτης, 2010, σελ.18-19):

1. *Το πόρισμα του ελέγχου είναι, κατά τεκμήριο, αντικειμενικό και αξιόπιστο.* Η αντικειμενικότητα του πορίσματος ελέγχου παρέχει κύρος και αξιοπιστία στις Οικονομικές Καταστάσεις, στοιχεία απαραίτητα σε κάθε ενδιαφερόμενο (π.χ. τράπεζες, αναλυτές, κ.λπ.).
2. *Αποκαλύπτονται ή καταστέλλονται ακούσια ή εκούσια σφάλματα, απάτες, κ.λπ.* Η αναγκαιότητα του ελέγχου πηγάζει από τις ατέλειες της ανθρώπινης φύσης. Τα λάθη και οι καταχρήσεις είναι έμφυτα στον άνθρωπο. Ο έλεγχος βοηθάει στην αποκάλυψη ή καταστολή σφαλμάτων ή καταχρήσεων και, συνεπώς, ενισχύει το κύριο έργο της Διοίκησης, που είναι η ορθή διαχείριση της περιουσίας της οικονομικής μονάδας.
3. *Βεβαιώνεται η ακρίβεια κι η ειλικρίνεια των οικονομικών καταστάσεων.* Με τη βεβαίωση αυτή διασφαλίζονται τα συμφέροντα των μετόχων και όλων των άλλων ενδιαφερομένων (π.χ. μελλοντικοί επενδυτές, κ.λπ.).
4. *Βεβαιώνεται η πιστοληπτική ικανότητα της οικονομικής μονάδας.* Με τη βεβαίωση της οικονομικής διάρθρωσης της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας βεβαιώνεται και η πιστοληπτική της ικανότητα, στοιχείο απαραίτητο σε κάθε ενδιαφερόμενο (π.χ. τράπεζες, προμηθευτές, πιστωτές, κ.λπ.).

Επίσης, ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής, παρέχει υπηρεσίες συμβούλου και συνεργάτη της οικονομικής μονάδας. Η άρτια επιστημονική κατάρτιση και η πολύπλευρη εμπειρία που κατέχει, προσφέρονται για την επίλυση των ιδιόμορφων θεμάτων της οικονομικής μονάδας, με αποτέλεσμα να επιτυγχάνεται ορθή κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων.

3.5 Μέθοδοι εξωτερικού ελέγχου

Ο έλεγχος των Οικονομικών Καταστάσεων γίνεται, σύμφωνα με τη διεθνή πρακτική και την Ελεγκτική επιστήμη, με βάση την αρχή του δειγματοληπτικού ελέγχου. Η καθιέρωση της αρχής αυτής κατέστη απαραίτητη, επειδή δεν ήταν δυνατόν, για λόγους κυρίως οικονομικούς, να ελεγχθούν όλες οι συναλλαγές και οι λογιστικές εργασίες της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας.

Ο καθορισμός του μεγέθους του δείγματος ελέγχου εξαρτάται, κυρίως, από την επάρκεια και αποτελεσματικότητα του υφιστάμενου συστήματος εσωτερικού ελέγχου, του επιπέδου του εγγενούς κινδύνου, καθώς και του επιπέδου του ανεκτού ελεγκτικού κινδύνου.

Όπου ο εσωτερικός έλεγχος είναι επαρκής και αποτελεσματικός, το δείγμα ελέγχου μπορεί να περιορίζεται. Στην αντίθετη περίπτωση, ο έλεγχος πρέπει να επεκτείνεται μέχρι του σημείου να πεισθεί ο ελεγκτής για την ορθότητα των λογιστικών εγγραφών και την ύπαρξη των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας.

Στα πλαίσια της αρχής του δειγματοληπτικού ελέγχου, ακολουθούνται δύο βασικές μέθοδοι ελέγχου (Λουμιώτης, 2010, σελ.26):

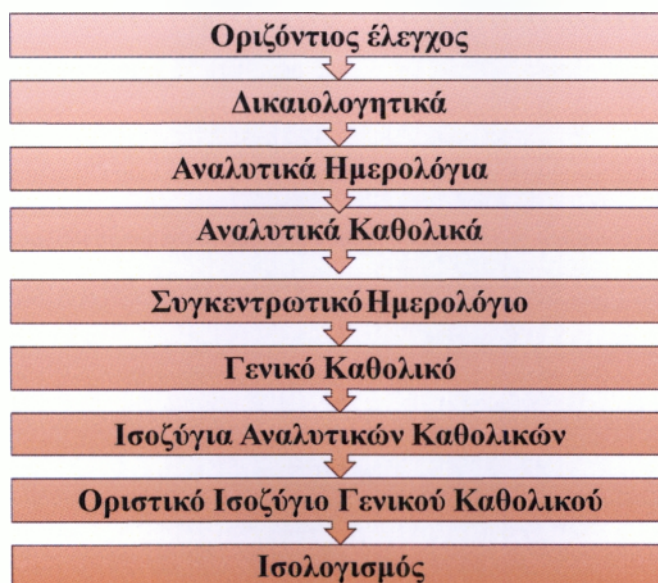
1. Οριζόντιος έλεγχος. Ο οριζόντιος έλεγχος ξεκινάει από τα δικαιολογητικά μιας επιλεγείσας περιόδου (π.χ. 2 ημερών) και καταλήγει στα κονδύλια των Οικονομικών Καταστάσεων. Για την επιλεγείσα περίοδο, ελέγχεται το σύνολο των δικαιολογητικών της συναλλακτικής δραστηριότητας της οικονομικής μονάδας.

Βασικός σκοπός του οριζόντιου ελέγχου είναι η ενημέρωση των ελεγκτών για τη λογιστική οργάνωση της οικονομικής μονάδας, καθώς και η εκτίμηση του υφιστάμενου συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Σε περίπτωση που διαπιστώνεται η ορθότητα των λογιστικών εγγραφών μιας περιόδου (π.χ. πέντε ημερών), δεν επιτρέπεται να θεωρηθεί ότι και οι λοιπές εγγραφές ολόκληρου του έτους είναι ορθές και, συνεπώς μπορούν να παραλειφθούν οι διαδικασίες του ελέγχου.

Έτσι, ο έλεγχος αυτός δεν μπορεί να αντικαταστήσει τον κάθετο έλεγχο (έλεγχος οικονομικών καταστάσεων), παρά μόνο να το συμπληρώσει. Μέσω του οριζόντιου ελέγχου, ελέγχονται όλες οι οικονομικές πράξεις μιας περιόδου, δηλαδή (ΤΕΙ Κρήτης, 2006, σελ.34):

- ελέγχονται λεπτομερειακά όλα και χωρίς εξαίρεση τα δικαιολογητικά της περιόδου που έχει επιλεγεί, από άποψη πληρότητας και νομιμότητας
- ελέγχεται η βασισμένη στα δικαιολογητικά ορθή διατύπωση των εγγράφων στα αναλυτικά ημερολόγια
- ελέγχεται η ενημέρωση των αναλυτικών καθολικών και λοιπών βοηθητικών βιβλίων
- ελέγχονται οι συγκεντρωτικές εγγραφές στο Συγκεντρωτικό Ημερολόγιο και ενημέρωση του Γενικού Καθολικού, και
- επαληθεύονται, με τα ισοζύγια, οι αριθμητικές συμφωνίες

Ο οριζόντιος έλεγχος μπορεί να απεικονιστεί παραστατικά ως εξής:

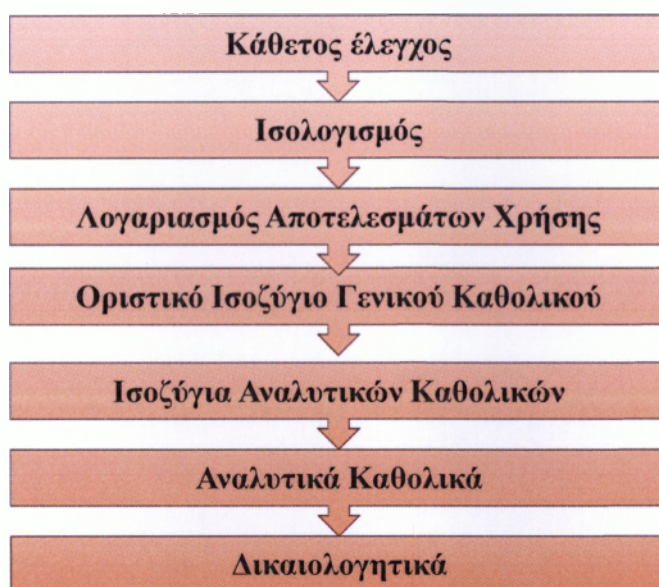
2. Κάθετος έλεγχος. Ο κάθετος έλεγχος ξεκινάει από ορισμένα επιλεγέντα κονδύλια των Οικονομικών Καταστάσεων και καταλήγει στα δικαιολογητικά. Η μέθοδος αυτή αποτελεί τη βάση για τον έλεγχο των Οικονομικών Καταστάσεων. Προκειμένου, για παράδειγμα, για τον τακτικό έλεγχο Ισολογισμού τέλους χρήσης,

κατά τον έλεγχο κάθε λογαριασμού δαπάνης, πρέπει να γίνονται οι ακόλουθες ελεγκτικές διαδικασίες (ΤΕΙ Κρήτης, 2006, σελ.35):

- Να γίνουν όλες οι αναγκαίες επαληθεύσεις και αριθμητικές συμφωνίες, έτσι ώστε να διαπιστωθεί αν ο Ισολογισμός και ο λογαριασμός Αποτελεσμάτων Χρήσεως περιλαμβάνουν όλα τα οριστικά υπόλοιπα του Γενικού Καθολικού της ημερομηνίας κλεισίματος του Ισολογισμού.
- Επισκόπηση της κίνησης κάθε αναλυτικού λογαριασμού.

Ο κάθετος έλεγχος μπορεί να απεικονιστεί παραστατικά ως εξής:

3.6 Ρόλος του εξωτερικού ελέγχου

Σύμφωνα με τον Γαγάνη και Ζοπουνίδη (2008, σελ.27-29), ο ρόλος που επιτελεί ο εξωτερικός ελεγκτής ανάγει την εργασία του σε δημόσιο λειτούργημα. Ο εξωτερικός ελεγκτής, όπως προαναφέρθηκε, ασκεί τον λογιστικό-διαχειριστικό έλεγχο, ενώ δεν έχει καμία υπαλληλική σχέση με την ελεγχόμενη επιχείρηση. Ο εξωτερικός έλεγχος περιλαμβάνει τα παρακάτω στάδια:

i) Το δειγματοληπτικό έλεγχο των βιβλίων και στοιχείων της επιχείρησης, προκειμένου να εκτιμηθεί το λογιστικό της σύστημα. Ο ελεγκτής θα πρέπει να πραγματοποιεί συσχετίσεις, ώστε να εξασφαλίσει ότι οι λογαριασμοί που

αναφέρονται στον Ισολογισμό, στο λογαριασμό Αποτελεσμάτων Χρήσεως και στο Προσάρτημα, απεικονίζουν ορθά την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης.

ii) Την εκτίμηση του επιπέδου του εσωτερικού ελέγχου, προκειμένου να διαπιστωθεί η δυνατότητά του να παρέχει τη μέγιστη δυνατή επίτευξη των στόχων της επιχείρησης και να διαφυλάσσει την περιουσία της. Επίσης, θα πρέπει να επισημανθούν τυχόν αδυναμίες του, αλλά και περιθώρια βελτίωσής του.

iii) Τη σύγκριση με τις προηγούμενες χρήσεις. Ο ελεγκτής θα πρέπει, αφού εκτιμήσει τις λογιστικές καταστάσεις της τρέχουσας χρήσης, να προβεί σε σύγκριση με τις προηγούμενες χρήσεις, προκειμένου να εκτιμήσει τις αλλαγές που έχουν συμβεί και κατά πόσο αυτές συμβαδίζουν με τη γενικότερη τάση του εγχώριου και διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος.

Ως κύρια προσόντα του ορκωτού ελεγκτή, σύμφωνα και με την 8η Οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναγνωρίζονται η εντιμότητα, η επαγγελματική συνείδηση, η επαγγελματική ανεξαρτησία και η κατοχή υψηλού επιπέδου τυπικών και ουσιαστικών προσόντων. Επίσης, με βάση το άρθρο 37 του Ν.2190/1920, ο εξωτερικός ελεγκτής είναι επιφορτισμένος με τις παρακάτω αρμοδιότητες (E-forologia, 2013, Κ.Ν.2190/1920, Άρθρο 37):

- Να αποφανθεί εάν η κλειόμενη οικονομική χρήση διεξήχθη ομαλά και σύμφωνα με τις βασικές διατάξεις των λογιστικών αρχών και προτύπων, τις αρχές του καταστατικού της επιχείρησης, τη φορολογική νομοθεσία, τον Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων, το εμπορικό και το εργατικό δίκαιο.
- Να αποφανθεί εάν οι λογιστικές καταστάσεις της κλειόμενης χρήσης έχουν συνταχθεί σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 42α-45 του Ν.2190/1920 και εάν εμφανίζουν με απόλυτη σαφήνεια την πραγματική εικόνα της περιουσιακής διάρθρωσης, της χρηματοοικονομικής θέσης και των Αποτελεσμάτων Χρήσεως της εταιρίας.

Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 37§1 του Ν.2190/1920, ο ορκωτός ελεγκτής οφείλει όλες τις παρατηρήσεις του, που αφορούν πιθανές αδυναμίες λογιστικής οργάνωσης, εσωτερικού ελέγχου αλλά και ειλικρίνειας των λογαριασμών, να τις συμπεριλάβει σε ένα πιστοποιητικό ελέγχου, το οποίο και υποβάλλει στη Γενική Συνέλευση των μετόχων. Οτιδήποτε έχει να κάνει με μικρής σημασίας παρατηρήσεις,

υποβάλλεται σε μια έκθεση υποδείξεων, την οποία απευθύνει στο Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρίας. Τέλος, οτιδήποτε αφορά παραβάσεις νόμου ή καταστατικού είναι υποχρεωμένος να τις υποβάλει στο Υπουργείο Ανάπτυξης, το οποίο έχει και τη γενικότερη εποπτεία.

Όλες οι παρατηρήσεις που αναγράφονται στις εκθέσεις των ορκωτών ελεγκτών πρέπει, αρχικά, να τεθούν υπόψη της ελεγχόμενης επιχείρησης, με σκοπό - εάν είναι δυνατό- να πραγματοποιηθούν διορθωτικές πράξεις. Ωστόσο, στις εκθέσεις των ελεγκτών θα πρέπει να αναγράφονται όλες εκείνες οι παρατηρήσεις, οι οποίες δεν είναι σε θέση να τακτοποιηθούν ή η ελεγχόμενη επιχείρηση δεν τις τακτοποίησε σε εύλογο χρονικό διάστημα.

Ο εξωτερικός ελεγκτής, επομένως, στο Πιστοποιητικό Ελέγχου εκφράζει τη γνώμη του για τις λογιστικές καταστάσεις που έχει ελέγξει. Τα αποτελέσματα του ελέγχου μπορούν να έχουν τις παρακάτω διαπιστώσεις.

α) *Πιστοποίηση χωρίς επιφύλαξη.* Η πιστοποίηση χωρίς επιφύλαξη αναφέρεται από τον εξωτερικό ελεγκτή, στις περιπτώσεις εκείνες όπου έχει καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι λογιστικές καταστάσεις της επιχείρησης απεικονίζουν την πραγματική εικόνα της περιουσιακής θέσης και των αποτελεσμάτων, ενώ είναι και σύμφωνες με τις βασικές λογιστικές αρχές που διέπονται.

β) *Πιστοποίηση με επιφύλαξη.* Η πιστοποίηση με επιφύλαξη αναφέρεται στην περίπτωση, όπου ο εξωτερικός ελεγκτής έχει διαφωνία ή αβεβαιότητα για ένα ή περισσότερους λογαριασμούς, οι οποίοι είναι σημαντικοί, αλλά όχι θεμελιώδους σημασίας για την γενικότερη εικόνα της επιχείρησης.

γ) *Πιστοποίηση αρνητική.* Αρνητική ένδειξη πιστοποίησης δίνεται στις περιπτώσεις εκείνες, όπου ο ελεγκτής αδυνατεί να αποδεχθεί τις λογιστικές καταστάσεις στο σύνολό τους, λόγω σημαντικών διαφωνιών. Συνήθως, ο τρόπος διαφωνίας είναι τόσο βασικός, ώστε το "πιστοποιητικό με επιφύλαξη" δεν θα ήταν επαρκές. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, επίσης, θα πρέπει να επισημαίνονται με σαφή και συνοπτικό τρόπο όλα τα θέματα διαφωνίας που τον οδήγησαν στη συγκεκριμένη απόφαση.

δ) *Άρνηση γνώμης.* Η άρνηση γνώμης για τις λογιστικές καταστάσεις που έχει ελέγξει ο εξωτερικός ελεγκτής αναφέρεται στις περιπτώσεις εκείνες, στις οποίες δεν είναι σε θέση να καταλήξει σε γνώμη, διότι οι διαφωνίες είναι ουσιώδους σημασίας. Στην περίπτωση αυτή, θα πρέπει να καταγράφονται όλες εκείνες οι ενστάσεις που τον

οδήγησαν στην αποφυγή να εκφέρει γνώμη, όπως για παράδειγμα η επιβολή εμποδίων από την ελεγχόμενη επιχείρηση στον έλεγχο.

Τέλος, ο εξωτερικός ελεγκτής εκτός από τις παραπάνω εκθέσεις, έχει υποχρέωση να αναφέρει και να δώσει σχετικές διαβεβαιώσεις στα παρακάτω σημεία:

- Εάν του παρασχέθηκαν όλες οι πληροφορίες που ζήτησε, προκειμένου να ολοκληρώσει το έργο του.
- Εάν έλαβε πλήρη γνώση του απολογισμού των εργασιών των υποκαταστημάτων, εφόσον υπάρχουν.
- Εάν τηρείται κανονικά ο λογαριασμός κόστους παραγωγής, εάν πρόκειται για βιομηχανική επιχείρηση.
- Εάν έχει τροποποιηθεί η μέθοδος της απογραφής, σε σχέση με το προηγούμενο οικονομικό έτος.
- Εάν επαλήθευσαν τις πληροφορίες που αναφέρονται στο Προσάρτημα και την έκθεση διαχείρισης του Διοικητικού Συμβουλίου.

▶ Πώς εκδίδεται το πιστοποιητικό;

1 Διενεργείται έλεγχος φορολογικής συμμόρφωσης. Εκδίδεται έκθεση φορολογικής συμμόρφωσης, η οποία κατατίθεται ηλεκτρονικά με ποσοτικοποιημένα μεγέθη.

2 Τα πιστοποιητικά έχουν τις εξής διαβαθμίσεις:

- Χωρίς επιφύλαξη. Αυτό το πιστοποιητικό οδηγεί σε περαιώση, η οποία πραγματοποιείται υποχρεωτικά σε διάστημα εντός 18 μηνών. Με άλλα λόγια, το κράτος δεν κρατά εγκλωβισμένη την επιχείρηση επί χρόνια όπως γίνεται μέχρι τώρα με τις ανέλεγκτες οικονομικές χρήσεις.
- Με έμφαση. Οδηγεί σε προσωρινό έλεγχο.
- Με παρατήρηση. Οδηγεί σε προσωρινό έλεγχο.
- Έμφαση και παρατήρηση: Οδηγεί σε προσωρινό έλεγχο.
- Με αρνητική γνώμη: Οδηγεί σε τακτικό έλεγχο.
- Αδυναμία έκφρασης γνώμης: Οδηγεί σε τακτικό έλεγχο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

4.1 Έννοια της λογιστικής απάτης

Στη λογιστική βιβλιογραφία, η "απάτη" ορίζεται ως η εκ προθέσεως δόλια κατάχρηση των περιουσιακών στοιχείων μιας επιχείρησης και η παραποίηση των οικονομικών της στοιχείων προς όφελος του διαπράττοντος την απάτη. Από τον ορισμό αυτό, προκύπτουν δύο κατηγορίες επιχειρησιακής απάτης. Πρώτον, η κατάχρηση, κλοπή ή ιδιοποίηση οικονομικών πόρων της επιχείρησης, και δεύτερον η παραπλανητική παρουσίαση των οικονομικών εκθέσεων, καταστάσεων ή αναφορών της (Καζαντζής, 2006, σελ.514).

Επίσης, σύμφωνα με το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 240, ο όρος "απάτη" αναφέρεται στην εσκεμμένη πράξη ενός ή περισσότερων ατόμων της Διοίκησης, υπαλλήλων ή τρίτων, η οποία συνεπάγεται στην παρερμηνευση των οικονομικών καταστάσεων. Η απάτη, επίσης, μπορεί να συνεπάγεται, με βάση το ίδιο ελεγκτικό πρότυπο, τα ακόλουθα (Γαγάνης, Ζοπουνίδης, 2008, σελ.22):

- α) Νόθευση ή αλλοίωση των λογιστικών εγγραφών ή των παραστατικών
- β) Αλλοίωση των στοιχείων του Ενεργητικού
- γ) Απόκρυψη ή παράλειψη αναφοράς των επιπτώσεων των παραπάνω καταχωρήσεων ή των αποδεικτικών στοιχείων
- δ) Καταχώρηση εικονικών συναλλαγών
- ε) Λανθασμένη εφαρμογή των λογιστικών προτύπων και αρχών

Ωστόσο, ο όρος "λάθος" ή "σφάλμα" αναφέρεται στο Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο Νο 240, ως τα ακούσια, μη σκόπιμα λάθη στις λογιστικές καταστάσεις, τα οποία αφορούν:

- α) Αριθμητικά λάθη από άγνοια των υπαλλήλων του λογιστηρίου
- β) Λάθη παρερμηνείας της πραγματικής κατάστασης

γ) Λανθασμένη εφαρμογή των λογιστικών προτύπων και αρχών

Επιπλέον, στο SAS 82 (Statements on Auditing Standards - United States), αναφερόμενοι στην απάτη, το ενδιαφέρον των ελεγκτών σχετίζεται συγκεκριμένα με πράξεις οι οποίες προκαλούν σε μεγάλο βαθμό παρερμηνεία των λογιστικών καταστάσεων. Το ίδιο πρότυπο, επίσης, επικεντρώνεται σε δύο βασικές παραμέτρους κινδύνου που αφορούν την παραποίηση λογιστικών καταστάσεων και τη μη ορθή αποτίμηση περιουσιακών στοιχείων, που οδηγεί στην απόκλιση από τις βασικές αποδεκτές λογιστικές αρχές (Mancino, 1997).

4.2 Χαρακτηριστικά της λογιστικής απάτης

Σύμφωνα με τον Rezaee (2005, p.279) αναφέρεται ότι η λογιστική απάτη, έχει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- i) Νόθευση, παραποίηση ή αθέμιτη τροποποίηση οικονομικών μεγεθών, υποστηρικτικών εγγράφων, ή επιχειρηματικών συναλλαγών.
- ii) Σκόπιμα εσφαλμένες δηλώσεις, παραλείψεις ή διαστρεβλώσεις γεγονότων, εμπορικών συναλλαγών, λογαριασμών και άλλων σημαντικών πληροφοριών από τις λογιστικές καταστάσεις.
- iii) Σκόπιμα κακή εφαρμογή, ερμηνεία και εκτέλεση των λογιστικών προτύπων, αρχών και των πρακτικών που χρησιμοποιούνται για την αναγνώριση και αναφορά οικονομικών και επιχειρησιακών συναλλαγών.
- iv) Εσκεμμένη παράβλεψη και αποκάλυψη ή παρουσίαση ανακριβών λογιστικών προτύπων, αρχών και πρακτικών.
- v) Χρήση λογιστικών τεχνασμάτων για την αποκόμιση παράνομων κερδών.
- vi) Μεθοδεύσεις λογιστικών τεχνικών που βρίσκονται μέσα στα όρια των νόμων, αλλά είναι εύκολο να μεταβληθούν μέσα από τα "παραθυράκια" αυτών.

4.3 Κατηγοριοποίηση της λογιστικής απάτης

Με βάση τον Καζαντζή (2006, σελ.515-516), η λογιστική απάτη και η κατάχρηση ταξινομείται στη διεθνή βιβλιογραφία σε δύο μεγάλες κατηγορίες: α) τις απάτες εις βάρος της εταιρίας, και β) τις απατηλές πράξεις και απάτες, οι οποίες ωφελούν την εταιρία.

1. *Απάτη προς όφελος της επιχείρησης.* Στην κατηγορία αυτή, η εταιρία είναι ο οφειλόμενος της δόλιας πράξης. Η ανώτατη διοίκηση με πτάξεις της αυξάνει την οικονομική θέση της εταιρίας με ενέργειες που υπερεκτιμούν το αποτέλεσμα, τις απώλειες ή το ενεργητικό, ή με τυποποιημένη εμφάνιση των δαπανών και των υποχρεώσεων. Η απάτη που διαπράττεται προκειμένου να επωφεληθεί η επιχείρηση, κατά κανόνα προκύπτει ως αποτέλεσμα εκμετάλλευσης ενός άδικου ή ανήθικου πλεονεκτήματος που μπορεί να εξαπατάει ένα τρίτο πρόσωπο. Ενδεικτικά παραδείγματα τέτοιου είδους απάτης είναι:

- i) Πώληση ή εκχώρηση φανταστικών ή παραπλανητικά απεικονισμένων στοιχείων του ενεργητικού.
- ii) Αντικανονικές και παράνομες πληρωμές κυβερνητικών αξιωματούχων, δωροδοκίες πάσης φύσεως, αμοιβές για την συμμετοχή σε παράνομες ενέργειες, δωροδοκίες πελατών ή προμηθευτών.
- iii) Εκούσια, εσφαλμένη παρουσίαση ή αποτίμηση συναλλαγών, στοιχείων του ενεργητικού, των υποχρεώσεων ή του εισοδήματος.
- iv) Εκούσια, εσφαλμένη εσωτερικά μεταφερόμενη τιμή σε όμιλο επιχειρήσεων (τιμή των αγαθών που ανταλλάσσονται μεταξύ συνδεδεμένων τμημάτων του ομίλου). Δομώντας εκούσια εσφαλμένες τεχνικές τιμολόγησης, η διοίκηση μπορεί να βελτιώνει τα λειτουργικά αποτελέσματα ενός οργανισμού που συμμετέχει στην συναλλαγή, σε βάρος ενός άλλου οργανισμού του ίδιου ομίλου.
- v) Εκούσια αποτυχία να καταγραφούν ή να αποκαλυφθούν σημαντικές πληροφορίες που θα βελτίωναν τη χρηματοοικονομική εικόνα της επιχείρησης στους εκτός της επιχείρησης τρίτους.
- vi) Απαγορευμένες οικονομικές δραστηριότητες, όπως αυτές που παραβιάζουν κυβερνητικά νομοθετήματα, κανόνες, κανονισμούς ή συμβόλαια.
- vii) Φορολογική απάτη.

2. *Απάτη εις βάρος της επιχείρησης.* Περιπτώσεις απάτης, οι οποίες γίνονται εις βάρος της επιχείρησης, είναι οι παρακάτω:

- i) Απάτη εις βάρος της επιχείρησης από εσωτερικούς δράστες, όπως κλοπή περιουσιακών στοιχείων (εκτροπή και ιδιοποίηση διαθεσίμων), παραποιήσεις

αποθεμάτων (χαρακτηρισμός υγιούς αποθέματος ως άχρηστου ή ελαττωματικού), και παραποιήσεις τιμολογίων προμηθευτών.

- ii) Απάτη εις βάρος της επιχείρησης από εξωτερικούς δράστες, όπως απάτη από προμηθευτές και εργολάβους (τιμολόγηση χωρίς παράδοση και διπλή τιμολόγηση), δωροδοκία υπαλλήλων από προμηθευτές, και δωροδοκία υπαλλήλων από πελάτες.

4.4 Είδη λογιστικής απάτης

Με βάση τις συνηθέστερες μορφές απατηλών οικονομικών καταστάσεων, η λογιστική απάτη διακρίνεται σε τρία είδη. Συγκεκριμένα (Καζαντζής, 2006, σελ.517):

1. *Παραποίηση, νόθευση ή αλλοίωση των στοιχείων ή των παραστατικών.*

Παραδείγματα αυτού του είδους απάτης είναι τα ακόλουθα:

- i) Αλλαγή της ημερομηνίας των τιμολογίων αφορών, έτσι ώστε τα έξοδα να μην βαρύνουν αυτή τη χρήση αλλά την επόμενη.
- ii) Αλλαγή ημερομηνιών στα δελτία αποστολής, έτσι ώστε οι πωλήσεις και τα κέρδη από αυτές να καταχωρηθούν πριν το χρόνο της πραγματικής αποστολής.
- iii) Αλλαγή των ποσών στα τιμολόγια δαπανών, προκειμένου να εμφανιστούν μειωμένες οι δαπάνες χρήσεως.
- iv) Προσθήκη ανειλικρινών δελτίων απογραφής εμπορευμάτων.
- v) Εικονικά τιμολόγια πωλήσεων ή δαπανών.

2. *Συγκάλυψη ή παράλειψη απεικόνισης των επιπτώσεων των συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν στα παραστατικά και στα βιβλία της επιχείρησης, και κακή εφαρμογή λογιστικών πολιτικών.* Ενδεικτικά παραδείγματα είναι τα εξής:

- i) Παράλειψη καταχώρησης των τιμολογίων των προμηθευτών στο τέλος του χρόνου.
- ii) Δημιουργία φανταστικών παραγγελιών πελατών.
- iii) Πραγματοποίηση εξόδων πρώτης εγκατάστασης και άλλων δαπανών που θα έπρεπε να καταγραφούν ως έξοδα, σύμφωνα με τα εθνικά ή τα διεθνή λογιστικά πρότυπα.
- iv) Αναγνώριση εσόδων και κερδών από πωλήσεις, για τις οποίες υπάρχει ακόμη σημαντικός κίνδυνος επιστροφής των πωληθέντων προϊόντων.

- v) Δημιουργία ανεπαρκών προβλέψεων, προκειμένου να επιτευχθεί ένα προκαθορισμένο ποσό κέρδους.
- vi) Καταγραφή προκαταβολών για έξοδα επόμενης χρήσης ως έξοδα της τρέχουσας περιόδου.

3. *Παράλειψη αποκάλυψης σημαντικών πληροφοριών.* Περιπτώσεις αυτού του είδους απάτης, απαριθμούνται ως ακολούθως:

- i) Απόκρυψη της απομείωσης της αξίας ορισμένων περιουσιακών στοιχείων.
- ii) Απόκρυψη εκκρεμών οικονομικών διεκδικήσεων από τρίτους.
- iii) Παράλειψη αναφοράς μιας μεταβολής στη λογιστική πολιτική της επιχείρησης.

4.5 Συνήθεις περιπτώσεις απάτης

Ο κίνδυνος απάτης συμπεριλαμβάνεται στον επιχειρηματικό κίνδυνο. Τα οικονομικά σκάνδαλα που συνέβησαν τα τελευταία χρόνια, ανανέωσαν το ενδιαφέρον και την προσοχή των ελεγκτών για τον κίνδυνο απάτης. Η Διοίκηση κάθε επιχείρησης έχει την ευθύνη για την θέσπιση και εφαρμογή διαδικασιών που να προλαμβάνουν, να αποτρέπουν και να ανακαλύπτουν την απάτη. Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, ο εξωτερικός ελεγκτής, στο πλαίσιο του σχεδιασμού του ελέγχου του, οφείλει να αξιολογήσει τις διαδικασίες αυτές και να εξετάσει τους ελέγχου που έχει διενεργήσει ο εσωτερικός ελεγκτής.

Σύμφωνα με τον Λουμώτη (2010, σελ.173-176), οι συνηθέστερες περιπτώσεις απάτης, τις οποίες η ομάδα ελέγχου πρέπει να λάβει υπόψη της όταν διενεργεί έλεγχο για τον κίνδυνο απάτης, απαριθμούνται ως εξής:

Διαφθορά. Η διαφθορά είναι μία πράξη, η οποία γίνεται με σκοπό να προσφέρει ένα πλεονέκτημα το οποίο δεν συνάδει με τα επίσημα καθήκοντα και δικαιώματα των υπολοίπων. Τύποι διαφθοράς και σχετικά σενάρια μπορούν να αναφερθούν τα ακόλουθα:

Λωροδοκία. Είναι η προσφορά και αποδοχή του πράγματος αξίας για να επηρεασθεί κάποια απόφαση.

- i) Kick backs (μίζες): συνήθως προκύπτουν από την συνεργασία υπαλλήλων και προμηθευτών, μπορεί να περιλαμβάνει την προώθηση εργασιών στους προμηθευτές και την υπερτιμολόγηση.

ii) Big rigging (μεγάλες νοθείες):

- Αναγνώριση ανάγκης: είναι η συνομωσία μεταξύ υπάλληλου και προμηθευτή, όπου ο υπάλληλος δωροδοκείται προκειμένου να αναγνωρίσει την ανάγκη για μια υπηρεσία ή ένα αγαθό που προσφέρει ο προμηθευτής.
- Προδιαγραφές: είναι ο παράτυπος σχεδιασμός των προδιαγραφών μιας προκήρυξης προμήθειας, ώστε να φωτογραφίζουν έναν συγκεκριμένο προμηθευτή. Οι προμηθευτές μπορούν να περιλαμβάνουν, επίσης, ασαφείς υποχρεώσεις, η αλλαγή των οποίων στο μέλλον θα είναι ιδιαιτέρως ακριβή σε χρήμα.
- Συσσώρευση προσφορών: όταν πολλοί προμηθευτές συνωμοτούν, ώστε να διασπάσουν την σύμβαση, προκειμένου να διασφαλίσουν ότι ο καθένας θα αναλάβει στο τέλος ένα μέρος του έργου, ενώ τις τιμές θα φροντίσουν να τις ανεβάσουν αφού έχουν αναλάβει και ξεκινήσει το έργο.
- Εικονικοί προμηθευτές: χρησιμοποιούνται, προκειμένου να εξαλείψουν τον ανταγωνισμό και επιτρέψουν στον προμηθευτή που έχει σχεδιάσει την απάτη να κερδίσει τον διαγωνισμό.

Οικονομικός εκβιασμός. Αποτελεί, ουσιαστικά, το ανάποδο της δωροδοκίας, όπου ένας υπάλληλος απαιτεί πληρωμή ή άλλου είδους ανταμοιβή από συγκεκριμένο προμηθευτή, προκειμένου να αποφασίσει ευνοϊκά γι' αυτόν.

Σύγκρουση συμφερόντων. Είναι η περίπτωση, όπου υπάλληλος, διευθυντής ή στέλεχος έχει προσωπικό ή οικονομικό συμφέρον από συναλλαγή, η οποία δεν είναι επωφελής για την επιχείρηση.

i) Τομέας αγορών: οι προμήθειες γίνονται από προμηθεύτρια επιχείρηση στην οποία ο υπάλληλος έχει συμφέροντα. Αυτό μπορεί να συμβεί όταν ο υπάλληλος:

- εγκρίνει προσφορές της επιχείρησης
- καταχωρεί ψεύτικα ή υπερτιμολογημένα τιμολόγια
- διαπραγματεύεται υψηλές τιμές αγοράς

ii) Τομέας πωλήσεων: ο υπάλληλος διενεργεί πωλήσεις σε μια επιχείρηση, στην οποία έχει "κρυμμένο" συμφέρον, σε τιμή κάτω από αυτή της αγοράς. Επιπλέον, ο υπάλληλος μπορεί να μειώσει ή να διαγράψει οφειλές του πελάτη της επιχείρησης του

οποίου είναι ιδιοκτήτης. Μια άλλη τακτική είναι να καθυστερήσει την τιμολόγηση για μια παρατεταμένη περίοδο.

Μη χρηστή διαχείριση στοιχείων Ενεργητικού. Η μη χρηστή διαχείριση στοιχείων του Ενεργητικού είναι η πράξη χρήσης στοιχείων Ενεργητικού της επιχείρησης για λάθος σκοπό. Για παράδειγμα, η περίπτωση χρήσης υπολογιστή, που έχει διατεθεί σε υπάλληλο στην δική του επιχείρηση μπορεί να θεωρηθεί σαν μη χρηστή διαχείριση του παγίου αυτού στοιχείου. Η μη χρηστή διαχείριση, συνήθως, αφορά τα χρηματικά διαθέσιμα, τα αποθέματα ή άλλα υλικά αγαθά. Τέτοιες πράξεις είναι οι παρακάτω:

i) Απάτη εκταμίευσης: εκταμίευση χρήματος βάσει πλαστών παραστατικών, όπως πλαστή επιταγή, ψευδώς καταχωρημένο τιμολόγιο, κ.λπ. Το ειδοποιόν στοιχείο αυτού του σεναρίου είναι ότι τα χρήματα βγαίνουν από την επιχείρηση με τρόπο που μοιάζει νόμιμος.

ii) Κλοπή: είναι η ενέργεια υπεξαίρεσης μετρητών ή άλλων περιουσιακών στοιχείων. Η κλοπή γίνεται συνήθως με δύο τρόπους:

- Skimming (τιμολόγηση "ξαφρίσματος" της αφοράς): είναι η περίπτωση όταν τα χρήματα κλέβονται πριν καταχωρηθούν στα βιβλία και δεν αφήνουν κανένα στοιχείο στα βιβλία. Τέτοιες περιπτώσεις συμβαίνουν όταν, α) υπάρχουν πωλήσεις που δεν καταχωρούνται στα λογιστικά βιβλία, β) υπάρχουν πωλήσεις που καταχωρούνται σε μικρότερη αξία, γ) γίνεται κλοπή επιταγών από την αλληλογραφία, δ) γίνεται χρήση των χρημάτων πριν από την επιστροφή τους στο ταμείο της επιχείρησης.
- Cash larceny (κλοπή μετρητών): αφορά την κλοπή χρημάτων, τα οποία έχουν καταχωρηθεί στα βιβλία της επιχείρησης.

Ψευδείς οικονομικές καταστάσεις. Οι απάτες που αφορούν τις οικονομικές καταστάσεις αφορούν σε πέντε ευρύτερες κατηγορίες: ψευδή εισοδήματα, απόκρυψη υποχρεώσεων και εξόδων, δημοσιοποίηση λανθασμένων πληροφοριών, λανθασμένη αποτίμηση παγίων και μη τήρηση της αρχής της αυτοτέλειας των χρήσεων.

- i) Ψευδή εισοδήματα: εμφανίζονται σαν λογιστικοποιημένα έσοδα από πωλήσεις που δεν έχουν πραγματοποιηθεί.
- ii) Απόκρυψη υποχρεώσεων και εξόδων: Εμφανίζουν την επιχείρηση πιο επικερδή, αποκρύπτοντας υποχρεώσεις και έξοδα, παραλείποντας συναλλαγές και κεφαλαιοποιώντας λανθασμένα έξοδα.

- iii) Δημοσιοποίηση λανθασμένης πληροφόρησης: Η Διοίκηση είναι υποχρεωμένη να δημοσιοποιεί με ακρίβεια και πληρότητα κάθε σημαντική πληροφορία. Η απάτη που σχετίζεται με οικονομικές καταστάσεις, συνήθως, αφορά την παράλειψη εμφάνισης μετά την ημερομηνία των οικονομικών καταστάσεων, τη μη απεικόνιση συναλλαγών με συνδεόμενα μέρη και την μη γνωστοποίηση των αλλαγών στις λογιστικές αρχές.
- iv) Λανθασμένη αποτίμηση στοιχείων Ενεργητικού: σενάρια απάτης μπορούν να οδηγήσουν στην αύξηση της αξίας αποθεμάτων ή την μη ορθή ταξινόμηση παγίων στοιχείων, με αποτέλεσμα σε κάθε περίπτωση να μειώνονται τα έξοδα για την τρέχουσα λογιστική περίοδο.
- v) Μη τήρηση της αρχής της αυτοτέλειας των χρήσεων: αυτός ο τύπος απάτης, συνήθως, αφορά την καταχώρηση των εσόδων και των εξόδων σε λανθασμένη λογιστική περίοδο.

4.6 Παράγοντες δημιουργίας παραποιημένων λογιστικών καταστάσεων

Σύμφωνα με τους Γανάνη και Ζοπουνίδη (2008, σελ.25-26), οι βασικοί παράγοντες οι οποίοι, ενδεχομένων, να προκαλέσουν την δημιουργία παραποιημένων λογιστικών καταστάσεων, απαριθμούνται ως εξής:

- *Χαρακτηριστικά διοίκησης.* Τα χαρακτηριστικά της Διοίκησης περιλαμβάνουν τις διοικητικές ικανότητες, τις πιέσεις, τις διαθέσεις και στάσεις ως προς τον εσωτερικό έλεγχο και τις διαδικασίες έκδοσης των οικονομικών καταστάσεων, καθώς και την ύπαρξη στενών σχέσεων μεταξύ διοίκησης και ελεγκτών. Παράδειγμα κινδύνου της κατηγορίας αυτής είναι το κίνητρο της διοίκησης να αυξήσει την τιμή της μετοχής ή η πίεση της διοίκησης να παρουσιάσει υψηλότερα κέρδη στη συνέλευση των μετόχων.
- *Συνθήκες κλάδου.* Οι συνθήκες κλάδου περιλαμβάνουν το οικονομικό περιβάλλον που δραστηριοποιείται η επιχείρηση, καθώς και τις νέες θεσμικές απαιτήσεις στη φορολογία και στους λογιστικούς κανόνες. Για παράδειγμα, η πρόσφατη αλλαγή που υποχρεώνει τις εισηγμένες επιχειρήσεις να συντάσσουν τις λογιστικές καταστάσεις τους σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ) μπορεί να μεταβάλλει σημαντικά τις καταστάσεις αυτές (π.χ. ως προς τον τρόπο αποτίμησης των πάγιων περιουσιακών στοιχείων).
- *Λειτουργικά χαρακτηριστικά.* Τα λειτουργικά χαρακτηριστικά περιλαμβάνουν τη φύση και την πολυπλοκότητα των συναλλαγών της επιχείρησης με άλλες

επιχειρήσεις, καθώς και την οικονομική της κατάσταση, όπως για παράδειγμα την ταμειακή στενότητα, τη χαμηλή κερδοφορία, την ύπαρξη συσσωρευμένων ζημιών ή πίεση να αντλήσει περισσότερα κεφάλαια ώστε να διατηρήσει τη χρηματοοικονομική της θέση.

Ωστόσο, ο κίνδυνος που υπάρχει ώστε οι ελεγκτές να μην εντοπίσουν παραποιήσεις λογιστικών καταστάσεων ελλοχεύει πάντοτε κατά την διάρκεια του ελέγχου. Ο κίνδυνος αυτός μπορεί να αναλυθεί σε τρεις βασικές συνιστώσες (Κάντζος, Χονδράκης, 2006, σελ.119-120):

- Εγγενής κίνδυνος (inherent risk). Ο κίνδυνος αυτός προέρχεται από το ενδεχόμενο λανθασμένης παραδοχής, λόγω απουσίας συστήματος εσωτερικού ελέγχου.
- Κίνδυνος ελέγχου (control risk). Αφορά την αποτελεσματικότητα σχεδιασμού και λειτουργίας των διαδικασιών Εσωτερικού Ελέγχου.
- Κίνδυνος εντοπισμού (detection risk). Αφορά την αποτελεσματικότητα των ελεγκτικών διαδικασιών που εφαρμόστηκαν, την αξιοπιστία των στοιχείων που λήφθησαν υπόψη, το δείγμα που εξετάστηκε, καθώς και τη λεπτομέρεια στα διαθέσιμα στοιχεία.

Συνεπώς, η αναπαράσταση του μοντέλου κινδύνου λαθών του ελέγχου έχει ως εξής:

$$\text{Audit Risk Model} = \text{Inherent Risk} * \text{Control Risk} * \text{Detection Risk}$$

4.7 Συνθήκες διάπραξης λογιστικής απάτης

Το Ελεγκτικό Πρότυπο 99 των ΗΠΑ υιοθέτησε τις ακόλουθες τρεις συνθήκες διάπραξης απάτης για την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων:

- α) Η Διοίκηση της επιχείρησης ή οι εργαζόμενοι σε αυτήν έχουν ένα κίνητρο ή βρίσκονται κάτω υπό πίεση για διάπραξη της απάτης.
- β) Οι περιστάσεις παρέχουν μια ευκαιρία για διάπραξη της απάτης.
- γ) Οι δράστες της απάτης έχουν ένα πνεύμα, ένα χαρακτήρα, μια έμφυτη τάση, ένα σύνολο αξιών που τους επιτρέπει την ηθελημένη διάπραξη μιας πράξης χωρίς

ηθικό έρεισμα. Οι ίδιοι αυτουργοί της απάτης μπορεί να βρίσκονται σε ένα περιβάλλον που τους δίνει την αίσθηση νομιμοποίησης ή ορθολογικοποίησης των παράνομων ενεργειών τους (Καζαντζής, 2006, σελ.521-522).

Ωστόσο, οι διοικήσεις των επιχειρήσεων έχουν τη δυνατότητα διάπραξης απάτης, επειδή λόγω της θέσεώς τους, μπορούν άμεσα ή έμμεσα να παραποιήσουν τα λογιστικά δεδομένα. Σε πολλές περιπτώσεις, οι παραποιημένες λογιστικές καταστάσεις είναι αποτέλεσμα παραβιάσεων των μηχανισμών και των κανόνων του εσωτερικού ελέγχου, που λαμβάνουν χώρα με την κατεύθυνση ή την ανοχή της ανώτατης Διοίκησης.

4.8 Το τρίγωνο της απάτης

Οι παραπάνω συνθήκες διάπραξης της λογιστικής απάτης επηρεάζονται άμεσα από ορισμένους παράγοντες. Και οι τρεις συνθήκες είναι, συνήθως, απαραίτητες για να διαπραχθεί απάτη. Κάποιες από αυτές τις συνθήκες ενυπάρχουν στο επιχειρηματικό περιβάλλον, ενώ άλλες είναι έμφυτες στα ίδια τα άτομα ή τις προσωπικές τους καταστάσεις. Συνεπώς, οι παράγοντες που επηρεάζουν τις παραπάνω συνθήκες είναι οι ακόλουθοι (Καζαντζής, 2006, σελ.522-524):

1. η πίεση που αντιμετωπίζει το άτομο
2. η ευκαιρία να διαπράξει την απάτη, και
3. η εκλογίκευσή του

Για κάθε έναν από αυτούς του παράγοντες, σημειώνονται τα ακόλουθα:

1. *Πίεση*. Σύμφωνα με μελέτες, διαπιστώθηκε ότι η μεγάλη πλειοψηφία των περιπτώσεων απάτης είχαν ως αφετηρία ανάγκες προκαλούμενες από οικονομικές κυρίως δυσκολίες. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η πίεση ωθεί τον δράστη στην ανάληψη σημαντικών κινδύνων, προκειμένου να αποκτήσει τους επιθυμητούς πόρους. Η πίεση μπορεί να μην είναι πραγματική λη ακόμα και ορατή από έναν τρίτο παρατηρητή. Μερικές από τις πιέσεις που ωθούν συχνά τα στελέχη των επιχειρήσεων στην ιδιοποίηση/υπεξαίρεση περιουσιακών στοιχείων τους είναι: η ψύχωση για επιτυχία, υψηλά προσωπικά χρέη, υψηλές ιατρικές δαπάνες, απροσδόκητες οικονομικές ανάγκες, προσωπικές οικονομικές απώλειες, ακριβείς συνήθειες, πιέσεις από το περιβάλλον εργασίας όπως χαμηλή αμοιβή, αποτυχία παραγωγής, άδικη

μεταχείριση, έλλειψη σεβασμού ή δυσαρέσκεια από την εργασία και οικογενειακές ή συζυγικές πιέσεις, και άλλα.

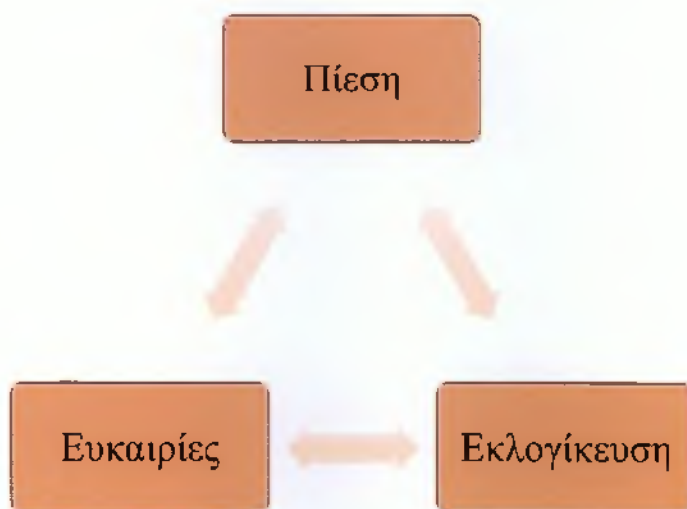
2. *Ευκαιρίες*. Οι παράγοντες εκείνοι, οι οποίοι δημιουργούν ευκαιρίες διάπραξης απάτης, είναι οι παρακάτω:

- i) Αναποτελεσματικοί εσωτερικοί έλεγχοι. Η έλλειψη καθηκόντων και εξουσιοδότησης των συναλλαγών, η έλλειψη φυσικών ελέγχων και η αναποτελεσματική επίβλεψη αποτελούν ενδεικτικά παραδείγματα αδυναμιών του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Η παράλειψη ενημέρωσης των στελεχών για τους κανόνες επιχειρησιακής ηθικής και η λειτουργία της επιχείρησης υπό συνθήκες κρίσης για μεγάλο χρονικό διάστημα επιτείνουν το πρόβλημα.
- ii) Αναποτελεσματικό διοικητικό συμβούλιο. Όταν το διοικητικό συμβούλιο μιας επιχείρησης είναι αδύναμο ή υποτονικό ή στερείται ανεξαρτησίας, τότε είναι δυνατόν η ανώτερη διοίκηση να αισθάνεται ότι δεν υπάρχει ισχυρός και αντικειμενικός ελεγκτικός μηχανισμός παρακολούθησης της συμπεριφοράς της, με αποτέλεσμα να αντιλαμβάνεται ότι υπάρχει ευκαιρία για παραπλανητικές πρακτικές.
- iii) Πρακτικές ατιμωρησίας. Οι εργαζόμενοι μπορεί να επιχειρήσουν την διάπραξη απάτης, όταν αισθάνονται ότι η τιμωρία τους θα είναι ασήμαντη σε περίπτωση αποκάλυψής της. Πολλές επιχειρήσεις δεν τιμωρούν τους παραβάτες με αυστηρές ποινές, αλλά με ποινές προφορικής επίπληξης.
- iv) Έλλειψη ηθικής καθοδήγησης και ηγεσίας. Αρκετά στελέχη επιχειρήσεων που διέπραξαν απάτη, είτε δεν γνώριζαν πως αυτό που έκαναν ήταν λάθος είτε πίστευαν λανθασμένα ότι ενεργούσαν προς όφελος της επιχείρησης. Αυτή η άγνοια προκαλείται, κυρίως, από φτωχή ηθική καθοδήγηση και ενημέρωση. Μερικές φορές, η ανώτατη διοίκηση είναι απρόθυμη να παράσχει καθοδήγηση για το πως πρέπει να λαμβάνονται οι δύσκολες αποφάσεις. Ηθική καθοδήγηση μπορεί, επίσης, να χρειάζεται όταν οι επιχειρηματικοί κανόνες και πολιτικές δεν είναι ευκολοκατανόητες από τα άτομα για τα οποία προορίζονται. Αυτή η έλλειψη κατανόησης αποτελεί από μόνη της σημαντικό κίνδυνο κατάρτισης παραπλανητικών οικονομικών καταστάσεων, εξαιτίας του ότι πολλοί λογιστικοί κανόνες είναι πολύπλοκοι, χρησιμοποιούν δηλαδή τεχνική γλώσσα και δεν μπορούν να απλοποιηθούν. Συνεπώς, είναι ανάγκη τα καθ' ύλην

αρμόδια άτομα να αναλάβουν την ευθύνη της σωστής ενημέρωσης και καθοδήγησης των εμπλεκόμενων στο λογιστικό κύκλωμα. Πέρα από την παροχή ηθικής καθοδήγησης με την μορφή ξεκάθαρων γραπτών κανονισμών, η ανώτερη διοίκηση πρέπει να ενεργεί και ως πρότυπο ηθικής συμπεριφοράς.

3. *Εκλογίκευση.* Τα άτομα δεν διαπράττουν απάτη, εκτός αν μπορούν να την δικαιολογήσουν σύμφωνα με τον προσωπικό τους κωδικό ηθικής. Για τους περισσότερους υπαλλήλους, η προσωπική ακεραιότητα μπορεί να είναι ο βασικός περιοριστικός παράγοντας που τους αποτρέπει από την ιδιοποίηση/υπεξαίρεση των περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας. Δηλαδή, πολλοί υπάλληλοι δε θα διέπρατταν μια απάτη, ακόμα και αν προέκυπτε μια ανάγκη ή μια ευκαιρία. Μερικοί ερευνητές θεωρούν ότι ένας ισχυρός κώδικας επιχειρησιακής πρακτικής μπορεί να αποτρέψει τα άτομα από τη χρήση εκλογικεύσεων που να δικαιολογούν την παράνομη συμπεριφορά τους.

Επιπλέον, ορισμένες συμπεριφορές ή εκλογικεύσεις υπαλλήλων που συνδέονται συχνά με πράξεις απάτης είναι: αίσθηση ότι κάποιος κακοπληρώνεται, πεποίθηση ότι κάποιος δουλεύει υπερβολικά, αίσθηση ότι όλοι οι άλλοι κάνουν το ίδιο, πεποίθηση ότι η ανώτερη ιεραρχική θέση που κατέχει κάποιος έχει τα πλεονεκτήματά της, χαμηλός αυτοσεβασμός ή ηθική, επιθυμία για εκδίκηση, άποψη ότι πρόκειται μόνο για ένα δάνειο το οποίο θα ξεπληρωθεί, πεποίθηση ότι κανείς δεν θα πάθει κακό, αίσθηση ότι είναι για καλό σκοπό και υπόθεση ότι είναι μόνο μια προσωρινή πράξη, έως ότου βελτιωθούν οι συνθήκες.

4.9 Κίνητρα και παράγοντες που ενθαρρύνουν την απάτη

Σύμφωνα με έρευνες και μελέτες, πέραν των παραπάνω συνθηκών υπάρχουν και αρκετοί ακόμη, οι οποίοι ενισχύουν την απάτη και ενθαρρύνουν προς την διάπραξη αυτής. Οι σημαντικότεροι από αυτούς τους παράγοντες είναι οι εξής:

α) *Ο έντονος επιχειρηματικός ανταγωνισμός.* Ο αγώνας κάθε επιχείρησης για οικονομική επιβίωση λειτουργεί ως κίνητρο για θεμιτή και αθέμιτη συμπεριφορά. Όταν ο ανταγωνισμός είναι ιδιαίτερα έντονος, η διάπραξη απάτης φαίνεται να βρίσκει ευκολότερη δικαιολογία. Η απάτη χρησιμοποιείται ως ένα όπλο στον αγώνα της επιβίωσης των επιχειρήσεων.

β) *Η πίεση ικανοποίησης των προσδοκιών.* Στο σύγχρονο ανταγωνιστικό περιβάλλον, οι εταιρίες πιέζονται έντονα να ανταποκριθούν στις προσδοκίες των επενδυτών, των κεφαλαιαγορών και των χρηματοοικονομικών αναλυτών, σχετικά με τους ρυθμούς αύξησης των εσόδων και των κερδών τους. Αποτυχία επίτευξης των παραπάνω προσδοκιών μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική πτώση της τιμής της μετοχής μιας εταιρίας. Κατά συνέπεια, όσες επιχειρήσεις δεν μπορούν να ικανοποιήσουν αυτές τις προσδοκίες με νόμιμες επιχειρησιακές διαδικασίες, επιδιώκουν την ικανοποίηση με ανειλικρινείς και απατηλές οικονομικές καταστάσεις. Επισημαίνεται ότι, η φτωχή χρηματοοικονομική απόδοση αναγκάζει συχνά τις διοικήσεις των επιχειρήσεων να δώσουν αδικαιολόγητη έμφαση στα κέρδη και την αποδοτικότητα, αυξάνοντας έτσι την πιθανότητα απάτης και λανθασμένων απεικονίσεων στις οικονομικές καταστάσεις.

γ) *Οικονομικά κίνητρα από την ίδια την επιχείρηση.* Αρκετοί ερευνητές της ελεγκτικής υποστηρίζουν ότι, ανώτερα διευθυντικά στελέχη έχουν εμπλοκή σε κατάρτιση απατηλών οικονομικών καταστάσεων, επειδή οι εταιρίες τους, τους παρέχουν ισχυρά κίνητρα για να κάνουν κάτι τέτοιο. Η βασικότερη μορφή αξιολόγησης των επιχειρησιακών επιδόσεων σε πάρα πολλές εταιρίες έχει ως κεντρικό κριτήριο το οικονομικό αποτέλεσμα. Τα στελέχη που παράγουν αποτελέσματα αμείβονται καλά, επαινούνται και προάγονται. Δυστυχώς, όμως, η έμφαση στο οικονομικό αποτέλεσμα παρακινεί πολλά στελέχη να υιοθετήσουν πρακτικές που οδηγούν σε ανειλικρινείς οικονομικές καταστάσεις. Τα κίνητρα αυτά γίνονται ακόμη εντονότερα όταν υπάρχει και σημαντική κατοχή μετοχών από τα

στελέχη των επιχειρήσεων ή όταν οι αμοιβές των διευθυντικών στελεχών είναι συνδεδεμένες με τη χρηματιστηριακή τιμή της μετοχής.

δ) *Σύνθεση Διοικητικού Συμβουλίου.* Οι ερευνητικές εργασίες της εφαρμοσμένης ελεγκτικής διαπίστωσαν ότι, ένα υψηλό ποσοστό συμμετοχής Ανεξάρτητων (μη Εκτελεστικών) μελών στα Διοικητικά Συμβούλια των επιχειρήσεων συσχετίζεται θετικά με μικρό ποσοστό απατηλών οικονομικών καταστάσεων και απάτης.

ε) *Ο Διευθύνων Σύμβουλος κατέχει τη θέση του Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου.* Ένας άλλος παράγοντας που επηρεάζει την εμφάνιση απατηλών οικονομικών καταστάσεων ανάγεται στο επίπεδο της ανώτατης διοίκησης και, πιο συγκεκριμένα, αν υφίσταται διαχωρισμός των ευθυνών μεταξύ διευθύνοντα συμβούλου και προέδρου του διοικητικού συμβουλίου ή αν τα καθήκοντα των δύο πιο πάνω θέσεων ασκούνται από το ίδιο πρόσωπο. Εμπειρικές έρευνες έδειξαν μία θετική σχέση ανάμεσα στην απάτη και στην κατοχή από το ίδιο το άτομο των δύο θέσεων.

στ) *Ρυθμός ανάπτυξης και μέγεθος επιχείρησης.* Επιχειρήσεις με υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, στα πλαίσια των προσπαθειών τους να διατηρήσουν μια σταθερή αυξητική τάση των λογιστικών τους μεγεθών, αντιμετωπίζουν μεγαλύτερη πίεση διατήρησης των ρυθμών, με αποτέλεσμα να υιοθετούν πρακτικές που οδηγούν σε παραποίηση των οικονομικών τους καταστάσεων. Επίσης, έχει παρατηρηθεί ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές είναι πιθανόν να παρακάμψουν τις αρχές και τους κανόνες του λογιστικού ελέγχου, όταν πρόκειται για μεγάλους πελάτες. Οι ελεγκτές, ενδέχεται να συναινέσουν στις προσπάθειες των μεγαλύτερων πελατών για υιοθέτηση πρακτικών δημιουργικής λογιστικής, με τις οποίες, πολλές φορές, παραποιείται η πραγματική εικόνα των οικονομικών καταστάσεων.

ζ) *Εξειδίκευση του εξωτερικού ελεγκτή.* Η ανάθεση του ελέγχου σε έναν εξειδικευμένο εξωτερικό ελεγκτή λογιστή αυξάνει την πιθανότητα ανίχνευσης λανθασμένων διατυπώσεων στις οικονομικές καταστάσεις, είτε αυτές προκαλούνται από λάθος είτε από απάτη. Αρκετές εμπειρικές εργασίες έχουν εντοπίσει μια αρνητική σχέση μεταξύ της εξειδίκευσης του ελεγκτή σε ένα βιομηχανικό κλάδο και της συχνότητας εμφάνισης παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων από τους πελάτες του.

4.10 Ανίχνευση της απάτης των οικονομικών καταστάσεων

Προκειμένου για την ανίχνευση της απάτης, ο ελεγκτής πρέπει πρώτα να ενημερώσει τα μέλη της ελεγκτικής ομάδας για την πιθανότητα ύπαρξης ουσιαστικής παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων λόγω απάτης. Ο ελεγκτής, στη συνάντηση αυτή, θα πρέπει να υπογραμμίσει τη μεγάλη σημασία που έχει για την ανακάλυψη της απάτης του πνεύμα του επαγγελματικού σκεπτικισμού, που πρέπει να διακατέχει όλα τα μέλη της ελεγκτικής ομάδας καθ' όλη τη διάρκεια του ελέγχου. Ο έλεγχος θα πρέπει να εκτελεσθεί με την παραδοχή ύπαρξης μιας πιθανότητας απάτης, ανεξάρτητα από οποιεσδήποτε απόψεις ή εμπειρίες υπάρχουν στα μέλη της ομάδας για την ελεγχόμενη επιχείρηση και την τιμότητα και ακεραιότητα των μελών της διοίκησής της. Ο ελεγκτής πρέπει να δώσει την ευκαιρία στα περισσότερα έμπειρα μέλη της ελεγκτικής ομάδας να μεταδώσουν τη γνώση και την εμπειρία τους, για την επιχείρηση και τον κλάδο της στα μέλη με μικρότερη πείρα, και να συζητήσουν όλοι μαζί τις περιοχές πιθανής εμφάνισης απάτης.

Επιπλέον, ένα πολύ σημαντικό βήμα για τον εντοπισμό της απάτης είναι και η εξέταση των μελών της διοίκησης της ελεγχόμενης επιχείρησης. Ο ελεγκτής, κατά την εξέταση αυτή, πρέπει να διαγνώσει την αντίληψη και τη γνώση της διοίκησης για τους κινδύνους διάπραξης απάτης στην επιχείρηση και να καταγράψει τις πολιτικές, τα προγράμματα και τους μηχανισμούς ελέγχου που έχει θεσπίσει η διοίκηση για την πρόληψη, αποτροπή ή αποκάλυψη απάτης. Η επιτροπή ελέγχου της επιχείρησης μπορεί να είναι επιφορτισμένη με την παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών αυτών. Για τον λόγο αυτό, ο ελεγκτής πρέπει να εξετάσει και τα μέλη της επιτροπής αυτής, καθώς και τους εσωτερικούς ελεγκτές, οι οποίοι είναι επιφορτισμένοι με την πρόληψη και την αποτροπή της απάτης.

Ένας τρόπος με τον οποίο οι ελεγκτές μπορεί να εντοπίσουν στοιχεία διάπραξης απάτης είναι η ανασκόπηση συμβάσεων έργων ή προμηθειών. Η ανασκόπηση των συμβάσεων της επιχείρησης μπορεί να αποκαλύψει ενδείξεις πιθανής απάτης εκ μέρους της διοίκησης και των υπαλλήλων της επιχείρησης. Αυτός ο τύπος απάτης μπορεί να ανιχνευθεί με ανάλυση και κριτική διερεύνηση των αρχείων των συμβάσεων με τους αναδόχους που κερδίζουν τελικά τη σύμβαση. Οι συμβάσεις εξετάζονται, προκειμένου να βρεθούν στοιχεία για προμηθευτές, στους οποίους ανατίθενται τακτικά συμβάσεις, χωρίς την ύπαρξη ισχυρού λόγου για τη σταθερή αυτή προτίμηση (Καζαντζής, 2006, σελ.527-528).

Ο ελεγκτής, επίσης, πρέπει να ερευνήσει και να εκτιμήσει την ύπαρξη ενός ή περισσότερων παραγόντων που συνδέονται με τη διάπραξη απάτης και τη

παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων που προέρχεται από αυτήν. Η χρησιμοποίηση διαδικασιών αναλυτικής διερεύνησης στη φάση του προγραμματισμού του ελεγκτικού έργου βοηθάει στην αποκάλυψη απροσδόκητων σχέσεων και τάσεων, οι οποίες θα πρέπει να αξιολογηθούν για την εκτίμηση του κινδύνου ουσιαστικής παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων λόγω απάτης.

Εν συνεχεία, ο ελεγκτής, με βάση τα συγκεντρωθέντα στοιχεία και τις πληροφορίες, εκτιμά αν υφίστανται οι τρεις συνθήκες για την διάπραξη απάτης: πέσεις, ευκαιρίες και εκλογίκευση. Τέλος, ο ελεγκτής αξιολογεί τους κινδύνους ουσιαστικής παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων λόγω απάτης και λαμβάνει τις ενδεικνυόμενες αποφάσεις για την αντιμετώπιση αυτών των κινδύνων.

4.10.1 Ανίχνευση απάτης

Η ανίχνευση της απάτης έχει ως σκοπό την αναγνώριση ενδείξεων απάτης, ικανών να στοιχειοθετήσουν μια πρόταση για περαιτέρω διερεύνηση. Αυτές οι ενδείξεις μπορεί να ανακύψουν ως αποτέλεσμα των ελέγχων που έχει καθιερώσει η διοίκηση, των δοκιμασιών που διενεργούν οι εσωτερικοί ελεγκτές και από άλλες πηγές εντός και εκτός της ελεγχόμενης επιχείρησης.

Ο ελεγκτής, προκειμένου να είναι σε θέση να ανιχνεύσει την απάτη, πρέπει κατά τη διενέργεια των ελεγκτικών του εργασιών:

- i) Να έχει επαρκείς γνώσεις για θέματα απάτης, έτσι ώστε να είναι σε θέση να αναγνωρίζει τις ενδείξεις διάπραξης απάτης. Ο ελεγκτής θα πρέπει να γνωρίζει τα χαρακτηριστικά της πιθανής απάτης, τις τεχνικές που είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν συνήθως για την διάπραξή της, καθώς και τους συγκεκριμένους τύπους απάτης που σχετίζονται με τις δραστηριότητες του ελέγχου.
- ii) Να είναι σε ετοιμότητα για να αντιμετωπίσει περιπτώσεις πρόσφορες για απατηλή συμπεριφορά. Οι ελεγκτές θα πρέπει να γνωρίζουν ότι η παρουσία περισσότερων από μίας ενδείξεων ταυτόχρονα, αυξάνει την πιθανότητα ότι η απάτη μπορεί να έχει ήδη διαπραχθεί.
- iii) Να αξιολογεί τις ενδείξεις για πιθανή απάτη και να αποφασίζει αν είναι απαραίτητη ή έρευνα σε βάθος.
- iv) Να ειδοποιεί τα αρμόδια όργανα μέσα στην επιχείρηση για την τυχόν ύπαρξη αρκετών ενδείξεων διάπραξης απάτης και για τη λήψη των αναγκαίων μέτρων.

4.10.2 Διερεύνηση απάτης

Η διερεύνηση απάτης περιλαμβάνει την εκτέλεση εκτεταμένων διαδικασιών ελέγχου, απαραίτητων για την εξακρίβωση αν η απάτη έχει διαπραχθεί, όπως διαφαίνεται από τις υπάρχουσες ενδείξεις. Περιλαμβάνει τη συγκέντρωση επαρκούς αποδεικτικού υλικού σχετικά με συγκεκριμένες διαστάσεις της απάτης που αποκαλύφθηκε. Οι εσωτερικοί ελεγκτές, οι δικηγόροι, το προσωπικό που είναι επιφορτισμένο με την ασφάλεια και άλλοι ειδικοί από το εσωτερικό ή το εξωτερικό περιβάλλον της ελεγχόμενης επιχείρησης είναι άτομα, τα οποία συνήθως διενεργούν ή συμμετέχουν στην έρευνα για την διερεύνηση και τη στοιχειοθέτηση της απάτης.

Κατά την πραγματοποίηση των ελεγκτικών διαδικασιών διερεύνησης της απάτης, ο ελεγκτής ή ο εσωτερικός ελεγκτής της ελεγχόμενης επιχείρησης θα πρέπει:

- i) Να εκτιμήσει το επίπεδο και την έκταση της πολυπλοκότητας της απάτης μέσα στον οργανισμό.
- ii) Να καθορίσει τη γνώση, τις ικανότητες και την πειθαρχία που είναι απαραίτητα στοιχεία για την αποτελεσματική διενέργεια της έρευνας. Να εκτιμήσει τη λήψη όλων των ενδεικνυόμενων μέτρων που κρίνονται απαραίτητα για τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας των διενεργούντων την έρευνα από τυχόν παρεμβάσεις των εμπλεκόμενων στην απάτη προσώπων ή φορέων.
- iii) Να σχεδιάσει τις κατάλληλες διαδικασίες που πρέπει να εκτελεστούν, προκειμένου να εντοπιστούν οι αυτουργοί της απάτης, η έκταση της απάτης, οι τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν και τα αίτια της απάτης.
- iv) Να συντονίσει τις δραστηριότητες της διοίκησης, των νομικών συμβούλων και άλλων ειδικοτήτων που είναι απαραίτητοι για την έρευνα της απάτης.
- v) Να είναι ενήμερος των δικαιωμάτων που έχουν αυτοί που διαπιστώνεται ότι έχουν διαπράξει απάτη, στα πλαίσια και της φήμης του ίδιου του οργανισμού.

ΜΕΡΟΣ II

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΚΑΙ ΟΙ

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΜΕΓΑΛΩΝ

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΚΑΝΔΑΛΩΝ

Ενότητα 1.1 Η περίπτωση της Enron

1.1.1 Ιστορικό πλαίσιο

Στις αρχές του 1990, το Κογκρέσο των Ηνωμένων Πολιτειών πέρασε νομοθετική ρύθμιση που απελευθέρωσε την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. Το ίδιο είχε πράξει και για την αγορά φυσικού αερίου μερικά χρόνια νωρίτερα. Η ενεργειακή αγορά που δημιουργήθηκε ευνόησε την ανάπτυξη εταιριών, όπως η Enron, ενώ η συνεπαγόμενη μεταβλητότητα των τιμών λόγω του ανταγωνισμού προκαλούσε την αντίδραση παραγωγών και τοπικών διοικήσεων.

Η Enron είχε δημιουργήσει εταιρίες offshore⁴, μονάδες που μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για φορολογικό σχεδιασμό⁵ και φοροδιαφυγή⁶, εκτοξεύοντας την κερδοφορία της επιχείρησης. Οι ονομασίες αυτών των offshore εταιριών ήταν Bob West Treasure, Jedi και Hawaii. Το γεγονός αυτό προλείανε το έδαφος για πλήρη ελευθερία συναλλαγματικού σχεδιασμού, καθώς και πλήρη ανωνυμία, η οποία μπορούσε να διασκορπίσει τις απώλειες που η επιχείρηση εξαφάνιζε από τους ισολογισμούς της. Αυτές οι εταιρίες βοηθούσαν την Enron να φαίνεται πιο

⁴ Offshore εταιρία (εξωχώρια εταιρία) νοείται, κατά ρητή διατύπωση του Νόμου, η εταιρία εκείνη που έχει την έδρα της σε αλλοδαπή χώρα και με βάση τη νομοθεσία της οποίας, δραστηριοποιείται αποκλειστικά σε άλλες χώρες και απολαμβάνει ιδιαίτερα ευνοϊκής φορολογικής μεταχείρισης (Ν.3091/2002 και ΠΟΛ.1041/5.3.2003). Τα πλεονεκτήματα που έχει ο ιδιοκτήτης μιας offshore εταιρίας είναι, α) η ανωνυμία, β) η αποφυγή του πόθεν έσχες, γ) η αποφυγή πληρωμής φόρων κληρονομιάς και μεταβίβασης ακινήτου, δ) η αποφυγή κατασχέσεων για χρέη και δ) η μη τήρηση Βιβλίων και στοιχείων του Κ.Β.Σ. (Σειμένης, 2013).

⁵ Φορολογικός σχεδιασμός (taxplanning) είναι ο σχεδιασμός των δράσεων της επιχείρησης, ώστε σε απόλυτη συμμόρφωση με την φορολογική νομοθεσία, η επιχείρηση να έχει τη μικρότερη δυνατή έκθεση στο φόρο (Taxplanning, 2013).

⁶ Φοροδιαφυγή (tax evasion) είναι μία σοβαρή απάτη εις βάρος του κράτους. Μπορεί να εμφανιστεί με διάφορους τρόπους, όπως, α) αποκρύπτοντας εισοδήματα από διάφορες πηγές, με σκοπό την πληρωμή χαμηλότερου φόρου, β) εμφανίζοντας υπερβολικές ή πλαστές δαπάνες, ώστε να επωφεληθεί ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο από τις εκπτώσεις φόρου, γ) με τη δημιουργία πλασματικών εταιριών, δ) με την καταστρατήγηση ευνοϊκής νομοθεσίας ειδικών σκοπών, κ.λπ.

κερδοφόρα απ' όσο πραγματικά ήταν, ενώ δημιουργήθηκε ένας τεχνητός κύκλος μεταφοράς απωλειών από τα στελέχη της. Η πρακτική αυτή εκτόξευε την τιμή των μετοχών της, κάτι που έδωσε τη δυνατότητα στα στελέχη της να αξιοποιούν εσωτερική πληροφόρηση για να κερδοσκοπούν σε ατομικό επίπεδο. Οι άνθρωποι της Enron γνώριζαν τα πάντα για τους offshore λογαριασμούς της εταιρίας, στους οποίους κρύβονταν οι απώλειές της, ενώ οι επενδυτές δεν γνώριζαν τίποτα από όλα αυτά. Οι οικονομικός διευθυντής Andrew Fastow καθοδηγούσε την ομάδα που δημιούργησε τις εταιρίες-οχήματα και αξιοποίησε τις συμφωνίες της επιχείρησης, ώστε να εξασφαλίσει για τον ίδιο, την οικογένεια και τους φίλους του εκατοντάδες εκατομμυρίων δολαρίων εγγυημένων εισοδημάτων, εις βάρος της επιχείρησης, την οποία έπρεπε να υπηρετεί, καθώς και τους συμμετόχους της (Βικιπαίδεια, 2013).

Το 1999, η Enron ξεκίνησε τη λειτουργία της EnronOnline, μια διαδικτυακή υπηρεσία συναλλαγών, η οποία χρησιμοποιούνταν από σχεδόν όλες τις ενεργειακές επιχειρήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών. Ο πρόεδρος και Γενικός Διευθυντής Παραγωγής Jeffrey Skilling συνηγορούσε στην καινοφανή ιδέα, ότι η εταιρία δεν χρειαζόταν πραγματικά στοιχεία υπό την κατοχή της. Εφαρμόζοντας στο έπακρο τη διεισδυτική επενδυτική στρατηγική της επιχείρησης, κατέστησε την Enron το μεγαλύτερο χονδρεμπόριο αερίου και ενέργειας, με \$27 δισεκατομμύρια συναλλαγές ανά τρίμηνο. Τα νούμερα της εταιρίας, παρ' όλα αυτά, έπρεπε να εμφανίζονται στην ονομαστική τους αξία. Με τον Skilling, η Enron υιοθέτησε μια λογιστική της αγοραίας αξίας, με την οποία προβλεπόμενα μελλοντικά κέρδη από οποιαδήποτε συμφωνία λογίζόταν επιτόπου στα βιβλία της. Συνεπώς, η εταιρία σημείωνε κέρδη από οτιδήποτε θα μπορούσε με το χρόνο να ανατραπεί και να μεταβληθεί σε απώλεια, καθώς τα δημοσιονομικά της υπονομεύονταν από την ανάγκη χειραγώγησης της χρηματιστηριακής της αξίας στη Wall Street, κατά την περίοδο της τεχνολογικής έκρηξης του χρηματιστηρίου. Όταν όμως η επιτυχία μιας εταιρίας μετράται με καθορισμένες πρακτικές κατάρτισης οικονομικών καταστάσεων που προκύπτουν από μια συστηματική προσέγγιση, έναν όρο που ο Skilling αποδεχόταν, οι πραγματικοί ισολογισμοί δεν ήταν και ιδιαίτερα επιθυμητοί.

Πραγματικά, οι επιτηδευμένες πρακτικές της Enron αποτελούσαν συχνά κερδοσκοπικά παιχνίδια για τη διατήρηση της ισχύουσας τάξης. Οι αυξανόμενοι αριθμοί συνοδεύονταν και από χορηγούμενα επενδυτικά κεφάλαια, τα οποία συντηρούσε παρά τα χρέη της. Μια πιθανή πτώση θα αποτελούσε ένα φαινόμενο ντόμινο. Υπό πίεση να διατηρήσει τη φαινομενική της εικόνα, ο Skilling επιτέθηκε

φραστικά στον αναλυτή της Wall Street Richard Grubman, ο οποίος αμφισβήτησε τις ασυνήθιστες λογιστικές πρακτικές της Enron κατά την διάρκεια μιας ηχογραφημένης διάσκεψης, επισημαίνοντας ότι η Enron ήταν η μοναδική εταιρία που δε δημοσίευε τον ισολογισμό της μαζί με την Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσεως.

Ωστόσο, στα τέλη του 1990, η Enron έκανε συναλλαγές \$80-90 ανά μετοχή και αρκετοί έδειχναν να ανησυχούν με το θολό τοπίο που δημιουργούνταν με τις οικονομικές αποκαλύψεις. Στα μέσα του Ιουλίου του 2001, η Enron ανακοίνωσε κέρδη \$50,1 δισεκατομμυρίων, σχεδόν τα τριπλάσια από τις αρχές του Ιανουαρίου, καταρρίπτοντας τις εκτιμήσεις των αναλυτών κατά 3 σεντς ανά μετοχή. Παρ' όλα αυτά, το περιθώριο κέρδους είχε διατηρηθεί σε ένα συντηρητικό μέσο περίπου 2,1% και η τιμή της μετοχής της είχε πέσει περίπου στο 30% σε σύγκριση με ένα χρόνο πριν.

Τέλος, οι προβληματισμοί γίνονταν όλο και πιο έντονοι. Η Enron είχε να αντιμετωπίσει αρκετά σοβαρά λειτουργικά προβλήματα, όπως προβλήματα τροφοδοσίας κατά το χειρισμό μιας μονάδας συναλλαγών ευρείας ζώνης, την κατασκευή του Dabhol Power και μια μονάδα εγκαταστάσεων στην Ινδία, αλλά και κριτική για το ρόλο που θεωρήθηκε πως διαδραμάτισε στην ενεργειακή κρίση της Καλιφόρνια του 200-2001.

1.1.2 Το χρονικό της πτώσης

Στις 14 Αυγούστου του 2001, ο Jeffrey Skilling, ο γενικός διευθυντής της Enron, πρώην σύμβουλος ενέργειας στην McKinsey & Company ο οποίος συνεργάστηκε με την Enron το 1990, ανακοίνωσε ότι θα αποχωρούσε από τη θέση του σε έξι μήνες. Οι παρατηρητές πρόσεξαν πως κατά τους μήνες που έμεναν μέχρι την αποχώρησή του, ο Skilling είχε πουλήσει τουλάχιστον 450.000 μετοχές της Enron σε αξία γύρω στα \$33 εκατομμύρια (παρά το γεγονός ότι κατείχε ακόμη ένα εκατομμύριο μετοχές κατά την ημέρα που έφυγε). Παρ' όλα αυτά, ο Kenneth Lay πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου, διαβεβαίωνε τους αναλυτές πως δεν υπήρχαν λογιστικά, συναλλακτικά, αποθεματικά ή γενικότερα άλλα ζητήματα σε εκκρεμότητα, αναφερόμενος στην αποχώρηση. Επιπλέον, διαβεβαίωσε τους έκπληκτους παρατηρητές της αγοράς, ότι δε θα υπήρχαν αλλαγές στην απόδοση της εταιρίας ή στην πορεία της προς την πρόοδο εξαιτίας της απαίτησης του Skilling. Ο Lay ανακοίνωσε επίσης ότι θα αναλάμβανε ξανά ο ίδιος τη θέση του γενικού διευθυντή.

Την επόμενη ημέρα, όμως, ο Skilling παραδέχτηκε ότι ένας πολύ βασικός λόγος της αποχώρησής του από την Enron ήταν η αξία της εταιρίας που κατακυλούσε στην αγορά. Ο αρθρογράφος Paul Krugman, σε σχετική στήλη της New York Times, ισχυρίστηκε ότι η κατάσταση της Enron αντικατόπτριζε τις συνέπειες στην απελευθέρωση της αγοράς και τον παραγκωνισμό των εμποδίων σε αγορές, όπως αυτή της ενέργειας (Βικιπαίδεια, 2013).

1.1.3 Φορολογητέο εισόδημα της Enron

Η Enron και οι θυγατρικές της υπέβαλαν ενοποιημένη ομοσπονδιακή επιστροφή φόρου εισοδήματος για κάθε έτος από το 1985 έως το 2001. Με βάση τις φορολογικές δηλώσεις της Enron, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι προσαρμογές ελέγχου, η Enron κατέβαλλε περίπου \$325 εκατομμύρια σε ομοσπονδιακούς φόρους εισοδήματος μεταξύ των ετών 1990 έως 1995. Όμως, η Enron δεν κατέβαλλε ομοσπονδιακό φόρο εισοδήματος για τα οικονομικά έτη 1996 μέχρι 1999, και ανέφερε καθαρές λειτουργικές ζημίες από μεταφορά πιστώσεων ύψους \$3,1 δεσεκατομμύρια για τα έτη 1999 έως 2000. Η Enron, επίσης, ανέφερε ότι ήταν απολύτως χρησιμοποιημένη η καθαρή απώλεια της λειτουργίας το 2000 και κατέβαλε \$63.200.000 στον ομοσπονδιακό φόρο εισοδήματος για το οικονομικό έτος 2000. Τέλος, κατέθεσε το 2001 ομοσπονδιακή επιστροφή του φόρου εισοδήματος στις 13 Σεπτεμβρίου 2002, και ανέφερε καθαρή ζημία εκμετάλλευσης της τάξης των \$4,6 δισεκατομμυρίων για το φορολογικό έτος 2001 (Paul, Schmitt & Schmitt, 2003, p.5).

Στον παρακάτω πίνακα παρατίθεται η λίστα της ομοσπονδιακής φορολογικής υποχρέωσης της Enron για τα φορολογικά έτη 1996 με 2001.

Πίνακας 1 - Ομοσπονδιακή φορολογική υποχρέωσης της Enron από το 1996 έως το 2001 (ποσά εκφρασμένα σε εκατομμύρια δολάρια)

Έτος	Τακτικός φόρος	Εναλλακτικός κατώτατος φόρος	Σύνολο Φόρου ανά έντυπο
1996	0	0	0
1997	0	0	0
1998	0	0	0
1999	0	0	0
2000	21,3	41,9	63,2

2001	0	0	0
Σύνολο	21,3	41,9	63,2

Σχετικά τώρα, με τον συνδυασμό του καθαρού εισοδήματος της οικονομικής κατάστασης της Enron και του Ομοσπονδιακού φορολογητέου εισοδήματος, η Enron ανέφερε ότι τα καθαρά της κέρδη ήταν στο ύψος των \$2,3 δισεκατομμυρίων, αλλά και οι φορολογικές της ζημιές στα \$3 δισεκατομμύρια, κατά την περίοδο 1996 μέχρι και 1999. Για το έτος 2000, η Enron ανακοίνωσε ότι τα καθαρά της έσοδα ήταν \$1,0 δισεκατομμύρια, και το φορολογητέο εισόδημα της τάξεως των \$3,1 δισεκατομμυρίων (πριν από τις καθαρές λειτουργικές δαπάνες μεταφοράς πιστώσεων από το 1999).

Στον ακόλουθο πίνακα, συνοψίζονται οι σημαντικότερες προσαρμογές από τα έντυπα της Enron, το 1120, τον Πίνακα M-1, και τη συμφωνία των χρηματοοικονομικών Καταστάσεων Αποτελεσμάτων του φορολογητέου εισοδήματος, για τα έτη 1996 έως 2000 (Paul, Schmitt & Schmitt, 2003, p.6-7).

Πίνακας 2 - Enron Corp και θυγατρικές: Συμφιλίωση της χρηματοοικονομικής δήλωσης εσόδων φορολογητέου εισοδήματος, από το 1996 έως το 2000 (ποσά εκφρασμένα σε εκατομμύρια δολάρια)

	1996	1997	1998	1999	2000
Καθαρά έσοδα αναφερόμενα στις Ενοποιημένες Οικονομικές καταστάσεις εισοδήματος	584	105	703	893	979
Μείον καθαρά έσοδα από φορείς που δεν περιλαμβάνονται στην ενοποιημένη φορολογική δήλωση					
Εγχώριες επιχειρήσεις	-96	-189	-149	-152	-345
Αλλοδαπές εταιρίες	-232	-44	-521	-1,110	-1,722
Συνεργασίες	<u>-145</u>	<u>-211</u>	<u>-319</u>	<u>-638</u>	<u>-6,899</u>
	-473	-444	-989	-1,900	-8,966
Πλέον καθαρά έσοδα από:					
Κατάργηση διαιτητικών για ψεύτικα βιβλία, αλλά όχι για τη φορολογία	1,322	1,300	1,884	3,997	13,625
Φορείς που δεν ελέγχονται για την οικονομική λογιστική (συμπεριλαμβανομένου και του Tax5)	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>14</u>	<u>122</u>	<u>258</u>

	1,322	1,300	1,898	4,119	13,883
Βιβλίο εσόδων βάσει της ενοποιημένης φορολογικής δήλωσης	1,433	961	1,612	3,112	5,896
Σημαντικό βιβλίο για τις φορολογικές διαφορές					
Ομοσπονδιακοί φόροι εισοδήματος	159	-35	45	-128	193
Καθαρές αναπροσαρμογές εταιρικής σχέσης	-107	-122	-109	-338	-481
Καθαρές σημειώσεις των προσαρμογών της αγοράς	-118	118	-333	-906	-537
Εποικοδομητική πώληση	0	0	0	0	5,566
Δομές που αντιμετωπίζονται ως χρέος για φορολόγηση	-2	-24	-3	-12	-149
Εταιρία που ανήκει στην Προσαρμογή Ασφάλειας Ζωής	-19	-24	-27	-35	-20
Διαθέσιμες επιλογές έκπτωσης	-113	-9	-92	-382	-1,560
Διαφορές αποσβέσεων	-67	-65	-57	-124	-154
Μειώσεις καθαρών κερδών ανά φορολογική δήλωση	-1,183	-1,023	-1,688	-2,868	-5,516
Όλα τα υπόλοιπα Βιβλία φορολογικών διαφορών	-293	-281	-101	223	-137
Φορολογητέο εισόδημα δηλούμενο στην ενοποιημένη φορολογική δήλωση	-310	-504	-753	-1,458	3,101

1.1.4 Η ανησυχία των επενδυτών

Στα τέλη Αυγούστου του 2001, κι ενώ η αξία της Enron στο χρηματιστήριο καταρρακλούσε, ο Lay όρισε τον Greg Whalley, πρόεδρο και γενικό προϊστάμενο λειτουργίας των Υπηρεσιών Χονδρικής, και τον Mark Frevert, ο οποίος ήταν παλαιότερα προϊστάμενος του Whalley στις χονδρικές πωλήσεις, ως μέλη του διοικητικού συμβουλίου. Ορισμένοι παρατηρητές υποστήριξαν πως οι επενδυτές της Enron βρίσκονταν σε δεινή θέση, εξαιτίας της αδυναμίας να κατανοήσουν τις διοικητικές πρακτικές της εταιρίας (συνά χαρακτηριζόμενες και ως "ανεξιχνίαστες"), αλλά και λόγω της αδυναμίας της να εκφράσει τα μεγέθη της επακριβώς σε μια οικονομική κατάσταση. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, είναι πραγματικά δύσκολο για τους αναλυτές να ξεκαθαρίσουν σε ποια τρίμηνα η εταιρία ήταν κερδοφόρα και πότε έχανε χρήματα. Ο Lay, τότε, ισχυρίστηκε ότι η διοίκηση μιας εταιρίας όπως η Enron είναι ένα σύνθετο ζήτημα, αλλά διαβεβαίωσε τους αναλυτές

πως "ποτέ δεν θα εισχωρούσαν σε όλες τις πληροφορίες που θα επιθυμούσαν να διεισδύσουν, απλά και μόνο προς τέρψη της περιέργειάς τους". Επιπλέον, εξήγησε ότι η πολυπλοκότητα της διοίκησης μιας τέτοιας εταιρίας οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό σε θέματα φορολογικού σχεδιασμού και στρατηγικές αντιστάθμισης κινδύνου.

Ωστόσο, οι προσπάθειες του Lay έδειχναν να μη συγκινούν τους παρατηρητές. Στις 9 Σεπτεμβρίου του 2001, ένας διακεκριμένος διαχειριστής κεφαλαίων σημείωσε πως "οι μετοχές της Enron συναλλάσσονται υπό ένα ομιχλώδες τοπίο". Η απρόσμενη αποχώρηση του Skilling σε συνδυασμό με την αδιαφάνεια των λογιστικών βιβλίων καθιστούσαν δύσκολη την αξιολόγηση της εταιρίας στη Wall Street. Επιπλέον, η εταιρία παραδέχτηκε τη συστηματική χρήση "διαιτηρικών συναλλαγών" με τις θυγατρικές της, γεγονός που έκανε πολλούς α φοβούνται πως ήταν πολύ εύκολη η μεταφορά απωλειών, που σε αντίθετη περίπτωση, θα εμφανίζονταν στον ισολογισμό της Enron. Μια ιδιαίτερος προβληματική πτυχή αυτής της πρακτικής ήταν ότι πολλές από τις "συγγενικές" επιχειρήσεις είχαν γίνει αντικείμενο χειραγώγησης από τον οικονομικό διευθυντή της Enron, τον Andrew Fastow (Βικιπαίδεια, 2013).

Με το τρομοκρατικό χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου του 2001⁷, το ενδιαφέρον των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στράφηκε μακριά από την εταιρίας και τα προβλήματά της. Σε λιγότερα από ένα μήνα αργότερα, η Enron ανακοίνωσε την πρόθεσή της να μπει στη διαδικασία να μοιραστεί τα στοιχεία που παρείχαν μικρότερα περιθώρια κέρδους προς όφελος των κεντρικών της επιχειρήσεων αερίου και πώλησης ενέργειας. Αυτή η ενέργεια περιελάμβανε της πώληση της Portland General Electric σε μια άλλη κοινωφελή εταιρία του Oregon, τη Northwest Natural Gas στην τιμή των \$1,9 δισεκατομμυρίων σε μετρητά και μετοχές, καθώς και πιθανή πώληση μεριδίου 65% στο σχέδιο του Dabhol στην Ινδία.

1.1.5 Η αποκάλυψη του χρηματοοικονομικού σκανδάλου

Μερικές ημέρες αργότερα, στις 17 Οκτωβρίου του 2001, η Enron ανακοίνωσε ότι τα αποτελέσματα του τρίτου τριμήνου της ήταν αρνητικά, εξαιτίας απρόσμενης χρέωσης περισσότερων από \$1 δισεκατομμυρίων. Η διοίκηση της εταιρίας

⁷ Την 11η Σεπτεμβρίου 2001, ένα αεροσκάφος της εταιρίας American Airlines με 92 επιβαίνοντες, προσκρούει στον βόρειο Πύργο του Παγκόσμιου Κέντρου Εμπορίου στην Νέα Υόρκη (Δίδυμοι Πύργοι), προκαλώντας καταστροφική έκρηξη (iefimerida, 2013).

ισχυρίστηκε ότι οι απώλειες οφείλονταν, κυρίως, σε επενδυτικές ζημιές, μαζί με χρεώσεις ύψους \$180 εκατομμυρίων σε χρήματα που ξοδεύτηκαν για την ανοικοδόμηση της προβληματικής μονάδας διευρυσμένων συναλλαγών. Συγκεκριμένα ανέφερε το εξής: *Επειτα από μια ενδελεχή επισκόπηση των εταιριών μας, αποφασίσαμε να αναλάβουμε αυτές τις χρεώσεις, ώστε να ξεκαθαρίσουμε ζητήματα τα οποία επισκίαζαν την απόδοση και την κερδοφόρο προοπτική των βασικών ενεργειακών μας επιχειρήσεων.*

Επιπλέον, η Enron διαβεβαίωσε πως η διευρυμένη μονάδα από μόνη της άξιζε \$34 δισεκατομμύρια, ένας ισχυρισμός που επίσης αντιμετωπιζόταν με δυσπιστία. Ο Todd Shipman, αναλυτής της Standard & Poor's⁸ είπε χαρακτηριστικά, *δε νομίζω να γνωρίζει κανείς τί κοστίζει η λειτουργία του broadband* (Βικιπαίδεια, 2013).

Στις 22 Οκτωβρίου του 2001, η τιμή της μετοχής της Enron έπεσε στα \$20,65 με απώλεια \$5,10 σε μία μέρα, ακολουθώντας την ανακοίνωση της sec πως διερευνά ποικίλες ύποπτες συμφωνίες που έκανε η Enron, τονίζοντας πως πρόκειται για μερικές από τις πιο θολές συναλλαγές εντός του ομίλου που παρατηρήθηκαν ποτέ. Στον αντίποδα της απόπειρας να αιτιολογηθούν οι χρεώσεις δισεκατομμυρίων δολαρίων και να καθησυχαστούν οι επενδυτές, οι αποκαλύψεις για την Enron αναφέρονταν σε "άνευ κόστους συμφωνίες μετοχών", "παράγωγα εργαλεία που έρχονταν σε αντίθεση με την επείγουσα φύση των υπαρχόντων περιορισμένων forwards" και "στρατηγικές που εξυπηρετούσαν την αντιστάθμιση κινδύνου σε συγκεκριμένες εμπορικές επενδύσεις και λοιπά στοιχεία". Αυτή η αιγιματική φρασεολογία καταδείκνυε το σκοτάδι που επικρατούσε στην κατανόηση των αναλυτών ως προς το πως ακριβώς λειτουργούσε η διοίκηση της Enron.

⁸ Η Standard & Poor's είναι ένας από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας. Οι οίκοι αξιολόγησης είναι εταιρίες που αξιολογούν την πιστοληπτική ικανότητα ενός ατόμου, μιας εταιρίας ή μιας χώρας, δηλαδή τη δυνατότητα να ανταποκριθούν στις δανειακές υποχρεώσεις. Επίσης, αξιολογούν την αξιοπιστία διαφόρων χρεογράφων, όπως τα ομόλογα, οι εκδότες των οποίων είναι εταιρίες, κυβερνήσεις και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις που τα εκδίδουν με σκοπό τη διαπραγμάτευση και πώλησή τους σε δευτερογενή αγορά. Οι οίκοι αξιολόγησης είναι σημαντικοί για τους επενδυτές, τους εκδότες, τις επενδυτικές τράπεζες, τους χρηματιστές και τις κυβερνήσεις, επειδή αυξάνουν το φάσμα των διαθέσιμων εναλλακτικών επενδύσεων και παρέχουν ανεξάρτητη και εύχρηστη αξιολόγηση του πιστωτικού κινδύνου. Οι επικρατέστεροι οίκοι αξιολόγησης είναι η Moody's, η Standard & Poor's και η Fitch. (Euretirio, 2013).

1.1.6 Ανησυχητικές ενδείξεις

Ανησυχίες σχετικά με την ρευστότητα της Enron ανάγκασαν τον Lay να συμμετάσχει σε μια τηλεφωνική διάσκεψη στις 23 Οκτωβρίου, κατά την οποία προσπάθησε να διαβεβαιώσει τους επενδυτές ότι τα χρηματικά αποθέματα της εταιρίας ήταν επαρκή και ότι δεν προβλέπονταν άλλες έκτακτες χρεώσεις. Έπειτα, ο Lay επέμεινε έντονα πως δεν υπήρχαν ατασθαλίες αναφορικά με τις συναλλαγές της Enron με τους συνεργάτες της, οι οποίοι διοικούνταν από τον Andrew Fastow, στο πρόσωπο του οποίου έδειξε την αμέριστη εμπιστοσύνη του. Ο David Fleischer, αναλυτής της Goldman εξακολουθούσε να είναι σκεπτικός, λέγοντας στους Lay και Fastow ότι "υπάρχουν ενδείξεις πως κρύβετε κάτι". Παρ' όλα αυτά, ο Fleischer επέμεινε στην τόνωση των μετοχών, ισχυριζόμενος πως δεν πιστεύει ότι λογιστές ή ελεγκτές θα μπορούσαν ποτέ να επιτρέψουν μια τέτοια ολοκληρωτική απάτη. Ο Lay αποπειράθηκε, επιπλέον, να καθησυχάσει τους συνδιασκεπτόμενους, τονίζοντας ότι όλες οι χρηματοοικονομικές και λογιστικές ενδείξεις είχαν εξεταστεί εξονυχιστικά από τον εξωτερικό τους ελεγκτή, τον Arthur Andersen. Μετά από πολλές αμφισβητήσεις που υπέστη η εταιρία, ο Lay δήλωσε ότι "η διοίκηση της Enron προτίθεται να εξασφαλίσει περισσότερο αναλυτικές δηλώσεις, χάριν της καλύτερης κατανόησης των σχέσεων της εταιρίας με τις ειδικές οντότητες που διοικούνταν από τον Fastow (Βικιπαίδεια, 2013).

Ωστόσο, δύο ημέρες αργότερα, στις 25 Οκτωβρίου του 2001, παρά τις πρότερες διαβεβαιώσεις του, ο Kenneth Lay απομάκρυνε τον Fastow από τη θέση του. Οι μετοχές της Enron, πλέον, συναλλάσσονταν στα \$15,41, έχοντας χάσει τη μισή τους αξία σε λιγότερο από μία εβδομάδα.

Στις 27 Οκτωβρίου, η εταιρία ξεκίνησε την επαναγορά όλων των εμπορικών χρεογράφων που αποτιμώντουσαν σε περίπου \$3,3 δισεκατομμύρια, σε μια προσπάθεια να κρατήσει τους επενδυτές μακριά από ανησυχίες, σχετικά με το απόθεμα ρευστών της εταιρίας. Η Enron χρηματοδότησε την επαναγορά, εξαντλώντας όλα τα περιθώρια πίστωσης που διέθετε σε ποικίλες τράπεζες. Κι ενώ η πιστοληπτική ικανότητα χαρακτηριζόταν ακόμη BBB, οι ομολογίες της συναλλάσσονταν σε επίπεδα σχετικά πιο χαμηλά, καθιστώντας μια μελλοντική τους πώληση προβληματική.

Καθώς ο Οκτώβριος τελείωνε, σοβαρές ανησυχίες αναδεικνύονταν από αναλυτές, με πιθανή καταστρατήγηση των Γενικά Παραδεκτών Λογιστικών Αρχών.

Όμως, ορισμένοι ισχυρίζονταν πως η ολοκληρωμένη ανάλυση ήταν αδύνατη, βάσει ατελών πληροφοριών που παρείχε η εταιρία.

Αρκετοί ήταν εκείνοι που φοβούνταν, πλέον, ανοιχτά πως η Enron ήταν η νέα Long-Term Management Capital, τα κεφάλαια της οποίας κατέρρευσαν το 1998, απειλώντας να δημιουργήσουν μια συστημική αποτυχία στις διεθνείς χρηματοοικονομικές αγορές. Η τεράστια παρουσία της Enron ανησυχούσε πολλούς, σχετικά με τις επιπτώσεις μιας πιθανής κατάρρευσης, ενώ τα στελέχη της Enron παρέμεναν σιωπηλά, δεχόμενα ερωτήσεις μόνο σε γραπτή μορφή.

1.1.7 Κίνδυνος πιστοληπτικής αξιολόγησης

Ο κεντρικός βραχυπρόθεσμος κίνδυνος επιβίωσης της Enron στα τέλη του Οκτωβρίου του 2001 φαινόταν πως ήταν η πιστοληπτική βαθμολόγηση. Έχει αναφερθεί ότι, κατά την περίοδο που η Moody's και η Fitch, δύο από τις τρεις μεγαλύτερες εταιρίες αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας, είχαν καλέσει την Enron για επανεκτίμηση και πιθανή υποτίμηση. Μία τέτοια μείωση της βαθμολογίας της θα εξανάγκαζε την Enron να εκδώσει εκατομμύρια μετοχών για την κάλυψη δανείων που είχε εγγυηθεί, μια κίνηση που θα έριχνε την αξία των διατηρούμενων μετοχών ακόμη περισσότερο (Βικιπαίδεια, 2013).

Επιπλέον, όλες οι συνεργαζόμενες επιχειρήσεις άρχισαν να επανεξετάζουν τις υπογεγραμμένες συμφωνίες με την Enron, ιδιαίτερα όσες αφορούσαν τον μακροπρόθεσμο ορίζοντα, για το ενδεχόμενο πτώσης της βαθμολογίας της κάτω από το BBB, κάτι που θα δημιουργούσε εμπόδια και σε μελλοντικές συμφωνίες.

Αναλυτές και παρατηρητές συνέχισαν τη συντονισμένη τους επίθεση, σχετικά με τη δυσκολία της εταιρίας ή την αδυναμία της να γίνει αντικείμενο ασφαλούς ανάλυσης με τόσο αιγματοικές οικονομικές καταστάσεις. Πολλοί ανησυχούσαν στο ότι κανένας στην Enron, πέραν του Skilling και του Fastow, δε θα μπορούσε να εξηγήσει τις χρόνιες μυστηριώδεις συναλλαγές.

Στις 29 Οκτωβρίου, απαντώντας στις διογκωμένες ανησυχίες ότι η Enron θα μπορούσε σε σύντομο διάστημα να ξεμείνει από μετρητά, κυκλοφόρησε η πληροφορία πως η εταιρία επεδίωκε μια περαιτέρω οικονομική ενίσχυση \$1-2 δισεκατομμυρίων. Την επόμενη ημέρα, όπως φοβούνταν πολλοί, η Moody's έριξε την πιστοληπτική της ικανότητα σε BBB2, δύο επίπεδα κάτω από τη λεγόμενη just-status (θέση για σκουπίδια) του BBB1. Η Standard and Poor's, επίσης, έριξε τη βαθμολογία της στο BBB+, η αντίστοιχη βαθμολογία με αυτή της Moody's επιπλέον

προειδοποίησε ότι ήταν πιθανό να ρίξει τη βαθμολογία της για τα χρεόγραφα της Enron, η συνέπεια της οποίας θα μπορούσε να εμποδίσει την εταιρία από την αναζήτηση νέας χρηματοδότησης, καθώς πλέον δεν θα ήταν φερέγγυα.

Τέλος, ο Νοέμβριος εγκαινιάστηκε με την αποκάλυψη ότι ο SEC πλέον επεδίωκε μια επίσημη έρευνα, μετά από ερωτήσεις που αναφέρονταν με τις συναλλαγές της Enron με τα συγγενικά της μέλη. Το συμβούλιο της εταιρίας ανακοίνωσε ότι θα εξουσιοδοτούσε μια ειδική επιτροπή για να διερευνήσει τις συναλλαγές, με επικεφαλής τον William C. Powers, τον πρότανη της Νομικής Σχολής του Τέξας. Στις 2 Νοεμβρίου, η Enron κατάφερε να εξασφαλίσει ακόμη \$2 δισεκατομμύρια, αλλά τα νέα αυτά δεν βοήθησαν, υπό το βάρος ενός νέου χρέους που πιθανός θα της στοίχιζε την πολύτιμη δεξαμενή Northern Natural Gas and Transwestern Pipeline.

1.1.8 Η Enron αναζητά ενισχύσεις

Το Νοέμβριο του 2001 γνωστοποιήθηκε πως η διοίκηση της Enron επιζητούσε επιμόνως νέες επενδύσεις ή μία επί τόπου εξαγορά. Όμως, οι προσπάθειες της δεν ευοδώθηκαν. Ο επενδυτής Warren Buffet προσεγγίστηκε, αλλά απέρριψε την πρόταση. Κι άλλες προτάσεις έγιναν σε διακεκριμένες εταιρίες, όπως στην Clayton, στην Dubilier & Rice, στον όμιλο Blankstone και στην Kohlberd Kravis Roberts, όμως οι προσπάθειες ήταν άκαρπες.

Πηγές αναφέρουν ότι η Enron σχεδίαζε να αιτιολογήσει τις επιχειρηματικές της πρακτικές εκτενώς στις επόμενες ημέρες, ως μια κίνηση καλής πίστης. Οι μετοχές της πλέον συναλλάσσονταν στα \$7, καθώς οι επενδυτές ανησυχούσαν πως η εταιρία δεν θα μπορούσε να βρει αγοραστή.

Έπειτα από πολλές απορρίψεις, η διοίκηση της εταιρίας φάνηκε να βρήκε αγοραστή, όταν το συμβούλιο της Dynegy, μιας άλλης εταιρίας εκμετάλλευσης ενέργειας με έδρα στο Χιούστον του Τέξας, υπερψήφισε την 7η Νοεμβρίου την αγορά της Enron σε "τιμή ευκαιρίας", δηλαδή περίπου \$8 δισεκατομμύρια μετοχών. Η Chevron Texaco, η οποία τότε κατείχε το ένα τέταρτο της Dynegy, συμφώνησε να δώσει στην Enron \$2,5 δισεκατομμύρια σε μετρητά, συγκεκριμένα \$1 δισεκατομμύριο επί τόπου και τα υπόλοιπα όταν η συμφωνία θα επισφραγιζόταν. Επιπλέον, η Dynegy θα συμφωνούσε να αναλάβει ένα χρέος ύψους \$13 δισεκατομμυρίων, καθώς επίσης και οποιοδήποτε άλλο χρέος που θα προέκυπτε μέχρι εκείνη τη στιγμή από τις μυστικοπαθείς πρακτικές της διοίκησης της εξαγοραζόμενης

εταιρίας, οι οποίες υπολογίζονταν σε περίπου \$10 δισεκατομμύρια κρυφό χρέος. Οι Dynegy και η Enron επιβεβαίωσαν τη συμφωνία τους στις 8 Νοεμβρίου του 2001.

Ωστόσο, οι επικριτές της Enron σχολίασαν τις διαφορετικές εταιρικές κουλτούρες των δύο επιχειρήσεων, ενώ αναρωτιούνταν εάν οι δυσκολίες της Enron ήταν απλά απόρροια αθών λογιστικών σφαλμάτων ή κάτι παραπάνω. Το Νοέμβριο, η Enron αποκάλυψε πως οι έκτακτες χρεώσεις που είχαν γνωστοποιηθεί τον προηγούμενο μήνα, αυτές του \$1 δισεκατομμυρίου ανέρχονταν στην πραγματικότητα σε \$200 δισεκατομμύρια, με το υπόλοιπο ποσό να αποτελεί απλά "διορθώσεις" αδρανών λογιστών. Πολλοί φοβούνταν ότι ακολουθούσαν κι άλλα τέτοια "λαθάκια" και ότι θα έπονταν και άλλες "εκρήξεις ειλικρίνειας".

Στις 9 Νοεμβρίου, επίσης, γνωστοποιήθηκε και άλλη μία μεγάλη διόρθωση στα κέρδη της Enron με μια μείωση περίπου \$591 εκατομμυρίων στα δηλωθέντα έσοδα των ετών 1997-2000. Οι αλλαγές θεωρήθηκε ότι προέρχονταν κυρίως από δύο συνεργασίες ειδικού σκοπού, τις Jedi και Chewco. Οι διορθώσεις είχαν ως αποτέλεσμα, ουσιαστικά, τον εκμηδενισμό των κερδών της χρήσης 1997, με σημαντικές απώλειες στα επόμενα χρόνια. Παρ' όλα αυτά, η Dynegy γνωστοποιήθηκε ότι δεν έχασε τον ενδιαφέρον της για την αγορά της Enron, παρά τις αποκαλύψεις. Και οι δύο εταιρίες περίμεναν να λάβουν μια επίσημη αξιολόγηση της προτεινόμενης πώλησης από τη Moody's και την Standard & Poor's, μια απόφαση που θεωρούνταν από πολλούς καθοριστικά για τη βιωσιμότητα της Enron, κατανοώντας την επίδραση μιας τέτοιας πράξης στην ολοκλήρωση της συμφωνίας. Επιπλέον, ανησυχίες εμφανίστηκαν αναφορικά με πιθανολογούμενες νομοθετικές ρυθμίσεις, οδηγώντας σε μια πιθανή αποδέσμευση της Enron, μαζί με αυτό που θεωρείτο από πολλούς παρατηρητές ως ριζικά αποκλίνουσες κουλτούρες (Βικιπαίδεια, 2013).

Όμως, και οι δύο εταιρίες πίεσαν επίμονα προς την επισφράγιση της συμφωνίας και κάποιοι παρατηρητές έδειξαν αισιόδοξοι για το αποτέλεσμα. Ο Charles Watson επιδοκιμάστηκε για το όραμά του να δημιουργήσει τη μεγαλύτερη παρουσία στην ενεργειακή αγορά, με μια απότομη επιχειρηματική πρωτοβουλία.

Τέλος, ζητήματα πιστωτικής φύσεως γίνονταν όλο και πιο κρίσιμα. Κατά την περίοδο που γνωστοποιήθηκε η εξαγορά, η Moody's και η Standard & Poor's, και οι δύο μαζί, προσάρμοσαν τη βαθμολογία της Enron ένα βήμα πάνω από το *junk status*. Εάν η βαθμολογία της έπεφτε κάτω από την επενδυτική κλίμακα, η δυνατότητά της να συναλλάσσεται θα μπορούσε να περιοριστεί σημαντικά, με αποτέλεσμα την περικοπή ή αποκοπή από την πιστοληπτική της ικανότητα, έναντι των ανταγωνιστών.

Σε μια τηλεφωνική διάσκεψη, η S&P επιβεβαίωσε πως εάν η Enron δεν εξαγοραζόταν, θα έκοβε τη βαθμολογία της σε χαμηλό BB ή υψηλό B, βαθμολογίες, δηλαδή, που δεν αγγίζουν ούτε το υψηλότερο άκρο της θέσεις "σκουπίδια". Επιπλέον, πολλοί έμποροι είχαν περιορίσει τις συναλλαγές τους με την εταιρία ή τις είχαν σταματήσει τελείως, στο φόβο κι άλλων κακών νέων. Όμως, ο Watson προσπάθησε ξανά να καθυσηχάσει τον κόσμο, επιβεβαιώνοντας κατά την διάρκεια μιας παρουσίασης σε επενδυτές της Νέας Υόρκης, πως "δεν υπήρχε τίποτα πλέον στραβό με τη διακυβέρνηση της Enron. Αναγνώρισε, επιπρόσθετα, ότι θα έπρεπε να γίνουν επικερδή βήματα, ώστε να αντιμετωπιστεί η εχθρότητα πολλών υπαλλήλων της εξαγοραζόμενης εταιρίας για τη διοίκηση, μετά την αποκάλυψη ότι ο Lay και άλλα ανώτατα στελέχη είχαν πουλήσει μετοχές αξίας εκατοντάδων εκατομμυρίων δολαρίων κατά τους μήνες που κρατούσε η κρίση. Η κατάσταση αυτή έγινε ακόμη χειρότερη, όταν κοινοποιήθηκε πως ο Lay περίμενε να λάβει \$60 εκατομμύρια ως αποζημίωση για την απώλεια της διοίκησης της Enron που συνεπαγόταν η συγχώνευσή της με την Dynegy, και μάλιστα την στιγμή που πολλοί υπάλληλοι της είχαν δει τους συνταξιοδοτικούς τους λογαριασμούς, οι οποίοι βασίζονταν σε μεγάλο βαθμό στο μετοχικό κεφάλαιο της Enron που αποδεκατίστηκε, όταν η τιμή της μετοχής υποχώρησε κατά 90% μέσα στο έτος (2001).

Ο Watson δήλωσε στους επενδυτές ότι η πραγματική φύση της διοίκησης της Enron είχε καταστεί σαφής σε αυτόν, λέγοντας ότι *εφόσον δεν υπάρχουν εκκρεμότητες, πρόκειται για μια φαινομενικά καλή συμφωνία*. Επιπλέον, διαβεβαίωσε πως ο ενεργειακός κλάδος της Enron, από μόνος του άξιζε το τίμημα που προσέφερε η Dynegy για ολόκληρη την εταιρία.

1.1.9 Νέες ανακοινώσεις της Enron

Στα μέσα του Νοέμβρη, η Enron ανακοίνωσε ότι σχεδίαζε να εκποιήσει στοιχεία που υπολειτουμεύσας, αξίας περίπου \$8 εκατομμυρίων, μαζί με ένα γενικό πλάνο περιορισμού των μεγεθών της προς όφελος της χρηματοοικονομικής σταθερότητας. Στις 19 Νοεμβρίου του 2001, η Enron αποκάλυψε στο κοινό περαιτέρω στοιχεία της κακής κατάστασης των υποθέσεών της. Πιο κρίσιμο ήταν το γεγονός ότι η εταιρία αντιμετώπιζε υποχρεώσεις αποπληρωμής \$9 δισεκατομμυρίων, μέχρι το τέλος του 2002. Τέτοια χρέη ήταν υπερβολικά μεγάλα σε σύγκριση με τα διαθέσιμά της. Επιπλέον, η επιτυχία των μέτρων διατήρησης της φερεγγυότητάς της

δεν ήταν σίγουρη, ειδικά όσον αφορά τις εκποιήσεις στοιχείων του Ενεργητικού και την επαναχρηματοδότηση των χρεών.

Δύο μέρες αργότερα, στις 21 Νοεμβρίου, στη Wall Street διατυπώνονταν σοβαρές αμφιβολίες για το εάν τελικά η Dynegy θα προχωρούσε στη συμφωνία ή όχι, ή εάν θα αναζητούσε μια ριζική επαναδιαπραγμάτευση. Η τιμή της μετοχής της Enron βούτηξε κατά \$2 στα \$7. Επιπλέον, αποκάλυψε ότι σχεδόν όλα τα χρήματα που είχε δανειστεί για σκοπούς που συμπεριελάμβαναν αγορά χρεογράφων της, δηλαδή περίπου \$5 δισεκατομμύρια είχαν εξαχμιστεί σε περίπου 50 ημέρες. Αναλυτές είχαν παγώσει με την αποκάλυψη αυτή, ειδικά μετά την πληροφορία που ήθελε η Dynegy να μη γνωρίζει ούτε αυτή το μεγάλο ποσοστό χρήσης των ρευστών της διαθεσίμων (Βικιπαίδεια, 2013).

Στην προσπάθειά της να αποχωρήσει από την προτεινόμενη εξαγορά, η Dynegy θα έπρεπε να αποδείξει νομικά μια "ουσιώδη μεταβολή" στις συνθήκες της συναλλαγής. Ο SEC ανακοίνωσε πως είχε στοιχειοθετήσει παράπονα για αστική απάτη εις βάρος της Arthur Andersen LLP, τον ελεγκτή της Enron. Μερικές ημέρες αργότερα, πηγές υποστήριξαν ότι η Enron και η Dynegy διαπραγματεύονταν έντονα τους όρους της συμφωνίας τους. Η Dynegy, πλέον, απαιτούσε να συμφωνήσει η Enron να εξαγοραστεί για \$4 δισεκατομμύρια έναντι της αρχικής προσφοράς των \$8 δισεκατομμυρίων. Παρατηρητές ανέφεραν πως δυσκολεύονταν να εξακριβώσουν εάν κάποια από τις λειτουργίες της Enron ήταν επικερδής, και αν ναι, τότε ποια. Αναφορές, επίσης, δηλώνουν μια ολοκληρωτική στροφή της διοίκησης στους ανταγωνιστές της Enron, προς μείωση της έκθεσης σε ρίσκο. Τελικά, μια νέα αναφορά από τη Moody's προκάλεσε νευρικότητα στη Wall Street.

1.1.10 Κατάρρευση της Συμφωνίας

Στα τέλη του Νοέμβρη, οι δύο χειρότεροι φόροι της Enron έγιναν πραγματικότητα. Η Dynegy Inc. αποδεσμεύεται μονομερώς από την προτεινόμενη συγχώνευση και η πιστοληπτική ικανότητα της Enron έπεσε στη junk status. Η εταιρία, έχοντας πολύ λίγα μετρητά για τη λειτουργία της, βρέθηκε μόνη, πνιγμένη στα χρέη, ενώ η τιμή της μετοχής της έπεσε στα \$0,61 στο τέλος της ημέρας των συναλλαγών.

Συστημικές επιδράσεις έγιναν αντιληπτές, καθώς οι πιστωτές της και άλλες εταιρίες εκμετάλλευσης ενέργειας υπέφεραν από την απώλεια αρκετών ποσοστιαίων μονάδων. Ορισμένοι αναλυτές αισθάνονταν ότι η αποτυχία της Enron υπογράμμισε

τους κινδύνους της μετασεπτεμβριανής οικονομίας και ενθάρρυνε τους χρηματιστηριακούς παίχτες να κλειδώσουν τα κεφάλαιά τους σε ασφαλείς επενδύσεις, όσο μπορούσαν.

Το ερώτημα, πλέον, έγινε καθοριστικό ως προς τη συνολική έκθεση των αγορών και άλλων παιχτών στην αποτυχία της Enron. Τα πρώτα μεγέθη τοποθετούν τη ζημία αυτή στα \$18 δισεκατομμύρια. Η Enron υπολογίζεται να έχει περίπου \$23 δισεκατομμύρια υποχρεώσεις, οι οποίες συνίστανται σε ανεξόφλητα χρέη και εγγυημένα δάνεια. Η Citigroup και η JP Morgan Chase, συγκεκριμένα, εμφανίστηκαν να έχουν σημαντικά ποσά να χάσουν με την κατάρρευση της Enron. Επιπλέον, πολλά από τα μεγάλα στοιχεία της Enron είχαν ενεχυριαστεί σε πιστωτές ως εγγύηση για τα δάνεια, δυσχεραίνοντας τη θέση των εκτεθειμένων πιστωτών και, κατ' επέκταση των κατόχων μετοχών της για το εάν θα έπαιρναν τελικά τίποτα πίσω, κατά τη διαδικασία της πτώχευσης.

Οι ευρωπαϊκές λειτουργίες της Enron κήρυξαν πτώχευση στις 30 Νοεμβρίου του 2001 και αναζήτησαν προστασία του Κεφαλαίου ΙΙ προστασίας στις ΗΠΑ, δύο ημέρες αργότερα. Εκείνη την περίοδο, αποτέλεσε τη μεγαλύτερη πτώχευση στην ιστορία των ΗΠΑ και στέρησε τη δουλειά από 4.000 υπαλλήλους. Τέλος, την ημέρα που η Enron πτώχευσε, οι εργαζόμενοι της ενημερώθηκαν πως έπρεπε να μαζέψουν τα υπάρχοντά τους και ότι είχαν διορία 30 λεπτών για να εκκενώσουν το κτίριο.

1.1.11 Λογιστικά σφάλματα της Enron

Για την πορεία προς την πτώχευση της Enron, ακολουθούν ορισμένα λογιστικά θέματα, που όπως αποδείχτηκε, δεν αντιμετωπίστηκαν ορθά. Συγκεκριμένα (Βικιπαίδεια, 2013):

α) Χρηματοδοτική μίσθωση. Ένα πεδίο στο οποίο δεν έγιναν οι δέοντες λογιστικοί χειρισμοί, αφορά το εργαλείο της χρηματοδοτικής μίσθωσης, το οποίο αποτυπώνεται στο Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο (ΔΛΠ 17), καθώς και στους χειρισμούς που προβλέπουν τα Αμερικανικά Λογιστικά Πρότυπα. Το χρηματοδοτικό αυτό εργαλείο προβλέπει τη χρήση ενός παγίου από το μισθωτή, ο οποίος σε αντίθεση με τη λειτουργική μίσθωση, διακρατά όλα τα οφέλη και τους κινδύνους που προκύπτουν από αυτή τη σύμβαση. Παρ' όλα αυτά, δεν έχει την κυριότητα του παγίου, όπως ορίζει ο νόμος. Συνεπώς, αρχικά δεν οφείλει να το εμφανίζει στις λογιστικές του καταστάσεις. Επειδή όμως η επιστήμη της λογιστικής διαπνέεται από

την αρχή της επικράτησης της ουσίας επάνω στον τύπο, εφόσον χρησιμοποιεί κάποιος το πάγιο και λογίζει αποσβέσεις, θα πρέπει και οι μέτοχοι να έχουν ορθή πληροφόρηση. Η Enron δεν ενημέρωνε κατάλληλα τους ενδιαφερομένους για τα πάγια που χρησιμοποιούσε και από που πηγάζουν οι αποσβέσεις, χειραγωγώντας τα κέρδη.

β) Συμμετοχές. Η Enron είχε επενδύσει και σε πολλές θυγατρικές εταιρίες, από τις οποίες εμφάνιζε κέρδη από εξορύξεις και αξιοποίηση ενεργειακών πόρων, κοιτασμάτων πετρελαίου, κ.λπ. Παρά το γεγονός ότι, σύμφωνα με τα Αμερικανικά Λογιστικά Πρότυπα, έπρεπε να εμφανίζει την εύλογη αξία των συμμετοχών σε ποσοστό 10% και να την προσαυξάνει με τα κέρδη, η εταιρία ακλουθούσε δημιουργικούς χειρισμούς, τους οποίους μάλιστα δεν επεσήμαναν και οι ελεγκτές της Arthur Andersen. Επιπλέον, οι ελεγκτές δεν ήλεγχαν τις θυγατρικές της ώστε να επιβεβαιώσουν τα νούμερα που εμφάνιζε η Enron. Εφόσον στα λογιστικά της βιβλία εμφάνιζε η εταιρία κέρδη, προέβαινε και σε διανομή κερδών, διακυβεύοντας τη θέση των πιστωτών.

γ) Συνταξιοδοτικό ταμείο. Οι εταιρίες της εταιρίας έπληξαν και τους ίδιους τους εργαζόμενους της, καθώς οι εισφορές τους για ασφαλιστική κάλυψη πήγαιναν στο μετοχικό κεφάλαιο, το οποίο κατέρρευσε στο χρηματιστήριο, με αποτέλεσμα να "τιναχθεί" το ασφαλιστικό και συνταξιοδοτικό τους πρόγραμμα "στον αέρα". Χιλιάδες υπαλλήλων και επενδυτών της Enron έχασαν τις αποταμιεύσεις τους, τα κονδύλια για τις σπουδές των παιδιών τους και τις συντάξεις του, όταν κατέρρευσε η εταιρία.

δ) Ρευστοποίηση. Η αφερεγγυότητα εκ μέρους της Enron πήρε το δρόμο της ρευστοποίησης χωρίς να προηγηθεί νέος δομικός σχεδιασμός, όπως αρχικά αναμενόταν, ενώ το γεγονός αυτό ανακοινώθηκε ακόμη και τον ιστότοπο της εταιρίας. Περιφερειακά στοιχεία του Ενεργητικού της, όπως εταιρίας εμπορίας ενέργειας και εκμετάλλευσης ευρυζωνικών δικτύων, η ενεργειακά μονάδα Enron Wind, και οι εταιρίες παροχής τεχνικών συμβουλών, απομακρύνθηκαν. Στη διαδικασία εκποίησης συμπεριλαμβάνονταν και η πετρελαϊκή εταιρία Mariner Energy (στην οποία η Enron συμμετείχε σε ποσοστό 98%) και η INSELA, μια Βενεζουελική εταιρία κατασκευής βαλβίδων αερίου και ηλεκτρικού εξοπλισμού, της οποίας η Enron κατείχε το 50%, και πολλές άλλες ακόμη.

Οι εναπομείνουσες λειτουργίες της Enron αναδιοργανώθηκαν στα πλαίσια δύο μεγάλων θυγατρικών που συγκροτήθηκαν το 2003, την CrossCountry Energy,

αποτελούμενη από τις τοπικές δεξαμενές συμφερόντων της Enron και την Prisma Energy International που συγκροτήθηκε από το μεγαλύτερο τμήμα των εταιριών διεθνούς παραγωγής και διανομής ενέργειας. Στα πλαίσια εκποίησης των στοιχείων εκποίησης της Enron, η εταιρία άλλαξε το νομικό, εταιρικό τίτλο σε "Enron Creditors Recovery Corporation", στις αρχές του 2007.

1.1.12 Αντίκτυπο της πτώχευσης της Enron

Μετά την πτώση της Enron και την τελική της κατάρρευση, δημιουργήθηκαν αρνητικές επιπτώσεις, προς την ελεγκτική εταιρία Arthur Andersen. Συγκεκριμένα, η φήμη της Arthur Andersen επλήγη ανεπανόρθωτα. Από τους 28.000 υπαλλήλους στις ΗΠΑ και 85.000 διεθνώς, η εταιρία απασχολεί σήμερα μερικές χιλιάδες λιγότερους, προσπαθώντας να αντιμετωπίσει τις αγωγές από όσους θίχτηκαν από την ελλιπή πληροφόρηση των στοιχείων της Enron. Η άλλοτε μία εκ των μεγαλύτερων πέντε ελεγκτικών εταιριών, με διεθνή φήμη και κύρος, άφησε πίσω της τις τέσσερις μεγάλες ελεγκτικές. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση στον ελεγκτικό κλάδο προκαλεί προβλήματα στις μεγάλες επιχειρήσεις που χρειάζεται να απασχολήσουν περισσότερες από μία εταιρίες για ελεγκτικές και μη ελεγκτικές υπηρεσίες ξεχωριστά. Επιπλέον, το κόστος στις λογιστικές υπηρεσίες είναι λιγότερο ελαστικό, καθώς οι μεγάλες επιχειρήσεις προτιμούν να επιλέξουν μία από τις μεγαλύτερες ελεγκτικές εταιρίες.

Ενότητα 1.2 Η περίπτωση της Siemens

1.2.1 Ιστορικό πλαίσιο

Σύμφωνα με δημοσίευμα της εφημερίδας "Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ" (2008), το 1930 η Siemens ιδρύει στην Ελλάδα την Griechische Telefongesellschaft (Ελληνική Τηλεφωνική Εταιρεία), η οποία το 1949 μετονομάζεται σε ΟΤΕ (Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος). Το 1964, ιδρύεται η Siemens Τηλεβιομηχανικής με μετόχους της Siemens σε ποσοστό 70% και της Εθνικής Τράπεζας σε ποσοστό 30%. Έπειτα, το 1977 ιδρύει την Ελληνική Βιομηχανία Ηλεκτρονικών (ΕΛΒΗΛ) με μετόχους ΕΤΒΑ σε ποσοστό 55% και ΟΤΕ σε 45%, έχοντας ως στόχο να εισάγει τη νέα τεχνολογία στον ΟΤΕ. Το 1977, επίσης, ιδρύει την Intracom και η παρουσία της Siemens στην Ελληνική και παγκόσμια αγορά γίνεται όλα και πιο μεγάλη.

Ωστόσο, το σκάνδαλο SIEMENS αφορά μια πρωτόγνωρη υπόθεση, στο πλαίσιο μιας πολυεθνικής εταιρίας, που είναι leader στο χώρο των τηλεπικοινωνιών διεθνώς. Στο εσωτερικό αυτής είχε διαμορφωθεί ιδιαίτερη οργανωτική δομή από ανώτατα στελέχη, τα οποία ενεργούσαν από κοινού ως εγκληματική οργάνωση χρησιμοποιώντας ιδιαίτερα τεχνάσματα (που αποσκοπούσαν αφενός στην εξασφάλιση μαύρου χρήματος και αφετέρου στην διοχέτευσή του χωρίς ίχνη για παράνομες πληρωμές) και φέρεται να διέπρατταν συστηματικά δωροδοκίες κρατικών υπαλλήλων (υπηρεσιακών και πολιτικών στελεχών) σε όλο το πεδίο των δραστηριοτήτων της. Δηλαδή, στο σύνολο σχεδόν των δομών του Ελληνικού Κράτους (Υπουργεία Συγκοινωνιών, Άμυνας, Πολιτισμού, Υγείας, Δημοσίας Τάξης, καθώς και ΔΕΚΟ, όπως ΟΤΕ και ΟΣΕ κλπ.). Σκοπός της παραπάνω παράνομης δραστηριότητας ήταν να εξασφαλιστεί προνομιακή και δεσπόζουσα θέση στον ανταγωνισμό σχετικά με τις προμήθειες του ευρύτερου ελληνικού δημοσίου τομέα.

Η παραπάνω αυτή εγκληματική δραστηριότητα είχε εκδηλωθεί παράλληλα σε πολλές χώρες του κόσμου και με τέτοια οργάνωση και έκταση ώστε δίκαια να μπορεί να χαρακτηριστεί ως το μεγαλύτερο βιομηχανικό-οικονομικό σκάνδαλο στην μεταπολεμική Ευρώπη (ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ, 2011).

Η κυριαρχία της εταιρίας στις προμήθειες του ΟΤΕ και αργότερα στο σύνολο του ελληνικού δημοσίου τομέα, με βάση αυτήν την πρακτική, κατέδειξε με τον πιο γλαφυρό τρόπο την τεράστια έκταση που έχει λάβει η διαφθορά στη χώρα, σε σημείο που αυτή να καθίσταται ενδημικό, αυτοτροφοδοτούμενο και αυτοαναπαραγόμενο συστημικό φαινόμενο στο ελληνικό κράτος.

1.2.2 Η αφετηρία της διαπλοκής

Η μητρική εταιρία Siemens ήδη πριν από τη δεκαετία του 1990, χρησιμοποιούσε παράνομες μεθόδους προώθησης των συμφερόντων της σε πολλές χώρες. Κατά την εσωτερική ορολογία, των ανώτατων στελεχών της επιχείρησης, που ασχολούνταν με αυτήν την δραστηριότητα, οι παράνομες αυτές πράξεις ονομάζονταν «χρήσιμες δαπάνες» ή «μυστικές πληρωμές» και είχαν σκοπό την διατήρηση της κυρίαρχης θέσης της εταιρίας στη διεθνή αγορά. Αυτού του είδους οι πληρωμές ήταν τότε - σύμφωνα με το γερμανικό δίκαιο - νόμιμες, αιτιολογούνταν δε ως έξοδα της επιχείρησης και εξέπιπταν από την φορολογητέα ύλη. Με νόμο «για την καταπολέμηση της διαφθοράς» που ψηφίσθηκε στη Γερμανία το 1997 και το νόμο «για την καταπολέμηση των δωροδοκιών σε διεθνές επίπεδο» που ψηφίσθηκε από το Γερμανικό Κοινοβούλιο το 1998, κάθε είδους πληρωμή που είχε ως σκοπό τον χρηματισμό κρατικών λειτουργών ποινικοποιήθηκε (ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ, 2010, σελ.274).

1.2.3 Η περίοδος πριν το 1998

Μέχρι το 1997-1998 οι πληρωμές για την προώθηση των πωλήσεων της εταιρίας γίνονταν με απλές διαδικασίες. Η εταιρία διοχέτευε κάθε χρόνο, σε ένα λογαριασμό της τράπεζας Raiffeisen Zentralbank, στο Σάλτσμπουργκ διάφορα χρηματικά ποσά μεταξύ 100 και 200 εκατομμυρίων γερμανικών μάρκων και σε ένα λογαριασμό της τράπεζας Hypo Bank στο Ίνσμπουργκ τουλάχιστον 20 εκατομμυρίων μάρκων. Αυτοί οι λογαριασμοί αρχικά ήσαν ανώνυμοι. Όταν το έτος 1998 καταργήθηκε αυτή η δυνατότητα, οι παραπάνω λογαριασμοί έγιναν ονομαστικοί. Ο πρώτος στο όνομα του Wolfgang Rudolph και ο δεύτερος στο όνομα του Heinz Keil Von Jagemann, οι οποίοι ήσαν υψηλόβαθμα στελέχη της εταιρίας και οι διαχειριστές του συστήματος καταβολής παράνομων προμηθειών, «μίζες». Αυτοί ελάμβαναν - με την έγκριση άλλων ομοίόβαθμων ή ανώτερων στελεχών (όπως των Niedl, Beyer, Siekaczek, Kutschenreuter) - τις αποφάσεις για τις παράνομες πληρωμές, "μίζες". Τα χρήματα κατέληγαν στους τραπεζικούς λογαριασμούς στο Σάλτσμπουργκ και στο Ίνσμπουργκ με τρόπο, ώστε να μην είναι ευχερής ο συσχετισμός τους με την εταιρία Siemens (ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ, 2010, σελ.274).

Για τον σκοπό αυτό, οι Rudolph και Jagemann λάμβαναν επιταγές, οι οποίες εκδίδονταν από το λογιστήριο της εταιρίας Siemens, σε εκτέλεση ενταλμάτων πληρωμής. Τις επιταγές αυτές προσκόμιζαν για πληρωμή σε υποκαταστήματα της Dresdner Bank ή της Deutsche Bank στη Γερμανία, εισέπρατταν τα ποσά σε μετρητά

τα κατέθεταν σε άλλες ενδιάμεσες τράπεζες και μέσα από διαδοχικές μεταφορές, κατέληγαν στους παραπάνω λογαριασμούς τους, στο Σάλτσμπουργκ και στο Ίνσμπουργκ της Αυστρίας. Οι ενέργειες αυτές είχαν σκοπό να δυσχεράνουν την έρευνα, ώστε σε περίπτωση αποκάλυψης αξιόποινης πράξης να μην μπορεί να φτάσει στον τροφοδότη λογαριασμό, δηλαδή στην εταιρία Siemens. Από τους λογαριασμούς αυτούς τα χρήματα μέσω εμβασμάτων κατέληγαν στους τελικούς παραλήπτες, είτε μέσω παρένθετων προσώπων είτε σε αριθμητικούς, (μη ονομαστικούς) λογαριασμούς ή δίνονταν σε μετρητά.

Οι Rudolph και Jagemann μέχρι να υλοποιηθεί η σύμβαση για την οποία διεξάγονταν οι παράνομες πληρωμές, φύλασσαν τα έγγραφα με τα αιτήματα, βάσει των οποίων ενέκριναν τις πληρωμές αυτές, σε χρηματοκιβώτιο σε γραφείο της εταιρίας. Μετά την εκτέλεση των συμβάσεων, τα έγγραφα με τα αιτήματα μεταφέρονταν σε χρηματοκιβώτιο, στο υπόγειο του κτιρίου 1757 και αργότερα του κτιρίου 1702 ή 1703 της Siemens στην οδό Hofmannstrasse στο Μόναχο. Πρόσβαση στο χώρο αυτό είχαν οι παραπάνω και ο εκάστοτε άμεσος προϊστάμενός τους. Το σύστημα αυτό εξυπηρετούσε την συγκάλυψη, δηλαδή εάν διενεργούνταν έρευνα από τις Αρχές, να καταστεί αδύνατη η ανεύρεση των ενοχοποιητικών στοιχείων ή να δυσχερανθεί σημαντικά.

1.2.4 Η περίοδος μετά το 1998

Παρά τη θέσπιση του αξιόποινου για πράξεις διαφθοράς στο εξωτερικό το έτος 1998, η Siemens διατήρησε αρχικά το ίδιο σύστημα παράνομων πληρωμών. Επίσημα βέβαια, εφάρμοζε η Siemens ένα εσωτερικό πρόγραμμα «συμμόρφωσης». Η εταιρία ζητούσε από τους υπαλλήλους να υποβάλλουν δηλώσεις συμμόρφωσης, στις οποίες ανέφεραν ότι είχαν ενημερωθεί πλήρως για τη νομοθεσία σχετικά με τις πράξεις διαφθοράς και ότι δεν θα προέβαιναν σε τέτοιες.

Το σύστημα των παράνομων πληρωμών δεν καταργήθηκε, αλλά τροποποιήθηκε και στα σχετικά παραστατικά αναγραφόταν η προσθήκη: "οι παραλήπτες δεν είναι δημόσιοι λειτουργοί ή δημόσιοι υπάλληλοι σύμφωνα με τις Οδηγίες του ΟΟΣΑ". Για την προσθήκη αυτή χρησιμοποιούνταν ειδικές σφραγίδες. Οι ιεραρχικά προϊστάμενοι δεν έλεγχαν, αν οι παραλήπτες των χρημάτων ήταν δημόσια πρόσωπα, αφού δεν υπήρχε υποχρέωση σχετικού ελέγχου, διότι οι μνημένοι στον παραπάνω μηχανισμό ήταν εξ' αρχής γνώστες ότι τα χρήματα προορίζονταν για δημόσιους λειτουργούς.

Μετά την θέσπιση του αξιοποίνου σχετικά με τις πράξεις διαφθοράς στο εξωτερικό, ο τότε διευθυντής της εμπορικής διεύθυνσης του τομέα Δημοσίων Δικτύων Rainer Niedl (προκάτοχος του Kutschenreuter) αποστασιοποιούνταν ολοένα και περισσότερο από τις υποθέσεις αυτές. Θεωρούσε σκόπιμο και συμφέρον να μην υπογράψει ο ίδιος ως διευθυντής σε παραστατικά, τα οποία θα μπορούσαν να αποδείξουν, ότι πιθανόν είχε εμπλακεί ο ίδιος σε υποθέσεις διαφθοράς.

Για το λόγο αυτό εκχώρησε την "αρμοδιότητα" σχετικά με τη διαδικασία αυτή στον υφιστάμενό του R. Siekaczek, ο οποίος ήταν τότε διευθυντής της εμπορικής διεύθυνσης του Τμήματος Δικτύων Μεταφοράς. Το σύστημα με τους λογαριασμούς στην Αυστρία ήταν ήδη γνωστό στον Siekaczek, καθώς από το 1997/1998 εργαζόταν στις πωλήσεις και στο πλαίσιο αυτό, είχε και την ευθύνη για τις συμβάσεις προμηθειών και για τις πληρωμές, "μίζες". Ο Siekaczek θεώρησε τη διαδικασία αυτή ως ιδιαίτερα προβληματική, επειδή υπήρχε ο κίνδυνος να προβούν οι τράπεζες σε δήλωση-καταγγελία με βάση τη νομοθεσία για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και θα έθετε σε κίνδυνο την συγκάλυψη παράνομων πληρωμών του τομέα ICN.

Έπειτα από αυτό, ανέπτυξε την ιδέα, να τιμολογεί μέσω εικονικών συμβάσεων συμβούλων, οι οποίες δεν παρείχαν πραγματικές υπηρεσίες, εισέπραττε χρήματα από τη Siemens μέσω των παραπάνω εταιρειών και τα συγκέντρωνε σε μια δεξαμενή από διάφορους λογαριασμούς. Μετά διένειμε τα χρήματα που ήταν κατατεθειμένα σε αυτούς τους λογαριασμούς ανάλογα με τις υπάρχουσες ανάγκες. Ο τότε διευθυντής της εμπορικής διεύθυνσης του Τομέα Rainer Niedl παρείχε στον Siekaczek πλήρη ελευθερία δράσης στην αναδιαμόρφωση του συστήματος μετά το κλείσιμο των λογαριασμών στην Αυστρία (Σάλτσμπουργκ και Ίνσμπουργκ).

1.2.5 Η περίοδος Kutschenreuter - Siekaczek

Την 01.04.2001, ο Kutschenreuter ανέλαβε την θέση του διευθυντή της εμπορικής διεύθυνσης του Τομέα και την διεκπεραίωση των μυστικών πληρωμών μέσω του Siekaczek. Του παρείχε, ως προϊστάμενός του, πλήρη διακριτική ευχέρεια και ελευθερία δράσης για να προμηθεύεται τα χρηματικά ποσά που απαιτούνταν για τις πληρωμές αυτές, "μίζες".

Ο Siekaczek σύναπτε εικονικές συμβάσεις συμβούλων με τους μνημένους στην υπόθεση, επικεφαλής διαφόρων εταιρειών, χρησιμοποιώντας ως αποδεικτικό εκτέλεσης έργα, τα οποία στην πραγματικότητα είχαν ήδη ολοκληρωθεί. Επέλεγε ολοκληρωμένα έργα, τα οποία μπορούσαν να δικαιολογήσουν την παροχή

συμβουλευτικών υπηρεσιών, οι οποίες αντιστοιχούσαν στο ύψος των χρηματικών ποσών που ζητούσαν οι υπάλληλοι για την προώθηση των πωλήσεων της εταιρίας σε διάφορα σημεία του πλανήτη. Αν ήταν απαραίτητο προχρονολογούσε τις εικονικές συμβάσεις συμβούλων προκειμένου να φαίνονται αληθινές.

Στην κατάρτιση και την εν συνεχεία πληρωμή των συμβάσεων αυτών, ο Siekaczek είχε την συνδρομή του Martin Rahm, ο οποίος ήταν υπάλληλος της Siemens μέχρι το Νοέμβριο του 2000. Ο Siekaczek είχε νομικά το δικαίωμα να προβαίνει στις πράξεις αυτές. Συγκεκριμένα, από τις 04.04.1997 ήταν καταχωρημένος στο Εμπορικό Μητρώο με αριθμό 137 ως εμπορικός πληρεξούσιος της Siemens μόνο για το κεντρικό κατάστημα της εταιρίας, με δικαίωμα να ενεργεί από κοινού με ένα μέλος του διοικητικού συμβουλίου ή κάποιον άλλον εμπορικό πληρεξούσιο. Με αυτό το πληρεξούσιο ο Siekaczek είχε το δικαίωμα να εκπροσωπεί την εταιρία έναντι τρίτων με διευρυμένες εξουσίες (ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ, 2010, σελ.277).

Επιπλέον στις 02.03.2002 δόθηκε σ' αυτόν και στον Jagemann από τον Kutschenreuter δικαίωμα υπογραφής για εσωτερικές και εξωτερικές εντολές πληρωμής. Με αυτόν τον τρόπο είχαν και οι δύο το δικαίωμα να εγκρίνουν παράνομες πληρωμές χωρίς περιορισμό, από τα ταμεία της Siemens Financial Services GmbH (SFS).

Ο Kutschenreuter στις 31.01.2003 προσκάλεσε τον Siekaczek και τους Hans – Werner Hartmann Εμπορικού Διευθυντή Πωλήσεων Εταιρικών Δικτύων της εταιρίας, Andreas Klenke Διευθυντή της Υπηρεσίας Ελέγχου της εταιρίας και Juan Carlos Stotz Διευθυντή της Εμπορικής Διεύθυνσης του Τμήματος Carrier Networks της Siemens σε μια συνάντηση στο εστιατόριο «Alter Wirt» στο Forstenried του Μονάχου. Σκοπός της συνάντησης ήταν να μνηθούν οι παρόντες στο υπάρχον σύστημα και να εξασφαλιστεί η συνεργασία τους. Όλοι συμφώνησαν, ότι το ισχύον σύστημα των «μυστικών πληρωμών» θα έπρεπε να συνεχίσει να εφαρμόζεται από τον Siekaczek και στο μέλλον, και ότι όλοι θα τον βοηθούσαν. Συγκεκριμένα ο Hartmann θα αποδεχόταν στο μέλλον χωρίς έλεγχο στο λογιστήριο τα εικονικά τιμολόγια που θα του προσκόμιζαν και ο Klenke θα περιοριζόταν μόνο σε τυπικό έλεγχο, προκειμένου να αποφευχθεί η αποκάλυψη επιλήψιμων χρηματοροών και συμβάσεων. Ο Stotz δήλωσε ότι θα παρείχε την υποστήριξη και τη βοήθειά του, και ο Kutschenreuter υποσχέθηκε, ως επικεφαλής των συμμετεχόντων στη συνάντηση αυτή, την υποστήριξη και βοήθειά του.

1.2.6 Το ταμείο Amini

Ο Siekaczek μετά το κλείσιμο των λογαριασμών των Jagemann και Rudolph στην Αυστρία και πριν από την συνάντηση στο εστιατόριο "Alter Wirt" είχε αναπτύξει από κοινού με τον Amini - Ιρανό επιχειρηματία από το Λονδίνο, με επαφές στο Ντουμπάι - ένα δικό του σύστημα για τη δημιουργία "μαύρων ταμείων" και τη διεκπεραίωση "μυστικών πληρωμών". Ο Amini είχε εργαστεί νόμιμα ως σύμβουλος για λογαριασμό της Siemens στο Ιράν μέχρι το έτος 2001 και συμβούλευε τη Siemens στον τομέα των χρηματοδοτήσεων για πολλά μεγάλα έργα.

Ο Siekaczek συμφώνησε με τον Amini να συνάπτουν εικονικές συμβάσεις συμβούλων, βάσει των οποίων ο Amini θα εξέδιδε στη συνέχεια εικονικά τιμολόγια στη Siemens μέσω εταιρειών που ο ίδιος έλεγχε, με περιεχόμενο (ποσό, αιτία, ημερομηνία) που είχε προκαθορίσει ο Siekaczek.

Ωστόσο, οι παρένθετες εταιρίες παροχής ανύπαρκτων υπηρεσιών της Siemens, ήταν οι ακόλουθες:

α) Fiberlite L.L.C.

Η εταιρία Fiberlite L.L.C. του Amini ιδρύθηκε το έτος 2000 από τον ίδιο, στο Ντουμπάι. Συνέταιρος και τοπικός συνεργάτης του ήταν ο Mr. Fikree. Τυπικά, ο Amini ήταν ιδιοκτήτης της εταιρίας με ποσοστό 49%. Το υπόλοιπο ποσοστό άνηκε - λόγω της νομοθεσίας περί εταιρειών που ίσχυε στο Ντουμπάι - στον Mr. Fikree. Μεταξύ τους είχαν συνάψει συμφωνία, βάσει της οποίας ο Amini ήταν κύριος μέτοχος και διευθύνων σύμβουλος της εταιρίας και ότι τα κέρδη θα περιέρχονταν σε αυτόν.

β) Kelvin Trust Corporation L.L.C.

Η εταιρία Kelvin Trust Corporation L.L.C. ήταν μια εταιρία στο Ντουμπάι, η οποία δραστηριοποιείτο στην τοπική αγορά και ιδιοκτήτης της ήταν ο Dr. Amir Kashani Akhavan, φίλος του Amini. Τα εικονικά τιμολόγια της KTC προς την Siemens συντάσσονταν από υπάλληλο αυτής της εταιρίας. Και σε αυτή την περίπτωση την αιτιολογία και το συνολικό ποσό του τιμολογίου το προκαθόριζε ο Siekaczek.

1.2.7 Το ταμείο Floriani

Ο Siekaczek αποφάσισε να εισάγει μια νέα μορφή οργάνωσης των "μαύρων ταμείων", προκειμένου να δημιουργήσει μια πρόσθετη δεξαμενή χρημάτων, την οποία θα είχε στη διάθεσή του μελλοντικά (ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ, 2010, σελ.279-280).

Σημαντικό ρόλο στη σύσταση αυτού του νέου συστήματος έπαιξε και ένα πληρεξούσιο που έδωσαν οι Kutschenreuter και Mattes προς τον Siekaczek και τον Jagemann στις 16.12.2002. Με αυτό, παρέχονταν στους τελευταίους η εξουσιοδότηση να υπογράφουν όλες τις συμβάσεις, τις οποίες έκριναν αναγκαίες. Οι εταιρείες του Paolo Floriani χρησιμοποιήθηκαν για την καταβολή των προμηθειών.

Το νέο σύστημα αποτελούνταν από τρία επίπεδα:

- Στο πρώτο επίπεδο ήταν η Siemens.
- Στο δεύτερο επίπεδο ήταν η αμερικάνικη εικονική εταιρία BFA Global Advisors L.L.C. (Business and Finance Applications), η PromExport L.L.C., η Weavind L.L.C. και η αυστριακή εικονική εταιρία Krhoma Handelsgesellschaft mbH. Ο Siekaczek συνήπτε με τις εταιρείες αυτές, μερικές φορές από κοινού με τον Jagemann και άλλοτε από κοινού με τον Stotz, συμβάσεις συμβουλευτικών υπηρεσιών (Business – Consulting – Agreements) για λογαριασμό της Siemens, βάσει του από 16.12.2002 πληρεξουσίου. Στη συνέχεια, οι εταιρείες αυτές εξέδιδαν εικονικά τιμολόγια για τη Siemens, χρηματικών εντολών που είχαν προκαθοριστεί από τις συμβάσεις ή τα Letters of Acceptance. Αυτά εξοφλούνταν με εντολή πληρωμής που δίνονταν από τους παραπάνω αναφερόμενους υπαλλήλους της Siemens.
- Για να τελειοποιηθεί η συγκάλυψη, δηλαδή ο πραγματικός λόγος της πληρωμής των χρημάτων, χρησιμοποιούνταν και τρίτο επίπεδο. Το επίπεδο αυτό αποτελούνταν από τις εικονικές εταιρείες που ήταν δηλωμένες στις Βρετανικές Παρθένες Νήσους, Tamarind Group Corp., Eagle Invest & Finance S.A. Οικονομικά δικαιούχος αυτών των εταιρειών ήταν ο Siekaczek, επίσης τον ίδιο σκοπό εξυπηρετούσε και η εταιρία Electronic Technologie Ltd, της οποίας οικονομικά δικαιούχος ήταν ο Rahm.

Μεταξύ των εταιρειών του δεύτερου και του τρίτου επιπέδου είχαν συναφθεί από τον Floriani οι αποκαλούμενες συμβάσεις προμήθειας, οι οποίες είχαν ως σκοπό, την μεταβίβαση των χρημάτων από το δεύτερο στο τρίτο επίπεδο. Και στο σύστημα αυτό χρησιμοποιούνταν έργα της Siemens AG ως "εικονικά έργα". Αν ήταν απαραίτητο, οι συμβάσεις χρονολογούνταν, λόγω της έναρξης του έργου, σε προγενέστερο χρόνο, δηλαδή προχρονολογούνταν.

Οι εταιρείες που χρησιμοποιούνταν από τον Floriani, δεν είχαν πραγματικό αντικείμενο, αλλά λειτουργούσαν αποκλειστικά και μόνο ως εικονικές εταιρείες.

Συμπερασματικά στα μαύρα ταμεία ("Amini" και "Floriani") κατέληξε από τη Siemens το συνολικό ποσό των 48.884.834,70€.

1.2.8 Η οργάνωση των μαύρων ταμείων της Siemens στην Ελλάδα

Μέχρι το 1998 υπεύθυνος εκ μέρους της Siemens Hellas για τη διανομή των παράνομων πληρωμών σε Έλληνες κρατικούς υπαλλήλους, ήταν ο κ. Χρήστος Καραβέλας. Ο κ. Χρήστος Καραβέλας μαζί με το στέλεχος της Siemens Hellas κ. Ηλία Γεωργίου, είχε πραγματοποιήσει όλες τις διευθετήσεις με τους λήπτες των "μιζών" ποσοστού 8% επί του συμβατικού αντικειμένου σχετικά με την προγραμματική σύμβαση του ΟΤΕ 8002/97 (βλ. σχετ.2, κατάθεση Niedl στην νομική εταιρία "Debevoise & Plimpton LLP" σ. 7 SAG-ATH00002069).

Οι πληρωμές αυτές σύμφωνα με τον Niedl, που ήταν τότε εντεταλμένος για την διαχείριση των μαύρων ταμείων εκ μέρους της μητρικής Siemens, υλοποιούνταν είτε με μετρητά είτε μέσω εμβασμάτων από έναν μη ονομαστικό λογαριασμό που τηρούνταν στην Τράπεζα Raiffeisenverband στο Σάλτσμπουργκ.

Μετά την αντικατάσταση του κ. Ηλία Γεωργίου από τον κ. Πρόδρομο Μαυρίδη το 1998, υπήρξε, σύμφωνα με τον Niedl, μια μεταβατική περίοδος περίπου δύο ετών κατά την οποία ο κ. Χρήστος Καραβέλας και ο κ. Πρόδρομος Μαυρίδης ανταγωνίζονταν, για το ποιος θα έχει την εξουσία στον έλεγχο της διανομής των "μιζών" στην Ελλάδα (ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ, 2010, σελ.281-284).

Η παραπάνω διαμάχη έληξε υπέρ του κ. Πρόδρομου Μαυρίδη, ο οποίος από το έτος 2001, μετά τη συνταξιοδότηση του κ. Χρήστου Καραβέλα, διαχειριζόταν μόνος του τις "μίξεις" από την συμφωνία του 8%.

Παράλληλα, ο κ. Μιχάλης Χριστοφοράκος, ο οποίος κατείχε από το έτος 1996 μέχρι το έτος 2007 τη θέση του Διευθύνοντος Συμβούλου της Siemens Hellas, προωθούσε από το έτος 2000 την συμφωνία ποσοστού 2% επί του τζίρου των πωλήσεων για συγκεκριμένες σειρές εταιρικών προϊόντων, η οποία είχε εγκριθεί από τους διαχειριστές των μαύρων ταμείων της μητρικής εταιρίας. Σκοπός της "συμφωνίας του 2%", ήταν ο χρηματισμός ελληνικών πολιτικών κομμάτων για την προώθηση των πωλήσεων της εταιρίας.

Ο Niedl, εξεταζόμενος από εκπροσώπους της νομικής εταιρίας Debevoise δήλωσε ότι υπήρχε ξεχωριστή συμφωνία μεταξύ της Siemens AG και Siemens A.E., σύμφωνα με την οποία το ICN/COM κατέβαλε το 2% του ετήσιου τζίρου του ICN της Siemens ΑΕ. Ανέφερε, ότι είχε καταλάβει από συζητήσεις με τον Bernsau, τον συνδιαχειριστή

των μαύρων ταμείων της μητρικής, πως αυτά τα χρήματα προορίζονταν να αντικαταστήσουν έναν λογαριασμό της τοπικής Siemens AE, ο οποίος υπήρχε στη Siemens Τηλεβιομηχανική AE στη Θεσσαλονίκη και χρησιμοποιούνταν για τη χρηματοδότηση τοπικών ρουσφετιών. Ο Niedl δήλωσε επίσης ότι από τον Bernsau κατάλαβε πως, μετά το κλείσιμο αυτού του λογαριασμού, ο κ. Μιχαήλ Χριστοφοράκος τον είχε πλησιάσει για να τον βοηθήσει να βρει άλλο τρόπο εξεύρεσης των χρημάτων και είχε αναφέρει πως τα κεφάλαια θα χρησιμοποιούνταν για την πραγματοποίηση πληρωμών σε πολιτικά κόμματα της Ελλάδας.

Ο Niedl αναγνώρισε κατά την εξέτασή του, το σχετικό πειστήριο που του επιδείχθηκε, ως έγγραφο, που είχε συντάξει εκείνος για να καταγράψει την έναρξη της συμφωνίας του 2%.

Μετά την περιέλευση των χρημάτων στους λογαριασμούς που είχαν καθορίσει οι διαχειριστές των μαύρων ταμείων στην Ελλάδα (κ. κ. Πρόδρομος Μαυρίδης, Χρήστος Καραβέλας, Ηλίας Γεωργίου), ενεργοποιήθηκε ένα ανάλογο δίκτυο, παρόμοιο με αυτό που λειτουργούσε στην αλλοδαπή. Αυτό το δίκτυο είχε ως σκοπό να εξαφανίσει τα ίχνη της διαδρομής του χρήματος από τους δωροδοκούντες υπαλλήλους της Siemens A.E. προς τους τελικούς αποδέκτες, δηλαδή τους παθητικά δωροδοκούμενους Έλληνες κρατικούς υπαλλήλους.

Ο παραπάνω μηχανισμός στη δεκαετία του '90 αρχικά ήταν απλός. Παρατηρούνταν ακόμη το φαινόμενο, την ίδια περίοδο που στη Γερμανία λειτουργούσαν τα ταμεία των τραπεζών στο Σάλτσμπουργκ και Ίνσμπουργκ (Rudolph και Jagemann) να εμβάζονται ποσά απ' ευθείας από τους λογαριασμούς στους τελικούς παθητικά δωροδοκούμενους αποδέκτες.

Σταδιακά, όπως συνέβη στο γερμανικό σκέλος έτσι και στο ελληνικό, ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιούνταν οι παράνομες πληρωμές, λάμβανε τεχνοκρατικά και επιτηδευμένα χαρακτηριστικά. Έτσι, ο κ. Πρόδρομος Μαυρίδης άνοιξε έναν εταιρικό λογαριασμό στις 20.12.2000 στο όνομα της εταιρίας Martha Holdings με έδρα τις Βρετανικές Παρθένες Νήσους και δύο χρόνια αργότερα στις 31.10.2003 έναν άλλο εταιρικό λογαριασμό για την νεότερη εταιρία Martha Overseas με έδρα τον Παναμά, η οποία διαδέχθηκε την προηγούμενη στη διαδικασία της ροής μαύρου χρήματος. Τους παραπάνω λογαριασμούς άνοιξε ο κ. Πρόδρομος Μαυρίδης στην Dresdner Bank, με την καθοδήγηση της θυγατρικής εταιρίας της παραπάνω τράπεζας Firsttrust. Ο τραπεζικός διαχειριστής των λογαριασμών του κ. Πρόδρομου Μαυρίδη στην τράπεζα Dresdner, ήταν ο Jean Claude Oswald και η εταιρία Firsttrust, οι οποίοι

γνώριζαν ότι οι παραπάνω εταιρείες δεν είχαν δραστηριότητα εμπορική και είχαν ιδρυθεί αποκλειστικά και μόνο για να καλυφθεί η ύποπτη δραστηριότητα του κ. Πρόδρομου Μαυρίδη.

Η έρευνα από αλλοδαπές δικαστικές αρχές σχετικά με τα μαύρα ταμεία της Siemens, που διαχειριζόταν ο κ. Πρόδρομος Μαυρίδης, άρχισε το έτος 2005. Κατά την διάρκεια της έρευνας αυτής, ο κ. Πρόδρομος Μαυρίδης εξετάστηκε στις 08.03.2006 από την μητρική εταιρία στο πλαίσιο του εσωτερικού ελέγχου. Εξετάστηκε, επίσης, από τις αλλοδαπές δικαστικές αρχές στις 30.03.2006 και 19.07.2006 στο πλαίσιο προανάκρισης που διενεργούσε η Ομοσπονδιακή Εισαγγελία της Ελβετία κατόπιν της από 22.08.2005 απόφασής της.

Στο πλαίσιο αυτής της έρευνας εκτός του κ. Πρόδρομου Μαυρίδη εξετάστηκε και ο διαχειριστής των λογαριασμών του, Jean Claude Oswald, από την ελβετική εισαγγελία διαδοχικά στις 29.05.2006, 13.06.2006 και 14.07.2006. Και οι δύο κατέθεσαν για τον τρόπο που λειτουργούσε ο μηχανισμός διακίνησης του μαύρου χρήματος της Siemens από τους λογαριασμούς που έλεγχαν τα στελέχη της στην Ελλάδα προς τους τελικούς Έλληνες παραλήπτες κρατικούς υπαλλήλους.

Στο πλαίσιο της ίδιας ανακριτικής διαδικασίας έγιναν έρευνες, για την ροή χρημάτων που ήσαν δεσμευμένα στις Τράπεζες DRESDNER BANK Ελβετίας και UBS AG, ύψους 53 εκ. CHF, δικαιούχος των οποίων εμφανιζόταν ο κ. Πρόδρομος Μαυρίδης. Ένα μέρος των δεσμευθέντων χρημάτων (περίπου 4,2 CHF) είχε μεταφερθεί σε λογαριασμούς του κ. Πρόδρομου Μαυρίδη από το λογαριασμό της εταιρίας EAGLE INVEST & FINANCE στην Τράπεζα LGT BANK με έδρα το Λιχενστάιν και από τον λογαριασμό της TAMARAIND GROUP CORPORATION στην Τράπεζα BANK SAFDIE με έδρα την Ελβετία. Σύμφωνα με τις καταθέσεις του Floriani στις Δικαστικές Αρχές και αυτά που αναφέρθηκαν παραπάνω, τόσο ο λογαριασμός στο Λιχενστάιν όσο και ο λογαριασμός της Ελβετίας αποτελούν ένα μέρος των "μαύρων ταμείων" της μητρικής SIEMENS που χρησίμευαν για τις παράνομες πληρωμές και την προετοιμασία νέων αγορών προς εξασφάλιση παραγγελιών. Αυτό επιβεβαιώνει και ο κ. Πρόδρομος Μαυρίδης στις 30.03.2006 και 19.09.2006 από τις καταθέσεις του στις ελβετικές αρχές. Ένα άλλο τμήμα των χρημάτων που μεταφέρθηκαν στους λογαριασμούς του κ. Πρόδρομου Μαυρίδη προέρχονταν άμεσα ή έμμεσα από την εταιρία FIBERLITE LLC, η οποία έχει έδρα στο Ντουμπάι και αποτελεί μαύρο ταμείο της μητρικής Siemens (βλ. παραπάνω σχετικά με τα ταμεία Amīnī).

1.2.9 Μέθοδοι μεταβίβασης των χρηματικών ποσών από τον κ. Μαυρίδη προς τους τελικούς αποδέκτες

Ο κ. Πρόδρομος Μαυρίδης, στο πλαίσιο του ενδοεταιρικού ελέγχου στις 08.03.2006, εξεταζόμενος από τους Reymond, Ψαρά, Burgard, Hafner και Huppert κατέθεσε ότι τα χρήματα που είχαν περιέλθει στους λογαριασμούς του (προσωπικούς και των εταιρειών Martha Holding και Martha Overseas) από τα μαύρα ταμεία της Siemens είτε χρησιμοποιήθηκαν είτε επρόκειτο να χρησιμοποιηθούν για παράνομες πληρωμές Ελλήνων κρατικών υπαλλήλων. Οι πληρωμές αυτές γίνονταν κυρίως - σύμφωνα με την κατάθεση του κ. Πρόδρομου Μαυρίδη- για να μην εφαρμόζονται οι υπέρ του ΟΤΕ προβλεπόμενες τρεις ρήτρες της υπ' αριθ. 8002/97 προγραμματικής σύμβασης, αλλά και για άλλες συμβάσεις της Siemens.

Για τις μεταφορές του μαύρου χρήματος από τα ταμεία, που έλεγχε ο κ. Πρόδρομος Μαυρίδης στο εξωτερικό προς τους τελικούς αποδέκτες, σύμφωνα με το πρακτικό της παραπάνω κατάθεσης, εφαρμόστηκαν κατά κύριο λόγο τρεις διαφορετικοί τρόποι:

1. *"Αντισταθμιστικό μοντέλο: Με τη διαμεσολάβηση της Dresdner Bank – εταιρίας Fitrust, ο κύριος Πρόδρομος Μαυρίδης ήρθε σε επαφή με ιδιώτες από την Ελλάδα, οι οποίοι ήθελαν να μεταφέρουν χρήματα στην Ελβετία. Τα χρήματα αυτά, κατόπιν διαμεσολάβησης της Dresdner Bank, δόθηκαν από τους ιδιώτες σε μετρητά στον κύριο Πρόδρομο Μαυρίδη, ο οποίος τα διέθεσε σε πριμοδοτήσεις στην Ελλάδα. Ως αντιστάθμισμα στη συνέχεια, στην Ελβετία, το ίδιο ποσό εμβαζόταν από τους εν λόγω λογαριασμούς στους λογαριασμούς των ιδιωτών. Πρόκειται εδώ, για εκείνους τους λογαριασμούς που αναγράφηκαν στην κατάσταση της Dresdner Bank και οι οποίοι δεν είναι γνωστοί στον κύριο Μαυρίδη.*
2. *Πιστωτικό μοντέλο: Στην Ελβετία συνήφθησαν δάνεια με ενέχυρο τους εκεί λογαριασμούς και τα χρήματα στη συνέχεια εμβάστηκαν στην Ελλάδα, αναλήφθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν από τον κύριο Πρόδρομο Μαυρίδη. Τα δάνεια εξοφλήθηκαν στη συνέχεια στην Ελβετία από οικονομικούς πόρους της επιχείρησης. Σε αυτό το μοντέλο εντάσσεται η μεταφορά 2 εκ. € στις 24.09.2002 στον προσωπικό λογαριασμό του κυρίου Πρόδρομου Μαυρίδη που τηρεί στη Societe General Private Banking Hellas.*
3. *Μοντέλο επαναπατρισμού: Στην Ελλάδα δόθηκε στο παρελθόν φορολογική αμνηστία. Αυτή προέβλεπε ότι Έλληνες υπήκοοι είχαν την δυνατότητα να επαναπατρίσουν χρήματα από το εξωτερικό, τα οποία είχαν μεταφέρει εκεί προηγουμένως για φορολογικούς λόγους. Κατά την διαδικασία αυτή, θα επιβαλλόταν*

κατ' αποκοπή φόρος της τάξης μόνο του τρία τοις εκατό (3%) επί του εισαγόμενου ποσού. Ο κύριος Πρόδρομος Μαυρίδης έκανε χρήση αυτής της δυνατότητας, προκειμένου να μεταφέρει χρήματα από την Ελβετία στην Ελλάδα. Αυτή η λύση αφορά την μεταφορά χρημάτων ύψους 6 εκ. € στις 28/1/2005 στον προαναφερόμενο προσωπικό λογαριασμό του κυρίου Πρόδρομου Μαυρίδη στην Ελλάδα".

Επίσης, αναφέρεται ότι "Όλες οι μεταφορές χρημάτων που πραγματοποιήθηκαν υπογράφηκαν από τον αρμόδιο σύμβουλο πελατών του κυρίου Πρόδρομου Μαυρίδη στην *Dresdner Bank*, όπως και στην *Fitrust*, κύριο *Oswald*".

Η *Fitrust*, η οποία ήταν θυγατρική εταιρία της *Dresdner*, ανέλαβε να ιδρύσει τις εταιρείες του κ. Πρόδρομου Μαυρίδη *Martha Holdings* και *Martha Overseas* για να διευκολύνει την συσκότιση των χρηματοροών, και αν και είχε υποχρέωση από τον νόμο να αναφέρει τις "ύποπτες" συναλλαγές, με βάση τα διεθνώς ισχύοντα για το ξέπλυμα μαύρου χρήματος, όχι μόνο δεν το έπραττε, αλλά μεθόδευε με δικούς της συμβούλους τη διαδικασία ξεπλύματος.

Ο *Oswald* δεν περιοριζόταν στη διαχείριση των λογαριασμών του κ. Πρόδρομου Μαυρίδη. Είχε επίσης συστήσει στην Ελλάδα ένα δίκτυο υπό την εποπτεία του, ώστε αν κάποιος ήθελε να μεταφέρει χρήματα στο εξωτερικό χωρίς να αφήσει ίχνη της συναλλαγής, προσέτρεχε σε αυτόν και παρέδιδε τα χρήματα μετρητά σε ενδιάμεσους. Οι ενδιάμεσοι παρέδιδαν τα μετρητά στον *Oswald* και αυτός στον κ. Πρόδρομο Μαυρίδη, ο οποίος τα διαχειριζόταν για τον χρηματισμό των Ελλήνων κρατικών υπαλλήλων.

Τα παραπάνω μετρητά, τα οποία ο Πρόδρομος Μαυρίδης με αυτόν τον τρόπο παραλάμβανε και τα χρησιμοποιούσε για δωροδοκίες επέστρεφαν στις πηγές τους, με την παρακάτω διαδικασία. Έστελνε εμβάσματα στους λογαριασμούς των παρένθετων προσώπων στο εξωτερικό, από τους λογαριασμούς στο εξωτερικό, των εταιρειών που έλεγχε (*Martha Holding*, και *Martha Overseas*). Τις κινήσεις αυτές των λογαριασμών του Μαυρίδη τις υπέγραφε ο ίδιος ο *Oswald*. Έτσι ικανοποιούσε τον σκοπό του, εκμεταλλευόμενος τη βούληση διαφόρων προσώπων να εξάγουν κεφάλαια με αδιαφανή τρόπο και χωρίς τον έλεγχο των ελεγκτικών μηχανισμών της Τράπεζας της Ελλάδος σχετικά με τη νομιμότητα της προέλευσης των χρημάτων που αυτοί ήθελαν να μεταφέρουν από την Ελλάδα σε λογαριασμούς τους σε τράπεζες του εξωτερικού.

Το δίκτυο που υποστήριζε αυτήν την διαδικασία στην Ελλάδα απαρτιζόταν σύμφωνα με τον *Oswald* από χρηματιστές, δικηγόρους, τραπεζίτες και επιχειρηματίες. Ενεργό ρόλο στο συντονισμό του σχεδίου αυτού έπαιξε ο ίδιος ο

Oswald, ο οποίος ομολογεί ότι ερχόταν στην Ελλάδα τρεις έως τέσσερις φορές το χρόνο.

Σημαντικό ρόλο στο παραπάνω δίκτυο φαίνεται ότι διαδραμάτιζε ο κ. Ιωάννης Παναγιωτόπουλος, τραπεζίτης του κ. Πρόδρομου Μαυρίδη, που ήταν Διευθυντής του καταστήματος Κηφισιάς της Societe Generale, ασχολούνταν μόνο με private banking, ήταν διαχειριστής των λογαριασμών του κ. Πρόδρομου Μαυρίδη στην Ελλάδα, και συνεργαζόταν στενά με τον Oswald. Στο παραπάνω κατάστημα εισήγαγε ο κ. Πρόδρομος Μαυρίδης το έτος 2005 από το εξωτερικό το ποσό των 20.920.000 € εκμεταλλευόμενος το νόμο για φορολογική αμνηστία που ψήφισε η Ελληνική Βουλή. Δεν ανήγγειλε όμως τη συναλλαγή αυτή, όπως όφειλε στην ΤτΕ. Η αναγγελία αυτή έγινε με καθυστέρηση δύο ετών και αφού είχαν εν τω μεταξύ δεσμευτεί οι λογαριασμοί του κ. Πρόδρομου Μαυρίδη στο Εξωτερικό.

Ο Oswald είχε διασυνδέσει τον κ. Πρόδρομο Μαυρίδη με τον τραπεζίτη. Επίσης, του χορηγούσε προμήθεια από την Dresdner στην Ελβετία για κινήσεις σε λογαριασμούς πελατών που είχε συστήσει ο τραπεζίτης σε αυτή την τράπεζα στο πλαίσιο των παραπάνω συναλλαγών, τις οποίες στη μεταξύ τους γλώσσα αποκαλούσαν "αντισταθμιστικές". Τις προμήθειες αυτές κατέβαλε με βάση ιδιόγραφες πιστοποιήσεις που υπέγραφε ο Oswald. Επίσης, ο Oswald συναντούσε τον προαναφερόμενο τραπεζίτη, όχι μόνο κάθε φορά που ερχόταν στην Ελλάδα, αλλά και στο εξωτερικό.

Με το δίκτυο Oswald, προφανώς, έχουν συνεργαστεί, αφού έχουν καταλήξει σε λογαριασμούς τους χρήματα από τα μαύρα ταμεία της Siemens ή έχουν μεσολαβήσει, όπως προκύπτει από μαρτυρικές καταθέσεις και Έλληνες επιχειρηματίες. Δεν προκύπτει όμως μέχρι στιγμής, ο βαθμός γνώσης της ακριβούς ταυτότητας των συμφερόντων που εξυπηρετούσε το δίκτυο αυτό.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, κάθε φορά που καταθέτονταν χρηματικά ποσά σε οποιοδήποτε λογαριασμό από τις παραπάνω εταιρείες που διαχειρίζονταν ο κ. Πρόδρομος Μαυρίδης ήταν για να δωροδοκηθούν Έλληνες κρατικοί υπάλληλοι. Οι δικαιούχοι των λογαριασμών, στους οποίους εμβάζονταν τα ποσά αυτά, ανήκουν σε τρεις κατηγορίες:

- i) Κρατικοί υπάλληλοι (υπηρεσιακοί και πολιτικοί), ενεχόμενοι ως δωροδοκούμενοι.
- ii) Παρένθετα πρόσωπα ή εταιρείες που ελάμβαναν τα ποσά για να τα μεταβιβάσουν περαιτέρω στους τελικούς παραλήπτες.

iii) Μη σχετιζόμενα με τους δωροδοκούμενους πρόσωπα, αλλά ανύποπτοι ως προς αυτά τρίτοι, κυρίως επιχειρηματίες, οι οποίοι είχαν τους δικούς τους λόγους να θέλουν να εξαγάουν λαθραία χρηματικά ποσά για να αποφύγουν τους ελέγχους της ΤτΕ⁹ σχετικά με πράξεις που σχετίζονται με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

1.2.10 Τελικοί αποδέκτες

Η Επιτροπή προσπάθησε με έγγραφα και άσκηση πίεσης προς τις ελεγκτικές αρχές και αρμόδια όργανα (ΤτΕ, Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, Υπηρεσία για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες, κ.λπ.) να ακολουθήσει την ροή "μαύρων χρημάτων" να οδηγηθεί σε συγκεκριμένο αποτέλεσμα. Δηλαδή, να εντοπίσει τους τελικούς αποδέκτες χρηματικών ποσών από τα "μαύρα ταμεία" των Χρήστου Καραβέλα, Ηλία Γεωργίου και Πρόδρομου Μαυρίδη ή και από "μαύρα ταμεία" που λειτουργούσαν στο εξωτερικό και βρίσκονταν υπό τον έλεγχο στελεχών της μητρικής Siemens κ.κ. Rudolph και Jagemann ή των παρένθετων εταιρειών (Fiberlite, KTC, BFA, Weavind, Khroma κ.λπ.), και αφού τους εντόπιζε, να ταυτοποιούσε τους αποδέκτες με βάση τις προηγούμενες τρεις κατηγορίες.

Παρά την προσπάθεια της, η Εξεταστική Επιτροπή, λόγω του περιορισμένου χρόνου των εργασιών της, της μη επαρκούς συνεργασίας των κρατικών αρχών αλλά και λόγω της δυσχερούς διαδικασίας του ανοίγματος λογαριασμών σε χώρες της αλλοδαπής, δεν έχουν μέχρι σήμερα περιέλθει σε γνώση της το σύνολο των πληροφοριών για λογαριασμούς ή κινήσεις λογαριασμών. Και αυτές που περιήλθαν δεν είχαν υποστεί πλήρη επεξεργασία από τις αρμόδιες αρχές με αποτέλεσμα η Εξεταστική Επιτροπή να μην έχει ολοκληρωμένη εικόνα για το σύνολο των κινήσεων των ύποπτων λογαριασμών. Σημαντικό μέγεθος συναλλαγών έγινε, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, με καταβολή μετρητών "αντισταθμιστικό μοντέλο", με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν ίχνη αυτών των συναλλαγών (ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ, 2010, σελ.288-292).

Οι κινήσεις των τραπεζικών λογαριασμών που στάλθηκαν στην Εξεταστική Επιτροπή από την Επιτροπή για την Καταπολέμηση της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες διαβιβάστηκαν στην Τράπεζα της Ελλάδος. Οι εκθέσεις της Τράπεζας της Ελλάδος έχουν κοινοποιηθεί στις αρμόδιες ελληνικές ανακριτικές αρχές για τον εντοπισμό ποινικών αδικημάτων.

⁹ ΤτΕ: Τράπεζα της Ελλάδος

Παρακάτω, ακολουθεί η διερεύνηση των εμβασμάτων σε τραπεζικούς λογαριασμούς τα οποία συνδέονται ενδεχομένως με τις συμβάσεις για Patriot και EPMHS II.

i) Έμβασμα €500.000 σε τραπεζικό λογαριασμό που διατηρούσε στη DRESDEN BANK στην Ελβετία ο Αντώνιος Κάντας, προερχόμενο από την MARTHA OVERSEAS, εταιρία του Πρόδρομου Μαυρίδη, στις 24-03-2003. Ο Αντώνιος Κάντας είχε διατελέσει αναπληρωτής Γενικός Διευθυντής Εξοπλισμών στο ΥΠΕΘΑ, από τα τέλη του 1996 έως τις αρχές του 2002, την περίοδο δηλαδή που ΥΕΘΑ ήταν ο Άκης Τσοχατζόπουλος.

ii) Έμβασμα 5.000.000δρχ. σε τραπεζικό λογαριασμό του Παύλου Νικολαΐδη στη UBS από λογαριασμό, διαχειριστής του οποίου ήταν ο Ηλίας Γεωργίου, τον Ιούλιο του 2000. Ο κ. Νικολαΐδης, προσωπικός φίλος του πρώην ΥΕΘΑ κ. Τσοχατζόπουλου από τη δεκαετία του '70, ήταν Αντιπρόεδρος της EBO από το 1999 έως το 2002, στέλεχος της SIEMENS από το 1961 έως το 1981 και υπεύθυνος οικονομικού στο ΠΑΣΟΚ από το 1974 έως το 1978.

CIVITAS

Έπειτα, κατά την κατάθεση του στην αρμόδια Εξεταστική Επιτροπή της Βουλής που διερευνά την υπόθεση Siemens, ο Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος της CIVITAS Γιώργος Φλέσσας ισχυρίστηκε ότι: *«Θεωρούμαι από τους ειδικούς στα θέματα πολιτικής της επικοινωνίας. Είναι μια δουλειά στην οποία δραστηριοποιούμαι στα είκοσι πέντε χρόνια που δουλεύω. Όταν, βέβαια, έκανα την εταιρία, οι δραστηριότητες αυτές περνούσαν μέσα από την εταιρία και όχι από το φυσικό πρόσωπο που λέγεται Γιώργος Φλέσσας».*

Από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε στον κατασχεμένο Server της Siemens λοιπόν, προκύπτει ότι ενώ η εταιρία CIVITAS έχει ανοιχθεί ως προμηθευτής με κωδικό 50003846, ημερομηνία 17.01.2005 με την ένδειξη GR (Ελληνας προμηθευτής) και το Ελληνικό ΑΦΜ της εταιρίας, την 17.01.2005 ανοίγεται προμηθευτής με το όνομα «ΦΛΕΣΣΑΣ» με αριθμό προμηθευτή από το σύστημα της Siemens 50006821, πάλι με την ένδειξη GR (Ελληνας προμηθευτής), χωρίς όμως να αναφέρεται ΑΦΜ ή άλλα στοιχεία. Από τη δικογραφία από το classer της SIEMENS 144 με κωδικό 221 στο αντίγραφο του ημερολογίου της Κυρίας Τσακάλου, υπάρχει καταχώρηση στις 24^{ης} Μαΐου του 2001, όπου δίπλα από το όνομα Φλέσσας έχει ένα τόξο που λέει "τρόπο πληρωμής όχι λογιστήριο". Πρέπει λοιπόν να διερευνηθεί εάν ο

προμηθευτής με το όνομα ΦΛΕΣΣΑΣ που υπάρχει στο σύστημα της Siemens είναι ο Διευθύνων Σύμβουλος της CIVITAS.

Κατά την περίοδο Οκτωβρίου 2004 – Σεπτεμβρίου 2005 καταγράφονται χρεώσεις ύψους 321.600 ευρώ, στο αρχείο απολογισμού των προμηθευτών που βρέθηκε στον κατασχεμένο Server της Siemens. Υπάρχει αναλυτική κατάσταση των χρεώσεων με αριθμό παραγγελίας δίπλα από κάθε χρέωση, με περιγραφή "Διαφημίσεις". Σε δεύτερο αρχείο από τον Server καταγράφεται σύνολο 422.832 ευρώ, ενώ σε τρίτο αρχείο βρίσκονται δύο ποσά, 90.400 ευρώ και 32.000 ευρώ, με κωδικό προμηθευτή αυτόν της CIVITAS, χωρίς όμως κωδικό παραγγελίας και χωρίς να συμπεριλαμβάνονται στο πρώτο σύνολο των 321.600 ευρώ. Στην πρώτη περίπτωση, ως δικαιολογία αναφέρεται "Δαπάνες διαφημιστικές" ενώ στην δεύτερη περίπτωση "Δημόσιες σχέσεις". Θα πρέπει να διερευνηθεί γιατί υπάρχουν διπλές συγκεντρωτικές αναφορές και παρόμοιες δαπάνες χωρίς αριθμό παραγγελίας για να ταχτοποιηθεί η κατάληξη αυτών των ποσών.

Εάν υπήρχαν τέτοια ποσά σε μόλις 12 μήνες, με συνθήκες μάλιστα εταιρικής ειρήνης, γίνεται σημαντικό ζήτημα προς εξέταση για τον συνολικό τζίρο συνεργασίας κατά τα έτη 2001-2008, όπου σύμφωνα με τον Διευθύνων Σύμβουλο της CIVITAS, διήρκεσε η συνεργασία των δύο εταιρειών. Εδώ φανερώνεται το μείζον θέμα των επιστροφών προς τις διαφημιστικές εταιρείες.

Είναι κοινή πρακτική η επιστροφή ενός ποσοστού κατ' ελάχιστον 10%, στις διαφημίσεις από τα ΜΜΕ. Σε ορισμένες περιπτώσεις, το ποσοστό είναι αρκετά μεγαλύτερο. Αυτό σημαίνει ότι η CIVITAS, μόνο από τη συνεργασία της με την SIEMENS είχε να λαμβάνει ένα τεράστιο ποσό ως "επιστροφή", το οποίο όμως δεν βρέθηκε πουθενά κατά τον έλεγχο που διενεργήθηκε.

Επιπλέον, πάλι καθ' ομολογίαν του Διευθύνοντα Συμβούλου της CIVITAS στην εξέτάσή του, παραδέχτηκε ότι είχε πελάτες πολιτικούς και κόμματα των οποίων αναλάμβανε τις δημόσιες σχέσεις. Από τον έλεγχο που διενεργήθηκε, δεν βρέθηκαν τιμολόγια προς πολιτικά πρόσωπα.

Εδώ λοιπόν τίθεται μείζον θέμα ταυτοποίησης των πολιτικών προσώπων που ήταν πελάτες της CIVITAS και του εξονυχιστικού ελέγχου των δαπανών τους ως προς τα ΜΜΕ κατά τις προεκλογικές τους εκστρατείες, δηλαδή, ταυτοποίηση των καταχωρήσεών τους. Ταυτοποίηση προωθητικών δημοσιευμάτων – εμφανίσεων σε Μέσα Ενημέρωσης, ώστε να ελεγχθούν για το αδίκημα της παθητικής δωροδοκίας.

Με ένα απλό συλλογισμό, τα τεράστια ποσά τα οποία η εταιρία CIVITAS δεν ελάμβανε ως επιστροφές, μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για προώθηση πολιτικών προσώπων από τα ίδια Μέσα, χωρίς βεβαίως παραστατικά.

CIVITAS GLOBAL

Η εταιρία CIVITAS διέθετε δύο θυγατρικές στην Ρουμανία και την Βουλγαρία. Έπειτα, εξαγόρασε και το 80% της εταιρίας Global Tanitim στην Τουρκία. Σύμφωνα με την κατάθεση του κυρίου Φλέσσα, αυτές οι εταιρείες έχουν συνεργασία με την NOKIA SIEMENS NETWORK, εταιρία στην οποία μετέχει η μετρική SIEMENS.

Από την έρευνα που έγινε από το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (Α.Π. 518/07.12.2010) βρέθηκαν ελάχιστες συναλλαγές της εταιρίας CIVITAS Ελλάς με την NOKIA SIEMENS NETWORK. Επίσης, μικρής αξίας συναλλαγές βρέθηκαν και με την μητρική εταιρία NOKIA INTERNATIONAL O.Y. που επίσης συμμετέχει στη NOKIA SIEMENS NETWORK.

Κατά την έρευνα του ΣΔΟΕ στην NOKIA INTERNATIONAL O.Y. που είναι υποκατάστημα αλλοδαπής, διαπιστώθηκαν παραβάσεις ύψους 1.322.776,78€, ενδεικτικό του κύκλου εργασιών που τέλει η κοινοπραξία και οι μετέχοντες σε αυτή στην Ελλάδα. Είναι λοιπόν εμφανές, ότι οι συναλλαγές μεταξύ αυτών των εταιρειών και της CIVITAS γίνονται μέσω των θυγατρικών της εταιρίας CIVITAS στην Ρουμανία και την Βουλγαρία. Πρέπει λοιπόν να γίνουν οι ανάλογες ενέργειες και στις θυγατρικές, διότι οι τελευταίες φέρονται να εξυπηρετούν πλέον τη NOKIA SIEMENS NETWORK κάνοντας δημόσιες σχέσεις γι' αυτές και εντός Ελλάδας, καθώς καταγράφουν μεγάλους τζίρους εντός Ελλάδας.

Συγκεκριμένα πρέπει να διερευνηθεί η σχέση των θυγατρικών της CIVITAS σε Βουλγαρία-Ρουμανία με Ελληνικά μέσα ενημέρωσης ή/και δημοσιογράφους ως φυσικά πρόσωπα.

Αυτή η άποψη ενισχύεται, διότι κατά την περίοδο που ξέσπασε το σκάνδαλο, η εταιρία CIVITAS εξέδωσε τιμολόγια εκατοντάδων χιλιάδων ευρώ προς τη SIEMENS Ελλάδος με την αιτιολογία διαφημιστικών καταχωρήσεων στο σύνολο του Ημερήσιου και Κυριακάτικου τύπου με σαφή στόχευση την ανακοπή του δυσμενούς κλίματος που δημιουργήθηκε από το ξέσπασμα του σκανδάλου. Να σημειωθεί ότι σύμφωνα με την ομολογία του κυρίου Φλέσσα κατά την εξέτασή του στην Εξεταστική Επιτροπή, μέσω των θυγατρικών εταιρειών του σε Ρουμανία και

Βουλγαρία, αγόρασε το 80% των μετοχών της GLOBAL Tanitim, μίας εκ των μεγαλύτερων εταιρειών δημοσίων σχέσεων της Τουρκίας, αλλά το επίσημο δελτίο τύπου των εταιρειών μιλούσε για ανταλλαγή μετοχών. Σε αυτή την περίπτωση, αφού δεν υφίσταται ανταλλαγή μετοχών, παρουσιάζεται μια κίνηση κεφαλαίων προκειμένου να τελεσθεί η εξαγορά.

Ωστόσο, στις 24.12.2010, η εταιρία Global Tanitim εξέδωσε ανακοίνωση στην επίσημη ιστοσελίδα της, με την οποία υποστηρίζει ότι πλειοψηφικός μέτοχος της εταιρίας είναι ο Αμερικάνικος κολοσσός Hill & Knowlton. Πρακτικά, εάν ισχύει αυτό, η Αμερικανική εταιρία εξαγόρασε μεγάλο μέρος των μετοχών της Civitas Global, που κατείχε το 80% της Τουρκικής εταιρίας, δηλαδή την πλειοψηφία. Άρα, μεγάλα κεφάλαια πάλι στα ταμεία των θυγατρικών της CIVITAS που θα πρέπει να απασχολήσει η κατάληξη τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΤΑΙΡΙΚΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1.1 Απάτη με τις επιδοτήσεις του ΕΣΠΑ

Με πλαστά δικαιολογητικά εγκρίθηκε επιδότηση από το ΕΣΠΑ ύψους 73.609 ευρώ για δυο κατηγορούμενους. Από το Τμήμα Προστασίας Δημόσιας Περιουσίας, της Υπηρεσίας Οικονομικής Αστυνομίας και Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, σχηματίστηκε δικογραφία σε βάρος 5 ατόμων, που εμπλέκονται σε υπόθεση απόπειρας υφαρπαγής επιχορήγησης επιχειρηματικής πρότασης, μέσω του προγράμματος «Νέα Καινοτομική Επιχειρηματικότητα», που υπάγεται στο ΕΣΠΑ 2007-2013 (Blogo.gr, 2013, "Απάτη με τις επιδοτήσεις του ΕΣΠΑ").

Ειδικότερα, η δικογραφία αφορά στα -κατά περίπτωση- αδικήματα της πλαστογραφίας μετά χρήσεως κατά συναυτουργία, της άμεσης συνέργειας σε πλαστογραφία μετά χρήσεως και σε απόπειρα, της ψευδούς ανωμοτί κατάθεσης, της παράβασης των νόμων σχετικά με την κύρωση της σύμβασης για την προστασία οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων καθώς και των διατάξεων της νομοθεσίας περί σχέσεων Κράτους – Πολίτη.

Συγκεκριμένα, όπως προέκυψε από την αστυνομική έρευνα, οι δυο από τους κατηγορουμένους, μέτοχοι υπό σύστασης εταιρίας, χρησιμοποιώντας πλαστά έγγραφα ως δικαιολογητικά, συνυπέβαλαν επιχειρηματική πρόταση σε μη κερδοσκοπική εταιρία, η οποία έχει ως αντικείμενο την αξιολόγηση, προετοιμασία και διαπραγμάτευση εθνικών και περιφερειακών προτάσεων, που υποβάλλονται στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Η επιχειρηματική πρόταση αφορούσε δραστηριότητες διεπιστημονικών ερευνών και πειραματικών υπηρεσιών, εκπαιδευτικού χαρακτήρα με την ανάπτυξη καινοτόμων τεχνολογιών και ρομποτικής. Τα πλαστά έγγραφα αφορούσαν «δθήθεν» πτυχία Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων των Η.Π.Α και της Πάτρας, καθώς και Ινστιτούτου των Χανίων.

Επιπλέον, οι τρεις υπόλοιποι κατηγορούμενοι, υπάλληλοι - αξιολογητές της μη κερδοσκοπικής εταιρίας, έκαναν δεκτά τα δικαιολογητικά, χωρίς να διαπιστώσουν, όπως όφειλαν, ότι ήταν πλαστά και ανακριβή, με αποτέλεσμα να προωθήσουν την πρόταση στο επόμενο στάδιο της διαδικασίας και να εγκριθεί

οικονομική επιχορήγηση, ύψους 73.609 ευρώ. Η εξέλιξη της αστυνομικής έρευνας είχε σαν αποτέλεσμα να μην εκταμειωθεί το ποσό και να αποφευχθεί έτσι η βλάβη σε βάρος των συμφερόντων του Ελληνικού Δημοσίου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γενικότερα.

2.1.2 Απάτη άγαμων μητέρων για τα επιδόματα

Σε μητρόπολη των άγαμων μητέρων έχει αναδειχθεί ο Δήμος της Δυτικής Αχαΐας όπου στη σχετική λίστα με τις δικαιούχες επιδομάτων βρίσκονται εκατοντάδες γυναίκες της περιοχής.

Στη συντριπτική τους πλειοψηφία, είναι τσιγγάνες οι οποίες παρόλο που περνάνε με τον αγαπημένο τους τα σκαλιά της εκκλησίας, στη συνέχεια δεν δηλώνουν το γάμο, με αποτέλεσμα αμέσως μόλις γεννήσουν να υποβάλλουν δικαιολογητικά και να κατατάσσονται στην κατηγορία των άγαμων μητέρων.

Κύκλοι των αρμόδιων υπουργείων ήδη ερευνούν σε βάθος την υπόθεση και εξετάζουν το ενδεχόμενο, πίσω από αυτή τη βιομηχανία να κρύβονται και άλλα πρόσωπα (Blogo.gr, 2013, "Βιομηχανία παραγωγής άγαμων μητέρων για τα επιδόματα).

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, η περιοχή της Κάτω Αχαΐας και περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας, αναδεικνύονται σε "πρωταθλήτριες" μονογονεϊκών οικογενειών, με αποτέλεσμα για το πρώτο παιδί να εισπράττετε ποσό που αντιστοιχεί στα 450€ και για κάθε ένα που ακολουθεί να υπάρχει προσαύξηση 100€.

Το φαινόμενο εντοπίζεται πολύ περισσότερο σε νεαρά ζευγάρια τσιγγάνων, τα οποία έχουν ενημερωθεί για τα οφέλη και σε συνδυασμό με το γεγονός ότι αποκτούν πολλά παιδιά, εξασφαλίζουν ένα καλό επιπλέον εισόδημα

Ωστόσο, υπάρχει το ενδεχόμενο πίσω από την "βιομηχανία" παραγωγής άγαμων μητέρων, στην περιοχή να κρύβονται άτομα που μέσα από τα πόστα που κατέχουν να καθοδηγούν τα νέα -κατά κύριο λόγο - ζευγάρια τα οποία ενδεχομένως να έχουν δώσει και τη σχετική μίζα.

2.1.3 Απάτη με πλαστά δικαιολογητικά δυσλεξίας

Σύμφωνα με την εφημερίδα "Real.gr" (2012), αποκαλύφθηκε μετά από έρευνα της Οικονομικής Αστυνομίας που άρχισε από τον Οκτώβριο του 2011, απάτη με πλαστά δικαιολογητικά δυσλεξίας που δίνονταν σε μαθητές, οι οποίοι δεν συμμετείχαν για τον λόγο αυτό σε γραπτές εξετάσεις.

Στην υπόθεση εμπλέκονται μια 73χρονη λογοθεραπεύτρια, που φέρεται ότι είχε και τον κεντρικό ρόλο, μια 48χρονη γραμματέας του αρμόδιου τμήματος στο νοσοκομείο "Παίδων Παντελής" και μια 54χρονη ψυχολόγος στο ίδιο νοσοκομείο, σε βάρος των οποίων σχηματίστηκε δικογραφία, με κατηγορίες που αφορούν -κατά περίπτωση- τα αδικήματα της απάτης και της πλαστογραφίας πιστοποιητικών κατά συναυτουργία και κατ' εξακολούθηση (Real.gr, 2012).

Σύμφωνα με τα στοιχεία που προέκυψαν, οι τρεις γυναίκες εξέδιδαν πλαστά δικαιολογητικά δυσλεξίας, εισπράττοντας από 300 έως 900 ευρώ για το καθένα, μετά από αιτήσεις που έκαναν οι γονείς των παιδιών, οι οποίες στην πλειοψηφία τους ήταν νόμιμες. Ωστόσο γίνεται έρευνα και από το υπουργείο Παιδείας, προκειμένου να διαπιστωθεί αν κάποιες από τις βεβαιώσεις που έχουν εκδοθεί δεν τα δικαιούνταν οι αιτούντες, οπότε παράνομα οι μαθητές απαλλάχθηκαν από τις γραπτές εξετάσεις, δεδομένου ότι κάποιες από αυτές αφορούσαν μαθητές της Γ' Λυκείου.

Η διερεύνηση της υπόθεσης ξεκίνησε μετά τον εντοπισμό ενός πιστοποιητικού σε σχολείο, που φέρονταν να έχει εκδοθεί από το Νοσοκομείο "Παίδων Πεντέλης", το οποίο διαπιστώθηκε ότι ήταν πλαστό. Από την έρευνα της Οικονομικής Αστυνομίας εντοπίστηκαν 121 πλαστά πιστοποιητικά, τα οποία είχαν κατατεθεί σε σχολεία, κυρίως Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της Λέρου, της Λέσβου και της Αττικής.

Από τα πιστοποιητικά αυτά και βεβαιώσεις δυσλεξίας, 59 φέρονται να έχουν εκδοθεί από το Νοσοκομείο "Παίδων Πεντέλης", με πλαστογραφημένες τις υπογραφές των ιατρών και των Διοικητικών Διευθυντών και Υποδιευθυντών. Οι υπόλοιπες 62 ιατρικές βεβαιώσεις - εκθέσεις δυσλεξίας φέρονται να έχουν εκδοθεί από το Νοσοκομείο "Σισμανόγλειο", χωρίς πρωτόκολλο ή με πρωτόκολλο άλλων ασθενών, ενώ σε άλλα πιστοποιητικά οι ιατροί δεν αναγνώρισαν την υπογραφή τους.

Στο πλαίσιο της προανακριτικής έρευνας προέκυψε ότι η 73χρονη ήταν υπεύθυνη για την κατάρτιση και έκδοση των περισσότερων πλαστών πιστοποιητικών δυσλεξίας. Η συγκεκριμένη είναι συνταξιούχος του Νοσοκομείου "Σισμανόγλειο", ενώ διατηρεί κέντρο λογοθεραπείας στο Χαλάνδρι.

Ειδικότερα μετά τη συνταξιοδότησή της, το τέλος του 2006, παρέμεινε για ένα εξάμηνο ως συνεργάτης στο "Σισμανόγλειο" Νοσοκομείο, οπότε εξέδιδε πιστοποιητικά δυσλεξίας, είτε μόνη της, χωρίς να έχει δικαίωμα, είτε πλαστογραφώντας την υπογραφή της αρμόδιας ψυχολόγου για την έκδοση τέτοιων πιστοποιητικών.

Μετά την αποχώρηση της από το νοσοκομείο συνέχιζε να καταρτίζει πιστοποιητικά, συνεργαζόμενη με τη 48χρονη γραμματέα του Νοσοκομείου "Παιδων Πεντέλης" και την 56χρονη ψυχολόγο.

Για τα πιστοποιητικά η λογοθεραπεύτρια λάμβανε την προαναφερόμενη αμοιβή ή τα έδινε δωρεάν στους πελάτες του κέντρου λογοθεραπείας της, για να διατηρεί την πελατεία της.

Σε έρευνα που διενεργήθηκε στο σπίτι της 73χρονης καθώς και στο λογοθεραπευτικό κέντρο που διατηρεί, βρέθηκαν: Ένα έγγραφο του Νοσοκομείου "Παιδων Πεντέλης", το οποίο έφερε πρωτόκολλο και ονόματα ιατρών, χωρίς να έχουν τεθεί υπογραφές τους και το οποίο εξετάζεται για τη γνησιότητά του και ένας σκληρός δίσκος ηλεκτρονικού υπολογιστή.

Επιπλέον διενεργήθηκε φορολογικός έλεγχος στα τηρούμενα βιβλία και στοιχεία του λογοθεραπευτικού κέντρου, όπου διαπιστώθηκε πλήθος φορολογικών παραβάσεων για τις οποίες ενημερώθηκε η αρμόδια Δ.Ο.Υ. για να επιβάλει τα αντίστοιχα πρόστιμα και κυρώσεις.

Η δικογραφία εστάλη στην Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών, η οποία εκτός των άλλων θα εξετάσει αν προκύπτουν ποινικές ευθύνες των ατόμων που ζητούσαν και ελάμβαναν τα πιστοποιητικά, αν και σε πολλές περιπτώσεις φέρεται ότι δεν γνώριζαν ότι παραλάμβαναν πλαστογραφημένα έγγραφα.

2.1.4 Απάτη με αταυτοποίητες συντάξεις

Σε προσωρινή αναστολή 18.228 αταυτοποίητων συντάξεως προχώρησε τον Μάρτιο του 2012, το Υπουργείο Εργασίας, μετά από εντολή του υπουργού Γιάννη Βρούτση προς την Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΗΔΙΚΑ).

Πρόκειται για συντάξεις που μετά τις αυτοπρόσωπες απογραφές διαπιστώθηκε, μέσω της ΗΔΙΚΑ, ότι δεν διαθέτουν ούτε Αριθμό Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης, (ΑΜΚΑ) ούτε Αριθμό Φορολογικού Μητρώου (ΑΦΜ).

"Τα ευρήματα είναι πολύ μεγάλα και σημαντικά και αποδεικνύουν το μέγεθος της ανομίας, είτε από παραλείψεις είτε από σκοπιμότητες, που υπήρχαν για χρόνια", δήλωσε σχολιάζοντας το αποτέλεσμα της απογραφής, ο υπουργός Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας Γιάννης Βρούτσης και χαρακτήρισε "τιτάνια" την προσπάθεια που έχει αναλάβει το υπουργείο για να πετύχει το "νοικοκύρεμα του ασφαλιστικού συστήματος. Για την υπόθεση των αταυτοποίητων συντάξεων έχει ήδη δημιουργηθεί στην ΗΔΙΚΑ ειδικός λογαριασμός, απ' όπου θα παρακολουθούνται μία

προς μία όλες οι περιπτώσεις έως ότου ξεκαθαρίσει το τοπίο», προσέθεσε ο υπουργός Εργασίας και διαβεβαίωσε ότι όπου εντοπιστούν ευθύνες, απ' όπου και αν προέρχονται, αυτές θα αποδοθούν άμεσα".

Ο έλεγχος των αταυτοποίητων συντάξεων έγινε μέσω της ενιαίας βάσης ηλεκτρονικών αρχείων όλων των συντάξεων και των συνταξιούχων, που λειτουργεί στο πλαίσιο της ΗΔΙΚΑ από τις 21 Δεκεμβρίου του 2012.

Παρά το ότι οι συντάξεις αυτές αντιπροσωπεύουν συνολικά το 0,4% από το σύνολο των 4.412.797 συντάξεων που χορηγούνται κάθε μήνα, στελέχη του υπουργείου Εργασίας δεν κρύβουν τον προβληματισμό τους, για το γεγονός ότι οι συντάξεις αυτές έχουν "περάσει" από όλες τις προηγούμενες απογραφές και δεν αποκλείουν την ύπαρξη οργανωμένων κυκλωμάτων, που μπορεί να δρουν μέσα στο ίδιο το ασφαλιστικό σύστημα (Blogo.gr, 2013, "Αναστέλλονται 18.228 αταυτοποίητες συντάξεις").

Οι σημαντικότερες αποκλίσεις εμφανίζονται στα μεγάλα ταμεία -το ΙΚΑ, το Ταμείο του Δημοσίου και τον ΟΓΑ- παρατηρούνται όμως και σε μικρότερα ταμεία.

Συγκεκριμένα, 8.577 αταυτοποίητες συντάξεις χορηγούνται από το ΙΚΑ, σε σύνολο 1.008.998 συνταξιούχων, 2.129 από το επικουρικό του ΙΚΑ (ΕΤΑΕΜ), σε σύνολο 650.654 συνταξιούχων, 3.266 από το Δημόσιο σε σύνολο 446.930 και 2.874 από τον ΟΓΑ, σε σύνολο 745.629 συνταξιούχων.

Ακόμη, 325 από τον Τομέα Επικουρικής Ασφάλισης Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων (ΤΑΔΚΥ), σε σύνολο 24.657 συνταξιούχων, 291 από το Ταμείο Πολιτικών Υπαλλήλων (ΜΤΠΥ), σε σύνολο 241.769, από το ΕΤΕΑ ΤΕΑΠΕ των ΕΛΤΑ 235 σε σύνολο 9.377 και 225 από το Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο (ΝΑΤ) σε σύνολο 71.610.

2.1.5 Απάτη με εικονικά τιμολόγια

Εικονικά τιμολόγια ύψους εκατομμυρίων ευρώ, απόκρυψη εισοδημάτων από ιατρούς, καθώς και υποθέσεις υπεξαίρεσης αλλά και λαθρεμπορίου χρυσού, έφεραν στο "φως" έλεγχοι του ΣΔΟΕ τον Φεβρουάριο του 2013. Συγκεκριμένα, όπως διαπιστώθηκε στο πλαίσιο των ελέγχων του Σώματος, 11 επιχειρήσεις στην Αττική εξέδωσαν εικονικά και πλαστά τιμολόγια ύψους 88.240.000 ευρώ. Πρόκειται για επιχειρήσεις κατασκευής και συντήρησης διαφημιστικών πινακίδων, κλωστοϋφαντουργία, τεχνική εταιρία και εμπόριο χημικών.

Εντοπίστηκαν, επίσης, ένας συνταξιούχος που εξέδωσε 365 εικονικά στοιχεία ύψους 4.081.000 ευρώ και μια Ομοσπονδία ατομικού αθλήματος που εξέδωσε 15 πλαστά στοιχεία και δύο εικονικά τιμολόγια ύψους 150.000 ευρώ. Παράλληλα, 21 επιχειρήσεις έλαβαν εικονικά τιμολόγια ύψους 7.220.000 ευρώ, προκειμένου να αυξήσουν τα έξοδά τους, ώστε να αποφύγουν την καταβολή ΦΠΑ και φόρο εισοδήματος. Στο πλαίσιο των ελέγχων περιουσιακών στοιχείων και καταθέσεων από το Σ.Δ.Ο.Ε. προέκυψε ακόμη ότι στην Αθήνα (Blogo.gr, 2013 "Εικονικά τιμολόγια ύψους 88,2 εκατ. ευρώ έφεραν στο φως έλεγχοι του ΣΔΟΕ, Έρευνα σε πρώην αστυνομικό με σελίδα στοιχημάτων"):

- Ιατρός –ΩΡΛ απέκρυψε εισοδήματα ύψους 2.472.000 ευρώ.
- Ιατρός – Καθηγητής απέκρυψε εισοδήματα ύψους 188.000 ευρώ.
- Σε έλεγχο προγραμμάτων Κονδυλίων Ερευνών του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης 129 δικαιούχα πρόσωπα απέκρυβαν αμοιβές 1.693.000 ευρώ.

Μετά από εισαγγελική παραγγελία, διαπιστώθηκε ακόμη ότι υπάλληλος στο Δικηγορικό Σύλλογο Μυτιλήνης υπεξάιρεσε από το 2006-2011, από μη απόδοση παρακρατούμενων φόρων και μη απόδοση μερισμάτων, το ποσό του 1.160.000 ευρώ.

Στην Θεσσαλονίκη το ΣΔΟΕ, σε συνεργασία με την ΕΛΑΣ, προέβη σε έλεγχο πρώην αστυνομικού που διατηρούσε ιστοσελίδα στοιχημάτων από το διαδίκτυο με έδρα την Αυστρία. Διαπιστώθηκε ότι είχε προσαύξηση περιουσίας κατά 1.190.000 ευρώ. Ο ελεγχόμενος προσήλθε και υπέβαλε συμπληρωματική φορολογική δήλωση.

Την ίδια ώρα, το ΣΔΟΕ Στερεάς Ελλάδας ολοκλήρωσε τους ελέγχους στους 48 αγρότες με τις σημαντικότερες υποθέσεις έκδοσης και λήψης πλαστών και εικονικών τιμολογίων, το ύψος των οποίων ανήλθε στο ποσό των 222.515.063 ευρώ.

Στο μεταξύ, το ΣΔΟΕ Π.Δ. Πελοποννήσου συνεχίζει τις έρευνες για τη μεταβίβαση ακινήτων από υπεράκτιες εταιρείες, σε φυσικά πρόσωπα. Διαπιστώθηκε ότι αγοραστές -φυσικά πρόσωπα στις περισσότερες περιπτώσεις δεν έχουν δηλώσει την μεταβίβαση- αγορά του ακινήτου και καλούνται σε υποβολή συμπληρωματικών δηλώσεων φόρου εισοδήματος. Οι έλεγχοι γίνονται σε 187 υπεράκτιες εταιρείες εγγεγραμμένες στην πρώην ΔΟΥ Κρανιδίου. Επίσης, διεξάγονται έρευνες σε 27 υπεράκτιες εταιρείες αρμοδιότητας ΔΟΥ Κύμης.

Στη Δυτική Ελλάδα, κλιμάκια του Σώματος κατάσχισαν 19,5 τόνους χαλκού σε σκραπ, σε δύο επιχειρήσεις χωρίς να υπάρχουν τα σχετικά παραστατικά αγοράς. Ερευνάται αν η προέλευση του χαλκού είναι προϊόν κλοπής από εγκαταστάσεις

επιχειρήσεων και εργοστασίων. Παράλληλα, το ΣΔΟΕ Η.Δ Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης με τη συνεργασία του Τελωνείου Κήπων κατάσχεσε ποσότητα 5 κιλών χρυσού περίπου αξία 111.000 ευρώ ενώ για την υπόθεση συνελήφθη ένας Έλληνας υπήκοος, ο οποίος οδηγήθηκε με την αυτόφωρη διαδικασία ενώπιον του Εισαγγελέα Αλεξανδρούπολης.

Σύμφωνα με το ΣΔΟΕ, ο χρυσός από τη συσκευασία του οδηγεί στο συμπέρασμα, ότι ήταν προϊόν τήξης κοσμημάτων στην Ελλάδα. Τέλος, ποσότητα 68 κιλών κάνναβης κατασχέθηκε από υπαλλήλους του τμήματος Δίωξης Ναρκωτικών του ΣΔΟΕ Αττικής, σε εταιρία αποθήκευσης και μεταφοράς εμπορευμάτων (LOGISTICS) στον Ασπρόπυργο. Η ποσότητα κάνναβης, που ήταν κρυμμένη σε ψυγείο οικιακής χρήσεως, κατασχέθηκε. Από την έρευνα προέκυψε ότι το ψυγείο είχε αγοραστεί προ ολίγων ημερών από την περιοχή της Κορίνθου από δύο άτομα αλβανικής καταγωγής, τα οποία και αναζητούνται.

2.1.6 Απάτη με παράνομες επανεξαγωγές φαρμάκων

Με βάση δημοσίευμα στο Matrix24 (2013), ο κ. Σαλμάς ανέφερε ότι οι φαρμακαποθήκες, φαρμακοποιοί και σε ορισμένες περιπτώσεις γιατροί εμπλέκονται στο κύκλωμα παράνομων επανεξαγωγών φαρμάκων, αναφέροντας συγκεκριμένες υποθέσεις, τις οποίες εντόπισε στο ΣΔΟΕ.

Ήδη, από τις αρχές του 2013, 60 φαρμακεία βρίσκονται στο στόχαστρο του ΣΔΟΕ και έχουν επιβληθεί αυστηρές ποινές, όπου σε μια περίπτωση το πρόστιμο ανήλθε στο ποσό του ενός εκατομμυρίου ευρώ.

Τα ονόματα των φαρμακοποιών που εμπλέκονται στις ανωτέρω υποθέσεις απεστάλησαν στον Πρόεδρο του Πανελληνίου Φαρμακευτικού Συλλόγου. Σύμφωνα με στοιχεία που παρουσίασε ο κ. Σαλμάς, όπως αυτά προκύπτουν από ελέγχους του ΣΔΟΕ, φαρμακαποθήκες σε Αττική, Μεσσηνία, Κόρινθο και Κέρκυρα, προχωρούν στη συγκεκριμένη πρακτική χωρίς να διαθέτουν τα νόμιμα παραστατικά.

Στην Κόρινθο, βρέθηκαν 441 φαρμακευτικά σκευάσματα με επανακολλημένες τις ταινίες γνησιότητας και 70 χωρίς αυτές, σε κουτιά υποδημάτων σε διπλανό κατάστημα φαρμακείου. Στη Μεσσηνία, φαρμακαποθήκη, σε συνεργασία με 15 φαρμακεία της περιοχής, συγκέντρωνε φάρμακα χωρίς να εκδίδει τιμολόγια και τα διακινούσε εκτός Ελλάδας. Στους εμπλεκόμενους της συγκεκριμένης υπόθεσης επιβλήθηκαν πρόστιμα 1,932 εκατ. ευρώ.

Σε μια άλλη περίπτωση, φαρμακαποθήκη στους Αγίους Αναργύρους μάζευε φάρμακα από 40 φαρμακεία και στη συνέχεια τα προωθούσε στη Γερμανία. Φαρμακείο στην Αθήνα προχωρούσε σε απευθείας εξαγωγές, αλλά και μέσω φαρμακαποθήκης, σκευάσματος για την ωχρά κηλίδα. Στην υπόθεση αυτή εμπλέκονται και φαρμακεία δημόσιων νοσοκομείων και φαρμακεία του ΙΚΑ, αλλά και διευθυντής κλινικής σε δημόσιο νοσοκομείο.

Εταιρία διακίνησης φαρμάκων στην λεωφόρο Συγγρού, θυγατρική βουλγάρικης εταιρίας, με ιδιοκτήτη Έλληνα γιατρό, διαπιστώθηκε ότι πραγματοποιούσε τριγωνικές ενδοκοινοτικές εξαγωγές φαρμάκων, σε Βουλγαρία, Αγγλία, Γερμανία, με φάρμακα που προμηθευόταν από φαρμακεία όλης της χώρας και τιμολογούσε στη μητρική στη Βουλγαρία. Συνολικά, 202 φαρμακεία προμήθευσαν παρανόμως με φάρμακα την εταιρία από 20/12/2011 έως και 15/1/2013. Παράλληλες εξαγωγές πραγματοποιούσε φαρμακαποθήκη στο Περιστέρι σε συνεργασία με 260 φαρμακεία από όλη τη χώρα.

2.1.7 Απάτη με επιστροφές ΦΠΑ σε αγρότες

Σύμφωνα με το ArgoNews (2011), μεγάλη απάτη σε βάρος του Δημοσίου που σχετίζεται με την επιστροφή ΦΠΑ σε αγρότες, ανακάλυψαν στελέχη του ΣΔΟΕ στην Πελοπόννησο. Ο διευθυντής του ΣΔΟΕ Πελοποννήσου, που έχει έδρα την Τρίπολη, Νίκος Κολεντζάκης αποκάλυψε ότι εντόπισαν το κύκλωμα διότι πολλοί αγρότες, κυρίως του ειδικού καθεστώτος, σε όλους τους νομούς της περιφέρειας Πελοποννήσου, εισέπρατταν τεράστια ποσά από επιστροφή ΦΠΑ, για παραγόμενα προϊόντα που δεν θα μπορούσαν ποτέ να έχουν παράγει, λόγω των λίγων στρεμμάτων γης που κατείχαν και καλλιεργούσαν.

Κατά τη διασταύρωση, μάλιστα, των στοιχείων επιβεβαιώθηκε η απάτη, αφού από τα τιμολόγια - δελτία αποστολής, που κατέθεταν οι αγρότες για να πάρουν την επιστροφή, εμφανιζόταν να έχει γίνει μεταφορά πολλών τόνων με αγροτικά προϊόντα σε φορτηγά που δεν μπορούσαν να σηκώσουν το φορτίο, αλλά και με αυτοκίνητα, οι πινακίδες κυκλοφορίας των οποίων ανήκαν σε βυτιοφόρα.

Εν τω μεταξύ λόγω της έρευνας έχει "παγώσει" η επιστροφή ΦΠΑ σε αγρότες με τιμολόγια από 3.000 ευρώ και πάνω, καθώς γίνεται έλεγχος σε όλες τις ΔΟΥ της Περιφέρειας, και ιδιαίτερα σε ύποπτα τιμολόγια.

Ο κ. Κολετζάκης σε δηλώσεις του μίλησε για "φάμπρικα", για κυκλώματα που πουλάνε τιμολόγια κι έχουν έδρα εκτός από την Ηλεία, την Αθήνα, την Κατερίνη, την Κέρκυρα, τη Θεσσαλία και τη Θήβα.

Αυτοί έχουν ορισμένους επιτήδειους (από Κορυδαλλό, Μοσχάτο κ.λπ.) που βρίσκουν αγρότες πελάτες. Η "φάμπρικα" φέρνει καλά χρήματα, αφού σε τιμολόγια από 500.000 μέχρι 1 εκατ. ευρώ η επιστροφή του ΦΠΑ (11%) είναι μεγάλο ποσό.

Ο Ν. Κολετζάκης είπε πως είναι ανύπαρκτοι οι εκδότες -ή κάποιος έχουν κάνει έναρξη επαγγέλματος- αλλά συστηματικά πουλάνε τιμολόγια. Αυτό δεν γίνεται μόνο στα Φιλιατρά ή στην Τριφυλία, και γι' αυτό έχει δοθεί εντολή σε όλες τις ΔΟΥ των νομών της Περιφέρειας Πελοποννήσου να στείλουν στο ΣΔΟΕ επιστροφές ΦΠΑ με ποσά από 3.000 και 5.000 ευρώ και πάνω. Επεσήμανε ότι υπάρχει εθελουσία συμμόρφωση από αγρότες, καθώς αρκετοί έχουν επιστρέψει χρήματα που δε δικαιούνται για να γλυτώσουν το ποινικό μέρος, την καταδίκη στο δικαστήριο.

Επιπλέον, ελέγχονται μεγάλες ποσότητες κηπευτικών. Ο προϊστάμενος του ΣΔΟΕ Πελοποννήσου ενημέρωσε ότι ελέγχονται μεγάλες ποσότητες κηπευτικών που δε χωράνε σ' ένα φορτηγό, όπως φαίνεται στο τιμολόγιο, ή περιπτώσεις πληρωμής τοις μετρητοίς στο χωράφι με εκατοντάδες χιλιάδες ευρώ. Ελέγχονται, για παράδειγμα, τιμολόγια καρπουζιών που τον Ιούνιο πουλήθηκαν 29 λεπτά και τον Αύγουστο 30 λεπτά. Δηλαδή «ύποπτα», καθώς το πρώιμο καρπούζι είναι αδύνατον να είχε μικρότερη τιμή! Στο μικροσκόπιο βρίσκονται τιμολόγια με τιμές και ποσότητες που δεν είναι ή δε φαίνονται αληθινές. Ελέγχονται επίσης οι δηλώσεις καλλιέργειας παραγωγών, για τα πόσα στρέμματα καλλιεργεί κάποιος, τι απόδοση έχουν - κι αυτός που τα αγόρασε πού τα πουλάει.

2.1.8 Απάτη με εικονικές συνταγογραφήσεις φαρμάκων

Σύμφωνα με άρθρο στο News247 (2013), απάτη με συνταγές πανάκριβων φαρμάκων και σκευασμάτων που γράφτηκαν και εκτελέστηκαν σε ονόματα νεκρών έφεραν στο φως οι έλεγχοι που γίνονται στον ΕΟΠΥΥ. Το κέρδος για κάθε έναν από τους εμπλεκόμενους γιατρούς που έχουν εντοπιστεί να μετέχουν στα κυκλώματα εικονικής συνταγογράφησης φτάνει τα 30.000 ευρώ.

Ειδικότερα διαπιστώθηκε μεγάλος αριθμός συνταγογράφησης σε ασφαλισμένους που δεν είναι εν ζωή, συνταγογράφηση σε ασφαλισμένους εν αγνοία τους, συνταγογραφήσεις σε βιβλιάρια που έχουν κλαπεί και σε ασφαλισμένους που δεν διαθέτουν ασφαλιστική ικανότητα.

Επίσης, διαπιστώθηκε εκτέλεση ιδίων συνταγών ταυτόχρονα χειρόγραφα και ηλεκτρονικά σε διαφορετικά φαρμακεία ή εκτέλεση της ίδιας συνταγής δυο φορές από το ίδιο φαρμακείο.

Στην περιοχή της Θεσσαλονίκης, βρέθηκαν σε κάδο απορριμμάτων φάρμακα με αποκολλημένες τις ταινίες γνησιότητας και διαπιστώθηκε η εμπλοκή επτά γιατρών που είχαν συνταγογραφήσει εικονικά τα φάρμακα αυτά και αρκετών φαρμακοποιών που εκτέλεσαν τις συνταγές (naftemporiki.gr, 2013).

Στη Ρόδο, τα αποτελέσματα ερευνών έδειξαν εμπλοκή ενός ιατρού και δυο φαρμακείων, επίσης, στην εκτέλεση εικονικών συνταγών. Στη Μυτιλήνη, εντοπίστηκαν δύο γιατροί του ΕΣΥ και ένα φαρμακείο που εμπλέκονταν σε υπόθεση πλασματικής συνταγογράφησης.

Στην Ανατολική Αττική, γιατρός είχε συνταγογραφήσει εικονικά για 23 ασφαλισμένους, 123 συνταγές, εν αγνοία τους, με την εμπλοκή επίσης ενός ελεγκτή και αρκετών φαρμακοποιών.

Στο Ηράκλειο Κρήτης σε μεγάλη Υγειονομική Υπηρεσία του νησιού έχουν κατατεθεί για αποζημίωση, σκευάσματα ειδικής διατροφής σε εκατοντάδες ασφαλισμένους. Η υπόθεση σχετίζεται και με εκείνη που αφορούσε χορήγηση σκευασμάτων ειδικής διατροφής ακόμη και σε νεκρούς και έχει διαταχθεί πλήρης έλεγχος.

Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος η έρευνα έχει αναδείξει πλήθος από στοιχεία που κρίνονται τουλάχιστον ύποπτα, κυρίως αναφορικά με την συνταγογράφηση των φαρμάκων και τη χορήγηση αναρρωτικών αδειών από ιατρούς του Οργανισμού.

Τέλος σε μεγάλες ιδιωτικές ιατρικές μονάδες διαπιστώθηκε πλήθος παραβάσεων και εκ πλαγίου παράβαση των συμβάσεων δια της πολλαπλής χρέωσης ΚΕΝ.

Μετά τα αποτελέσματα των ελέγχων, η διοίκηση του ΕΟΠΥΥ αποφάσισε να εγγραφεί στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Καταπολέμηση της Απάτης και της Διαφθοράς στο χώρο της Υγείας.

2.1.9 Απάτη ασφάλισης της μεταλυκειακής εκπαίδευσης (ΙΕΚ)

Με βάση δημοσίευμα της εφημερίδας "Το Βήμα" (2013), θύελλα έχει ξεσπάσει στον χώρο της ιδιωτικής μεταλυκειακής εκπαίδευσης της Ελλάδας, καθώς αποκαλύπτονται απάτες εκατομμυρίων η μία μετά την άλλη, εις βάρος του ΙΚΑ και

τους χιλιάδες ασφαλισμένους του. Οι απάτες αυτές καταλογίζονται σε επιχειρηματίες οι οποίοι, τυπικά, θα μπορούσαν να επεκταθούν και στον χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης. Ιδιοκτήτες ιδιωτικών ΙΕΚ παραπέμπονται στη Δικαιοσύνη για βαριά κακούργηματα, γεγονός που σοκάρει αλλά και κρούει τον κώδωνα του κινδύνου για τους νέους που ενδιαφέρονται να εγγραφούν σε αντίστοιχα εκπαιδευτικά προγράμματα. Μετά την ποινική δίωξη για το κακούργημα της χρήσης πλαστών στοιχείων ασφαλιστικής ενημερότητας και για σειρά άλλες οικονομικές και φορολογικές παραβάσεις κατά των εκπροσώπων του εκπαιδευτικού ομίλου ΙΕΚ Ξυνή, ενώπιον της Δικαιοσύνης οδηγεί τώρα η διοίκηση του ΙΚΑ και άλλους μεγαλοεπιχειρηματίες του ίδιου χώρου.

Η μηνυτήρια αναφορά που αποκαλύπτει "Το Βήμα" αφορά τη διάπραξη αδικημάτων κακούργηματικού χαρακτήρα με την επιβαρυντική περίπτωση των ιδιαίτερων τεχνασμάτων και καταγράφει τις λεπτομέρειες απάτης εκατομμυρίων ευρώ σε βάρος του ΙΚΑ. Συγκεκριμένα περιγράφονται σε αυτήν οι "μέθοδοι" που χρησιμοποιούνται από επιχειρηματίες του χώρου της μεταλλευτικής εκπαίδευσης, προκειμένου να αποφεύγουν την καταβολή εισφορών, ύψους αρκετών εκατομμυρίων.

Με την κίνησή του αυτή ο διοικητής του ΙΚΑ κ. Ροβέρτος Σπυρόπουλος προσφεύγει στη Δικαιοσύνη καταγγέλλοντας τις κομψίνες που έστηναν οι ιδιοκτήτες των ΙΕΚ και οι οποίες αφορούν την εικονική ασφάλιση προσώπων σε εταιρείες-"φαντάσματα" και την πτώχευση των εταιρειών αυτών στη συνέχεια.

Η μηνυτήρια του κ. Σπυρόπουλου, η οποία κατατέθηκε στον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, στρέφεται κατά 22 ατόμων εκπροσώπων του ΙΕΚ Δομή, οι οποίοι κατηγορούνται ότι ζημίωσαν το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ με το ποσό των 6.337.402,43 ευρώ. Και αυτό, όπως αναφέρεται, με την *"επιφύλαξη περαιτέρω ζημίας του ΙΚΑ ως εκ της χορήγησης παροχών σε χρήμα και είδος κατά τη διάρκεια της ασφάλισης εργαζομένων ή παροχών συντάξεως θεμελιωθείσας με εικονική απασχόληση"*.

Στόχος, όπως αναφέρεται στο κείμενο, είναι η αποφυγή πληρωμής ασφαλιστικών εισφορών για εργαζομένους και η εικονική ασφάλιση δήθεν εργαζομένων, ώστε οι τελευταίοι να λάβουν τις παροχές του ασφαλιστικού τους φορέα. Όπως είναι σαφές, οι εν λόγω επιχειρηματίες κατηγορούνται ότι πλούτιζαν σε βάρος του ΙΚΑ, αδιαφορώντας για τις τύχες των χιλιάδων ασφαλισμένων του.

Στη μηνυτήρια αναφορά του κ. Σπυρόπουλου περιγράφεται χαρακτηριστικά ο τρόπος με τον οποίο πολλοί επιχειρηματίες έβρισκαν δήθεν νόμιμο τρόπο ώστε να αποφεύγουν την καταβολή των ασφαλιστικών εισφορών, καθώς προσλάμβαναν

προσωπικό που ασφάλιζαν σε εικονικές εταιρείες, τις οποίες στη συνέχεια οδηγούσαν σε πτώχευση.

Όπως, επίσης, αναφέρεται στο κείμενο, οι δράστες ίδρυναν σειρά εταιρειών, στη συνέχεια ασφάλιζαν τους εργαζομένους σε εκείνες που δεν είχαν επιχειρηματική παρουσία και τις οποίες είχαν προαποφασίσει να οδηγήσουν σε πτώχευση.

Χαρακτηριστικά, περιγράφεται ότι ιδρύονταν αρχικά εταιρείες με αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών εκπαίδευσης, όπου παρείχαν εργασία εκπαιδευτικοί και βοηθητικό/υποστηρικτικό προσωπικό (χαρακτηρίζονται ως Ομάδα εταιρειών Α'). Παράλληλα ιδρύονταν εταιρείες που, μολοντί δεν είχαν τις προϋποθέσεις για να δανείζουν προσωπικό σε τρίτους, ασκούσαν παράνομα τέτοιες δραστηριότητες προσλαμβάνοντας εργαζομένους τους οποίους στη συνέχεια "δάνειζαν" στις εταιρείες της Ομάδας Α' (χαρακτηρίζονται στη μηνυτήρια αναφορά ως Ομάδα εταιρειών Β').

Οι εταιρείες της Ομάδας Β' ασφάλιζαν στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ τους φερόμενους ως εργαζομένους σε αυτές χωρίς να καταβάλλουν τις εισφορές που τους αναλογούσαν. Ταυτόχρονα οι εταιρείες της Ομάδας Α' ασκούσαν τις εμπορικές τους δραστηριότητες εκμεταλλευόμενες την παροχή εργασίας σε αυτές από τους εργαζομένους που είχαν προσληφθεί από τις εταιρείες της Ομάδας Β' χωρίς να βαρύνονται με την υποχρέωση να καταβάλλουν ασφαλιστικές εισφορές.

Η μηνυτήρια αναφορά αναφέρει ακόμη ότι *"όταν ανακαλύπτονταν ίχνη της τελούμενης απάτης, οι μεν εταιρείες της πρώτης ομάδας εταιρειών μεταβίβαζαν την επιχείρησή τους κατά την έννοια του άρθρου 479 Α.Κ. (άδεια λειτουργίας, εγκαταστάσεις, εξοπλισμό κλπ.) σε άλλες εταιρείες της ίδιας ομάδας, ενώ οι ανενεργές εταιρείες της δεύτερης ομάδας πτώχευαν, οι δε φερόμενοι ως εργαζόμενοι σε αυτές υπάλληλοι προσλαμβάνονταν από άλλες εταιρείες της ίδιας ομάδας, ούτως ώστε να συνεχίσουν τις απατηλές δραστηριότητές τους"*.

Επιπλέον, όπως περιγράφεται στη μηνυτήρια αναφορά του ΙΚΑ, *"όλες οι εταιρείες της Ομάδας Α' είχαν έδρα ή υποκαταστήματα στις ίδιες διευθύνσεις κοινή διοίκηση, ίδιους ανά ομάδα σκοπούς και χρησιμοποιούσαν παρεμφερείς επωνυμίες και τους ίδιους διακριτικούς τίτλους ώστε να παραπλανούν το κοινό. Οι εταιρείες της Ομάδας Β' είχαν παρεμφερείς επωνυμίες και ασκούσαν την ίδια ακριβώς δραστηριότητα. Οι δράστες χρησιμοποιούσαν τις παραπάνω εταιρείες αποκλειστικά και μόνο προς αποφυγή εκπληρώσεως των νομίμων υποχρεώσεών τους, συντρέχουσας εν προκειμένω περιπτώσεως άρσης άλλως διάτρησης του εταιρικού μανδύα"*.

Η μηνυτήρια αναφορά καταλήγει στη διαπίστωση ότι *"με αυτό τον τρόπο οι*

δράστες επέτυχαν όπως οι μεν εταιρείες της Ομάδας Α' να ασκούν ανενόχλητες τις εμπορικές τους δραστηριότητες - χωρίς να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους προς ασφάλιση των πράγματι εργαζομένων σε αυτές καλυπτόμενες πίσω από παράνομα συμφωνητικά δανεισμού εργαζομένων -, οι δε εταιρείες της Ομάδας Β' να ασφαλίζουν προσωπικό ως δήθεν απασχολούμενο σε αυτές χωρίς να καταβάλλουν τις αναλογούσες ασφαλιστικές εισφορές και να καθιστούν αδύνατη τη διεκδίκησή τους διά της μεθόδου της πώχευσής τους». Με απλά λόγια, είχαν δημιουργήσει ένα σύστημα ώστε καμία εταιρία να μην πληρώνει εισφορές και αυτοί να κερδίζουν από την εργασία των υπαλλήλων τους.

"Οι εταιρείες της Ομάδας Β' εμφανίζονταν σαν να είχαν πραγματική επιχειρηματική δραστηριότητα, ενώ το αληθές είναι ότι ιδρύθηκαν εικονικά και αποκλειστικά, προκειμένου να εξυπηρετήσουν τον εγκληματικό σκοπό της αποφυγής καταβολής των ασφαλιστικών εισφορών των εργαζομένων στις εταιρείες της Ομάδας Α'", αναγράφεται στην καταγγελία.

Όπως αναφέρει ο κ. Σπυρόπουλος, καταλήγοντας, προφανώς οι υπάλληλοι του ΙΚΑ παραπλανήθηκαν και αποδέχονταν "να ασφαλίσουν εργαζομένους της Ομάδας Β' (πράξη περιουσιακής διάθεσης) ενώ εάν γνώριζαν την αλήθεια (ότι δηλαδή ιδρύθηκαν εικονικά και οι εργαζόμενοι δεν παρείχαν πραγματική υπηρεσία σε αυτές), δεν θα ενέκρινε την ασφάλιση αλλά θα απαιτούσαν η ασφάλιση να γίνει στις εταιρείες της Ομάδας Α'".

Τέλος, στην υπόθεση αυτή εμπλέκονται σύμφωνα με τη μηνυτήρια αναφορά ως μέλη της Ομάδας Α' το Ιδιωτικό Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης "Δομή" ανώνυμη εταιρία "Δομή", το Ιδιωτικό Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης Δοκός ΑΕ - "ΙΕΚ-ΔΟΜΗ", η Δεσμός Εκπαιδευτική ΑΕ "Λύκεια Δομή", η "Άλφα Εκπαιδευτική ΑΕ" και το "Ιδιωτικό ΙΕΚ Έψιλον Εκπαιδευτική ΑΕ".

2.1.10 Απάτη επιδοτήσεων με καπνοπαραγωγούς

Σύμφωνα με δημοσίευμα του Δημοσιογραφικού Συγκροτήματος Μακεδονίας και του Φώτη Κουτσαμπάρη (2012), εξαρθρώθηκε απάτη εις βάρος του Δημοσίου από καπνοπαραγωγούς, οι οποίοι δήλωναν ονόματα αποθανόντων, και έκαναν αιτήσεις ενίσχυσης από πρόγραμμα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης.

Οι ύποπτες υποθέσεις 78 καπνοπαραγωγών εντοπίστηκαν έπειτα από ελέγχους και στάλθηκαν στην εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών από τον υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης Αθανάσιο Τσαυτάρη. Οι συγγενείς των αποθανόντων, οι οποίοι προφανώς

έλαβαν τις επιδοτήσεις, καλούνται τώρα να επιστρέψουν ποσό που φθάνει συνολικά τις 150.000 ευρώ.

Ο εντοπισμός έγινε έπειτα από διασταυρωτικούς ελέγχους μεταξύ των αρχείων των δικαιούχων του μέτρου 144 και του αρχείου με τους αποβιώσαντες από τη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων του υπουργείου Οικονομικών, τους οποίους πραγματοποίησε ο ΟΠΕΚΕΠΕ στις αρχές Ιουνίου 2012. Από τα αποτελέσματα της διασταύρωσης προέκυψε ότι από τις αιτήσεις που έγιναν δεκτές, 70 ενταγμένοι είχαν αποβιώσει πριν από τη βεβαίωση του γνησίου της υπογραφής τους στην υπεύθυνη δήλωση του ν.1599/1986, η οποία υποβαλλόταν μαζί με την έντυπη αίτηση ενίσχυσης κάθε ενδιαφερόμενου. Με έγγραφη αναφορά του αρμόδιου ειδικού γραμματέα Κοινοτικών Πόρων κ. Αθανασίου Θεοχαρόπουλου, ταυτόχρονα με τις 70 υποθέσεις διαπιστώθηκε ότι ακόμη οκτώ δικαιούχοι, οι οποίοι εντάχθηκαν στο μέτρο, έλαβαν νόμιμα την α' δόση το 2011 και στη συνέχεια απεβίωσαν. Παρ' όλα αυτά, φέρονται να έχουν υποβάλει (με βεβαίωση γνησίου υπογραφής) αίτημα καταβολής της β' δόσης (2012) μετά το θάνατό τους.

Παράλληλα με την αποστολή των υποθέσεων στην εισαγγελία, η αρμόδια υπηρεσία προωθεί τις διαδικασίες για την επιστροφή των ποσών ως αχρεωστήτως καταβληθέντα από τους κληρονόμους των αποβιωσάντων. Επειδή οι αιτήσεις έγιναν με πλαστά δικαιολογητικά, ποινικά θα διερευνηθεί ποιοι προχώρησαν στις πλαστογραφίες, ώστε να διωχθούν ποινικά. Σύμφωνα με το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης, οι υποθέσεις αφορούν περιπτώσεις σε όλη την Ελλάδα, συγκεκριμένα σε 32 νομούς και δεν προκύπτει ότι κάποιες περιοχές εμφανίζουν μεγαλύτερο ποσοστό πλαστογράφησης. "Το ψηφιακό σύστημα και η διασταύρωση των στοιχείων βοηθά πλέον να αναγνωριστούν περιπτώσεις σαν κι αυτές, περιπτώσεις δηλαδή δυσλειτουργιών, απάτης, όπως συνέβη στο συγκεκριμένο μέτρο", δήλωσε μεταξύ άλλων ο κ. Αθανάσιος Τσαντάρης. Οι έλεγχοι διασταύρωσης των στοιχείων των δικαιούχων των μέτρων του ΠΑΑ 2007-2013, σύμφωνα με το υπουργείο, συνεχίζονται με όλες τις διαθέσιμες βάσεις δεδομένων.

Σημειώνεται ότι το πρόγραμμα του μέτρου 114 αφορά σε περίπου 42.000 δικαιούχους από 32 καπνοπαραγωγικούς νομούς της χώρας. Σύμφωνα με το ΥΠΑΑΤ, σε αυτούς έχουν ήδη καταβληθεί 94 εκατ. ευρώ κατά το έτος 2011, ενώ το 2012 υπολογίζεται να καταβληθούν περί τα 62 εκατ. ευρώ. Οι αιτήσεις για τη β' δόση κατατέθηκαν μέχρι τον Μάιο του 2012. Στόχος του μέτρου, το οποίο υπάγεται στην ομάδα μέτρων που κατευθύνονται προς τις περιοχές καπνοπαραγωγής, είναι η

προσαρμογή των εκμεταλλεύσεων καπνού που πλήττονται από τη μεταρρύθμιση Κοινής Οργάνωσης Αγοράς και η αναδιάρθρωση των οικονομικών τους δραστηριοτήτων εντός και εκτός γεωργίας, μέσω μεταβατικής στήριξης για τα έτη 2011, 2012, 2013.

2.1.11 Απάτη κυκλώματος Ρομά

Όπως αναφέρεται σε άρθρο του Γιάννη Σουλιώτης (2012) στην εφημερίδα "ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ", τον Ιούλιο του 2012 εξαρθρώθηκε η δράση κυκλώματος Ρομά στην Πάτρα από την Οικονομική Αστυνομία, έχοντας προκαλέσει ζημία πολλών εκατομμυρίων ευρώ στο ελληνικό Δημόσιο. Αποδεικτικά στοιχεία φέρνει στο φως η προκαταρκτική εξέταση του ΣΔΟΕ που κατατέθηκε την 1η Αυγούστου στον οικονομικό εισαγγελέα κ. Γρηγόρη Πεπόνη. Ταυτόχρονα, έγγραφο της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικής Επιθεώρησης του υπουργείου Οικονομικών που έχει στη διάθεσή της η "ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ", αφήνει σαφείς αιχμές σε βάρος υπαλλήλων του Ε' Τελωνείου Πειραιά, που εκτελώνιζαν τα εμπορεύματα που παράνομα εισήγαγε το κύκλωμα από Ινδία, Κίνα και αλλού.

Στις 6 Ιουλίου, το τμήμα προστασίας οικονομίας της Οικονομικής Αστυνομίας σχημάτισε δικογραφία σε βάρος 81 ατόμων, κατηγορώντας τα για παράβαση του νόμου "περί καταχραστών του Δημοσίου", "απάτη", "διακεκριμένες κλοπές" κ.ά. Από τους 81 κατηγορούμενους συνελήφθησαν οι 29 μεταξύ των οποίων και οι φερόμενοι ως "εγκέφαλοι" του κυκλώματος. Στην κατοχή τους είχαν βρεθεί, μεταξύ άλλων, 300.000 ευρώ σε μετρητά, χρυσές λίρες και πλάκες χρυσού και 17 αυτοκίνητα, Porsche, BMW και Mercedes. Από την έρευνα προέκυψε ότι οι συλληφθέντες εξαπάτησαν εμπορικές εταιρείες του εξωτερικού, προκαλώντας τους ζημία 4,6 εκατ. δολαρίων (3,5 εκατ. ευρώ), καθώς και ότι εκτελώνιζαν παράνομα προϊόντα αξίας 2,6 εκατ. ευρώ. Ωστόσο, όλοι οι συλληφθέντες αφέθηκαν ελεύθεροι με εντολή εισαγγελέα.

Οι εμπλεκόμενοι συμμετείχαν σε εκθέσεις του εξωτερικού και έκλειναν εμπορικές συμφωνίες με εταιρείες, κυρίως της Κίνας, που παρήγαγαν παπούτσια, χαλιά, τραπεζομάντιλα κ.ά. Παραλάμβαναν τα προϊόντα άλλοτε χρησιμοποιώντας γνήσια συνοδευτικά έγγραφα (τιμολόγια, φορτωτικές) που κατάφερναν να υπεξαιρέσουν από τράπεζες ή εταιρείες κούριερ (που διακινούσαν τη σχετική αλληλογραφία) και άλλοτε με πλαστά χαρτιά που έφτιαχναν πιθανόν με τη συνδρομή δικηγόρων και λογιστών που δούλευαν για λογαριασμό τους.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αφορά την εισαγωγή χαλιών αξίας 138.000 ευρώ. Το Τμήμα Δίωξης Ναρκωτικών και Όπλων του ΣΔΟΕ που συνέταξε το σχετικό πόρισμα διαπιστώνει: "Για την αποστολή με αριθμό φορτωτικής... προερχόμενη από Βέλγιο εμφανίστηκε στο κατάστημα Αιγίου της εταιρίας ταχυμεταφορών άτομο με δηλωθέν όνομα Σωτηρόπουλος, ο οποίος ζήτησε ως εκπρόσωπος της παραλήπτριας τράπεζας να παραλάβει την αποστολή, πράγμα που έγινε δίχως η εταιρία ταχυμεταφορών να πιστοποιήσει την ταυτότητά του. Στη συνέχεια παρελήφθησαν τα εμπορεύματα αξίας 138.000 ευρώ χωρίς να καταβληθεί το αντίτιμο της αξίας των εμπορευμάτων μέσω της τράπεζας".

Σε έγγραφο - καταγγελία προς την πρεσβεία της Κίνας στην Αθήνα, κινεζική εταιρία που έπεσε θύμα του κυκλώματος αναφέρει: "Βρήκε πολλούς λόγους για να καθυστερήσει τις πληρωμές μου. Πιστεύω ότι δεν θέλει να πληρώσει. Είναι μεγάλος απατεώνας. Καταστρέφει τη φήμη όλων των Ελλήνων πελατών, δεν μπορώ να κάνω δουλειές με κανέναν πελάτη από την Ελλάδα εάν δεν λάβω τα χρήματά μου το συντομότερο δυνατό".

Εντύπωση προκαλεί ότι το κύκλωμα κατάφερε να παρανομεί κάτω από τη μύτη των υπαλλήλων του 5ου Τελωνείου Πειραιά υποκοστολογώντας τα προϊόντα με τη χρήση πλαστών τιμολογίων και μη καταβάλλοντας ΦΠΑ. Σε μια χαρακτηριστική περίπτωση υποτιμολόγησης, οι κατηγορούμενοι εκτελώνισαν την άνοιξη του 2011 φορτίο με 27.408 παπούτσια εμφανίζοντας πλαστά τιμολόγια αξίας 41.000 δολαρίων αντί 105.000 ευρώ, όση δηλαδή η αξία του γνήσιου τιμολογίου. Σε άλλη περίπτωση, το κύκλωμα προχωρούσε στην ίδρυση εταιριών - "φαντασμάτων" και μέσα από μια διαδικασία "εκχωρήσεων" δεν κατέβαλλε ΦΠΑ κατά την αγορά και εκτελόνιση των εμπορευμάτων. Αποκαλύπτεται, μάλιστα, ότι υπάλληλοι του Ε' Τελωνείου εξυπηρετούσαν εταιρείες - "σφραγίδες" που δεν είχαν ποτέ υποβάλει φορολογικές δηλώσεις. Σε πόρισμα που υπογράφει η οικονομική επιθεωρήτρια του Υπουργείου Οικονομικών κ. Μαρία Γεωργακοπούλου αναφέρεται για τη δράση του κυκλώματος: "Εκχωρούσαν το εισαγωγικό δικαίωμα σε συγγενικά πρόσωπα (συζύγους, αδελφές, νύφες) εκδίδοντας σχετικό παραστατικό, με αποτέλεσμα να μην καταβάλλεται ο αναλογών ΦΠΑ". Μάλιστα, η κ. Γεωργακοπούλου αφήνει σαφείς αιχμές κατά των υπαλλήλων του Ε' Τελωνείου Πειραιά για τους οποίους αναφέρει ότι "λόγω της πολυετούς εμπειρίας τους, κατά τη γνώμη μας θα μπορούσαν να αντιληφθούν τις μεθόδους για τη μη καταβολή ΦΠΑ".

2.1.12 Απάτη με επιδοτήσεις βιολογικών προϊόντων

Σύμφωνα με άρθρο του Αλέξανδρου Κόντη (2012) στο "Real.gr", Ένα μεγάλο κομμάτι από το ποσό των 390 εκατομμυρίων ευρώ που θα δοθούν την πενταετία 2012-2017 στην Ελλάδα για την επιδότηση των βιολογικών καλλιεργειών εποφθαλμιούσε κύκλωμα πλαστογραφίας, το οποίο είχε απλώσει τα πλοκάμια του σε τουλάχιστον πέντε νομούς της χώρας. Μέλη του κυκλώματος -που περιλαμβάνει γεωπόνους και αντιπροσώπους οργανισμών πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων- είχαν καταθέσει σε αρμόδιες υπηρεσίες περιφερειών πλαστές βεβαιώσεις που πιστοποιούσαν ότι εκατοντάδες στρέμματα καλλιεργήσιμων εκτάσεων πληρούσαν τις αρχές της βιολογικής καλλιέργειας και ως εκ τούτου δικαιούνταν επιδότηση.

Η απάτη αποκαλύφθηκε τον Σεπτέμβριο του 2012, όταν τρία από τα μέλη του κυκλώματος εντοπίστηκαν στα γραφεία της Διεύθυνσης Αγροτικής Ανάπτυξης της Περιφερειακής Ενότητας Αιτωλοακαρνανίας να αφαιρούν τις πλαστές βεβαιώσεις από τους φακέλους των αιτήσεων, ώστε όταν φτάσει η ώρα των ελέγχων κανείς να μην μπορεί να διασταυρώσει την εγκυρότητα των βεβαιώσεων. Η υπόθεση έχει ήδη λάβει τον δρόμο της Δικαιοσύνης, με τους θιγόμενους οργανισμούς πιστοποίησης να αποκαλύπτουν ότι, εκτός από την Αιτωλοακαρνανία, το ίδιο κύκλωμα δρούσε ακόμη στους νομούς Κεφαλληνίας, Άρτας, Πρέβεζας και Φωκίδας.

"Τα άτομα αυτά είχαν δημιουργήσει γραφεία στους παραπάνω νομούς, ως αντιπρόσωποι οργανισμών πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων. Δουλειά τους ήταν να ελέγχουν ότι τα χωράφια πληρούν τις ευρωπαϊκές προδιαγραφές, ώστε τα προϊόντα τους να χαρακτηρίζονται βιολογικά. Στις περισσότερες περιπτώσεις, όμως, κατέθεταν βεβαιώσεις που αφορούσαν την επιδότηση εκτάσεων, χωρίς να γνωρίζει απολύτως τίποτα ακόμα και ο ιδιοκτήτης των χωραφιών", αναφέρει ο Κωνσταντίνος Διαμαντόπουλος, αντιπρόεδρος του Ελληνικού Συνδέσμου Διαπιστευμένων Φορέων Πιστοποίησης Hellas Cert.

Στοιχεία

Οι πλαστές βεβαιώσεις που εξέδιδε το κύκλωμα της δυτικής Ελλάδας αφορούσαν κυρίως βιολογικές ελαιοκαλλιέργειες και βιολογική χοιροτροφία. Η υπόθεση είναι με διαφορά το μεγαλύτερο σκάνδαλο που έχει εντοπιστεί μέχρι στιγμής όσον αφορά τα βιολογικά προϊόντα, καθώς υπολογίζεται ότι τα κέρδη που θα

μπορούσαν να αποκομίσουν οι επιτήδευοι ανέρχονται σε εκατοντάδες χιλιάδες ευρώ ετησίως. Επιπλέον, όμως, προκαλεί και πολλά ερωτηματικά όσον αφορά την αξιοπιστία ολόκληρου του συστήματος πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων στην Ελλάδα. Εκπρόσωποι οργανισμών πιστοποίησης αναφέρουν πως κάθε χρόνο περίπου 500 με 700 καλλιεργητές εμφανίζονται να έχουν χαλκεύσει τα στοιχεία που αφορούν τα βιολογικά χαρακτηριστικά στις καλλιεργούμενες εκτάσεις ή αγροτικά προϊόντα τους.

"Είναι πολλοί οι αγρότες που έχουν στραφεί στα βιολογικά, λόγω των επιδοτήσεων. Θα πρέπει όμως να τηρούν αυστηρά όσα λέει ο νόμος, καθώς παρανομώντας, χαλάνε το όνομα όλων των βιολογικών προϊόντων που προέρχονται από την περιοχή μας", αναφέρει ο αντιπεριφερειάρχης Αιτωλοακαρνανίας Βασίλης Αντωνόπουλος.

Υψηλότερες τιμές

Οι απάτες που αφορούν τα βιολογικά προϊόντα έχουν διακριθεί σε δύο κατηγορίες. Εκτός από την αφαίμαξη των συγχρηματοδοτούμενων επιδοτήσεων με την υποβολή πλαστών βεβαιώσεων, αρκετοί στοχεύουν στους ίδιους τους καταναλωτές, βαφτίζοντας "βιολογικά" τα προϊόντα που έχουν καλλιεργηθεί με συμβατικό τρόπο, ώστε να τα πωλούν ακριβότερα.

"Από τους περίπου 25.000 καλλιεργητές βιολογικών στην Ελλάδα, κάθε χρόνο επιβάλλονται κυρώσεις στο 2% με 3%. Η συνήθης παρασπονδία αφορά τη χρήση χημικών και λιπασμάτων, τα οποία φυσικά δεν προβλέπονται από τις αρχές της βιολογικής καλλιέργειας. Κάποιοι από τους παραβάτες τιμωρούνται ακόμα και με πλήρη διαγραφή από το σύστημα των βιολογικών καλλιεργειών", επισημαίνει ο Κωνσταντίνος Διαμαντόπουλος από την Hellas Cert.

Σε συνέχεια του δημοσιεύματος, ο Οργανισμός Ελέγχου και Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων ΒΙΟ Ελλάς, θα ήθελε να επισημάνει τα εξής:

- Μελετητής που συνεργάζεται με αγρότες σε πέντε νομούς της δυτικής Ελλάδας (Κεφαλονιά, Άρτα, Πρέβεζα, Αιτωλοακαρνανία, Φωκίδα) κατασκεύασε πλαστές βεβαιώσεις με σκοπό τη λήψη επιδοτήσεων, χρησιμοποιώντας παρανόμως το όνομα δύο εκ των ελληνικών οργανισμών πιστοποίησης. Οι μελετητές δε σχετίζονται με τον έλεγχο των βιολογικών προϊόντων.

- Η πλαστογραφία αφορούσε μόνο στην παράνομη λήψη επιδοτήσεων, επομένως στην αγορά δεν έχουν διοχετευτεί προϊόντα από τις εκτάσεις ή τις κτηνοτροφικές μονάδες που τα μέλη του κυκλώματος, ψευδώς βεβαίωναν ως "βιολογικές".
- Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι πλαστές βεβαιώσεις κατατίθεντο εν πλήρη αγνοία των πραγματικών ιδιοκτητών των καλλιεργειών.

2.1.13 Απάτη με "ψεύτικους" τυφλούς

Όπως γράφει σε άρθρο του ο Δημήτρης Καραγιώργος (2012) στο ΕΘΝΟΣ.gr, δεκάδες χιλιάδες ήταν οι περιπτώσεις ατόμων που λάμβαναν παράνομα προνοιακά επιδόματα, όπως αποκαλύφθηκε από την διαδικασία της απογραφής των δικαιούχων. Συγκεκριμένα, καταγράφηκαν λιγότεροι από 50.000 πολίτες από τους 240.000 πολίτες που λάμβαναν προνοιακά επιδόματα κάθε μορφής.

Πιο κραυγαλέα είναι η περίπτωση της Ζακύνθου, όπου 700 άνθρωποι λάμβαναν επίδομα τυφλότητας. Στις αρμόδιες υγειονομικές επιτροπές προσήλθαν μόλις 100 και από αυτούς διαπιστώθηκε ότι οι 60 είναι τυφλοί. Η κατάσταση ήταν γνωστή από το 2003, αλλά εκατοντάδες άνθρωποι συνέχισαν να επιβαρύνουν τα κρατικά ταμεία, χωρίς να δικαιούνται οικονομική στήριξη.

"Επιδημία" τύφλωσης, επίσης, αποκαλύφθηκε στο Ηράκλειο Κρήτης, την Φλώρινα, την Καβάλα και τη Χίο, ενώ υψηλά ποσοστά βαριά αναπήρων καταγράφονται στην Κομοτηνή, τη Χαλκίδα, τη Θεσσαλονίκη και τις Σέρρες.

Επιπλέον, εκατοντάδες υποθέσεις πιστοποιητικών για επιδόματα-μαϊμού, νοσήλια και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη "μοίραζε" η σπείρα της Καλλιθέας. Τουλάχιστον 500 περιπτώσεις εξετάστηκαν, οι περισσότερες από τις οποίες συμπεριλάμβαναν δικογραφία που ξεπερνά τις 5.000 σελίδες.

2.1.14 Απάτη εταιρίας εις βάρος του Δημοσίου για προμήθειες στην ΕΥΠ

Σύμφωνα με το Blog.gr (2013) "Εταιρία - φάντασμα "έφαγε" 8 εκατ. ευρώ από το Δημόσιο για προμήθειες στην ΕΥΠ", ένα απόρρητο έγγραφο που βγαίνει στο φως αποκαλύπτει την καλοστημένη απάτη από εταιρία φάντασμα που προμήθευε την ΕΥΠ με «κοριούς» και μέσω υπεράκτιων εταιρειών στην Κύπρο κατάφερε να τα υπερτιμολογήσει έως και 1000%.

Το έγγραφο που αποκαλύπτεται είναι από την Αρχή κατά του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, ενώ περιγράφει αναλυτικά την επιχείρηση και υπογράφεται από τον επικεφαλής της αρχής Παναγιώτη Νικολούδη.

Πρόκειται για τα μηχανήματα που χρησιμοποιούνται για νόμιμες παρακολουθήσεις τα οποία στοίχιζαν κανονικά 800.000 ευρώ αλλά την περίοδο 2006-2007 χρεώθηκαν στο Δημόσιο πάνω από 8 εκατομμύρια ευρώ.

Όπως αποκαλύπτεται, η κυπριακή εταιρία LIS, η εκδότρια των τιμολογίων εισπραξής ύψους 8.075.979 ευρώ, είναι απλά μια εταιρία - φάντασμα και υπάρχει απλά ως ένας φάκελος σε δικηγορικό γραφείο της Λευκωσίας, ενώ η δομή της αποκλείει κάθε δυνατότητα και πιθανότητα πραγματοποίησης του έργου το οποίο εμφανίζεται να κάνει.

Το έγγραφο αναφέρει ότι η συγκεκριμένη εταιρία χρησιμοποιήθηκε ως προπέτασμα από την εταιρία Βαμβούκης και η εγγραφή της στα αρμόδια αρχεία της Κύπρου έγινε στις 24 Οκτώβρη 2005 λίγο μετά την ημερομηνία (11 Οκτώβρη), κατά την οποία η ΕΥΠ αποφάσισε να προμηθευθεί τα συστήματα από τις εταιρίες Syborg και Βαμβούκης.

Οι εκπρόσωποι της εταιρίας Βαμβούκης για να πετύχουν το σχέδιο έκαναν τα εξής:

- Παρέστησαν ψευδώς ότι τα συστήματα είχαν ανάγκη αναβάθμισης και ότι δήθεν απεστάλησαν στην πωλήτρια γερμανική εταιρία.
- Παρέστησαν ότι η αναβάθμιση έγινε από την κυπριακή εταιρία - φάντασμα LIS.
- Υπολόγισαν ψευδώς το κόστος υπηρεσιών αναβάθμισης, ενώ το πραγματικό ήταν 798.000 ευρώ, όπως προέκυψε από έρευνα στη γερμανική εταιρία.
- Η ελληνική εταιρία, πάντως, χρησιμοποίησε και άλλες εταιρείες όπως την Bytoco Nominees Ltd και Diagoras Nominees Ltd, πίσω από τις οποίες έκρυψε το πρόσωπό του ο αντιπρόεδρος του ΔΣ της εταιρίας Χρήστος Βαμβούκης.

Σύμφωνα πάντα με το έγγραφο, οι αντιπρόσωποι της εταιρίας χρησιμοποίησαν το τραπεζικό σύστημα για να "ξεπλύνουν" τα προϊόντα εγκλήματος το 2006 και 2007. Πέτυχαν να ρίψουν το προϊόν εξαργυρώνοντας επιταγές και μέσα από αλληπάλληλες τραπεζικές συναλλαγές, μεταβιβάσεις, εντολές έκδοσης επιταγών κ.λπ. Σημειωτέον ότι το σύστημα παρακολούθησης ονομάζεται "Σύστημα Νόμιμης

Επισύνδεσης" και τα δύο μηχανήματα τα προμηθεύθηκαν στην ΕΥΠ με απόφαση του τότε υπουργού Δημόσιας Τάξης.

Με βάση τα στοιχεία που προέκυψαν και υπολογίζουν την απάτη στα 8 εκατομμύρια ευρώ, η Αρχή κατά του ξεπλύματος αναφέρει στο έγγραφό της ότι υπάρχουν ενδείξεις για τέλεση εγκλημάτων της απάτης κατά του Δημοσίου και της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές ενέργειες. Από τον κατηγορούμενο έχουν ήδη δεσμευθεί περιουσιακά στοιχεία αξίας 5.600.000 ευρώ, ενώ η Αρχή αφήνει αιχμές πως στην απάτη συμμετείχαν και δημόσιοι λειτουργοί.

2.1.15 Απάτη υπαλλήλων ΔΕΚΟ

Σε δημοσίευμα της NewNow.gr (2011), αναφέρεται η απάτη που είχαν στήσει ορισμένοι υπάλληλοι ΔΕΚΟ στα Ταμεία, αλλάζοντας τη σειρά προτεραιότητας, προκειμένου να μπορέσουν να λάβουν το εφάπαξ χωρίς τις μειώσεις που προέβλεπε ο νόμος. Το αποτέλεσμα ήταν να υπάρξει κόσμος που έχασε έως και 35.000 ευρώ.

Από τα πρώτα δειγματοληπτικά στοιχεία προέκυψαν πως σε 280 περιπτώσεις κάποιοι φρόντισαν να αλλάξουν σειρά προτεραιότητας και κατάφεραν έτσι να πάρουν το εφάπαξ χωρίς τις μειώσεις που προβλέπει ο νόμος με αποτέλεσμα, άλλοι να χάσουν ως και 35.000 ευρώ καθώς χάνοντας τη σειρά τους υπέστησαν τις μειώσεις που προβλέπει ο νόμος.

Μετά την αποκάλυψη της απάτης βρέθηκαν στο μικροσκόπιο 2.000 υποθέσεις υπαλλήλων που πήραν εφάπαξ από τη ΔΕΗ και άλλες ΔΕΚΟ από το 2010 και μετά, ενώ μέχρι και οι δικαιούχοι κλήθηκαν να δώσουν εξηγήσεις.

Όλα δείχνουν πως έγινε διεκπεραίωση εκτός σειράς αρκετών εκατοντάδων εφάπαξ, με αποτέλεσμα άλλοι υπάλληλοι να βρεθούν πιο πίσω και να υποστούν μείωση ως και 38,5% στο εφάπαξ τους.

2.1.16 Απάτη στο ΙΚΑ με εικονικούς εργαζόμενους

Με βάση δημοσίευμα της εφημερίδας "ΤΑ ΝΕΑ.gr" (2013), εξιχνιάστηκε από την Υποδιεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας και Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, απάτη σε βάρος του ΙΚΑ. Η υπόθεση άρχισε να διερευνάται από την από την Υπηρεσία Οικονομικής Αστυνομίας και Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος μετά από καταγγελία που έγινε από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, σύμφωνα με την οποία, άγνωστα άτομα είχαν υποβάλλει μέσω του διαδικτύου 23 ψευδείς Αναλυτικές Περιοδικές Δηλώσεις.

Με αυτό τον τρόπο, είχαν δηλώσει εικονικά 45 εργαζόμενους ως εργατές

τριών οικοδομικών έργων και ημέρες εργασίας που δεν αντιστοιχούσαν σε πραγματική απασχόληση.

Οι ψευδώς δηλωμένοι εργάτες λάμβαναν τα σχετικά ένσημα ασφάλισης και τις λοιπές παροχές που προκύπτουν από την ασφάλιση (δώρα, επιδόματα, παροχές υγείας, κάρτες παραμονής και εργασίας στη χώρα κ.ά.).

Από την αστυνομική έρευνα ταυτοποιήθηκε για συμμετοχή του στην απάτη πολιτικός μηχανικός, ενώ η ζημιά που προκλήθηκε στο ΙΚΑ, υπολογίζεται ότι ξεπερνά τις 28.000 ευρώ.

2.1.17 Απάτη πλαστών τιμολογίων από Μονές

Σύμφωνα με άρθρο του Κώστα Νάνου (2013) στην εφημερίδα "ΕΘΝΟΣ", "ιερές" μπίζνες με πλαστά και εικονικά τιμολόγια που εκδίδονταν στο όνομα αχυρανθρώπων, ακόμα και φυλακισμένων, εντόπισε το ΣΔΟΕ. Σύμφωνα με τα πορίσματα των ελέγχων, δεκάδες μονές στην Ελλάδα συμμετείχαν στο μεγάλο φαγοπότι των 5 δις. ευρώ μαύρου χρήματος και παράνομων επιδοτήσεων με πλαστά παραστατικά.

Το "παζλ" των αποκαλύψεων του ΣΔΟΕ συμπληρώνουν υποθέσεις απάτης κατά του Δημοσίου με εικονικά τιμολόγια στις οποίες πρωταγωνιστούν χιλιάδες αγρότες, συνταξιούχοι, επιχειρηματίες, κρατούμενοι ελληνικών φυλακών και ιερείς. Προ εκπλήξεως βρέθηκαν οι ελεγκτές του Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος όταν διαπίστωσαν έπειτα από επισταμένους ελέγχους για παραβάσεις ΦΠΑ, ότι η Μονή Σίμωνος Πέτρας του Αγίου Όρους είχε εμφανίσει εικονικό τιμολόγιο αξίας 600 χιλιάδων ευρώ, το οποίο είχε εκδοθεί στο όνομα φυλακισμένου που βρισκόταν στις φυλακές Διαβατών και η Μονή τον παρουσίαζε ως εργολάβο του έργου αναστήλωσης.

Η Μονή της Σίμωνος Πέτρας ή Σιμωνόπετρας τις τελευταίες δεκαετίες έχει εξελιχτεί σε μια από τις σημαντικότερες του Αγίου Όρους, κι αυτό λόγω των ιδιαίτερων σχέσεων της αδελφότητας των μοναχών της με πολιτικούς και οικονομικούς παράγοντες της χώρας. Οι νεωτερισμοί τους έχουν συχνά σκανδαλίσει και τους καταλογίζουν ότι είναι από αυτούς που έφεραν την εκκοσμίκευση στο Όρος. Λόγω των στενών σχέσεων με την εξουσία, είναι από τα μοναστήρια που έχουν εξασφαλίσει τη μερίδα του λέοντος από τα κοινοτικά προγράμματα και τα κονδύλια για τα έργα που έχουν γίνει στο μοναστήρι, διεκδικώντας να γίνονται αυτά με

αυτεπιστασία από το μοναστήρι, ερχόμενοι συχνά σε ρήξη με το Κέντρο Διαφύλαξης Αγιορείτικης Κληρονομιάς.

Ο γέροντας Ελισαίος, παλιότερα ως απλός μοναχός και σήμερα ως ηγούμενος της Μονής, θεωρείται ως ένας από τους "διπλωμάτες" της μοναστικής κοινότητας, ενώ οι Σιμονοπετρίτες ήταν από αυτούς που στήριξαν τον Εφραίμ και τους Βατοπεδινούς στην Ιερά Κοινότητα.

Συμμετοχή στο μέγα σκάνδαλο με τα εικονικά τιμολόγια ανακαλύφθηκε από ελεγκτές του ΣΔΟΕ ότι υπήρχε άλλη Μονή της Κρήτης, η οποία είχε συμπεριληφθεί σε κοινοτικό πρόγραμμα για να λάβει επιδότηση. Σύμφωνα με το πόρισμα, εμφάνιζε εικονικά τιμολόγια ύψους 270.000 ευρώ.

Περίοπτη θέση στη μακρά λίστα του ΣΔΟΕ με τις "ιερές" μπίζνες έχει ένας ιερέας, ο οποίος είχε εκδώσει εικονικά τιμολόγια αξίας 150.000 ευρώ για ανύπαρκτες συναλλαγές.

Στο μεγάλο "φαγοπότι", όπως προκύπτει από τους μέχρι τώρα ελέγχους, έχουν λάβει μέρος και πολλά μοναστήρια που πήραν κοινοτικές επιδοτήσεις για αναστήλωση, έχοντας παρουσιάσει μεγάλα ποσά δαπανών. Όπως όμως αποδείχθηκε μετά τις διασταυρώσεις στοιχείων, τα παραστατικά και τα τιμολόγια ήταν εικονικά και πλαστά. Σαρωτικοί, επίσης, έλεγχοι γίνονται και στα ταμεία πολλών ενοριών, όπου σύμφωνα με το ΣΔΟΕ υπάρχουν ενδείξεις διακίνησης μαύρου χρήματος, αλλά οι έλεγχοι σύμφωνα με στελέχη του Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος "προσκρούουν" σε κλειστά στόματα.

"Ιερές" μπίζνες

Στο "μικροσκόπιο" των ελεγκτών βρίσκονται αρκετές περιπτώσεις μοναστηριών, όπου οι μοναχοί ενοικιάζουν τους εξωτερικούς χώρους για πανηγύρια σε μικροπωλητές. Στις περισσότερες των περιπτώσεων, όπως προκύπτει, κόβουν παραστατικά για την εκμίσθωση με ποσά που είναι τρεις φορές χαμηλότερα από το πραγματικό τίμημα που καταβάλλουν οι μικροπωλητές.

2.1.18 Απάτη εταιριών έκδοσης πλαστών τιμολογίων

Ένας ολόκληρος φάκελος με εκθέσεις ελέγχων του ΣΔΟΕ που έχει στη διάθεσή του ο γενικός γραμματέας Διαφάνειας του υπουργείου Δικαιοσύνης και έχει ήδη διαβιβάσει στον εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος, αποδεικνύει ότι μέσω offshore εταιριών και με εικονικά τιμολόγια και υπερτιμολογήσεις, επιχειρηματίες

εισέπρατταν πολλαπλάσια ποσά, με επιδοτήσεις από το ελληνικό Δημόσιο, από αυτά που δικαιούνταν.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που εμπεριέχονται στον φάκελο, κατά τους ελέγχους που πραγματοποίησε το ΣΔΟΕ στο διάστημα 2009 – 2012 διαπιστώθηκαν, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα για τις οικονομικές σχέσεις επιχειρήσεων – ελληνικού Δημοσίου (Νάνος, 2013):

- Αριθμός εκδοτών πλαστών και εικονικών τιμολογίων: 4.103.
- Αριθμός πλαστών και εικονικών τιμολογίων: 503.200.
- Αξία πλαστών και εικονικών τιμολογίων: Άνω των 5 δισ. ευρώ.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το ποσό αυτό προέκυψε από τους ελέγχους μόνο του 20% των περιπτώσεων που ερευνήθηκαν. Σύμφωνα με τον κ. Σούρλα, οι υπεράκτιες εταιρείες, εκτός από την "εξειδίκευσή" τους σε ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και φοροδιαφυγή, χρησιμοποιούνται από επιχειρηματίες για να υπερτιμολογούν ή να εκδίδουν εικονικά τιμολόγια, προκειμένου να καρπωθούν πολλαπλάσιες επιδοτήσεις από αυτές που δικαιούνται. Χαρακτηριστικές είναι ορισμένες περιπτώσεις εταιρειών που χρησιμοποιώντας offshore εταιρείες και εκδίδοντας εικονικά τιμολόγια κέρδιζαν εις βάρος του ελληνικού Δημοσίου.

1η περίπτωση

Ελληνική εταιρεία προμηθεύεται από άλλη εταιρεία καρδιολογικό υλικό. Η πληρωμή όμως γίνεται από offshore εταιρείες άλλης χώρας για λογαριασμό της οποίας εκδίδει τιμολόγιο. Στη συνέχεια, η offshore εταιρεία εκδίδει άλλο τιμολόγιο για την εταιρεία που προμηθεύεται το υλικό, δηλαδή τη δική της εταιρεία.

Τιμολόγια Ιταλίας 1.250 ευρώ το τεμάχιο.

Τιμολόγιο offshore 5.400 ευρώ συν κέρδος 6.500 ευρώ.

Δηλαδή χρεώνεται 500% ακριβότερο στα ασφαλιστικά ταμεία. Πέραν όμως αυτού, τα ποσά αυτά από την υπερτιμολόγηση εμβάστηκαν στις έδρες των υπεράκτιων εταιρειών και δεν φορολογήθηκαν.

2η περίπτωση

Ελληνική εταιρεία προμηθεύεται από το εξωτερικό. Η πληρωμή γίνεται από την offshore εταιρεία άλλης χώρας που για λογαριασμό της εκδίδεται το τιμολόγιο. Στη συνέχεια, η offshore εταιρεία εκδίδει το τιμολόγιο για την αγορά του υλικού, για

λογαριασμό της εταιρείας που τα προμηθεύεται. Το τιμολόγιο προς την υπεράκτια από την προμηθεύτρια εταιρεία είναι 76 ευρώ, ανά τεμάχιο. Το τιμολόγιο για την εταιρεία που τα προμηθεύτηκε είναι 180 ευρώ συν το κέρδος 210 ευρώ. Δηλαδή χρεώνεται στα ταμεία 300% πάνω από την αρχική τιμή. Τα ποσά της υπερτιμολόγησης που εισπράχθηκαν, εμβάστηκαν στην έδρα της offshore εταιρείας και ουδέποτε φορολογήθηκαν.

3η περίπτωση

Ελληνική εταιρεία αγόρασε μηχανήματα από το εξωτερικό αξίας 64.500 ευρώ. Το τιμολόγιο εκδίδεται για λογαριασμό της εταιρείας offshore σε άλλη χώρα και όχι απευθείας στην εταιρεία που τα παρέλαβε. Στη συνέχεια, η offshore εταιρεία εκδίδει τιμολόγιο για την εταιρεία που τα προμηθεύτηκε αλλά με το ποσό των 243.500 ευρώ, αντί 64.500 ευρώ που ήταν η αρχική τιμή. Η εταιρεία που παρέλαβε τα μηχανήματα προσκόμισε στο υπουργείο τιμολόγιο αξίας 255.300 ευρώ. Πήρε επιδότηση 50%, δηλαδή 126.000 ευρώ, και απαλλάχθηκε από τον ΦΠΑ. Δηλαδή, κάλυψε ολόκληρη τη δαπάνη των 64.500 ευρώ για την αγορά των μηχανημάτων και έβαλε στην "τσέπη" επιπλέον 61.600 ευρώ.

Ωστόσο, όπως αποκαλύπτει ο γενικός γραμματέας Διαφάνειας του υπουργείου Δικαιοσύνης, το μείζον πρόβλημα πέρα από τη δράση του κυκλώματος έκδοσης και διακίνησης εικονικών τιμολογίων και το οποίο έχει ως αποτέλεσμα να ζημιώνεται με δισεκατομμύρια ευρώ κάθε χρόνο το ελληνικό Δημόσιο, είναι η παραγραφή οικονομικών εγκλημάτων σε βάρος του Δημοσίου λόγω επανειλημμένων αναβολών στις δίκες.

Στη Γενική Γραμματεία έχουν καταφθάσει καταγγελίες και διαμαρτυρίες πολιτών για την κατάσταση αυτή, υπογραμμίζοντας ότι κινδυνεύουν να παραγραφούν φορολογικά αδικήματα πολλών offshore επιχειρήσεων. Ήδη, άλλωστε έχουν παραγραφεί πολλά οικονομικά εγκλήματα.

2.1.19 Απάτη στο ΙΚΑ Καλλιθέας

Σε περισσότερα από 500 άτομα επεκτείνεται η έρευνα της Οικονομικής Αστυνομίας και του ΙΚΑ, για τη μεγάλη απάτη εκατομμυρίων ευρώ που αποκαλύφθηκε στο υποκατάστημα του ιδρύματος στην Καλλιθέα. Ανάμεσα στα 500

άτομα υπάρχουν και ασφαλισμένοι, οι οποίοι δεν γνώριζαν ότι χρησιμοποιούσαν τα στοιχεία τους για να εισπράττουν επιδόματα οι επίορκοι υπάλληλοι.

Σύμφωνα με τις ανακοινώσεις των αρμοδίων, πρόκειται για ένα πραγματικό όργιο κλοπής σε βάρος του ΙΚΑ, με κέρδη "μαμούθ" για τα μέλη του κυκλώματος. Όπως δήλωσε ο κ. Σπυρόπουλος, μέχρι το 2012 προέκυψε ότι από τις 244 περιπτώσεις, τα επιδόματα "μαϊμού" που εισέπρατταν οι υπάλληλοι και οι συνεργάτες τους, ξεπερνούν τα 6 εκατ. ευρώ, αλλά εξετάζονται και άλλες 260 περιπτώσεις που ενδέχεται να τριπλασιάσουν αυτό το ποσό και να το ανεβάσουν στα 18-20 εκατομμύρια ευρώ, από το 2003 που άρχισε η δράση του κυκλώματος.

Ανάμεσα στα 500 άτομα υπάρχουν και ασφαλισμένοι, οι οποίοι δεν γνώριζαν ότι χρησιμοποιούσαν τα στοιχεία τους για να εισπράττουν επιδόματα οι επίορκοι υπάλληλοι όλα αυτά τα χρόνια. Μεταξύ αυτών είναι και γνωστή τραγουδίστρια, η οποία "έπεσε από τα σύννεφα", όταν πληροφορήθηκε ότι εισέπρατταν επιδόματα χρησιμοποιώντας το όνομα της (ΣΚΑΪ.gr, 2012).

Ο διευθυντής της Οικονομικής Αστυνομίας, είπε ότι οι επτά κατηγορούμενοι εισέπρατταν ψεύτικα επιδόματα και οι ίδιοι ή συγγενικά και φιλικά τους πρόσωπα, ενώ "αλίευαν" συνεργάτες, πηγαίνοντας οι ίδιοι οι υπάλληλοι του ΙΚΑ σε καταστήματα και επιχειρήσεις, εύρισκαν εργαζόμενους και τους έλεγαν ότι μπορούσαν να τους εξασφαλίσουν επιδόματα. Με τη συγκατάθεση τους προχωρούσαν στην υπογραφή επιδομάτων, κρατώντας οι ίδιοι μια παχυλή "μίζα" και δίνοντας ένα μικρό ποσό στους ασφαλισμένους.

Ο υποδιοικητής του ΙΚΑ, τόνισε ότι η απληστία των πέντε γυναικών υπαλλήλων και των συζύγων δύο εξ αυτών που κατηγορούνται για την υπόθεση, είχε ξεπεράσει κάθε προηγούμενο. Χαρακτηριστικά ανέφερε ότι ανάμεσα στις περιπτώσεις των ψεύτικων επιδομάτων που εισπράττονταν όλα αυτά τα χρόνια, είναι ενός άγαμου που έπαιρνε επίδομα τοκετού, ή ενός άλλου άγαμου που λάμβανε επίδομα για πέντε παιδιά, ή ενός άλλου που ενώ νοσηλευόταν είχε εκδοθεί στο όνομά του επίδομα λουτροθεραπείας.

2.1.20 Απάτη ΑΣΠΙΣ ΠΡΟΝΟΙΑ

Το σκάνδαλο της ΑΣΠΙΣ ΠΡΟΝΟΙΑ άρχισε να αποκαλύπτεται, όταν στις 22/12/2003, ένα έγγραφο με 65 γραπτές καταγγελίες (πέραν των τηλεφωνικών) καταφθάνει στην αρμόδια Γενική Γραμματεία Εμπορίου για τις ασφαλιστικές εταιρίες. Σύμφωνα με αυτό το έγγραφο, η εταιρία καθυστερούσε την αιτούμενη

καταβολή εξαγορών για τα ασφαλιστήρια Unit Linked, ενώ έπρεπε βάσει της νομοθεσίας να είναι άμεση.

Κατά την διάρκεια των ετών 2004-2006, μεγάλη ανησυχία εκφράζουν εργαζόμενοι και ασφαλισμένοι στην Ασπίς για την πορεία της εταιρείας. Οι καταγγελίες πληθαίνουν, αλλά τόσο η Εποπτική Αρχή όσο και η πολιτική ηγεσία κωφεύουν.

Στις 4.4.2007, ο επί 28 χρόνια πρόην αναλογιστής της εταιρείας κ. Θ. Αναγνωστόπουλος αποστέλλει στο Υπουργείο Ανάπτυξης επιστολές με τις οποίες ενημερώνει για το έλλειμμα των μαθηματικών αποθεμάτων της Ασπίς, ενώ τονίζει ότι η εταιρεία έχει στο Ενεργητικό της υπερβολικές υπεραξίες. Ζητά συνάντηση με τον υπουργό κ. Παπαθανασίου, ο οποίος δεν ανταποκρίνεται θετικά.

Στις 2.5.2007, οι αρχές διερευνούν καταγγελίες για την "Ασπίς Πρόνοια". Ο κ. Θ. Αναγνωστόπουλος, υποβάλλει στην αρμόδια διεύθυνση του Υπουργείου Ανάπτυξης καταγγελία, η οποία αμφισβητεί την αξιοπιστία των στοιχείων που δημοσιεύει η εταιρεία. Οι καταγγελίες κάνουν λόγο για παραποίηση οικονομικών στοιχείων και αλλοίωση των πραγματικών μεγεθών του Ισολογισμού, που επηρεάζουν όχι μόνο το αποτέλεσμα, αλλά και την κεφαλαιακή επάρκεια του ομίλου. Ισχυρίζεται, ότι τα ίδια κεφάλαια τόσο της μητρικής εταιρείας Ασπίς Πρόνοια ΑΕΓΑ, όσο και του ομίλου είναι στην πραγματικότητα αρνητικά και διαμορφώνονται στα -62,8 και -91,4 εκατ. ευρώ αντίστοιχα, από 48,8 και 20,5 εκατ. ευρώ που εμφανίζονται στις οικονομικές καταστάσεις του 2006 (Anasfalistos, 2009).

Η σοβαρότητα των καταγγελιών οδήγησε το Υπουργείο Ανάπτυξης να ενημερώσει την ίδια κιόλας ημέρα την Υπηρεσία Ειδικών Ελέγχων. Ταυτοχρόνως, ενημερώθηκαν η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, η Τράπεζα της Ελλάδος, καθώς και η νέα εποπτική αρχή του κλάδου, η Επιτροπή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης, όπως επίσης και η ΥΠΕΕ (πρώην ΣΔΟΕ). Παράλληλα εκδόθηκε εισαγγελική εντολή για τη διερεύνηση, γενικότερα, "τυχόν αξιόποινων πράξεων" στην Ασπίς Πρόνοια.

Ωστόσο, στις 5/6/2008, ο διεθνής οίκος αξιολόγησης Fitch βάζει B+ στην πιστοληπτική ικανότητα της Ασπίς Πρόνοια, δίνοντας σταθερή προοπτική. Αυτή η βαθμολογία που κατηγοριοποιούσε το χρέος της Ασπίς σε καθεστώς κερδοσκοπικών χαρακτηριστικών ήταν αρκετή ώστε ο Παύλος Ψωμιάδης να διατείνεται ότι: *"Μόνο η Ασπίς Πρόνοια λαμβάνει πιστοποιητικό αξιολόγησης της πιστοληπτικής της ικανότητας από διεθνή οίκο ανάμεσα σε όλες τις ασφαλιστικές εταιρείες της Ελλάδας"*.

Δύο μήνες μετά, η Επιτροπή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης της Ελλάδας (ΕΠΕΙΑ), αποφασίζει το πάγωμα των περιουσιακών στοιχείων του ομίλου Ασπίς ενώ η Fitch προχωράει σε μεγάλη υποβάθμιση (σε “B+”).

Το 2009, βέβαιος για την επιτυχή ολοκλήρωση της αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου της Ασπίς ΑΕΓΑ κατά 150 εκατ. ευρώ δηλώνει ο πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος του Ομίλου Ασπίς Παύλος Ψωμιάδης. Ταυτόχρονα σημειώνει ότι θα γίνει αύξηση στο μετοχικό κεφάλαιο της General Union κατά 30 εκατ. ευρώ και στην Commercial Value. Η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της Ασπίς ΑΕΓΑ θα έχει ολοκληρωθεί μέσα στον Ιούλιο σύμφωνα με τις προθεσμίες που θέτει η νομοθεσία, ο ίδιος όμως εμφανίστηκε αισιόδοξος ότι θα είναι έτοιμος πολύ νωρίτερα. Ταυτόχρονα μίλησε και για μία μεγάλη έκπληξη που προετοιμάζει για τον προσεχή Νοέμβριο, χωρίς να επεκταθεί περαιτέρω. Ο κ. Ψωμιάδης θεωρεί ο η ΕΠΕΙΑ κάνει τη δουλειά της αλλά δεν κρύβει την απογοήτευσή του για την γενικότερη στάση της πολιτείας απέναντι στον κλάδο και ιδιαίτερα στις ελληνικές ασφαλιστικές εταιρείες.

Όμως, στις 27/7/2009, το Υπουργείο Οικονομικών ορίζει επόπτη χαρτοφυλακίων σε εταιρίες που διακόπτουν τη λειτουργία τους. Ο επόπτης αυτός θα διαχειρίζεται τα Χαρτοφυλάκια Ζωής της Εταιρείας που δεν τίθενται σε εκκαθάριση. Στην σχετική Τροπολογία που ψηφίστηκε στη Βουλή, αναφέρεται ξεκάθαρα ότι για τα συμβόλαια ζωής που έχουν οι καταναλωτές σε εταιρείες που ανακαλείται η άδειά τους ή βρίσκονται σε εκκαθάριση, θα εγγυάται το κράτος. Η τροπολογία, που κατατέθηκε από το υπουργείο Οικονομίας, εξαιρεί τα χαρτοφυλάκια ζωής από τη διαδικασία εκκαθάρισης μιας ασφαλιστικής εταιρίας. Με τον τρόπο αυτό, ουσιαστικά, η κυβέρνηση επιδιώκει να εξαφανίσει τον κίνδυνο κοινωνικών αντιδράσεων από ενδεχόμενη κατάρρευση ασφαλιστικής ή ασφαλιστικών με χιλιάδες ασφαλισμένους με μακροχρόνια προγράμματα ζωής. Προκειμένου δε να υπάρξει ομαλή μεταβίβαση του χαρτοφυλακίου ασφαλιστηρίων ζωής σε υγιή ασφαλιστική εταιρία, η κυβέρνηση θεσπίζει μέσω της τροπολογίας την παροχή εγγυήσεων από την πλευρά του Δημοσίου.

Έπειτα, στις 16 και 18/9/2009, ο Παύλος Ψωμιάδης (πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της Ασπίς Πρόνοια) πηγαίνει στην ΕΠΕΙΑ και προς κάλυψη των απαιτούμενων ποσών για τέσσερις από τις πέντε εταιρείες του, καταθέτει εγγυητική επιστολή ύψους 550 εκατ. ευρώ της τράπεζας HSBC, η οποία μετά από έλεγχο της Τράπεζας της Ελλάδος αποδείχθηκε ότι δεν είναι γνήσια.

Στις 21/9/2009, η Επιτροπή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης αποφάσισε την οριστική ανάκληση των αδειών λειτουργίας πέντε ασφαλιστικών εταιριών (Ασπίς Πρόνοια ΑΕΓΑ, Ασπίς Πρόνοια ΑΕΑΖ, Γενική Ένωση, Γενική Πίστη και Ασφάλειες Σκούρτη). Ο δεύτερος μεγαλύτερος όμιλος στην ελληνική ασφαλιστική αγορά καταρρέει. Περίπου 700 εργαζόμενοι μένουν άνεργοι και 1,2 εκατομμύρια συμβόλαια μένουν στον αέρα. Ο κύριος όγκος αφορά κατόχους αυτοκινήτων αλλά και νοσοκομειακών και συνταξιοδοτικών προγραμμάτων, που υπολογίζονται σε 200.000 - 250.000.

Η κατάρρευση σε αριθμούς

- 838.000 ιδιοκτήτες αυτοκινήτων
- 227.000 καταναλωτές, οι οποίοι είχαν συνάψει ισάριθμα συμβόλαια στις εταιρίες του Ομίλου της Ασπίς
- 2.850 υπάλληλοι των ασφαλιστικών εταιριών που έκλεισαν
- 3.000 ασφαλιστικά γραφεία, τα οποία είχαν αποκλειστική συνεργασία με τον Όμιλο Ασπίς

Στον παρακάτω πίνακα (Γαγάνης, Ζοπουνίδης, 2008, σελ.33-40) παρατίθενται οι βασικότεροι ισχυρισμοί παραποίησης. Από τον πίνακα αυτό προκύπτει ότι, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, οι παραποιήσεις εστιάζονται στην απόκρυψη χρεών και στην πλασματική εμφάνιση εσόδων, με στόχο την παραπλάνηση του επενδυτικού κοινού.

Πίνακας 3 - Εταιρικά σκάνδαλα και ισχυρισμοί παραποίησης

Εταιρία	Χώρα	Έτος δημοσίευσης σκανδάλου	Κλάδος	Ισχυρισμοί παραποίησης	Ελεγκτική εταιρία
Polly Peck	Μ. Βρετανία	1980	Κλωστοϋφ/ργία	Δομή διαχείρισης των χρεών της. Τα χρέη της ήταν μακροχρόνια δάνεια με ενέχυρο τις μετοχές της εταιρίας.	BDO Stoy Hayward
MiniScribe	Η.Π.Α.	1989	Παροχή περιφερειακών προϊόντων Η/Υ	Μέτρηση ελαττωματικών προϊόντων στα αποθέματα προς πώληση. Επίσης, προσφορά επιπλέον προϊόντων σε πελάτες και μετέπειτα καταγραφή αυτών ως πωλήσεις.	Cooper & Lybrand
Cendant	Η.Π.Α.	1998	Παροχή υπηρεσιών σε επιχειρήσεις, όπως μεσιτικά και ταξιδιωτικά γραφεία	Παραπλανητική διόγκωση των εσόδων της επιχείρησης από παρατυπίες κατά τις συγχωνεύσεις αυτής με άλλες εταιρίες.	Ernst & Young
Xerox	Η.Π.Α.	2000	Παροχή περιφερειακών προϊόντων Η/Υ	Διόγκωση εσόδων κατά 1,5 δισεκατομμύριο δολάρια (Παρατυπίες στη χρονική περίοδο που αναγνωρίζονταν τα έσοδα από συμβόλαια των	KPMG

				μισθώσεων).	
Enron	Η.Π.Α.	2001	Ενεργειακός	Απόκρυψη χρεών και ζημιών από ενδιαφερόμενους επενδυτές και αύξηση κερδών από παραπλανητικές και ψευδείς συναλλαγές, όπως η καταγραφή ως τρέχοντα έσοδα αμοιβών που θα δεχόταν μελλοντικά για τις υπηρεσίες της. Δωροδοκία ξένων κυβερνήσεων για την εξασφάλιση συμφωνιών, με σκοπό τον έλεγχο της αγοράς ενέργειας.	Arthur Andersen
AOL	Η.Π.Α.	2002	Τηλεπικοινωνίες (καλωδιακή τηλεόραση)	Καθώς η αγορά διαφήμισης παρέπαιε, η AOL διόγκωνε φαινομενικά τα έσοδά της με το κλείσιμο συμφωνιών με διαφημιστές και εφοδιαστές, όχι με χρηματικά ποσά, αλλά με ανταλλάγματα.	Ernst & Young
Adelphia	Η.Π.Α.	2002	Τηλεπικοινωνίες (καλωδιακή τηλεόραση), παροχές υπηρεσιών διαδικτύου (Internet services)	Αύξηση αποτελεσμάτων με τη διόγκωση κεφαλαιοποιημένων δαπανών και την απόκρυψη χρεών. Η εταιρία Rigas, που ίδρυσε την επιχείρηση, βρέθηκε να έχει στην κατοχή της 3,1 δισεκατομμύρια δολάρια από δάνεια που πήραν μέσω της επιχείρησης και δεν καταγράφονταν στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.	Deloitte & Touche

Bristol Myers Squibb	Η.Π.Α.	2002	Φαρμακοβιομηχανία	Ανάγκαζαν τους χονδρέμπορους να δεχτούν περισσότερα αποθέματα απ' ότι μπορούσαν να πουλήσουν, έτσι ώστε να φαίνεται στις καταστάσεις του κατασκευαστή ότι "φεύγει" πολύ εμπόρευμα.	Pricewaterhouse Coopers
CMS Energy	Η.Π.Α.	2002	Ενεργειακός (Δημόσια επιχείρηση ηλεκτρικής ενέργειας φυσικού αερίου)	Αύξηση του όγκου εμπορικών συναλλαγών στον τομέα της ενέργειας με τεχνάσματα, όπως η εκτέλεση συναλλαγών όχι με καταβολή χρημάτων, αλλά με ανταλλάγματα.	Arthur Andersen
Computer Associates	Η.Π.Α.	2002	Παροχή εφαρμογών Η/Υ (Software)	Ψευδής καταγραφή 500 εκατομμυρίων δολαρίων ως έσοδα στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, κατά τις περιόδους 1998 και 1999, για την εκτόξευση της τιμής της μετοχής.	KPMG
Duke Energy	Η.Π.Α.	2002	Ενεργειακός (παροχή υπηρεσιών)	Εμπλοκή σε 23 περιπτώσεις εμπορικών συναλλαγών, όχι με καταβολή χρηματικών ποσών, αλλά με ανταλλάγματα ("round-trip" trades), με σκοπό την ώθηση του όγκου εμπορικών συναλλαγών στον τομέα της ενέργειας και των εσόδων της επιχείρησης.	Grant Thornton
Dynegy	Η.Π.Α.	2002	Ενεργειακός	Εκτέλεση εμπορικών συναλλαγών, όχι με καταβολή	Deloitte &

				χρηματικών ποσών, αλλά με ανταλλάγματα ("round-trip" trades), με σκοπό την ώθηση του όγκου εμπορικών συναλλαγών στον τομέα της ενέργειας και των ταμειακών ροών της επιχείρησης.	Touche, Arthur Andersen (Προκάτοχος)
El Paso Corporation	Η.Π.Α.	2002	Ενεργειακός (παροχή φυσικού αερίου και άλλων προϊόντων ενέργειας)	Εκτέλεση εμπορικών συναλλαγών, όχι με καταβολή χρηματικών ποσών, αλλά με ανταλλάγματα ("round-trip" trades), με σκοπό την ώθηση του όγκου εμπορικών συναλλαγών στον τομέα της ενέργειας.	Deloitte & Touche
Freddie Mac	Η.Π.Α.	2002	Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες (Financial Services)	Συστηματική εσφαλμένη απεικόνιση των πραγματικών εσόδων και των στοιχείων του ενεργητικού, με αποτέλεσμα την αύξηση της τιμής της μετοχής.	Arthur Andersen
Global Crossing	Η.Π.Α.	2002	Τηλεπικοινωνίες (παροχή υπηρεσιών διαδικτύου)	Απόκρυψη εγγράφων σχετικών με τις λογιστικές πρακτικές που χρησιμοποιούσε. Εμπλοκή σε περιπτώσεις περιέργων "ανταλλαγών" (network capacity "swaps") με άλλες εταιρίες, με σκοπό την αύξηση των εσόδων.	Arthur Andersen
Halliburton	Η.Π.Α.	2002	Ενεργειακός (παροχή	Αντικανονική κράτηση 100 εκατομμυρίων	Arthur

			τεχνικών προϊόντων για την εξόρυξη και παραγωγή φυσικού αερίου και πετρελαίου)	δολαρίων για ετήσια κατασκευαστικά κόστη, πριν δώσουν τη συγκατάθεσή τους οι μέτοχοι πελάτες. Εμπλοκή σε δωροδοκίες για ευνοϊκότερη φορολογία σε θυγατρικές εταιρίες στο εξωτερικό.	Andersen
Harken Energy	Η.Π.Α.	2002	Ενεργειακός	Στέλεχος της εταιρίας κατηγορείται ότι πούλησε μετοχές της επιχείρησης λίγο πριν ανακοινωθούν από αυτήν σημαντικές ζημιές, με αποτέλεσμα την πτώση της μετοχής.	Arthur Andersen
ImClone Systems	Η.Π.Α.	2002	Φαρμακοβιομηχανία (ανάπτυξη βιολογικών φαρμάκων)	Στελέχη της επιχείρησης με εκτελεστικές αρμοδιότητες κατηγορούνται ότι πούλησαν τις μετοχές τους λίγο πριν την ανακοίνωση της πτώσης της μετοχής της εταιρίας, ως αποτέλεσμα της μη έγκρισης ενός φαρμάκου από την αρμόδια επιτροπή.	KPMG
Kmart	Η.Π.Α.	2002	Εμπόριο (αλυσίδα εμπορικών καταστημάτων)	Ανώνυμες καταγγελίες υπαλλήλων της επιχείρησης για λογιστικές πρακτικές, που σκοπό είχαν την παραπλάνηση των επενδυτών σχετικά με την οικονομική "υγεία" της εταιρίας.	Pricewaterhouse Coopers

Lucent Technologies	Η.Π.Α.	2002	Τηλεπικοινωνίες	Λογιστικές παρατυπίες στα έσοδα, τα οποία δεν ανταποκρίνονταν στην πραγματικότητα. Απόκρυψη παράπλευρων συμφωνιών και πιστώσεων, με σκοπό την αύξηση των πωλήσεων των προϊόντων της, παραπλανώντας τους αγοραστές.	Pricewaterhouse Coopers
Merc & Co.	Η.Π.Α.	2002	Φαρμακοβιομηχανία	Καταγραφή 12,4 δισεκατομμυρίων δολαρίων ως έσοδα από καταναλωτές, τα οποία η επιχείρηση ποτέ δεν συγκέντρωσε.	Arthur Andersen
Merrill Lynch	Η.Π.Α.	2002	Χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και Ασφαλειών	Ατασθαλίες σχετικά με το μετοχικό κεφάλαιο από έναν ειδικό αναλυτή που εργαζόταν στον τομέα των επενδύσεων, με σκοπό την αύξηση των χρηματοδοτήσεων. Επίσης, κατηγορείται για διακρίσεις όσον αφορά τις πρακτικές πρόσληψης και προώθησης των εργαζομένων.	Deloitte & Touche
Mirant	Η.Π.Α.	2002	Ενεργειακός (παραγωγή και παροχή ηλεκτρικού ρεύματος)	Πιθανή εμπλοκή της σε παρατυπίες, σχετικές με αύξηση πολλών στοιχείων τόσο του Ενεργητικού όσο και του Παθητικού.	Arthur Andersen
Peregrine	Η.Π.Α.	2002	Παροχή προϊόντων	Αύξηση των πωλήσεων κατά 100 εκατομμύρια	Arthur

Systems			υπολογιστών (Computer software)	δολάρια με την αντικανονική αναγνώριση εσόδων από μεταπωλήσεις τρίτων.	Andersen
Qwest Communications	Η.Π.Α.	2002	Τηλεπικοινωνίες	Αντικανονικές λογιστικές πρακτικές για μακροπρόθεσμες συμφωνίες. Επίσης, κατηγορείται για παράνομες πρακτικές αλλαγής των συνδρομητών των πελατών της, χωρίς τη συγκατάθεσή τους.	Arthur Andersen
Reliant Energy	Η.Π.Α.	2002	Ενεργειακός (παροχή ηλεκτρικού ρεύματος)	πρακτική σε περιπτώσεις εμπορικών συναλλαγών, όχι με καταβολή χρηματικών ποσών, αλλά με ανταλλάγματα ("round-trip" trades), με σκοπό την ώθηση του όγκου εμπορικών συναλλαγών στον τομέα της ενέργειας (χειραγώγηση της αγοράς ενέργειας) και των εσόδων της επιχείρησης.	Deloitte & Touche
Sunbeam	Η.Π.Α.	2002	Οικιακές, ηλεκτρονικές συσκευές	Καταγραφή μαζικής αύξησης στις πωλήσεις προϊόντων της, οι οποίες δεν αντικατόπτριζαν την πραγματικότητα, με αποτέλεσμα την αύξηση των εσόδων.	Arthur Andersen
Tyco International	Η.Π.Α.	2002	Κοινοπραξία (παραγωγή)	Πρώην ανώτατο στέλεχος με εκτελεστικές αρμοδιότητες (CEO) κατηγορείται για	Pricewaterhouse

			ηλεκτρονικών προϊόντων, προϊόντων υγείας, πυρασφάλειας, κ.λπ.)	φοροδιαφυγή. Ερευνάται αν η επιχείρηση γνώριζε αυτές τις ενέργειες του στελέχους, καθώς και την αντικανονική χρήση των χρηματικών πόρων της επιχείρησης και τις αντικανονικές πρακτικές, σχετικά με τις συγχωνεύσεις με άλλες επιχειρήσεις.	Coopers
Waste Management, Inc.	Η.Π.Α.	2002	Περιβαλλοντικές υπηρεσίες	Αύξηση της χρονικής περιόδου των αποσβέσεων ενσώματων ακινητοποιήσεων (depreciation time length for PP&E), δηλαδή στοιχείων του Ενεργητικού που χάνουν αξία με την πάροδο του χρόνου, με σκοπό να εμφανίζει αύξηση των κερδών μετά φόρων.	Arthur Andersen
Worldcom	Η.Π.Α.	2002	Τηλεπικοινωνίες	Αύξηση ταμειακών ροών με την καταγραφή 3,8 δισεκατομμυρίων δολαρίων σε λειτουργικά έξοδα (operating expenses) ως έξοδα κεφαλαιοποίησης (capital expenses). Ο ιδρυτής της επιχείρησης έλαβε 400 εκατομμύρια δολάρια από δάνεια μέσω της επιχείρησης, χωρίς να καταγραφούν στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.	Arthur Andersen
AIG	Η.Π.Α.	2002	Ασφάλειες	Διόγκωση της καθαρής αξίας της επιχείρησης, ως	Pricewater

				αποτέλεσμα αμφισβητούμενων συναλλαγών που αφορούσαν δανεισμούς, οι οποίοι στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις καταγράφονταν ως ασφάλιστρα.	house Coopers
Parmalat	Ιταλία	2003	Τρόφιμα	Πολλές από τις εταιρίες που στήθηκαν από αυτήν, αποτελούσαν "εταιρίες κάλυψης" για τη δημιουργία ψεύτικων κερδών, με σκοπό την παραπλάνηση των ενδιαφερομένων επενδυτών. Επίσης, κατηγορείται για πλαστογράφιση εγγράφου όπου φαίνεται να υπάρχει στην τράπεζα Bank of America προθεσμιακός τραπεζικός λογαριασμός με πάνω από 4,98 δισεκατομμύρια δολάρια.	Grant Thornton

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εποχή, σήμερα, χαρακτηρίζεται από αφενός από έντονη κοινωνική κινητικότητα και αφετέρου από δυσαρέσκεια. Είναι εποχή έντονης κινητικότητας, λόγω των αλλαγών που σημειώνονται σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο ως απόρροια της παγκοσμιοποίησης, της απαίτησης για χρηστή εταιρική και κρατική διακυβέρνηση και της ολοένα αυξανόμενης ηλεκτρονικής διεξαγωγής της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Από την άλλη, χαρακτηρίζεται ως εποχή κοινωνικής δυσαρέσκειας, που κατά γενική ομολογία είναι προϊόν της συμπεριφοράς, κυρίως, μεγάλων και διεθνών επιχειρηματικών μονάδων, η οποία εμπεριέχει δόλο και παραπλάνηση, αλλά και επιπρόσθετα, λόγω της αδυναμίας τους να μειώσουν το πρόβλημα της ανεργίας των νέων.

Τα λογιστικά "μαγειρέματα" ή η παραποίηση των λογιστικών καταστάσεων των επιχειρήσεων αποτελεί, πλέον, θέμα ιδιαίτερου ενδιαφέροντος, εξαιτίας των κοινωνικο-πολιτικο-οικονομικών διαστάσεών του. Τα τελευταία χρόνια, παρατηρούνται όλο και συχνότερα περιπτώσεις λογιστικής απάτης, μέσω παραποίησης λογιστικών καταστάσεων επιχειρήσεων, οργανισμών, κ.λπ., κυρίως, στις ΗΠΑ, αλλά και την Ευρώπη.

Ωστόσο, αν και η Ευρώπη έχει βιώσει πολλές απάτες των οικονομικών καταστάσεων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων της Parmalat, Royal Ahold και Vivendi, δεν ήταν τόσο καταστροφικές σε σύγκριση με εκείνες των ΗΠΑ, όπως της Enron, WorldCom, Xerox και Bernie Madoff και άλλες πρόσφατες απάτες των οικονομικών καταστάσεων, που έχουν συγκλονίσει τον επιχειρηματικό κόσμο.

Οι οικονομικές καταστάσεις πρέπει να ετοιμάζονται αμερόληπτα, επιδιώκοντας να αντικατοπτρίζουν πιστά την οικονομική θέση και τα κεφάλαια της επιχείρησης. Αλλά, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι υπεύθυνοι για την προετοιμασία αυτών των καταστάσεων παραποιούν τις πληροφορίες, με στόχο να μεγιστοποιήσουν το ενδιαφέρον της εταιρείας ή για τα δικά τους συμφέροντα ή και τα δύο, δημιουργώντας υπερβολικά επαινετικές πληροφορίες, που να μπορούν να οδηγήσουν τους εξωτερικούς χρήστες σε μεροληπτικές αποφάσεις.

Πρόκειται για μια εσκεμμένη προσπάθεια από τις εταιρείες για να εξαπατήσουν ή να παραπλανήσουν τους χρήστες των δημοσιευμένων οικονομικών καταστάσεων, ιδιαίτερα τους επενδυτές και πιστωτές, με την κατάρτιση και τη

διάδοση ουσιωδών ανακριβών οικονομικών καταστάσεων. Περιλαμβάνει την πρόθεση και την εξαπάτηση από μια "έξυπνη" ομάδα δραστών, όπως κορυφαία στελέχη και ελεγκτές, με μια σειρά από καλά σχεδιασμένα προγράμματα και μια αξιοσημείωτη στρατηγική για επίτευξη του στόχου.

Δυστυχώς, η απάτη είναι μια κρυφή και δόλια δραστηριότητα, η οποία δεν έρχεται πάντα στο φώς, και όταν αποκαλυφθεί είναι πλέον αργά για την ίδια την εταιρεία και την οικονομία γενικότερα. Εξετάσεις, όσον αφορά την οικονομική απάτη, έχουν διεξαχθεί από την πλευρά τεσσάρων επικρατούντων θεωριών της διαχείρισης. Έχουν εντοπιστεί εννέα παράγοντες που δημιουργούν μαζί την "τέλεια καταίγδα της απάτης":

1. μια ακμάζουσα οικονομία (η οποία έκρυψε την απάτη)
2. την ηθική φθορά
3. άστοχα κίνητρα από στελέχη
4. ακατόρθωτες προσδοκίες της αγοράς
5. η πίεση από μεγάλα δάνεια
6. λογιστικοί κανόνες/πρότυπα
7. καιροσκοπική συμπεριφορά των ελεγκτικών εταιρειών
8. απληστία από την πλευρά μιας μεγάλης ποικιλίας από ομάδες ανθρώπων
9. εκπαιδευτικές αποτυχίες

Αυτοί οι εννέα παράγοντες εξετάζονται σε σχέση με το τρίγωνο της απάτης (fraud triangle), της πίεσης (pressure) και ευκαιρίας (opportunity) για τη διάπραξη απάτης και η τάση προς τον ανορθολογισμό/εκλογίκευση (rationalization) της απάτης.

Σε αυτό το σημείο, βασικό ρόλο για την αποκάλυψη λογιστικής και άλλης απάτης εταιριών και οργανισμών, διαδραματίζει ο εσωτερικός και ο εξωτερικός έλεγχος, που εάν διενεργηθεί σωστά, αποφεύγονται τα κρούσματα παραποίησης των λογιστικών καταστάσεων των εταιριών.

Γενικότερα, η Ελεγκτική επιστήμη περιλαμβάνει στο περιεχόμενο της τόσο την έννοια του εσωτερικού, όσο και την έννοια του εξωτερικού ελέγχου. Αποτελεί κλάδο της οικονομικής των επιχειρήσεων και πραγματεύεται τους γενικούς όρους και προϋποθέσεις για τη διενέργεια ελέγχου σε κάθε οικονομική διαχείριση ξένης περιουσίας.

Αντίστοιχα, με την έννοια του ελέγχου λογίζεται η συστηματική και με καθορισμένες διαδικασίες έρευνα επί των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης, με σκοπό τον προσδιορισμό της ειλικρινής και ακριβοδίκαιης ή όχι εικόνας της χρηματοοικονομικής θέσης της επιχείρησης και των δραστηριοτήτων της, κατά την περίοδο την οποία αφορά ο έλεγχος μέσα στα πλαίσια της νομοθεσίας και των ιδιαίτερων συνθηκών της χώρας στην οποία δραστηριοποιείται η επιχείρηση.

Το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου περιλαμβάνει τις πολιτικές και διαδικασίες που τίθενται από έναν οργανισμό ή μία επιχείρηση, με σκοπό να παρέχουν λογική επιβεβαίωση ότι οι στόχοι τους θα πραγματοποιηθούν οικονομικά, αποτελεσματικά και αποδοτικά. Οι ανωτέρω πολιτικές και διαδικασίες έχουν σαν στόχο την διατήρηση της αξιοπιστίας και ακεραιότητας των πληροφοριών που κατέχουν, την συμμόρφωση με τις πολιτικές, τα σχέδια, τους νόμους και τους κανονισμούς που οφείλουν να συμμορφώνονται, την διαφύλαξη των περιουσιακών τους στοιχείων, την οικονομική και αποτελεσματική χρήση των πόρων και τέλος την επίτευξη των επιχειρησιακών στόχων.

Τέλος, ο Εσωτερικός Έλεγχος αποτελεί μία ανεξάρτητη, αντικειμενική και συμβουλευτική δραστηριότητα η οποία χαρακτηρίζεται από την φιλοσοφία του να προσθέτει αξία στις λειτουργίες της επιχείρησης. Ο εσωτερικός έλεγχος βοηθάει τους οργανισμούς στην επίτευξη των στόχων τους μέσα από μία συστηματική προσέγγιση αξιολόγησης και βελτίωσης της αποτελεσματικότητας των δραστηριοτήτων της επιχείρησης και ειδικότερα αυτών της διαχείρισης επιχειρηματικών κινδύνων, του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και της εταιρικής διακυβέρνησης.

Η διαφορά, ωστόσο, μεταξύ του Εσωτερικού και του Εξωτερικού Ελέγχου είναι σημαντική. Κατ' αρχήν ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί μια πολύ ευρύτερη έννοια από αυτή του εξωτερικού ελέγχου. Από τους ανωτέρω αναφερόμενους ορισμούς συμπεραίνεται ότι ο εξωτερικός έλεγχος περιορίζεται στην εξέταση και πιστοποίηση των οικονομικών καταστάσεων μίας επιχείρησης. Συγκεκριμένα, αποτελεί βασική μέριμνα του εξωτερικού ελεγκτή η διαπίστωση της ειλικρινούς και ακριβοδίκαιης εικόνας της χρηματοοικονομικής θέσης της επιχείρησης και των επιμέρους δραστηριοτήτων της (π.χ. θυγατρικών εταιρειών, συμμετοχών, κ.λπ.)

Αντίθετα, ο εσωτερικός έλεγχος είναι υπεύθυνος για την επισκόπηση και αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της επιχείρησης πράγμα που σημαίνει ότι ο ρόλος του είναι αρκετά ευρύς, καθώς δεν περιορίζεται η δραστηριότητα του από τίποτα. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι ο εσωτερικός έλεγχος

μπορεί και πρέπει να ελέγχει όλες τους συναλλακτικούς κύκλους, δραστηριότητες, θυγατρικές εταιρείες και εταιρείες συμμετοχικού ενδιαφέροντος, καθώς επίσης και καταστήματα (όπου υφίστανται) μέσω της επισκόπησης των διαφόρων εταιρειών, διευθύνσεων, τμημάτων, υπηρεσιών, λειτουργιών, δραστηριοτήτων, καθώς επίσης και πολιτικών, διαδικασιών, κανονισμών, αλλά και ακολουθούμενων πρακτικών που συνθέτουν το σύστημα εσωτερικού ελέγχου της επιχείρησης.

Τα τελευταία χρόνια και υπό το βάρος πολλών οικονομικών σκανδάλων, ο εξωτερικός έλεγχος ρίχνει ολοένα και περισσότερο βάρος στην επισκόπηση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου των ελεγχόμενων εταιρειών, κυρίως όσον αφορά τις δικλείδες ασφαλείας (σημεία ελέγχου) που τίθενται από τις ίδιες τις εταιρείες γύρω από τα συστήματα χρηματοοικονομικής τους διαχείρισης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο Νόμος Sarbanes – Oxley (Section 404) (2002) των Η.Π.Α., ο οποίος επιβάλλει στις εταιρείες που έχουν εισηγμένες μετοχές τους στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης να έχουν καταγεγραμμένες τις δικλείδες ασφαλείας που έχουν θέσει για ασφαλή χρηματοοικονομική διαχείριση, να αυτό-αξιολογούνται και να πιστοποιούν τόσο ο Διευθύνων Σύμβουλος, όσο και ο Οικονομικός Διευθυντής για την επάρκεια τους ετησίως, όπως και ο εξωτερικός ελεγκτής τους. Όλοι οι ανωτέρω επιβάλλεται να διενεργούν δοκιμές (τεστ) αξιολόγησης του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας ετησίως, τα οποία θα διαφέρουν ανάλογα με την σημαντικότητα της ελεγχόμενης διαδικασίας (based on materiality level).

Από τα παραπάνω γίνεται κατανοητό, ότι ο εσωτερικός έλεγχος σε σχέση με τον εξωτερικό έλεγχο διαφέρουν τόσο στο αντικείμενο του ελέγχου (δηλαδή τι ελέγχεται), όσο και στο υποκείμενο του ελέγχου (ποια πρόσωπα διενεργούν τον έλεγχο και ποια τα προσόντα τους), καθώς επίσης στις διαδικασίες ελέγχου (δηλαδή τις τεχνικές ελέγχου).

Αντίθετα από τους εξωτερικούς ελεγκτές οι οποίοι δεν βρίσκονται σε σχέση άμεσης εξαρτημένης εργασίας με την ελεγχόμενη επιχείρηση, οι εσωτερικοί ελεγκτές εξαρτώνται από την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα είναι δηλαδή υπάλληλοι της γεγονός που ενδεχομένως να επηρεάζει την απαραίτητη ανεξαρτησία και αντικειμενικότητα που πρέπει να επιδεικνύουν. Επίσης, ενώ ο σύγχρονος εσωτερικός έλεγχος έχει κυρίως προληπτικό χαρακτήρα, ο εξωτερικός έλεγχος είναι κυρίως κατασταλτικός.

Ακόμα και τα απαιτούμενα προσόντα διαφέρουν μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών. Έτσι, για να πιστοποιηθεί κάποιος ως εξωτερικός ελεγκτής θα

πρέπει να πληρούνται μια σειρά από προϋποθέσεις ανάλογες της χώρας στην οποία δραστηριοποιείται. Στην Ελλάδα, για παράδειγμα, απαιτούνται τουλάχιστον τρία χρόνια ελεγκτικής εμπειρίας σε συνδυασμό με την επιτυχή εξέταση σε σειρά μαθημάτων που εξετάζονται από το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (ΣΟΕΛ), ή η κατοχή ξένου τίτλου πιστοποίησης εγκεκριμένου ελεγκτή – λογιστή (π.χ. CPA, ACA, ACCA, κ.λ.π.) και την επιτυχή εξέταση σε συγκεκριμένο αριθμό μαθημάτων από το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών – Λογιστών (ΣΟΕΛ). Αντίθετα, η νομοθεσία στην Ελλάδα, αλλά και η διεθνής πρακτική δεν απαιτεί από τους εσωτερικούς ελεγκτές ελάχιστες προϋποθέσεις σπουδών, εντούτοις θεωρείται καλή πρακτική η κατοχή επαγγελματικών τίτλων εσωτερικού ελέγχου όπως αυτές του Πιστοποιημένου Εσωτερικού Ελεγκτή (Certified Internal Auditor - CIA), ή του Ορκωτού Εσωτερικού Ελεγκτή (Chartered Internal Auditor - CMIA).

Επιπλέον, σε αρκετές περιπτώσεις οι εσωτερικοί ελεγκτές ασκούν τα καθήκοντα τους υποτασσόμενοι στους όρους και στην γραμμή της διοίκησης της επιχείρησης για λογαριασμό της οποίας εργάζονται, με αποτέλεσμα ο έλεγχος των πράξεων των ανώτατων διοικητικών στελεχών, συνήθως, να είναι από ανύπαρκτος έως τυπικός, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις αναπτύσσονται φιλικές σχέσεις με συναδέλφους τους οπότε δύναται να επηρεαστεί η ανεξαρτησία και αντικειμενικότητά τους. Σε αντίθεση με τους εσωτερικούς ελεγκτές, οι εξωτερικοί ελεγκτές αποτελούν ανεξάρτητα όργανα και μπορούν να ασκούν απερίσπαστα και ανεπηρέαστα τα καθήκοντα τους. Εδώ, κάποιοι υποστηρίζουν σαν αντίλογο ότι υπάρχει εξάρτηση της εταιρείας ορκωτών ελεγκτών που διενεργεί τον εκάστοτε έλεγχο από την οικονομική μονάδα στα πλαίσια πελατειακών σχέσεων, όμως δεν είναι αυτός ο γενικός κανόνας, κυρίως όταν πρόκειται σε μεγάλες εταιρείες ορκωτών ελεγκτών που ελέγχονται τόσο από την Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (ΕΛΤΕ), όσο και από τις ίδιες τις μητρικές εταιρείες τους, οι οποίες προκειμένου να αποφύγουν να ρισκάρουν την φήμη τους έχουν υιοθετήσει πολύ αυστηρές διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων και διασφάλισης ποιότητας.

Παλιότερα οι διαφορές εσωτερικού – εξωτερικού ελέγχου ήταν αρκετά πιο διακριτές αφού οι εσωτερικοί ελεγκτές αναφέρονταν στην διοίκηση και οι εξωτερικοί ελεγκτές στην Γενική Συνέλευση των μετόχων της εταιρείας. Εντούτοις, οι απαιτήσεις των βέλτιστων πρακτικών εταιρικής διακυβέρνησης απαιτούν από τους εσωτερικούς ελεγκτές πλέον να αναφέρονται απευθείας σε ανεξάρτητη υπο-επιτροπή του Διοικητικού Συμβουλίου (επιτροπή ελέγχου) προκειμένου να ενισχύεται η

ανεξαρτησία τους και να προστατεύονται αποτελεσματικότερα τα συμφέροντα των μετόχων και λοιπών ενδιαφερόμενων για την εταιρεία (stakeholders).

Αποτελεί καλή πρακτική η συνεργασία εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών ώστε να μειώνεται η επικάλυψη των εργασιών είτε του ενός, είτε του άλλου μέρους. Μέσω της εναρμόνισης και του συντονισμού των εργασιών των δύο φορέων σε μία ολοκληρωμένη ελεγκτική διαδικασία μπορεί να προκύψει ως αποτέλεσμα η μείωση, αν όχι η ελαχιστοποίηση των επικαλύψεων και η αποφυγή διπλής εργασίας, ενώ την ίδια στιγμή θα παρέχεται η βεβαιότητα ότι καμία περιοχή δεν θα μένει εκτός ελέγχου, γεγονός που μπορεί να επιφέρει σημαντική μείωση του κόστους των δύο αυτών υπηρεσιών.

Με βάση τα ανωτέρω η συνεργασία των δύο φορέων έγκειται στην τακτική τους επαφή κατά την διάρκεια του έτους για τη συζήτηση των παρακάτω σημείων:

- α) Το ετήσιο πρόγραμμα ελέγχων της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου, το οποίο θα πρέπει να κοινοποιείται ή να συζητείται κάθε χρόνο με τον εξωτερικό ελεγκτή, έτσι ώστε να το λαμβάνει υπ' όψιν του στον δικό του σχεδιασμό ελέγχου (scoring).
- β) Την επισκόπηση του έργου της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου και της υλοποίησης των σχετικών προγραμμάτων ελέγχου (με επισκόπηση των φακέλων ελέγχου, των φύλλων ελέγχου, των εκθέσεων ελέγχου, των ευρημάτων και των εισηγήσεων για βελτίωση).

Σε αυτό το σημείο, κρίνεται σκόπιμο να παρατεθούν ορισμένα από τα συνηθέστερα είδη λογιστικής και άλλης απάτης, τα οποία συναντώνται καθημερινά, διαπράττονται με την παραποίηση λογιστικών καταστάσεων εταιριών και οργανισμών, με σκοπό το κέρδος. Τα είδη αυτά είναι τα ακόλουθα:

1. Διαφθορά – δωροδοκίες και μίζες

Οι δωροδοκίες και οι μίζες αναφέρονται στη χορήγηση ή τη λήψη ενός "πράγματος αξίας", προκειμένου να επηρεαστεί μια επίσημη πράξη ή μια επιχειρηματική απόφαση. Ως "πράγματα αξίας" που έχουν χορηγηθεί και ληφθεί ως δωροδοκίες περιλαμβάνουν π.χ.: δώρα των οποίων η αξία υπερβαίνει τα όρια που καθορίζονται από τους οργανισμούς/εταιρείες, αγορές με υπερτίμηση (π.χ. πληρωμή 500.000 ευρώ για διαμέρισμα αξίας 200.000 ευρώ), δωρεάν χρήση διαμερίσματος ή μίσθωση με μειωμένο μίσθωμα, δωρεάν χρήση μισθωμένου αυτοκινήτου, πληρωμές μετρητών, πληρωμή ψευδών "τελών ή προμηθειών" με επιταγή ή τραπεζική μεταφορά, συχνά η χορήγηση ενός συμφωνημένου ποσοστού της συναπτόμενης

σύμβασης το οποίο πληρώνεται μέσω ενός μεσάζοντος ή μιας εικονικής εταιρείας, η οποία ιδρύεται από τον λήπτη, και η ύπαρξη κρυφών ιδιοκτησιακών συμφερόντων στον αντισυμβαλλόμενο ή τον πωλητή). Τα πράγματα αξίας χορηγούνται συχνά με τη σειρά αυτής της απαρίθμησης. Αυτό συμβαίνει επειδή το κάθε μέρος ενδέχεται να μην είναι βέβαιο από την αρχή για τις προθέσεις του άλλου μέρους και ο δωροδοκός ενδέχεται να μην είναι σε θέση να προβεί σε σημαντικότερες πληρωμές έως ότου συναφθεί η σύμβαση.

2. Κρυφή σύγκρουση συμφερόντων

Κατάσταση σύγκρουσης συμφερόντων μπορεί να προκύψει αν ένας υπάλληλος της αναθέτουσας αρχής έχει κρυφό οικονομικό συμφέρον σε σχέση με μια σύμβαση ή έναν αντισυμβαλλόμενο. Η δυνητική σύγκρουση συμφερόντων μπορεί να μην επιδέχεται νομική επέμβαση αν αποκαλυφθεί πλήρως και εγκριθεί από τον εργοδότη έγκαιρα. Ένας υπάλληλος μπορεί π.χ. να ελέγχει κρυφά έναν προμηθευτή ή έναν αντισυμβαλλόμενο, να έχει θεσπίσει μια εικονική εταιρεία, μέσω της οποίας αγοράζει προμήθειες με διογκωμένη τιμή ή να έχει κρυφό συμφέρον σε πωλήσεις ή μισθώσεις περιουσιακών στοιχείων.

3. Συμπαιγνία στην υποβολή προσφορών

Οι εργολήπτες σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή ή περιφέρεια ή τομέα μπορούν να συνωμοτήσουν ώστε να εξουδετερώσουν τον ανταγωνισμό και να αυξήσουν τις τιμές μέσω διαφόρων συστημάτων συμπαιγνίας στην υποβολή προσφορών.

Οι συμπληρωματικές προσφορές, που είναι επίσης γνωστές ως "σκιάδεις" προσφορές, έχουν ως στόχο μόνο να δώσουν την εικόνα της κανονικής υποβολής προσφορών και όχι να εξασφαλίσουν την αποδοχή του αγοραστή.

Συνεργαζόμενοι εργολήπτες συμφωνούν να υποβάλουν προσφορές με υψηλότερη τιμή ή εκούσια μη ανταποκρινόμενες στις προδιαγραφές προσφορές, έτσι ώστε να επιτραπεί η επιλογή ενός ευνοούμενου αντισυμβαλλομένου με διογκωμένη τιμή. Ο επιλεγείς υποψήφιος μοιράζεται ποσοστό των κερδών του με τους μη επιλεγέντες υποψηφίους, τους χρησιμοποιεί ως υπεργολήπτες ή τους επιτρέπει να επιλεγούν σε άλλες αναθέσεις με υψηλή τιμή. Συμπληρωματικές προσφορές μπορούν επίσης να υποβάλλονται από εικονικές εταιρείες ή από συνδεδεμένες επιχειρήσεις.

4. Μη ισόρροπη προσφορά

Σ' αυτή τη μορφή απάτης, το αρμόδιο για τις συμβάσεις προσωπικό παρέχει σε έναν ευνοούμενο υποψήφιο χρήσιμες εκ των έσω πληροφορίες οι οποίες δεν είναι διαθέσιμες στους άλλους υποψηφίους, για παράδειγμα: ότι ένα ή περισσότερα είδη που περιλαμβάνονται σε μια αίτηση υποβολής προσφορών δεν θα χρησιμοποιηθούν στη σύμβαση (ορισμένα είδη μπορεί επίσης εσκεμμένα να είναι ασαφή ή διφορούμενα, και ο ευνοούμενος υποψήφιος λαμβάνει οδηγίες για το πώς να απαντήσει). Οι πληροφορίες αυτές επιτρέπουν στην ευνοούμενη επιχείρηση να υποβάλει προσφορά με τιμή χαμηλότερη από εκείνη των άλλων προσφερόντων, προσφέροντας πολύ χαμηλή τιμή για το είδος που δεν θα συμπεριληφθεί στην τελική σύμβαση. Η μη ισόρροπη προσφορά είναι ένα από τα αποτελεσματικότερα συστήματα νόθευσης των προσφορών, δεδομένου ότι η χειραγώγηση δεν είναι τόσο εμφανής όσο στα άλλα δημοφιλή συστήματα, όπως οι αδικαιολόγητες αγορές από μία μόνο πηγή.

5. Παραποίηση "μαγείρεμα" των προσφορών

Σε μια πλημμελώς ελεγχόμενη διαδικασία υποβολής προσφορών το προσωπικό που είναι αρμόδιο για τις συμβάσεις μπορεί να παραποιήσει τις προσφορές μετά τη λήψη τους, έτσι ώστε να εξασφαλίσει την επιλογή ενός ευνοούμενου υποψηφίου (αλλαγές προσφορών, "απόλεια" προσφορών, ακύρωση προσφορών για δήθεν λάθη στις προδιαγραφές κ.λπ.).

6. Κακός καταλογισμός δαπανών

Ένας αντισυμβαλλόμενος μπορεί να διαπράξει απάτη χρεώνοντας εκ προθέσεως δαπάνες που δεν είναι επιτρεπτές ή λογικές ή που δεν μπορούν να καταλογιστούν, άμεσα ή έμμεσα, σε μια σύμβαση. Το κόστος εργασίας μπορεί ευκολότερα να αποτελέσει αντικείμενο κακού καταλογισμού απ' ότι οι υλικές δαπάνες, επειδή η εργασία των απασχολουμένων μπορεί θεωρητικά να χρεωθεί σε οιαδήποτε σύμβαση.

Το κόστος εργασίας μπορεί να παραποιηθεί «μαγειρευτεί» με τη δημιουργία εικονικών φύλλων χρόνου εργασίας, με την αλλοίωση των φύλλων χρόνου εργασίας ή των συνοδευτικών εγγράφων τεκμηρίωσης ή απλά με την έκδοση τιμολογίων για διογκωμένο κόστος εργασίας χωρίς συνοδευτικά έγγραφα τεκμηρίωσης.

7. Εσφαλμένη τιμολόγηση

Εσφαλμένη τιμολόγηση συμβαίνει σε συμβάσεις αν οι αντισυμβαλλόμενοι δεν υποβάλλουν επίκαιρα, πλήρη και ακριβή στοιχεία σχετικά με το κόστος ή την τιμολόγηση στις οικονομικές προσφορές τους, με συνέπεια αυξημένη τιμή σύμβασης.

8. Ψευδή, διογκωμένα ή διπλά τιμολόγια

Ένας αντισυμβαλλόμενος μπορεί εκ προθέσεως να υποβάλει ψευδή, διογκωμένα ή διπλά τιμολόγια, ενεργώντας είτε μόνος είτε σε συμπαιγνία με το αρμόδιο για τις συμβάσεις προσωπικό, λόγω διαφθοράς.

Δείκτες απάτης:

- τα τιμολογηθέντα αγαθά ή υπηρεσίες δεν μπορούν να εντοπιστούν στο λεπτομερή κατάλογο υλικών ή να καταλογιστούν·
- δεν υπάρχει απόδειξη παραλαβής για τιμολογηθέντα αγαθά ή υπηρεσίες·
- αμφισβητήσιμη ή ανύπαρκτη εντολή αγοράς για τιμολογηθέντα αγαθά ή υπηρεσίες
- από τα αρχεία του αντισυμβαλλομένου δεν προκύπτει ότι εκτελέστηκαν οι εργασίες ή ότι πραγματοποιήθηκαν οι απαιτούμενες δαπάνες
- οι τιμολογηθείσες τιμές, τα ποσά, οι περιγραφές ή τα στοιχεία των ειδών υπερβαίνουν τα είδη, τις εντολές αγοράς, τα αρχεία παραλαβής, το λεπτομερή κατάλογο ή τα αρχεία χρήσης της σύμβασης, ή δεν συμφωνούν με αυτά
- πολλαπλά τιμολόγια με το ίδιο ποσό, αριθμό τιμολογίου, ημερομηνία κ.λπ.
- διαδοχικές υπεργολαβίες
- πληρωμές μετρητών
- πληρωμές σε υπεράκτιες εταιρείες.

9. Εικονικοί πάροχοι υπηρεσιών

Ένας υπάλληλος μπορεί να εγκρίνει πληρωμές σε έναν εικονικό πωλητή, προκειμένου να υπεξαιρέσει κεφάλαια. Το σύστημα είναι συνηθέστατο σε περιπτώσεις απουσίας διαχωρισμού καθηκόντων μεταξύ εντολής αγοράς, παραλαβής και πληρωμής. Επίσης, οι αντισυμβαλλόμενοι μπορεί να δημιουργήσουν εικονικές εταιρείες προκειμένου να υποβάλουν συμπληρωματικές προσφορές σε συστήματα

συμπαιγνίας όσον αφορά την υποβολή προσφορών, να διογκώσουν το κόστος ή απλά να εκδώσουν εικονικά τιμολόγια.

Η εμπειρία έχει δείξει ότι αυτοί που διαπράττουν απάτη έχουν την τάση να χρησιμοποιούν ονόματα εταιρειών που είναι παρόμοια με τα ονόματα πραγματικών εταιρειών.

Δείκτες απάτης:

- ο πάροχος υπηρεσιών δεν μπορεί να βρεθεί σε κανέναν τηλεφωνικό κατάλογο, στο Διαδίκτυο, στο Google ούτε στις υπόλοιπες μηχανές αναζήτησης κ.λπ.
- η διεύθυνση του παρόχου υπηρεσιών δεν μπορεί να βρεθεί
- ο πάροχος υπηρεσιών παρουσιάζει εσφαλμένη διεύθυνση ή αριθμό τηλεφώνου
- χρησιμοποιείται υπεράκτια εταιρεία.

Συμπερασματικά, βλέποντας τα χαρακτηριστικά μιας απάτης, τις συνέπειες για την ίδια την εταιρεία και την οικονομία της χώρας και τα παραδείγματα παλιών και πρόσφατων υποθέσεων απάτης, μια προειδοποίηση, ένα ερώτημα για το μέλλον της οικονομίας πρέπει να λάβει χώρα για περαιτέρω διερεύνηση.

Έρευνες, μεταρρυθμίσεις στη νομοθεσία, αλλαγές στον τρόπο διερεύνησης απάτης, συχνοί και σχολαστικοί έλεγχοι στα λογιστικά βιβλία μικρών και μεγάλων επιχειρήσεων από ελεγκτικές εταιρείες πρέπει να διενεργηθούν για την αποτροπή τυχόν δυσάρεστων οικονομικών αποτυχιών και πτώχευσης της χώρας (κρατικά χρέη).

Για την αποτροπή οικονομικής απάτης, πρέπει να δημιουργηθούν οργανισμοί οι οποίοι να έχουν εξειδικευμένους εμπειρογνώμονες πάνω στην ανίχνευση και αποτροπή της οικονομικής απάτης. Η πρόσληψη δικανικών λογιστών (forensic accountants) θα μπορούσε να είναι η λύση για την προστασία της οικονομίας από πιθανές απάτες, οι οποίοι θα βοηθήσουν στην εκπλήρωση διαφόρων διαδικασιών που περιλαμβάνουν την αναθεώρηση πολλών εγγράφων, αποκωδικοποίηση οικονομικών πληροφοριών, παίρνοντας συνεντεύξεις και συλλέγοντας πληροφορίες από βασικούς ανθρώπους-κλειδιά της εταιρείας ή βασικούς υπόπτους για απάτη. Επιπλέον, θα πρέπει να γίνεται συχνή ενημέρωση στις επιχειρήσεις και στο ευρύ κοινό για το θέμα της απάτης και τρόπους ανίχνευσης και αποτροπής της.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Έντυπη Βιβλιογραφία

1. Γαγάνης, Χ., Ζοπουνίδης, Κ. (2008), *Αναγνώριση παραποιημένων λογιστικών καταστάσεων: Μεθοδολογικό πλαίσιο και εφαρμογές*, Αθήνα: Εκδόσεις Κλειδάριθμος
2. Καζαντζής, Χ. (2006), *Ελεγκτική & Εσωτερικός Έλεγχος*, Αθήνα: Εκδόσεις Business Plus A.E.
3. Κάντζος, Κ., Χονδράκης, Α. (2006), *Ελεγκτική: Θεωρία και Πρακτική*, Αθήνα: Εκδόσεις ΑΘ. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ
4. Καραμάνης, Κ. (2008), *Σύγχρονη Εκλεκτική: Θεωρία και πρακτική σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα*, Αθήνα: Εκδόσεις ΟΠΑ
5. Λουμιώτης, Β. (2010), *Ελεγκτική: Ελεγκτική και επαγγελματικές ικανότητες ελεγκτών - Διαχείριση κινδύνων και εσωτερικός έλεγχος*, Έκδοση 4η, Αθήνα: Ινστιτούτο Εκπαίδευσης Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (ΙΕΣΟΕΛ)
6. Μπουραντάς, Δ., Βάθης, Α., Παπακωνσταντίνου, Χ και Ρεκλείτης, Π. (1999), *Αρχές Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων και Υπηρεσιών*, Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων

Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία

1. Βικιπαίδεια (2013), "Σκάνδαλο Enron", http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CE%BA%CE%AC%CE%BD%CE%B4%CE%B1%CE%BB%CE%BF_Enron#cite_ref-1
2. Δρογαλάς, Γ., Φωτιάδης, Θ., & Σουμπενιώτης, Δ. (2006), "Εννοιολογικό πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου: Θεωρητική προσέγγιση και πραγματική μελέτη περίπτωσης", http://www.special-edition.gr/pdf_dioik_enim/pdf_de_34/fotiadis.pdf
3. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (2008), "Η διαχρονική παρουσία της Siemens στην Ελλάδα", http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_politics_3_10/02/2008_258884
4. Καραγιώργος, Δ. (2012), "Επιδημία τυφλών σε Ζάκυνθο, Κρήτη και Μακεδονία", <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22768&subid=2&pubid=63632233>
5. Κόντης, Α. (2012), "Απάτη-μαμούθ με βιολογικά πιστοποιητικά", Real.gr, <http://www.real.gr/DefaultArthro.aspx?page=arthro&id=176833&catID=5>

6. Κουτσαμπάρης, Φ. (2012), "78 νεκροί καπνοπαραγωγοί έκαναν αίτηση επιδότησης", <http://www.makthes.gr/news/reportage/95083/>
7. Λιάρος, Κ. (2000), "Οι επιχειρηματικοί κίνδυνοι και ο εσωτερικός έλεγχος", *ΤΟ ΒΗΜΑ*, <http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=125289>
8. Νάνος Κώστας (2013), "Και μοναστήρια του Αγίου Όρους σε πάρτι με πλαστά τιμολόγια", *ΕΘΝΟΣ.gr*, <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22767&subid=2&pubid=63888077>
9. ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ (2011), "Η υπόθεση Siemens πρόκληση για τη διαφάνεια και την καταπολέμηση της διαφθοράς και της διαπλοκής", http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:dX OffiK94J:www.protothema.gr/files/1/aaa/1_eisagogi.doc+&cd=11&hl=el&ct=clnk&gl=gr
10. ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ (2013), "Ροή μαύρου χρήματος", http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:ZDFi3knABUIJ:www.protothema.gr/files/1/aaa/3_roi.doc+&cd=1&hl=el&ct=clnk&gl=gr
11. Ρακιντζής, Λ. (2008), "Εγχειρίδιο Ελέγχου για τα Ελεγκτικά Σώματα & τις Υπηρεσίες Επιθεώρησης και Ελέγχου", *Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης: ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α./Ε.Π. "ΠΟΛΙΤΕΙΑ"*, http://www.gedd.gr/article_data/linked_files/38/02egxeiridioelegxou.pdf
12. Ραφελέτος, Α. (2013), "Εσωτερικός έλεγχος στις επιχειρήσεις: Ένα πολύτιμο εργαλείο", *TravelDailyNews*, <http://traveldailynews.gr/columns/article/2623>
13. Σειμένης, Ο. (2013), "Η offshore εταιρία και τα μυστικά της", *TAXHEAVEN*, <http://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/15882>
14. ΣΚΑΪ.gr (2013), "Κέρδη "μαμούθ" από τη μεγάλη απάτη στο ΙΚΑ Καλλιθέας", <http://www.skai.gr/news/greece/article/197105/kerdi-mamouth-apo-ti-megali-apati-sto-ika-kallitheas-/>
15. Σουλιώτης, Γ. (2012), "Κύκλωμα Ρομά στην Πάτρα: Προκάλεσε ζημία στο Δημόσιο πολλών εκατομμυρίων", *Εφημερίδα "Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ"*, http://news.kathimerini.gr/4Dcgi/4Dcgi/w_articles_ell_2_07/10/2012_497920
16. ΤΑ ΝΕΑ.gr (2013), "Εξιχνιάστηκε διαδικτυακή απάτη σε βάρος του ΙΚΑ με εικονικούς εργαζόμενους στα Γιάννενα", <http://www.tanea.gr/news/greece/article/5041075/eksixniasthke-apath-se-baros-toy-ika-me-eikonikoys-ergazomenovs/>

17. ΤΕΙ Κρήτης (2006), "Εσωτερικός έλεγχος και εταιρική διακυβέρνηση", Σημειώσεις Ελεγκτικής, *Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης - Τμήμα Λογιστικής*, http://www.lib.teiher.gr/webnotes/sdo/elegtiki/Elektiki_notes.pdf
18. Anasfalistos (2009), "Το ημερολόγιο του μεγαλύτερου ασφαλιστικού σκανδάλου ΑΣΠΙΣ ΠΡΟΝΟΙΑ", Σύλλογος Ζημιωθέντων από την Ασπίς Πρόνοια, http://anasfalistos.blogspot.gr/p/blog-page_5366.html
19. ArgoNews (2011), "Καταγγελίες ΣΔΟΕ για απάτη με την επιστροφή ΦΠΑ αγροτών", <http://www.agronews.gr/?pid=190&aid=73307&la=1>
20. Blogo.gr (2013), "Περιπτώσεις απάτης στην Ελλάδα", <http://www.bloko.gr/tag/apates/Page-10.html>
21. Emetris Consulting (2010), "Ο εσωτερικός έλεγχος ως εργαλείο βελτίωσης στη σύγχρονη επιχείρηση", http://www.emetris.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=580%3Aeswterikos-elegchos&catid=68%3Abusiness-topics&Itemid=174&lang=el
22. Euretirio (2013), "Οίκοι αξιολόγησης (credit rating agencies)", <http://www.euretirio.com/2011/06/oikoi-axiologisis.html>
23. European Tax (2013), "Εσωτερικός έλεγχος στη σύγχρονη επιχείρηση", <http://www.tax-symmetry.gr/υπηρεσίες/για-επιχειρήσεις/έλεγχος/>
24. E-forologia (2013), "Κ.Ν.2190/1920 Περί Ανωνύμων Εταιριών", <http://www.e-forologia.gr/lawbank/document.aspx?digest=B7D52F7D86CFEC78.1D031AEA53&version=2013/05/31>
25. iefimerida (2013), "11 Σεπτεμβρίου του 2001: Η ημέρα που άλλαξε ο κόσμος", <http://www.iefimerida.gr/news/121370/την-αποκ'αλεσαν-η-ημερα-που-αλλαξε-τον-κοσμο-ηταν-11-σεπτεμβριου-του-2001-οταν-παγωσε>
26. Matrix24 (2013), "Κύκλωμα με αποθήκες και φαρμακεία", <http://www.matrix24.gr/2013/03/στον-εισαγγελέα-οι-παράνομες-επανεξα/>
27. Naftemporiki.gr (2013), "Δεκάδες περιπτώσεις συνταγογραφήσεων σε νεκρούς ασφαλισμένους", <http://www.naftemporiki.gr/story/532239>
28. NewsNow.gr (2011), "Αθάνατο ελληνικό Δημόσιο: Υπάλληλοι ΔΕΚΟ έκλεβαν τη σειρά προτεραιότητας για να πάρουν εφάπαξ χωρίς τις μειώσεις", <http://www.newsnowgr.com/article/529189/athanato-elliniko-dimosio-ypalliloi-deko-eklefan-ti-seira-proteraiotitas-gia-na-paroun-efapax-xoris-tis-meioseis.html>

29. News247 (2013), "Απάτη με εικονικές συνταγογραφήσεις φαρμάκων σε πεθαμένους",
[http://news247.gr/eidiseis/oikonomia/apath me eikonikes syntagografhseis farmakw n se pethamenous.2099784.html](http://news247.gr/eidiseis/oikonomia/apath%20me%20eikonikes%20syntagografhseis%20farmakwn%20se%20pethamenous.2099784.html)
30. Real.gr (2012), "Δικογραφία για τις πλαστές βεβαιώσεις δυσλεξίας",
<http://www.real.gr/DefaultArthro.aspx?page=arthro&id=157561&catID=3>
31. Taxheaven (2013), "Π.Δ.226/1992 Περί συστάσεως, οργανώσεως και λειτουργίας του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών, καθώς και περί των όρων εγγραφής σε Ειδικό Μητρώο και ασκήσεως του επαγγέλματος του Ορκωτού Ελεγκτή",
<http://www.taxheaven.gr/laws/law/index/law/242>
32. Taxheaven (2013), "Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθ.226/1992 περί συστάσεως, οργανώσεως και λειτουργίας του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών, καθώς και περί των όρων εγγραφής σε Ειδικό Μητρώο και ασκήσεως του επαγγέλματος του Ορκωτού Ελεγκτή", Άρθρο 3, Τεύχος πρώτο, Αριθμός φύλλου 120,
<http://www.taxheaven.gr/laws/law/index/law/242>
33. Taxplanning (2013), "Φορολογικός σχεδιασμός", <http://taxplanning.gr/>
34. ΤΟ ΒΗΜΑ (2013), "Μεγάλη, "ΔΟΜΗ" μένη, απάτη",
<http://www.tovima.gr/society/article/?aid=492720>

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

1. Mancino, J. (1997), "The auditor and Fraud", *Journal of Accountancy*,
<http://www.journalofaccountancy.com/Issues/1997/Apr/mancino.htm>
2. Paul, L., Schmitt, B. & Schmitt, M. (2003), "Report of investigation of Enron Corporation and Related Entities Regarding Federal Tax and Compensation Issues, and Policy Recommendations", *Joint Committee on Taxation*, <http://www.ict.gov/s-3-03-vol1.pdf>
3. Rezaee, Z. (2005), "Causes, consequences, and deterrence of financial statement fraud", *Critical Perspectives on Accounting*, Volume 16, Issue 3, Pages, 277-298, <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1045235403000728>